శ్రీరస్తు.

ఉత్తరహరివంశము.

నాచన సోమనాథ ప్రణీతము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచేఁ

ప్రకటితము.

1937.

పీ ఠి క.

నాచనసోమన

ఉత్తరహరివంశమును తెనుఁగున రచియించిన యీకవి నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు; ఆపస్తంబసూత్రుఁడు; భారద్వాజ గోత్రుఁడు; నాచనకుమారుఁడు.

దేశము

విద్యానగరాధిపతి యగు సంగమబుక్కభూపాలునిచే నేటి కడపమండలమందలి పెంచుకలదిన్నె గ్రామమును బ్రతిగ్రహించుటచే నీకవి కడపమండలమువాఁడయి యుండవచ్చు ననవచ్చును. హరివంశముగాక వసంతవిలాస మని మఱియొక గ్రంథమును గూడ నీకవి రచియించెను. లక్షణగ్రంథములం దుదాహృతమగు నీక్రిందిపద్యమును బట్టి తత్కృతిపతి మాచయబ్రహ్మఁడని యెఱుఁగ నగుచున్నాఁడు.

ఉ. శ్రీచన్నుంగవ కేవఁ గ్రొమ్మెఱుఁగులన్ శృంగారపుందోఁటకున్
ప్రాచీనం బగుచున్న వింశతి నఖప్రాప్తిన్ సుఖాంభోధివే
లాచంద్రోదయ మైనదేవుఁడు కృపాలంకారచిత్తంబునన్
జూచున్ మాచయబ్రహ్మధీమణిఁ గవిస్తోమైకచింతామణిన్.

ఈ మాచయబ్రహ్మని శాసనము పల్నాడుతాలూకాలోని కారెమపూఁడిలో నున్నది. *కావున నీకవి గుంటూరు మండలము వాఁడేని కావచ్చును.

---

* అది నేఁ జూచితిని; కాపి వ్రాసికొనిరాలేదు.

కాలము

ఈ కవి కాలమును గూర్చి పలుదగవులున్నవి. ఇంతదాఁక నెవ్వరును సముచితమయిన సిద్ధాంతమును నెలకొలుపలేదు. వాదస్వరూపము నించుక వివరించి నాకుఁ దోఁచినసిద్ధాంతము నెఱిఁగింతును. ఎపిగ్రాఫికా కర్ణాటికాలో నాచనసోముని కాల ము నిర్ణయించుటకుఁ దోడ్పడుశాసనములు రెండున్నవి. ఆ రెం డును నేకదానమునే పేర్కొనుచున్న యేకశాసనమునకే భిన్నప్రతులు. నాగరిలిపితోనున్న తామ్రశాసనములనుండి యెత్తఁబడినవి. మూలప్రతిబింబము లాగ్రంథమునఁగానరావు. కావున నిప్పుడందుఁగానవచ్చుచున్న శాసనపుత్రికలలోఁ గొన్ని యక్షరములు పాఠకప్రమాదమునఁ జేరి యుండవచ్చు ననవ చ్చును. సంగమరాజుకుమారులు, హరిహర, కంప,బుక్కరాయ, మారప, ముద్దపనాము లయిదుగురిలో నడిమివాఁ డగుబుక్క రాయఁడు, విద్యారణ్యాకృతమయిన విద్యానగరమున రత్నసిం హాసనముననుండి రసభూనయనేందు రసాభ్రనయనేందు(రెండు ప్రతులందు రెండువిధములుగా నున్నది) సంఖ్యాకమయిన శకాబ్దమున, తారణచైత్ర శుక్లనవమినాఁడు అష్టాదశపురాణ ముల తత్త్వార్థము నెఱిఁగినవాఁడు, అష్టభాషాకవిత్వ శ్రీ మహితుఁడు, నాచనకుమారుఁడు నగుసోమునకు గుత్తిదుర్గ మందుఁగల పెంచుకలదిన్నెగ్రామమును దానముచేసెను అని శాసనసారము. రసభూనయనేందు, అనఁగా1216 అగును. రసా భ్రనయనేందు, అనఁగా 1206 అగును. శక 1216 గాని 1206 గాని తారణవత్సరము కాదు. మఱియు నీకాలమునకు దాత యగుబుక్కరాయల యునికియే తెలియరాదు. మఱియు నాకా

లమునకు విద్యారణ్యులు విద్యానగరమును నిర్మింపఁజేయనే లేదు. శక 1258 అగు ధాతృనామసం. వైశాఖశుద్ధసప్తమినాఁడు పుష్యనక్షత్రయుక్త సింహలగ్నమున విద్యారణ్యులనిదేశమున విద్యానగరమునిర్మింపఁబడినట్టుగా *కాపలూరుశాసనము చెప్పుచున్నది. దీనినిబట్టి చూడఁగా నిప్పుడు చెప్పిన రెండుశకకాలములు సరిగావని యేర్పడుచున్నది. తారణవత్సరము సరిగా శక 1266 సంవత్సరమున వచ్చుచున్నది. అప్పటికి విద్యానగరనిర్మాణము జరిగి యెనిమిదివత్సరము లగును. కావున పయిశాసనమిూ 1266 కాలమునే తెలుపునదిగా నుండవలెను.

శ్లో. "అలంకృతే శకస్యాబ్దే రసర్తునయనేందుభిః, తారణాబ్దే చైత్రమాసే నవమ్యాం శుక్లపక్షకే" అని యుండవలసిన శ్లోకము శాసనము చెక్కినవారో, చదివినవారో తప్పుటచే 'రసభూ' 'రసాభ' అనునపపాఠము లేర్పడియుండునని నేను తలఁచుచున్నాఁడను. నాగరిలిపివ్రాఁత 'రసర్తు' అనునది 'రసభూ' గాను 'రసాభ్ర'గాను పొరపుచ్చుట సంభావ్యమే.

కాని దొరతనమువారి పరిశోధనలవలన బుక్కరాయలు శక 1274 నాఁటికి రాజ్యమునకు వచ్చినట్టును నంతకుఁబూర్వమాతనియన్నయగు హరిహరరాయలురాజ్యమేలుచున్నట్టును దెలియవచ్చును. రాజ్యమునకు రాకపూర్వము బుక్కరాయలు దానము నెట్లుచేయఁగల్గు నని యొకయాక్షేప మున్నది. దీనికిట్లు సమాధానము చెప్పవచ్చును.

ఎపిగ్రాఫికా కర్ణాటికా వాల్యుం 5. హాసన్ జిల్లా చెన్నరాయపట్నంతాలూకా శాసనము నెం 256 లో హరిహరరాయలు

---

* నెల్లూరి శాసనములు 1 వాల్యుం 15 నెం॥ తామ్రశాసనము.

రాజుగానున్నను, వాస్తవమునకు విద్యానగరమును నిర్మింపఁ జేసినవాఁడు పేరుపెట్టినవాఁడు బుక్కరాయలే యనియున్నది. అన్న హరిహరుఁడు రాజుగా నున్నను సర్వసమర్థుఁ డయిన తమ్ముఁడు బుక్కరాయఁడు యువరాజుగా నుండుటచే నిట్లు దానశాసనము వెలయింపఁ దగినవాఁడే యగును. ఇదియొక గొప్పయాక్షేపము గాదు.

ఇట్లు చూడఁగా నాచనసోమన క్రీ. 1344 లో నున్నవాఁ డగుచున్నాఁడు. ఎఱ్ఱాప్రగ్గడకంటె నీతఁడు ప్రాచీనుఁడు గాఁడు. సమకాలమువాఁడుగాని యించుక తర్వాతివాఁడుగాని యగును.

బిరుదములు

సకలభాషాభూషణ, సాహిత్యరసపోషణ సంవిధాన చక్రవర్తి, నవీనగుణసనాథ బిరుదముల నీతఁడు హరివంశగద్యమందు చెప్పికొన్నాఁడు. చిన్నయ్యసూరిగారు 'అలికంబున యక్షినిడాఁచినట్టి సర్వజ్ఞుఁడ'ని యీతనిఁ బ్రస్తుతించిరి. అది మొదలుగాఁ గొంద ఱీతని సర్వజ్ఞబిరుదాంకుఁ డనుచున్నారు.

ఉత్తరహరివంశము.

ఇప్పు డుపలబ్ధమై ప్రకటితమైయున్న యీ యుత్తరహరివంశము నేకాక పూర్వహరివంశమునుగూడ నీతఁడు రచించి యుండవచ్చునని కొందఱందురు. రచించెనని కాని లేదని కాని యొత్తిపలుకుటకుఁ దగిన యాధారములు గానరావు. ఇందు గ్రంథావతరణిక గానరాకుండుట, పూర్వభాగకథానుస్మరణ

ముండుట, పూర్వహరివంశమునుగూడ నీతఁడు రచించియుం డుటకు హేతువులందురు. బ్రహ్మశ్రీ నడుకుదుటి వీరరాజుపంతు లుగా రిట్లు వ్రాసినారు.

"సోముఁడు పూర్వహరివంశమును రచించిన ట్లొండు రెండు నిదర్శనములు గానవచ్చుచున్నవి. శ్రీమదోగిరాల జగ న్నాథకవి రాజుగారు తమసుమనోభిరంజనకావ్యము వ్యా ఖ్యానమున చాచనసోమనాథుని యీక్రిందిప్రయోగము నుదాహరించినారు.

శతతాళదఘ్నహ్రదమునడుఁచికెక్. సుమద్వి. 48 ప. వ్యాఖ్య.

ఈపాదముగలపద్యము ఉత్తరహరివంశమున లేదు. ఇది శ్రీకృష్ణుఁడు యమునానదియందలి కాళియనాగరాజు హ్రద మున నుఱికినఘట్టములోనిదని తోఁచుచున్నది. నలువదిమూఁ డేండ్లక్రిందటఁ గవియే ముద్రింపించుకొన్న గ్రంథములోని దీయుదాహరణము. ప్రక్షిప్త మనుటకుఁగాని లేఖకప్రమాద మనుటకుఁ గాని వలనుపడునది గాదు. కాళియునిమడువున శ్రీకృష్ణుఁడుఱికినది పూర్వహరివంశములోని కథయైయున్నది.

నలువదియేండ్ల క్రిందటివఱకును గల యిమ్మహాగ్రంథ మిప్పు డేమయ్యెనో యని భాషాభిమానుల కెవ్వరికి విచారము గలుగకుండును? మొన్నటి జగన్నాథకవియఁట! సోముని హరి వంశపు నిండుప్రతియఁట! నేఁడు గానరాదఁట! కాలమా! శ్రీజగన్నాథకవిగారి కుటుంబము గోదావరీమండలములోని ఫ్రెంచివారి యీనాముకడనున్న నీలపల్లెగ్రామమునకు వెడలి పోయినట్లు వినియుంటిని. మహనీయు లెవ్వరైన దాని యునికిని గనుగొందురుగాక యని వేఁడుచున్నాఁడను."

ఇట్లు వ్రాసిరి. కాని శతతాళదఘ్న ప్రాదము పేరు పింగళి సూరనార్యుఁడు రచించిన కళాపూర్ణోదయమందు సుగాత్రీ శాలీనులకథలో నున్నది. కాని పద్యపాదము భిన్నవిధము గలది.

ఓగిరాల జగన్నాథకవిగారు ప్రామాదికముగా దానిని హరివంశమందలిదానిఁగా స్మరించి యుందురేమో! (అప్పకవి- 'ఒకనాఁడిందుధరుండు' ఇత్యాదిపద్యమును దెనాలిరామలింగని యిందుధరోపాఖ్యానమందలిదానిఁగాఁ జెప్పినట్లుగానే.)

కవిలోకచింతామణిలో వెల్లంకి తాతంభట్టు నాచనసోమ నాథునిదిగా నీక్రిందిపద్యము నుదాహరించినాఁడు —

క. ఆపాదశిరోలంకా, రాపాదితచారుతాభిరామాత్మీయా
రూపాలోకనతుష్టా, కూపారకుమారికాముకురమణిబింబా!

ఇది యుత్తరహరివంశమునఁ గానరాదు.(ప్రథమాశ్వాసాంతమందలిదేమో!) పూర్వహరివంశ మాతఁడురచించియున్నచో నందలిదయి యుండునేమో! లేక వసంతవిలాస మనిపేరు గల గ్రంథాంతరమందలిదేమో! సోముని వసంతవిలాసమందలి విగాఁగొన్నిపద్యములులక్షణగ్రంథములందును బ్రబంధరత్నావళిలోను గానగును. ఈక్రిందివితాళచౌపద వసంతవిలాసములోనిదిగా లక్షణగ్రంథములందుఁ గానవచ్చుచున్నది.

వీణాగానము వెన్నెలతేట
రాణమీఱఁగా రమణులపాట,
ప్రాణమైన పిన్నబ్రాహ్మణువీట
జాణలు మెత్తురు జాజఱపాట.

సోమనాథుఁడు తనగద్యమున "బుధారాధనవిరాజితిక్కన సోమయాజి ప్రణీతంబైన మహాభారత కథానంతరంబున...నా

చన సోమనాథ ప్రణీతంబైన" అని తిక్కనతర్వాతఁ దనపేరే పేర్కొనఁదగిన దన్నట్టు తనయభిమతమును దెల్పుకొన్నాఁడు గాని విద్వల్లోకము, తిక్కనతర్వాత నెఱ్ఱాప్రెగ్గడనే పేర్కొన్నది. కవిత్రయమని నన్నయ తిక్కన యెఱ్ఱనలకే పేరయ్యెను. వారు ముగ్గురు సమానసమ్మానార్హు లగుటచేతనే యిట్లు పేర్వేలసెను. ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడకవితకుఁగల ప్రసాదగుణము సోమనాథుని కవితకు లేదు.

అప్పకవి సోముని హరివంశములోనిదానిఁగా నీక్రింది పద్యము నుదాహరించినాఁడు.—

శా. నాతో మార్కొనలేరు నిర్జరపురీనాగేంద్రబృందారకా
రాతుల్ మున్నుగ దేవసంఘములు పోర స్థిరసంగ్రామకుం
డీత్రైలోక్యమునందుఁ గల్గఁడు రణం బెచ్చోట లేకుండఁగాఁ
జేతుల్ వేయు వృథాభరం బగుచువచ్చెన్ దేవ యీమేనికిన్.

ఇది బాణాసురుని కథలో (౫ ఆశ్వాసము) నిది కాఁదగును. కాని యుత్తరహరివంశపు వ్రాఁతప్రతులలో నిది గానరాదు.

మననాచనసోమన తెల్గుహరివంశమునకు మూలమయిన సంస్కృతహరివంశమున్నదేమో యెఱుఁగరాదు. ఇప్పుడు ముద్రితమయియున్న హరివంశమునకు నీతెల్గునకు మిక్కిలి భేదములున్నవి. అందలికథలు పెక్కులిందు జేరనేలేదు. ఉన్న కథలుగూడ వెనుకముందులుగా నున్నవి. సంస్కృతహరివంశమున హంసడిభకకథ గ్రంథాంతమందున్నది. ఇందు చతుర్థాశ్వాసమున నున్నది. సంస్కృతమున హంసడిభకకథకు మిక్కిలి

పూర్వమందున్న బాణాసురకథ తెల్గునఁ గట్టకడపటిదిగా నున్నది. మూలమునసుండి కొన్నికథలనుమాత్రమే కయికొని సోమనాథుఁడు తర్వాతిప్రబంధరచనకు మార్గదర్శకముగా నవీనగుణసనాథుఁడై యీహరివంశము నిచ్చమెచ్చునట్లు రచించియుండునని నేను దలఁచుచున్నాఁడను.

నన్నయ్యభట్టారకుని ధారాశుద్ధియును, తిక్కన భావ గాంభీర్యమును గలయికఁజెంది మన సోమనాథునికవిత నాశ్రయించిన దనవచ్చును. కొన్నిచోట్ల శయ్యాసౌభాగ్య మతిమాత్రమై యర్థంపుసొంపును గొంత కొఱఁతపఱిచినదనియు ననఁదగియున్నది.

మ. గనయంబుం గొనయంబు నెన్నడుముతోఁ గర్ణావతంసంబుతోఁ
జనుదోయిం గనుదోయి సాయకముతో సంధానహస్తంబుతోఁ
జెనకం జేయుచు నేయుచుండె సతి లక్షీభూతదైతేయత
ర్జనగర్జారవజర్జరాంగరుధిరాసారంబు తోరంబుగాఁ.

శా. ఈరూపంబున సంసృతిందొఱఁగి మీరేచింతలం జెంతలం
జేరంగోరక యూరకున్న నిట విచ్చేయంగఁజేయం గడుం
బారం బేదని వంతయుంగలిగెనే బాలార్కబింబంబులో
నారంగూరిన యంధకారమన నాహా సాహసంబెట్టిదో!

చతుర్థాశ్వాసము.

శా. ధారాస్ఫారకృపాణబాణపటలీధారాహతిం దచ్చతు
ర్ధారిశోణితఫాణితద్రవనిపీతప్రీతులై తన్నుఁ జె
న్నారం బన్నగయక్షరాక్షసు లమర్త్యవ్రాతచేతస్స్ఫురత్
స్ఫారస్ఫోరవిహారఘోరనటనార్ఘాటస్ఫుటాటోపులై. షష్ఠాశ్వాసము.

ఈకవీశ్వరునిరచనము పెక్కుపట్టులఁ దిక్కనసోమయాజి రచనమును బుడికిపుచ్చుకొన్నట్టు గానవచ్చును. భారతమున సంజయునిరాయబారమును, ఉత్తరహరివంశమున హంసడిభక కథలో జనార్దనునిరాయబారమును బోల్చి చూచిన నీవిషయము తేటపడఁగలదు. మఱియుఁ దిక్కనవోలె నీతఁడు మాటలు తేటగానున్నను లోఁతుగా నాలోచించినఁగాని యర్థము గానియట్లుగా ననేకపద్యముల రచియించినాఁడు. హంసడిభకోపాఖ్యాన మీగ్రంథములోని కథలలోనెల్ల హృద్యతమమై విరాజిల్లుచున్నది.

తెలుఁగువాఙ్మయమున నితరకవులెవ్వరును సాధారణముగాఁ బ్రయోగించి యెఱుఁగని యుపమానములను, అర్థాంతరన్యాసములను దృష్టాంతములను నీతఁడు ప్రయోగించెను.

బీరపుఁబొత్తముఁ గట్టుకొనిపోయె, పువ్వులు వేడుకైనఁ గడివోయిన వాళ్ళుడువంగవచ్చునే, ఎంతదఱిఁగిన మిరియాలుం జొన్నలసరిపోవే, కొత్తవ్వఁడింటికంబము సేసెన్, *నోఁచినవారి సొమ్ము లవినోమనివారికి వచ్చునే ధరన్.

---

*ఇదేచరణము సమస్యగా మైలమభీమని పేర నెవరో పూరించినారు. ఆపూర్తికూడ నీతనిదియయినను గావచ్చును. అది యిది:—

ఉ. యాచకఖేచరుండు సుగుణాంబుధి మైలమభీమఁ డీల్గినన్
జూచివరించె రంభ యెడఁజొచ్చెఁ దిలోత్తమ; దారి నిద్దఱన్
ద్రోచె ఘృతాచి ముగ్గురకు దొడ్డడికయ్యము పుట్టె నంతలో
నాఁచుకుపోయె ముక్తిసతి సవ్వరి యద్దశఁ జూచి నిర్జరుల్
(నోఁచినవారిసొమ్ము లవినోమనివారికి వచ్చునే ధరన్.)

పిడుగు చిట్లినభంగిఁ, జీలుగు వెఱిగినమూలెనుఁ గంబంబు గాదు, చెఱువువిడిచి కాలువఁ బోగడంజను నే, ఎదిరికిన్మడఁచు వాఁడు, తనకుఁదగరంబు సఱచు లెంతటిభరంబు- ఇత్యాదులు. ఈకవియుద్ధవర్ణనలుతత్కాలపుయుద్ధములఁజూచి చేసినట్లున్నవి.

ప్రాచీనాంధ్రకవికృతులలో దురవబోధములనఁబడువా నిలో సోమనాథునికృతి ప్రధానమయినది. అప్రతీతపదప్రయో గాభిమానము చేతను, శయ్యానైగనిగ్యసంపాదనప్రీతిచేతను, అనుప్రాసవిన్యాసాభిరతిచేతను, నీతఁడు తనకృతిని బెక్కుపట్టు లందు దురవబోధము గావించెను. అందును వచనరచనలో మఱియుఁ గఱకుఁదనముఁ జూపెను. ఆంధ్రకవులలోఁ జిత్రకవి త్వమును వెలయించినవారిలో నీతఁడే ప్రథముఁడుగాఁ గాన వచ్చుచున్నాఁడు. అచ్చతెలుఁగుపద్యములు, నిరోష్ఠ్యపద్యములు, అనుప్రాసపద్యములు నీతనికృతిలోఁ గానవచ్చుచున్నవి. ద్విత్రి చతుష్ప్రాసపద్యములనీతఁడు చెప్పినాఁడుగాని యందు కందము లందు రెండేసి చరణములకే యాప్రాసములుండుట విశేషము.

అచ్చతెలుఁగు.

సీ. తొలుకారు మెఱుఁగులతోఁటలో నాడెడు
రాయంచకొదమతో రాయఁజాలి
యిరులబండారంపుటింటికిఁ బెట్టిన
బొండుమల్లెలకోటఁ బోరగెలిచి
బలుమంచుఁగంబాల బలసిరాఁజుట్టిన
క్రొత్తమంజిడిబాగుఁ గొఱఁతచేసి
పాలవెన్నురువుగుబ్బలిమీఁద నెలకొన్న
నిండువెన్నెలమ్రుగ్గు నిగ్గుఁ జెఱిచి

గీ. జడల గ్రొన్నెల మెడఁబాఁప సరిగెదొడలఁ
బొడలతో ల్మేనవెలిమిడిపూఁతమించఁ
బొడమి ప్రేఁతేనిముందటఁ బొడవు సూపెఁ
బొడుపలందెల్లఁ బొడుపైనబోఁటువేల్పు.

ద్వితీయాశ్వాసము.

నిరోష్ఠ్యము.

చ. చనిచని కాంచె నంత ఋషిసంహతి ... ...

... ...

ప్రాసవిశేషములు.

క. అరిగరమున నేఁదాల్చిన, నరిగరము నగేంద్రధీరుఁడైనం జెడఁడే
యరి దిరమై నన్నడుగుట, యరిదిరమైకాభిలాషులగు నృపతులకున్.

చతుర్థాశ్వాసము.

ఈకవి ప్రయోగించినపదములు కొన్ని యితరత్ర గాన రాకున్నవి. శబ్దరత్నాకరమునఁ జేరనిపదము లీకవికృతిలోఁ బెక్కులున్నవి.

'గండారపుబొమ్మ' అనుపదము నీతఁడు ప్రయోగించి నాఁడు. శబ్దరత్నాకరమున నిది లేదు. దీనికిఁ బలువురు పలుదెఱఁ గులనర్థము చెప్పుచున్నారు. దేశ్యనామార్థకోశమున, 'గండా

రపుబొమ్మనఁగా, మండలమున దృష్టిబొమ్మ' అని యున్నది. ఇట్టివి యీ కృతిలోఁ బెక్కులున్నవి.

బమ్మెరపోతరాజాదు లీకవీశ్వరునిరచనల ననుకరించిరి. శ్రీ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు, వేలూరిశివరామశాస్త్రిగారు, నడుకుదుటి వీరరాజుపంతులుగారు మొదలగువా రీకవీశ్వరుని దేశకాలములనుగూర్చియుఁ గవితారీతులనుగూర్చియు నిది వఱకుఁ గొంత విపులముగా విమర్శముల వెలయించిరి. ఆయా సమయములందు నేను వానిని జూచితినిగాని యీలఘుపీఠిక వ్రాయునాఁడు నాకు శ్రీ వీరరాజుపంతులుగారు సాహిత్యపరిష త్పత్త్రిక 12, 13 సంపుటములందుఁ బ్రకటించిన 'సోమునిహరివంశము' అను వ్యాసమే చూడఁగల్గెను. పయిఁ బేర్కొనఁబడిన వారు విలువగల విషయము లెన్నో వారివారి విమర్శనము లందుఁ జెప్పిరి.

తంజావూరిలైబ్రరిలో నుత్తరహరివంశమునకు రెండు వ్రాఁతప్రతులున్నవి. వానిఁజూచి నేను గొన్ని పాఠభేదములను గూర్చుకొంటిని. శ్రీ వేంకటగిరిసంస్థానాధీశ్వరులపుస్తకశాలలో నొక వ్రాఁతప్రతి యున్నది. అది ప్రాయికముగా బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులుగారికివీరేశలింగముపంతులుగారికిఁ జేరు అనప్రతిని బోలినదే. దానిలోఁ బ్రథమాశ్వాసము లేదు.

ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకశాలలో నొకతాళపత్త్రప్రతి కలదు. పయిప్రతులలోనిపాఠములుగూడఁ గొన్ని యీముద్రణమునఁ గైకొనఁబడినవి.

పాఠభేదములఁగూర్చుటలో నావలనఁగాని ముద్రణమున నచ్చుచిత్తులఁ జూచుటలో ముద్రాలయమువలనఁగాని యేవేని దోషము లిందుదొరలి యుండవచ్చును. 'నడచుచునుండువాని చరణంబులకేకద రాళ్లుతాఁకుడుల్' అనున్యాయము నెఱిఁగి యిందుఁ బొడకట్టుతప్పిదములను సహృదయులు క్షమింపఁగలరు.

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి.

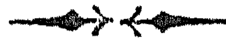
శ్రీరస్తు.

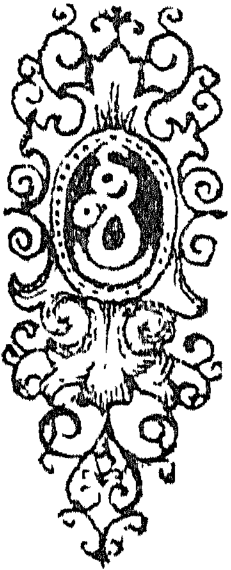

ఉత్తరహరివంశము.

నాచన సోమనాథ ప్రణీతము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ సర్వమంగళాకుచ
వాసంతీవకుళగంధవద్వనమాలా
వాసుకివిలాస వేద
వ్యాసమునిమనోనివాస హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకి ట్లనియె. 2

క. హరివంశప్రథమకథాం
తరమునఁ గలవింతలెల్లఁ దప్పక మదిలోఁ
దిరమయ్యెఁగదా మీఁదట
నరవర! యేకథలాకో వినం బ్రియ? మనుడున్. 3

క. జనమేజయుఁ డిట్లను న
మ్మునితోఁ; బలదేవులావు మును విని మఱియుం
దనియదు మది ముద మొదవఁగ
వినఁ గోరెడుఁ జెప్పవే వివేకనిధానా. 4

క. ఘనబలుఁ డుదగ్రతేజుం
డనఘుఁ డనంతుఁ డన విందు మాదిమకథలం
దనుటయు వైశంపాయన
మునిపతి భూపాలచంద్రమున కి ట్లనియెన్. 5

శా. పాతాళాధిపుఁ డైన శేషుఁడు ప్రలంబఘ్నుండు నారాయణ
ప్రీతిం బుట్టినశంకరుం డని జనుల్ పేర్కొన్నచో నంథకో
ద్భూతస్నేహముఁగామపాలతయుఁదప్పం దప్పఁగా కేమి ప్ర
ఖ్యాతిం బొందఁడె పాండురాంగమహిమన్ హాలాహలస్వీ
[కృతిన్.

వ. మఱియును. 7

సీ. కడిమి జరాసంధగంధసింధురముఁ ద
ద్బంధుమండలి[1]తోన పాఱఁ దోలె
బలియు నాగాయు(యి?)త[2]బాహు జగత్ప్రాణ
తనయు గదాకేలి దర్ప మడఁచె
[3]వీఁకతోడ వరాటవీఖేలనమ్మున
ధీరుఁ బ్రలంబదైతేయుఁ జంపెఁ
దెగువ రాసభరూపు ధేనుకాసురుఁ బట్టి
విన్నాణమున మేను విఱిచి వైచె

1 యును బా. 2 ప్రాణు. 3 విస్మయవికచాటవీఖేలనంబున.

గీ. నగరపరిఖాపయఃపూరణంబు సేయ
సీరముఖమునఁ గాలింపఁ [1]జీఱి తెచ్చె
మెఱసి మూఁడులోకంబుల మేటిమగలు
రాయనేర్తురె యా[2]దవరాముతోడ. 8

సీ. కౌరవాధీశ్వరుకన్యకారత్నంబుఁ
గామించి సాంబుండు గజపురంబు
సొచ్చి మ్రుచ్చిమి సేయఁ జూచిన నెఱిఁగి యా
రారాజు వానిఁ గారాగృహమున
నిగృహీతునిం జేయ నెఱి[3]సినవార్త వే
గమ విని నగరంబు గంగలోనఁ
ద్రవ్వి వైచెద నని తనభూరిహలమున
నెత్తి [4]యెత్తేఁపె నయ్యేటినీరు
గీ. పఱపెఁ బట్టణ మిట్టట్టు వడఁ గదల్చి
కొడుకుఁ గోడలి రావించి కోటవెలికి
వియ్య మని శిష్యుఁ డని కాచి విడిచె నతని
సీరపాణితో రాజులు చెనయువారె. 9

గీ. అతఁడు నాఁగట నెత్తినయంతనుండి
యేటిదిక్కున కంతయు నెగసియుండు
హస్తినాపురి; యదియేల యమున నాఁటఁ
గోలె మధురాపురము చుట్టికొంచుఁ బాఱు. 10

క. హలపాణిమహిమ చెప్పం
గలవా రెవ్వరు పురాణకథలన్ మఱియుం

1 జీల్చి. 2 బల. 3 సె నవ్వా. 4 పఱపిన. 5 క్కంతకంతకు.

దెలిసికొనుము నేఁ జెప్పక
నిలిచినచోటులు వివేకనిర్మలబుద్ధిన్. 11

క. అనుటయు నాజనమేజయ
జనపతి యిట్లనియె రుక్మి సచ్చిన మగుడం
జని యాదవనగరంబున
జనార్దనుం డేమి సేసె సౌజన్యనిధీ. 12

వ అనుటయు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 13

మ. తనవీటన్ హరి యుండ రాక్షసులు రత్నస్వర్ణసందోహమున్
వినతిం గప్పము దేరఁ బుచ్చికొనెఁ దద్విఘ్నంబుఁ గావించినన్
వనదత్తాఖ్యుల దైత్యులం దునుమ నోర్వంజాల కంభోరుహా
సను చేతన్ నరకుండు లబ్ధవరుఁడై చాలెం గ్రియాహానికిన్.

మ. అతఁడంతంతకువాలివాలుబలిమిన్ హాలాహలాహంక్రియా
ద్భుతభంగిన్ వివిధాస్త్రధారలు సమిద్భూమిన్ వెలార్చుం
బ్రభాసతతీప్రద్యుతి సోదరాత్తరథినీపాదాతకుంతంబులం
బ్రతివీరప్రమదాకపోలఫలకప్రాంతాలకాంతంబులన్. 15

మ. ధనదాంతఃపురతారహారములు యాదఃపాలబాలాఘన
స్తనకాశ్మీరము ధర్మరాట్కులవధూసంవ్యానకౌశేయమున్
దనుజేంద్రారివరావరోధదయితాధమ్మిల్లమాల్యంబులున్
గినుకం దెచ్చి ఘటింపఁ జూచు జయలక్ష్మీనిత్యనైపథ్యమున్.

వ. ఇట్లు వర్తించి వర్తించి దిగ్విజయంబు సేయుతలంపున. 17

నరకాసురుఁడు స్వర్గముమీఁద దండయాత్ర వెడలుట.

సీ. ఒకనాఁడు దనుజనాయకుసేన[1]తో దివ్య
ధామంబుపై కటు దాడివెట్టి

---

1 గూడి దివ్యపురంబుపై దాడివచ్చి యేచి.

వజ్రిమందిరముకవాటంబుఁ దనవింటి
కొప్పునఁ బొడుచుచుఁ గ్రూరసింహ
నాదుఁడై సమరంబు నాకిమ్ము చాలవేఁ
జయ మి మ్మనుచుఁ బాకశాసనుండు
నైరావతం బెక్కి యమరసైన్యంబుతో
నగరంబువెలి కేఁగి మగతనంబు
తే. మిగులఁ దద్దైత్యవాహినిమీఁద నడచె
నప్పు డుభయబలంబులు నసికుఠార
కుంతతోమరక్షురికాదిఘోరశస్త్ర
ఘట్టనంబున నసమసంగరము సేయ. 18

గీ. అచలగతి నుండె దనుజసైన్యంబు మిగులఁ
బరగి [1]దైవసైన్యంబుచేఁ దరల దయ్యె
దనుజసింహనాదములు డెందములు సొరఁగఁ
దిరుగఁబడఁ జొచ్చె నమరకుంజరబలంబు. 19

క. అట్టియెడఁ [2]సురబల మి
ట్టట్టు పడం జేసి దనుజు లసిముసలగదా
ఘట్టనముల బలమర్దను
కట్టెదురన నెఱపి [3]రసమకౌతుకమతులై. 20

క. అరగయ్యంబున దివిజులు
దిరుగుడుపడి రింకమీఁద ధృతి చెడి తిరుగం
బురుహూతుఁ డనుచుఁ దమవా
రరసినఁ దలపువ్వు వాడ దని సంతసిలన్. 21

1 నమరుద్గణంబు. 2 సురబలముల నట్టిట్టువడంగఁజేసి యసి. 3 పఱపి.

చ. నిలు నిలు మంచు దానవుల నిర్జరనాథుఁ డదల్చి వింట మం
టలగతిఁ దూపులుం జటులటంకృతులుం నిగుడారఁ బోరన
క్కొలఁది నుదారసారరణకోవిద బాహులు లోకపాలకుల్
గలసిరి కారుచిచ్చునకు గాడ్పులుదోడగుచంద మొందఁగన్. 23

వ. వా రెవ్వ రం టేని.

గీ. వచ్చె యక్షగుహ్యకులతో వైశ్రవణుఁడు,
దోఁచె దారుణభుజగయాదోబలముల
తోడ వరుణుండు, కాలమృత్యువులతోడ
నడచె దండధరుండు, దానవులమీఁద. 24

వ. అప్పుడు. 25

గీ. మురనిశుంభ హయగ్రీవ నరకముఖులు
బరవసంబునఁ దలపడ్డ బవర మచట
భీకరం బయ్యె నుద్భట లోకపాల
రచిత సమకాల బాహువిక్రమముచేత. 26

వ. ఇట్టు సంకులసమరంబు చెల్లుసమయంబున వరుణుతోడ
హయగ్రీవుండును దండధరునితోడ నిశుంభుండునుం బురు
హూతుతోడ నరకుండును గుబేరునితోడ మురుండును
మఱియుం దక్కినగీర్వాణులతో నితరపూర్వగీర్వాణులుం
దలపడి పరిఘ ప్రాస ముసల పరశు తోమర శక్తి ప్రము
ఖంబు లగువివిధాయుధంబుల నొండొరుల గండడంగించు
సమయంబున. 27

గీ. కినుకఁ బాశహస్తుఁడు హయగ్రీవు నొంచె
మర్మభేదిబాణాసారమహిమ నతఁడు

గిరివిధంబున నచలుఁ డై వరుణుమీఁద
శితశరపరంపరా [1]సారశతము లేసె. 28

క. ఏసిన వరుణుఁడు దనుజా శ
రాసారములోన ముంచె నతఁ డాతని బా
ణాసనము క్షురప్రంబున
నేసెను లస్తకము విఱుగ నింద్రుఁడు సూడన్. 29

వ. ఇట్లు ఖండితం బైన కోదండంబు సకాండంబుగా దిగవిడిచి.

చ. వరుణుఁడు వైచెఁ బాశమున వైచిన నబ్బలితంపుఁగైదువుం
గరమునఁ బట్టి దానవుఁడు క్రమ్మఱ వైచెఁ దదస్త్రమంబుధీ
శ్వరునకు నొవ్విసేయద నిజప్రభుఁ డంచు సురారి రేఁగి ని
ష్ఠురగద[2]నూఁచి వైచినఁగడున్వడిమస్తముమీఁదఁదాఁకినన్.

క. నెత్తురు గ్రక్కుచు మూర్ఛా
యత్తుం డై తెలిసి వరుణుఁ డని మొన నిలువం
జిత్తంబు లేక బీరపుఁ
[3]బొత్తము గట్టుకొని పోయెఁ బోయినపోకై. 32

వ. ఇట్లు వరుణుండు పాఱి వెండియు నొక్కదెస. 33

సీ. తఱిమి నిశుంభుఁ డంతకుమీఁద నిరువదే
నమ్ము లేసిన నతం డతనిమీఁద
నేసె సాయకశతం బింద్రుండు చూడ న
ద్దనుజుఁ డారవిసూనుధనువు నఱకె
నతఁడు దండం బెత్తి యద్దైత్యుఁ బొరివుచ్చ
[4]నాడిగొనంగ బాణాసనంబు

---

1 పరశ్శతము. 2 వూంచి. 3 బొత్తనమటుగట్టితొలఁగెఁ. 4 నయిది.

వైచి వాఁ డసితోడ వైవస్వతునిమీఁద
నడచె నద్దేవదానవులు కడఁగి
తే. జోడు గానికైదువులఁ బోరాడి రచట
ముందఱ సురాసురులబలంబులు గడంక
వాసవుఁడు [1]బలుఁడును బోరువడువు దోఁప
నట్లు గదిసి జయోల్లాస మతిశయిల్ల.

మ గదదట్టించినిశుంభుమస్తకమునక్కాలుండుప్రేయన్ మెయి
సదరం బైననొకింత కన్దిరిగియున్ శాతాసిచే వాఁడు
డు దెగన్ వ్రేసిన మేను[2]ప్రస్వియముఁడాటోపంబుఁజైతన్యవ
బ్రిదులన్ యామ్యబలంబులావలనికిన్ భీతిం దొలంగించిన

క. ఇట్టిక సూఁడినవాఁ[3]డో
యొ ట్టిడుకొన్నాఁ[4]డో యనుచు నుల్లసమాడం
బట్టగుచు మగిడి చూడక
పట్టణమున కేఁగె లజ్జ బండతనమునన్.

వ. మఱియు నొక్కదిక్కున.

గీ. శ్రీదుఁ డుద్ధతి మాణిభద్రాదు లైన
యక్షులును గుహ్యకులును విద్యాధరులును
మొనసి తోతేరఁ దాఁకె నమ్మునితోడఁ
జేరి నడవ డెబ్బదివేలు [5]పౌరవులును.

వ. ఇట్లు (నడచి) శరపరంపర లా దను జేంద్రుపయిం గురిసిన

చ. మురదనుజుండు[6]పౌరవసమూహమునుం గని రాజరాజ
శరనికరంబు వుచ్చి తనచక్కిన యెక్కినయక్షగుహ్యకు

---

1 బలిపోరిన. 2 డస్సి. 3 డా. 4 డ వ. 5-6 కా.

విరియఁగ ఖడ్గపాశముల వ్రేసిన వచ్చినత్రోవ వట్టి [1]కా
తరమున మాణిభద్రసహితంబుగ వచ్చినవారు పౌరులున్.
గీ. కైదు[2]వులు విడిచి యొడళ్లు గగురుపొడువ
నంత నంతఁ గకాపిక లైన వారిఁ
గని మురుండు కుబేరునిఁ గదిసి యేసెఁ
బ్రతిభ [3]యాశీవిషోపమబాణతతుల. 41
చ. చను[4]మఱలందువక్షమునఁ జక్షురుపాంతములందు తెప్పలన్
మునిఁగినబాణజాలముల ముప్పిరిగొన్న భయంబు ఖేదమున్
మనముననిండఁగాఁదొడఁగి మాఱ్కొనలేక కుబేరుఁడేఁగె న
ద్దనుజుల నింత చేసినవిధాతకు గోడనఁ బోవుచాడ్పునన్.
గీ. మఱియు దానవసైన్యంబు మాఱు లేక
యొప్పి తప్పిననిర్జరయోధవరులఁ
దోలి తొప్పఱవెట్ట నింద్రుండు నిలిచె
బవరమున నొక్కరుఁడు [5]నేఁదుపల్లువోలె. 43
ఉ. దేవతలెల్లఁ బాఱిన మదిన్ రణకౌతుక ముల్లసిల్ల నై
రావణదంతి నెక్కి నిజరాజితకార్ముకఘోరశింజినీ
రావము సూప నేపునఁ బురందరుతో నరకుం డెదిర్చె నా
నావిధసింహనాదుఁడయినాగముపైఁ జనుసింగమో యనన్.
మ. ఇటు రాచూతువుచేతిలావనుచు మ్రోయించెన్ గుణంబప్పుడు
త్కటసం[6]గ్రామము సెల్లె నిద్దఱకు దైత్యస్వామి నారాచమొ
క్క[7]టి యేసెం దెగనిండఁ జాఁపిహరిమైఁ గాఁడన్ సురేంద్రుండు నె
త్తుటఁ జొత్తిల్లుచు మూర్ఛవోయి కరిపైఁ దూలెన్ విచైతన్యుఁడై.

1 రా. 2 వ. 3 నా. 4 మొన. 5 నేదు. 6 రంభముసూప నీడుగని.
7 టనే.

సీ. అంతలోనన[1] తేఱె యమరేంద్రుఁ డెనిమిది
బాణంబు లతనిపైఁ బఱపి మఱియు
రథము డెబ్బదిట సారథిఁ దొమ్మిదిట నేసి
పడగ శాతక్షురప్రమున నఱకి
సూతు నంతట శితాశుగపరంపర చేత
జముఁ గూడ ననిచి రథ్యముల నాల్గు
శరములఁ జంపి తచ్చాపంబు క్రూరభ
ల్లమున ఖండించిన నమరవైరి
తే. విరథుఁ డై చేతఁ గరవాలు వెలుఁగుచుండ
దాఁటి గజకుంభములఁ గాలఁ దన్ని వజ్రి
వక్షు మదరంట వ్రేసిన వ్రాలె నతఁడు
మీఁదమీఁదనె ప్రాణంబు మిడు[2]కుచుండ. 46

వ. ఇట్లు వ్రేసి. 47

గీ. కరటికుంభస్థలం బొక్కఘాతఁ గొన్న
మురిసి హరి మూర్ఛదేఱకమున్న పాఱె
నది రయంబున దనుజుఁ డల్లంత నుఱికెఁ
జూప ఱగ్గింప విక్రమాటోపలీల. 48

వ. ఇట్లు సంగరవిజయోత్సాహంబునసింహనాదంబు చేసి వరుణ
సైన్యవార్ధిబడబానలుండును దండధరసేనావనదవానలుం
డును హరసఖవీరభటహరిణశార్దూలుండునుసురరాజశూర
పరివారవారివాహపవనుండును ననుకై వారంబులు సెలంగ
నరకాసురుండు. 49

---

1 నఁ దెలిసి. 2 కమిడుక.

క. సమరమున గెలిచి పగతుర
సమస్తసంపదలు సేర సంతోషమునం
దమవారు మిగుల నుబ్బఁగ
నమరావతి సొచ్చె విభవ మరయుతలఁపునన్. 50

వ. ఇట్లు సొచ్చి. 51

సీ. నృత్తగీతంబులు నిస్సాణపటహాసం
జాతంబులును లేనిచదుకములును
గాశ్మీరనికరంబుఁ గల్హారపుష్పప
హారంబు లేనిసౌధాంగణములు
మణితోరణంబులు మహనీయశృంగార
1వారణంబులు లేనివాకిళులును
గర్పూరధూమంబుఁ గాంతాకటాక్ష ని
రీక్షలు లేనిగవాక్షములును

తే. కదళికాదుకూలంబులుఁ గంపమాన
చమరవాలంబులును లేనిచంద్రశాల
లునుఁ గనుంగొని ప్రమదకల్లోలలోల
మానసుం డయ్యె దిక్పాలమర్దనుండు. 52

వ. మఱియును మగలు దిగవిడిచి పోవుటయును మానంబుతో
డన మ్రుంది మందిరంబుల నడంగియున్నమగువలఁ దెగువ
తోడ వెడలం దిగిచి తెచ్చి చక్కనివారి నేర్పఱిచి యొక్క
యెడఁ గూడఁబెట్టుధూర్తదనుజులును, గడచిపోవచ్చిననొడి
చి కచభరంబులు పట్టికొన్న నన్నన్న! నీచెలియల నని విడి
పించుకొని కన్నీరు దొరుగుమొగంబులఁ బయ్యెద లొత్తు

1 వారంబులును.

కొనియేడ్చుసుదతుల నదలించునిర్దయ దై తేయులును,సవరని పాపలం దడవితడవి తమయేలికకుం గానికగా నీవలయునని కొనిపోవచ్చినం బైపడి విడువం జాలక పెనంగుతల్లులం బ్రిల్లి దంబునం ద్రెళ్లం ద్రోచి తిట్టుచు నైకపుంబై దలిమూఁకలగ పడెనని చెలంగు ఘాతుకదై తేయులును, వెండియుం గడు సరి దానవులు మిసిమిగల పసిఁడి కాసచేసి పడఁద్రోసి గాసిం బఱచినప్రాసాదంబులునుం జతురు లగు దితిసుతులు దమత మనికేతనంబులకుం గొనిపోవుటకై విఱుగ కుండం బెఱి కించి సురకుమారకులతలల కెత్తిం(చి)న ఘటితమణికోటి కోటీమండితకవాటసంఘాతంబులును, వాహనంబులు గంధే భంబులు లేనిదివిజవైరులు మగిడి పోవునప్పటికి మసలక మనోవేగంబుల నెక్కించుకొని చన వలసి(పొలసి)నం బోవ నీక దామెనలం గట్టినదివ్యవిమానంబులును, విఱిగినరత్న స్తంభంబులును, విటతాటనంబు లగు హేమకుంభంబు లును, బగుల నడిచినపట్టెలుం,బైపడం దిగిచినపట్టెలు,నోడు పఱచినచిందంబులు, నొరగం ద్రోచినదారబంధంబులును, దప్పిపడిననూపురంబులుం, వల్లకెడవైన గోపురంబులును, నిలువునం గూలినమేడలు,నెఱిదప్పినవాడలుం, బొఱపై చిన దివ్యాస్త్రంబులునుం, బలుచోట్లం బడినశస్త్రంబులునుం, జూచి చిఱునవ్వునవ్వి నరకాసురుండు భాసురం బగుజంభారి మందిరద్వారంబుం బ్రవేశించి వాహనంబు నవతరించి కక్ష్యాంతరంబులు గడచి యంతక మున్న యంతఃపుర కాంతలు దొలంగుట యెఱింగి యచ్చట సభామండపంబున నున్న యున్నతరత్నసింహాసనంబున నాసీనుం డై. 53

నరకాసురుఁ డూర్వశిని రావించి సంభాషించుట.

ఉ. ఊర్వశిఁ దోడి తెమ్మనుచు నొక్కనిఁ బంపఁ బదుండ్రు వాఱి సో
పర్వణసౌధవీథులయుపాంతములం దిరుగంగ నంతకుం
బూర్వసురేశ్వరుండు సురపుంగవుగద్దియమీఁద నుండి గం
ధర్వులపాటవించుఁ బ్రమదంబునఁ బొందుచునున్న యత్తఱిన్.

క. తడవం బోయినదైత్యులు
పొడగని యూర్వశి! తొలంగిపో నేల నినుం
దోడితె మ్మనె మారా; జదె
బడిబడి వచ్చెదరు వేగ పనివిను మనినన్. 55

వ. అజ్జోటి డిట్టగావునం దలంకక వచ్చునప్పుడు మునుముట్టిన
భయకారణంబున. 56

సీ. తొడవు లూడ్చిననైనఁ దొయ్యలి[1]రూపుతోఁ
జిన్నపోయినపట్లు సెన్ను మీ[2]ఱ
విరులు పుచ్చిననైన వెలఁది పెన్నెఱితావిఁ
బాయనిజవ్వాది బయలు మెఱ[3]య
బూఁత రాల్చిననైనఁ బొలఁతుకమైఛాయ
గవుసెన[4]లోనున్నక్రమము దెలు[5]ప
మడుఁగు మాసిననైన మగువపిఱుందుసో
యగము చూపఱచిత్త మాఁకగొలు[6]ప

తే. మురిపముల నుజ్జగించిన[7]ముగుదనడపుఁ
గలికిచూపుల వీడ్కొన్న కన్నుఁగవయుఁ

---

1 మేనిలో. 2 ఱు. 3 యు. 4 పుచ్చిన. 5 పు. 6. పు. 7 ముదురు.

జిఱునగవు నోసరించిన చిగురుమోవి
నింత మది భీతి వెలు[1]పలి కెఱుక సేయ. 57

క. దనుజేంద్రుఁ డాతలోదరిఁ
గనుఁగొని చొల్లెంబు నిమురుఁ గ్రమ్మనఁ బైకొం
గనువుపఱుచు గేదఁగిరే
కు నఖంబులఁ జీఱు [2]గులుకుఁ గోర్కులఁ దేలున్. 58

క. అత్తెఱఁ గంతయు నూర్వశి
చిత్తంబున నెఱిఁగి వాఁడు చేతోజాతా
యత్తుం డై తనుఁ బిలువం
బుత్తెంచుట తెలిసి లోనఁ బూనినలజ్జన్. 59

ఉ. తోరపుఁజన్నుదోయిపయిఁ దొంగలిఱెప్పలదాఁచి చూపు నీ
హారము లేనిక్రొమ్మెఱుఁగులై నిలువంగొలు వల్లఁ జొచ్చియ
చ్చేరువకంబముం గదిసి చిత్తరువో కరువో యనంగ గం
డారపుబొమ్మవోలె నచటం గద లించుక లేకయుండఁగన్.

ఉ. ఆలలితాంగిఁ జూచి నరకాసురుఁ డిట్లను బాకశాసనుం
డాలములో ననుం గదిసి యంతకపాశి కుబేరయుక్తుఁ డై
తోలుపులం బడెన్ సతులుఁ దోడనె డాఁగిరి దైత్యభీతలై
[3]ప్రోలు వొలంగి తేమిటికిఁ బొత్తులదానవు నీవు తొయ్యలీ.

ఉ. నాకపురంబులో మెఱసి నందనకేళిఁ జరించి దివ్యకాం
తాకరతాలవృంతసముదాయసమీరము సోఁక రాజ్యముం
గైకొని నేఁడు దిగ్విజయగౌరవధన్యుఁడ నైననాసభన్
నీకనుదోయివెన్నెలలు నిండక కోర్కులు నాకు నిండునే.

---

1 వీడుటె. 2 నొడలు గులుకుచు నిక్కున్ (మెచ్చున్). 3 పోలఁ దో.

మ. అవె సుత్రామరథంబు; లల్లవె కుబేరానేకపశ్రేణు; ల
ల్లవె వార్ధీంద్రుతురంగమంబు; లవె ప్రేతాధీశపీరావళుల్
దవులం బాఱినఁ బట్టితెచ్చి రనిలో దైతేయు[1] లేపొమ్ము లిం
దువిదానీకుఁ బ్రియంబు? గైకొనుము నీయుల్లంబు దెల్లంబుగన్.
ఉ. కౌఁగిటి కాస చేసి నొడికారితనంబున నిన్నుఁ దేల్చి ఉం
రాఁ గోఱగానివాఁడ నయి రామలలో నగుఁబాటు దేనునీ
కేఁ గలుగంగ సంపదల కేల విచారము పద్మగంధి? నీ
లోఁగిటఁ జేర్చ నేయుభయలోకసుఖంబులు నన్నుఁ బొందినన్.
వ. అనుటయు నక్కాంత చింతాక్రాంత యై యొక్కింత దెలిసి
యతనితో నిట్లనియె. 65
చ. చతురవచోవిలాస గుణసాగర! సాగరమేఖలావనీ
పతియగునీకు నింతు లోకభ్రాంతియె? నీ విటు గోరుటెల్లనా
యతులితభాగ్య; మింత నిజ; మైనఁ గలంగకమున్న వైభవో
న్నతి మెఱయంగవచ్చి యొకనాఁడయినన్ ననుగారవించితే.
ఉ. నావుడు దానవేశ్వరుఁడు నవ్వుచు నూర్వశితోడ నిట్లనున్
నీవిటు దూఱ నేర్తు వని నేరమి వెట్టితి గాక యేను మీ
దేవత లున్నవీటి కరుదెంతునె మిండఱికంబు చేఁతకై?
లావున రాక వే ఱొకతలంపున వచ్చినఁ గీడు పుట్టదే? 67
చ. అనుటయుఁ బూర్ణచంద్రముఖి యద్దనుజేంద్రునితోడ నిట్లనున్
మనమున నింతమాత్ర మనుమానము గల్గిన నిందు నిన్ను ర
మ్మనుట పొసంగ; దొక్కదినమైనను నీవిహరించుచోటికిన్
ననుఁ బిలిపింప వైతి తగునా చన వింతకు నాకుఁ జెల్లదే?
వ. అనుటయు నతండు. 69

1 లేపొమ్ములం.

క. పగవాఁ టడ దేవేంద్రుఁడు
మగువా నీ వతనికొలువుమానిసివట నిఁక
దగవు చెడి పిలువఁ బనుచుట
మగతనమే యిట్టిలంజెమాటలు గలవే. 70

వ. అనుటయు నచ్చెలువ విచారించి. 71

ఉ. లంజియ నౌదు నేను విను లావున నీ వమరేంద్రు గెల్చి న
న్నుం జెరవట్టి తెమ్మని వినోదము చేసితిగాక చిత్త మె
ల్లం జెడి యుండ రిత్తయొడలం జవిచేయ నెచిల్కవోయినం
బంజర మేమి సేయ? రసభంగము సంగతిలోన మెత్తురే.72

ఉ. నవ్వులమాటలో నిజమొ నాకములోన ననేకకన్యకల్
మవ్వపుదీఁగెలం దెగడు మానిను లుండఁగ సంత నెన్నఁడో
జవ్వన మమ్ముకొన్న [1]గడసాని ననుం గవయం దలంచితే
పువ్వులు వేడుకైనఁగడిపోయిన[2]వాళ్ ముడువం[3]గవచ్చునే.

వ. అనుటయు. 74

క. అంజెదవుగాక ననుఁ జెం
తం జేరఁగనీక యెంత[4]దఱిఁగిన మిరియా
లుం జొన్నల సరి పోవే
లంజెతనములందుఁ గోమిరెలక్ గెలువ వశే. 75

గీ. అనుడు నవ్వామలోచన యతనిఁ జూచి
చిఱుతనగవుల తెప్పల సిగ్గు దేర్చి
నీవు రాజవు! మాటలు నిన్నుఁ గడవ
నాడ నేర్తునె, విన్నప మవధరింపు. 76

1 కడసారె. 2 వేస్మ. 3 దలంతురే. 4 దఱిసి.

చ. శతముఖుఁ డోడె నీవతనిసంపద కంతకు రాజవైతి త
చ్చతురవిలాసినీ[1]గణము సంతతసేవ యొనర్చు నీమనో
హితముగనింక నేననఁగనెంతటిదానమహీశ మహామునుల్
క్రతువులు సేయుచోటికధికారివిగానికొలంతయేటికిన్? 77

క. యాజకులు యజ్ఞభాగ
భ్రాజిష్ణునిఁ జేయ నిన్ను భావజ[2]సౌఖ్యా
వ్యాజపదరాజుఁ జేసెదఁ
దేజముసూ వలపు దెలుపుఁ దెఱవల కెందున్. 78

వ. అనుటయు నతండు. 79

చ. అవునిదివోలు వాసవుఁడు నంతకుఁడుఁ వరుణుండుఁ బార్వతీ
ధవసఖుఁడుం బ్రతాపమునఁ దత్పద మేలెదరంచు నిట్టినే
నవిహితయాగభాగములహంకృతిమైఁ గొనకున్న నూర్వశీ
కవకవ నవ్వరే త్రిదశకాంతలు వింతలుసేయు నాపనిన్. 80

వ. అని యొడంబడి యావెలంది వీడ్కొలిపి యమరావతీపురం
బునం దడవి తడవి చక్కనికన్యకాజనంబులం బట్టించి
తెప్పించి యందంద నందనపాదపంబులు వెఱికించి తెప్పించి
యెనిమిదివేల యేనుంగులం గైకొని మాహిష్మతీపురంబు
నకు వచ్చి మఱియును. 81

గీ. త్వష్టకు నుదాహరకుఁ జతుర్దశి యనంగ
నొక్కకూఁతురు గలిగినయక్క వెఱఁగి
[3]గంధగజరూపమునను నక్కన్యఁ దెచ్చి
కవసి నరకాసురుండు సౌఖ్యములఁ దేలి. 82

---

1 మణులసంగతిసేవయొనర్తు. 2 సుఖనీరాజ. 3 కదిసి గంధర్వుఁ
డనుచు నక్కన్యఁ దెచ్చి (కదిసి కందర్పురూపునం గన్యఁ దెచ్చి.)

క. నాకంబునయందును భూ
లోకంబునయందు ధనములు మణులు దైత్యా
నీకంబు దేర మంచివి
గైకొని యాచంద్రముఖికిఁ గానుక యిచ్చెన్. 33

వ. వెండియు గంధర్వదేవ మానుష కన్యకలం బదాఱువేలున్నూఱుగుర నప్సరోగణంబు (లేడింటిం) జెఱలువట్టి తెచ్చి మణిపర్వతంబునం బురంబు చేసి కావలివెట్టికొని యుండె నట్టియెడ. 34

మ. మురదైత్యుండుదపోవసానమునవైముఖ్యంబముఖ్యంబుగా
[1]వరదత్తాపరనామధేయమున దేవవ్రాతముం గిట్టి ము
ష్కరుఁడై కుండలముల్ హరించెనదితిం గారించి దైతేయు లె
వ్వరుఁబూర్వంబుననింత చేయరనుచున్ వారింపవారింపఁగన్.

క. ఆకుండలములు నరకునిఁ
జేకొమ్మని యిచ్చి యతనిచేఁ దాఁ బడసెన్
నాకొడుకులకుఁ బదుండ్రకు
నీకావలి యొసఁగు మనుచు నిచ్చలుఁ గొలువన్. 36

మ. అతఁడున్ వారికి నాత్మరక్షయును గన్యారక్షయుం జేయనై
హితులందోడుగఁ బెట్టియిచ్చె మహిలో నింపారఁ బ్రాగ్జ్యోతిషా
ర్పితుఁడై తచ్చతురంగరక్షకు హయగ్రీవున్ నిశుంభుంబాన
ర్చుతటిం బంచజనున్ మురుంబని చెఢీరుండై జగంబేలుచున్.

క. ఆమురుఁడు రాక్షసకుల
స్వామి [2]సుకృతి వానిఁ జంప వచ్చుటకుఁ బరం

1 వరదంతావళ. 2 బలుఁడు.

ధామపతి పుట్టె సుజన
క్షేమంకరుఁ డగుచు దేవకీగర్భమునన్. 88

క. మురనరకాసుర లిరువురు
సుర లరిగెడుత్రోవ లుడిపి సుత్రామభయం
కరులై మునిగణమానస
సరోవరంబులు గలంచి చరియింతు రిలన్. 89

నరకాసురుఁ డధ్వరభాగంబు లిండని మునుల బాధించుట.

మ. ఒకనాఁ డూర్వశిమాటపొందు నరకుండూహించినాకాధినా
యకునిం దాపసముఖ్యులధ్వరము చేయంబూని రావించుచో
టికి దాఁ బోయి[1]ధరామరావతులు రెంటింగొంటిమీ కెల్ల నే
లికనై యుండెదఁ యాగభాగములు పాలింపన్ విభుండయ్యెదన్.

శా. పాశిం బాఱఁగఁ దోలి యంతకు దిశాపట్టంబు గావించి పూ
ర్వాశాధీశ్వరు వెన్నడిం జని ధనాధ్యక్షున్ విభాళించి కే
లీశస్త్రాస్త్రవిహారసార మెచటన్ లేకుండ నిర్మించితిన్
మీ శాస్త్రంబుల నింక నెవ్వరికగున్ మేలైన యజ్ఞాంశముల్.

క. మ్రొక్కులకుఁ దగుదుఁ బూజల
కెక్కినమంత్రార్థవిధుల కెల్లం దగుదుం
బెక్కుల యేను నెలిగా
స్రుక్కక యాగముల కొకరు సొరఁ గలవారే. 92

చ. అనుటయు సంయముల్ బదరికాశ్రమవాసులుగూడి వానికి
ట్లనిరి సురాధినాయకుఁడ యాగము లేలెడువాఁడుఁగాక లా

---

1 ధరామరేశ్వరులదండింబిల్చి (ధరామరామరుల వెట్టింగొంటి).

వునఁ బడునయ్యె పేర్మి? యలవుం దగవుం దలపోయ కేలకూ
డనిపని సేయఁ[1]జొత్తు? వకటా వికటాచరణంబు పాడియే.

క. మనుజాశను లట బలు లట
మును లట యాగంబు లట నమో విశ్వసృజే
[2]విన మింతకు మున్నెన్నఁడుఁ
గని కని కొత్తైవ్వఁ డింటికంబము సేసెన్. 84

వ. అనుటయు నద్దనుజుండు. 95

క. ఏలిక నాదు మఖాంశ
శ్రీలకు; నోరుఁ దడవ నేల? శిర సుండఁగ మోఁ
కాలను నేసలు వెట్టుట
బేలుఁదనము గాక మీఁకుఁ బెద్దతికంబే. 96

క. త్రిదివసుఖమ్ము మఖమ్మునఁ
గదియించుఫలంబుఁ దనకుఁ గాననిదయ్యం
బెదిరికి వర మిచ్చు ననుట
చదురే యతఁ డేఁగె మును దిశాపట్టముగాన్. 97

వ. అనుటయు నమ్మునీంద్రులు విడియనాడం దలంచి యతని
తోడ. 98

శా. పాపాత్ముండవు దానవుండవునినుం బాటించియాగార్హుఁగాఁ
జేపట్టం దగునే మునీంద్రులకు మాచేఁ జెల్లదీకల్ల దు
ర్వ్యాపారంబులు ధర్మకర్మములలో వర్తించునే? నావుడుం
గోపాటోపగజంబు మానససరఃకోలాహలోత్సాహి గాన్.

---

1 జూతు. 2 విన మెన్నఁడు మ న్నిట్టివి, కన మెవ్వఁడు గోర
నిట్టి కర్జము సేయన్.

చ. తనపరివారముం బిలిచి దానవుఁ డాశ్రమసంభృతార్థముల్
గొనుఁడు పరంపరాకమునకుండ్ మును యజ్ఞపశువ్రజంబులం
దినుఁడు కుమారికావితతిఁ దెండు బలాత్కృతినంచునమ్మహా
మునులకు నెగ్గు చేసి మదమోహమునం దనవీటి కేఁగినన్.
వ. తదనంతరంబ. 101

సీ. జడలు [1]కంపలు వట్టి జరగనీ కున్న చో
విడిపింప శిష్యుల వెదకువారు
జన్నిదంబులు కాలిసంకెల లై పడ్డఁ
దెగఁ దన్ని మిన్నక తిరుగువారు
ముందటిది కూ్కడి మొలత్రాడుఁ దవిలిన
తోఁక [2]గోచులవెంటఁ దూలువారు
దగ యొత్తి పోలేక దండంబు లటు వైచి
"హా విధీ" యని చేతు లార్చువారుఁ
తే. గడవసంబుల మోఁదినఁ గలఁగువారు
వల్కలంబులు దోఁచిన వంగువారుఁ
జెఱలువోయినవారలఁ జీరువారు
నై మునీంద్రులు గలఁగి రయ్యాశ్రమమున. 102

చ. నరకునిచేత నిత్తెఱఁగునం బరిభూతికి భాజనంబు లై
హరి కెఱిఁగింత మీబదరికాశ్రమదుర్భరబాధలంచు నప్ప
రమమునీంద్రులందఱు గృపాపరతంత్రునియాదవాన్వయాం
బురుహదివాకరుంగొలువఁబోయిరి వేడుకతోడుపాటుగాన్.
గీ. అరుగునెడ భరద్వాజ కాశ్యప వసిష్ఠ
వామదేవ జాబాలి కణ్వ బృహదశ్వ

1 క్రవ్వలు. 2 గోఁచు.

ధూమ్రముఖ్యులు దనుజారి తొల్లి చవులు
గన్న బదరీఫలంబులు గానుకలుగ. 104

క. తెం డనుచు దుష్టదానవ
ఖండితయాగోపకరణఘనభారంబుల్
దెం డనుచు [1]వేగమే చను
దెం డనుచుఁ శిష్యులకును దెలియఁ బలుకుచున్. 105

నిరోష్ఠ్యము.

చ. చని చని కాంచె నంత ఋషిసంహతి సారసకేసరాంతరా
సనసకసాళిసంగఁ దటచందనశాఖిచలత్తరంగఁ గాం
చనసరసీజలార్ద్రియతిసంచితసైకతలింగ గంగ నం
జనగిరిగాఢగంధగజసంగతశృంగరథాంగ నత్తటిన్. 106

క. ఆనిమ్నగలోనఁ గృత
స్నాను లయి మునీంద్రు లమలినస్వాంతశరీ
రానూనమహిము లగుచును
దానవరిపుఁ గానఁ జనిరి ద్వారావతికిన్. 107

మ. చని వా రందఱు దేవతారచిత పంచత్స్ఫాధరాంతస్థలం,బున
నొప్పారెడువీడుచొచ్చిమనముప్పొంగం[2]గదాశార్ఙ్గనా, వి
నుతింబొందుసభన్ నిషణ్ణులగుచున్ వేవేగఁ బ్రద్యుమ్నుఁడా
సనపాద్యాదిసపర్యలం దనుపఁగా సంప్రీతచేతస్కులై.

చ అచటికి దానవాంతకుఁడు నంతటిలోఁ జని యానుపూర్వితో
నుచితవిధోపచారములు నూఱటగాఁ గుశలానుయోగవా
క్యచతురతన్ముదం బెసఁగ నందఱ ధన్యులఁ జేసి భక్తిన,ప్ర
చలితుఁడయ్యె వారలునుపాయనముల్ మునుసూపిపిమ్మటన్.

---

1 గూడరాఁ జ. 2 సుదాశార్ఙ్ఙ.

మునులు నరకునియాగడములు శ్రీకృష్ణునకు విన్నవించుట.

క. నరకుఁడు యాగంబులకుఁ
జోరకుఁడు మీరనుచు ఋత్విజుల నడుచుటయుఁ
సరకులఁ జూఱాడుటయును
వరకులకన్యకలఁ బట్టి వాఁ డేఁగుటయున్. 110

వ. విన్నపంబుచేసి తమ తెచ్చిన విధ్వస్తోపకరణంబులు విచ్చి
చూపి. 111

మ. అది నాయుద్ధమనీయవస్త్ర మది నాయాషాఢ రాంభద్వయం
బది నాస్రుక్స్రువపాత్రవర్గ మది నాయజ్ఞోపవీతవ్రజం
బది నాదారవయంత్రపీఠ మది నాయైణోత్తరీయాజినం
బది నారాంకవకంబళంబని పదార్థాలోకనవ్యగ్రులై. 112

వ. వేలువేల యొఱలించి. 113

క. నారాయణ! నీమన్నన
కారణముగ నేము బదరికావనభూమిం
జేరితిమి నరకుఁ డిమ్మెయిఁ
గారించెం దనకుఁ జేటుఁగాలంబునకున్. 114

క. నీతోఁ జెప్పినయంతకు
మాతలఁపులు దుఃఖజలధిమగ్నంబులు గా
కాతల నాతలఁ కేలా
దైతేయాంతకుఁడ వెల్లతగవుఁ దెలియవే. 115

వ. అని మునిలోకంబు శోకంబుఁ గ్రోధంబును బోధంబు సడ
లింపం జేయ నిలింపవైరి తెఱంగెఱింగించుటయును. 116

మ. అరుణాంభోరుహపత్రనేత్రుఁడుసముద్యద్భ్రూకుటీభంగభా
సురఫాలస్థలుఁడుం జలాచలమనశ్శూలాయమానవ్యథా

పరివేషానలభానుమండలుఁడు నై ప్రత్యక్షరౌద్రంబునన్
నరకాలంఘవిజృంభణంబు నెఱపెన్ నారాయణుం డాకృతిన్.

వ. అప్పు డప్పరమపురుషుం గొనియాడం దలంచి యత్తాపసో
త్తము లిట్లనిరి. 118

సీ. పన్నగంబులరాజుఁ బగవాఁడుఁ గూడి నీ
శయనంబుఁ బయనంబు సంతరింప
దుగ్ధవారాశికూఁతుఁ బాలుఁ గూడి నీ
శరణంబుఁ జరణంబు సవదరింపఁ
కామునిపగవాఁడు వయితుండుఁ గూడి నీ
బడిమాపుఁ గుడిమాపుఁ [1]బరిఢవింపఁ
జందుపచెలికాఁడు సయిదోఁడు గూడి నీ
యుల్లంబు మొల్లంబు నుపచరింపఁ

తే. గంపమానమనోధ్యానగతులు మాన
కేకతం బున్నమునులకు నేకతంబు
లేక పొడగాన వచ్చునీలీల గాన
నన్యు లేనాఁట ధన్యులే యంబుజాక్ష. 119

గీ. అనుచుఁ గొనియాడి వందన మాచరించి
మునులు సంతోషవార్ధిని మునిఁగి యాడఁ
గొలువునం దున్న యాదవకోటి యెల్ల
మొగుపుఁగేలు ఫాలంబున మోచియుండె. 120

గీ. ఇట్లు మ్రొక్కినమునియాదవేంద్రసమితి
సంతసము నొంద నరకునిఁ జంపువాఁడ

---

1 బరికరింప.

నందఱును జూడ నని పంత మాడుహరికి
మఱియు మ్రొక్కుచు సంయము ల్మగిడి చనిరి. 121

క. తదనంతరంబ రాముఁడు
మొదలగుయాదవుల కెల్ల మోదము నెఱిగన్
మది మొలవఁ జక్రధరుపై
సదలక విబుధుల్ పుష్పవర్షము గురిసెన్. 122

ఉ. తోడన దివ్యగంధములతో సుఖశీతలమారుతంబు ద
ట్టాడనియుత్తలంబుగలయంతటఁగాఱుమెఱుంగుమూఁకకున్
జోడగుకాంతి పర్వమఱిపుట్టులఁబాయుతొలంగుమంచుబె
ట్టాడెడుమాట లుప్పతిలె నంతటిలో గగనాంతరంబునన్.

ఇంద్రుఁడు నరకునిదుండగములు నివేదింపఁ గృష్ణునికడకుఁ బోవుట.

క. ఈరీతిఁ దోఁచి నంతట
నైరావణదంతి నెక్కి యమరులతో జం
భారి చను దేర యాదవ
వీరులు నిలుచుండి రధికవిస్మయమతులై. 124

క. వాసవుఁ డేనుఁగు దిగి, సిం
హాసనమునుండి దిగి జనార్దనుఁ, డన్యో
న్యాసక్తిఁ గౌఁగిలింపఁగ
నాసభ వారలకు ముదము నచ్చెరు వయ్యెన్. 125

వ. ఇట్లు పరస్పరపరిరంభణం బాచరించిన యనంతరంబ జంభాం
తకుండు. 126

శా. రాముంగౌఁగిటఁజేర్చి[1]సాత్యకిని నా ప్రద్యుమ్ను నక్రూరునిం
బ్రేమంబారఁగఁ గౌఁగిలించి నరుసన్ బేర్వార భోజాంధక

1 యాదవుని.

స్తోమం బెల్ల వయోవిశేషగతి రాఁ దోడ్తోఁ బరీరంభలీ
లామాధుర్యమునన్ సుఖాంబునిధిఁ దేలం జేసె నెయ్యంబునన్

మ. హరి చేయించిన యర్ఘ్యపాద్యమధుపర్కాద్యోపచారంబులన్
హరి సమ్మోదము మోమునం బొడమఁగా నర్హాసనాసీనుఁ
కరమద్దేవుకపోలఫాల[1]చిబుకగ్రైవేయసంక్రీడకుం, దిరుగం
జేయుచు నొయ్యనొయ్యఁ జెవికిం దియ్యంబుగాఁ బల్కుచున్ -

క. సరసీరుహసంభవు చే
నరకుం డేవరము వడసి నమ్మినవాఁడో
పురములు గైకొని [2]కోఱఁకుల
తెరువులఁ బట్టించె నన్ను దిక్పాలకులన్. 129

వ. అంతనుండి. 130

చ. చోరనిబిలంబులున్ వెడలఁ జూడని క్రంతలుఁ గాలు రాపడం
దిరుగని త్రోవలున్ విడియఁ దీర్పనిగొందులు నాలు బిడ్డ
కరయని రేలుఁ జీమ చిటుకన్నను విప్పనిమూఁకలుం బయిం
జిరుఁగని చీరలుం గలవె చేరినయీసురకోటి కచ్యుతా. 131

వ. నా తెఱంగు వినుము. 132

శా. లోకాలోకనగంబు[3]డింపలకుఁ గల్లోలాహతాంభోధివే
లాకుంజంబులకుం జనం జనఁగ నాలా[4]వెంత చింతాభరం
బాకంపంబు మనంబునం బెనుపఁగా నైరావతోచ్చైశ్శ్రవ
స్స్వీకారంబున దిక్కులం దిరుగ వచ్చెన్ దేవకీనందనా.

వ. అది యట్లుండనిమ్ము. 134

1 ఫలక. 2 కొండల. 3 డాపలకు (దెంపలకు); డింపులకు; చెంపలకు.
4 వేది.

క. ఇటమీఁద నాకు నరకుఁడు
కుటిలమతిం గీడు చేయఁ గోరెడు నతనిం
జటులతరచక్రధారా
త్రుటితశిరఃకమలుఁ జేయు తోయజనాభా. 135

క. ఈవైనతేయు నెక్కినఁ
గావింపఁగ రానిపనులుఁ గలవే నీకున్
గోవింద! తిరుగు నీతఁడు
దేవతలకుఁ దిరుగ రాని తెరువున నైనన్. 136

చ. అనుడు జనార్దనుండు నరకాసురుఁ జంపుట కింతయేల నీ
కనిమిషనాథ! మున్ బదరికాశ్రమతాపసపంక్తిముందటం
గినిసి ప్రతిజ్ఞచేసి రణకేళికి నప్పుడ పోవువాఁడ నై
పనివడి నేఁ దలంచితి సుపర్ణుని నాతఁడు వచ్చె నింతలోన్.

శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామతో నరకాసురుని వధింపఁ బోవుట.

ఉ. నావుడు నింద్రుఁడుబ్బ యదునాయకుఁడప్పుడ సత్యభామతో
నావిహగేంద్రు నెక్కి వివిధాయుధుఁడై వియదంతరంబుపై
ద్రోవఁ జనంగ నాతఁడునుఁ దోడన యభ్రగజంబు నెక్కి సం
భావనఁ గొంతదవ్వరిగి పాసి చనం దనవీటిచోటికిన్. 138

గీ. హరియు మాహిష్మతీపురి కరుగుదెంచి
రక్షగాఁ జుట్టి తిరిగెడు రాక్షసులకుఁ
దొలుత జముబానసమునింటిత్రోవ చూపి
పాంచజన్యంబు చేనంది బలము మెఱసి. 139

గీ. కత్తివాతులతో నూరు గాచి తిరిగి
యాడు [1]మురపాశములఁ గాంచె నాఱువేల
వానిలోనిపిశాచముల్ వచ్చి వచ్చి
పొదువ నన్నింటిఁ దునుకలప్రోవు చేసె. [చి [2]మీఁ

మ. కని శౌరిఁ మురుఁడంత మార్కొని గదాఘాతంబుల న్మ్రిం
దనవార్యాద్భుతశక్తి వైచుటయుఁ గోదండంబుసారించి య
ద్దనుజారాతి శితక్షురప్రమునఁ దత్కాంతంబు ఖండించి శం
ఖనినాదంబునభూనభోంతరభయోత్కంపంబుగావించినన్.

ఉ.అంత నిశుంభుఁ[3]డెద్దుకొనియాశుగముల్ దనమీఁద నేయదై
త్యాంతకుఁ డంతకంతకు గదాహతి నొవ్వఁగ సత్యభామ దు
ర్దాంతమదంబుతో ఘనగదం గడు బెట్టుగ వైచె దైత్యు న
త్యంతరయంబునం రుధిరధారలు గ్రక్క రణాంగణంబునన్.

క. ఆలోకించి మురాంతకుఁ
డాలోనవె శరపరంపరాంభోనిధిక
ల్లోలములఁ దేల్చి వానిం
గాలుని కందిచ్చె రౌద్రఘనవాయుగతిన్. 143

శా. కేలీవిక్రముఁ డైనచక్రికి హయగ్రీవుండు మార్కొన్న నా
భీలాయోధన మయ్యె నయ్యెడ శరప్రేంఖద్గళో ద్వేలకీ
లాలాలోలము చేసి వానితల నేలం గూల వైచెఁ జయ
శ్రీలోలుండుమురారిపంచజనుఁబం చెందత్సహాయుండుగాన్.

వ. ఇట్లు విజృంభించి దనుజాంతకుండు. 145

---

1 మురపాశములఁ. 2 యం,తన చక్రం బటుమీఁద వైచుటయు.
3 డాదిగొని.

క. ప్రాగ్జ్యోతిషంబు గదిసి స
దృగ్జ్యాటంకృతులు లేక దితిజులమీఁదన్
దృగ్జ్యోత్స్న జేపురింపఁగ
దిగ్జ్యాగగనాంతరంబు దివురఁగ నార్చెన్. 146

క. విని కడఁగి యసుర లెనుఁబది
యొనిమిదివే లొక్క మొగిన యెత్తిన హరియుం
గినిసి విశిఖంబు లేసిన
మొనపడు గగనంబు మొయిలు మూఁగినమాడ్కిన్. 147

వ. ఇట్లు మధుసూదనుం డేయుసాయకంబులు గాలువలు గట్టి గట్టి మెయిమఱువులు సించియుఁ, గాయంబులు నొంచియు, మర్మంబులు గీఱియు, మహీతలంబులు దూఱియుఁ, బ్రేవులు వెఱికియుఁ, బెనుమూఁకల కుఱికియు, సీసకంబులు వగిలించియు, శిరంబులు నొగిలించియుఁ, గైదువులు గఱచియుం, గరవాలంబులు సఱచియు, నెత్తురులు సిమ్మియు, నెనళ్లు గ్రమ్మియుఁ, జరణంబులు దొలిచియుఁ, జర్మంబు లొలిచియు, బాహుదండంబులు గత్తరించియు, బయళ్లకు నొత్తరించియుఁ, బలుగండలు సెండియు, బరులురాసి మండియు, గుండెలు ద్రుంచియుఁ, గుత్తుకలు ద్రెంచియు, నురంబులు గాఁడియు, నరంబులు దోఁడియు, నుదరంబులు వ్రచ్చియు, నూరువులు గుదిగ్రుచ్చియు, మకుటంబులు విఱిచియు, మదంబులు చెఱిచియు, జంఘలు నెల(లి)సియు, జఘనంబుల బల(లి)సియుఁ, బాణులం బెనంగియుఁ, బ్రాణంబుల మ్రింగియుఁ, జట్టలు వాపియుఁ, జమత్కారంబులు మాపి

యుఁ, బైపయిం దోఁచిన నేచినదనుజబలంబు చలంబుకొని పోరి పోరిలోఁ దునుకలయ్యును దుముకయ్యును నింతింతలయ్యును నిసుమంత లయ్యునుఁ జిలుసుగ్గయ్యునుఁజిదురుపలయ్యును మంచయ్యును మడిమంచయ్యును దూపుచెడి తిరుగుడువడి వాహినులు చిక్కువడి చింపఱపందలై మతిచెడి మల్లామడియై యేపు దెగి[1]యు (యె?)పుర సపురై యనువుదప్పి యదవదయై యంతంత పిచ్చి యరవరలై పాఱలేక పలపలనై వెఱఁగుపడి వెలవెల్లనై చిడుముడిపడి చెల్లాచెదరై పాడవడంగి ప్రోవుననొక్కటంబై పోవిడిచినఁబోయినపోకై పోయినంగని దనుజనాయకుండు తనమొనకథయదాయకుండై నిజకథ నిహితబహువిధసాయకుండై చాలుఁ జాలుఁ బోకుపోకు నిలునిలు మని యదలించి కోదండంబు ధరియించి గొనయంబుసారించి సారథికి రథవేగంబుపదేశించు సమయంబున. 148

క. కమ్ములఁ పవిలెదు నేనిక
కొమ్ములు నెమ్ములును సుభటకోటులయమ్ముల్
నెమ్మనమునూఁకు నెఱపఁగ
నుమ్మలికపుఁగింకఁ గొంక కురవడి నేసెన్. 149

మ. దనుజుం డేసినసాయకంబులు గరుత్మంతుండు పక్షావళీ
ఘనకక్షాంతరవీథులన్[2]నిలిచి పీఁకన్ మేను వొంగంగ హం
మ్మని జాడించినలాగు వేగమునుగా నాయంపచా లేసె నా
తనిపై సారథిపై హయంబులపయిం [3]దట్టాడఁ బెట్టాడుచున్.

---

1 యెప్పరుసపట్టయి. 2 విఱిచి. 3 దట్టాడు చిట్టాడుచున్.

సీ. క్రేఁగంటిచూపున [1]గిఱిగొన్నసన్నగే
దంగిఱేకుల కన్నదమ్ము లగుచు
జడగొప్పులోను [2]నచ్చుపుసజ్జకము లైన
విరవాదులకు విందువిందు లగుచు
బిగువుఁజన్నులమీఁదఁ బెనుపడం బైనచెం
గలువక్రొవ్విరుల సంగడము లగుచు
[3]గెలికి హరి వైవఁ గేలఁ దాల్చిన సం
పఁగిబంతికోనల జోడు లగుచు
తే. [4]వేగ నరకాసురుం డేయు వేగిరంపు
బాణములఁ బ్రాణములు సత్యభామ మేనఁ
గుసుమశృంగారముల కెల్లఁ గ్రొత్తనేయ
నెనిమిది దెఱంగు లై సొబ గినుమడించె. 151

క. పగలిటిభానుఁడు వోలెను
ధగధగ యను మొగము దివుర దనుజుం డేసెన్
జగదేకనాథుమీఁదను
దెగ నిండఁగఁ దిగిచి యొక్కదివ్యశరంబున్. 152

క. అరచందురు డెందములోఁ
జొరఁబాఱె వణంకుతోఁకచుక్కయపోలెన్
నరకుం డేసినబాణము
హరినిటలతటంబు నాటి యల్లలనాడెన్. 153

సత్యభామ నరకాసురునితోఁ బోరాడుట.

ఉ. కాఁడినయమ్ముచే సొలసి కంసవిరోధి శిరోధి వ్రేలఁ జే
యాడకమూర్ఛవోయె భుజగాంతకుతెక్కలకొక్కలాగునం

1 గెఱ. 2 నచ్చంపకసజ్జక. 3 గెలిచిన. 4 వెఱచి.

దోడుగఁ దాలవృంతములఁ దూఁకొని చల్లనిగాలిచల్లెఁ దో
డ్తోడనె సత్యభామ విభుఁడుం గనుతెప్పలు విచ్చెఁజెచ్చెరన్

ఆ. అట్లు సేద దేఱి యరవిందనయనుండు
సత్యభామఁ జూచి చంద్రవదన!
శార్ఙ్గ మిందు నీవు సమరంబె కోరుదు[1]
వవసరంబు వచ్చె ననుచు నిచ్చె. 15.

ఉ. ఇచ్చినఁబొంగియచ్చెలువయింపును దెంపునులోనమానముం
మచ్చరముం బెనంగ మురమర్దనుపై నరకాసురేంద్రుపై
నచ్చపుఁజాయలం గువలయచ్ఛదగుచ్ఛవిపచ్ఛటావలిన్
మెచ్చునివానిఁగీల్కొలిపె మేలపుఁజూపుల వాఁడితూపులం

మ. గనయంబున్ గొనయంబునెన్నడుముతోఁ గర్ణావతంసంబు
తోఁ,జనుదోయిం గనుదోయిసాయకముతో సంధానహస్తం
బుతోఁ,జెనకం జేయుచు నేయుచుండె సతి లక్ష్మీభూతకై
యత,ర్జనగర్జారవజర్జరాంగరుధిరాసారంబు దోరంబుగన్.

క. అరవిందనయన శరముల
సరవిం దనయనువు చూపఁ జాపము గుడుసై
పరివేషము గలచంద్రుని
సరివేషము దాల్చె మొగము జగము నుతింపన్. 158

చ. కమలముఖీకటాక్షకటకాముఖపాణినఖోపకారివి
భ్రమమణిపుంఖరింఖదభిరామరుచుల్ గరమొప్పెఁజెక్కులం
జెమటలఁ బత్త్రభంగములు చిందఱవందఱలైనఁ దోన సం
భ్రమమున వీరలక్ష్మి సమరక్రమరక్షకు వ్రాసెనో యనన్.

---

1 చో.

శా. సత్రాజిత్తనయాకరాంతరధనుర్జ్యారావ మైరావతీ
సూత్రానర్గళనిర్గతస్తనిత మై సుత్రామచాపప్రభా
పాత్రభ్రూలతికావిలాసముల కొప్పం గప్పు శార్ఙ్గాంబుము
క్పత్రిక్రూరమహాశనుల్ దనుజరాడ్గాత్రంబు గోత్రంబుగన్.

సీ. తంత్రీవినోదంబు తడవు సైఁపనివ్రేళ్ల
గోనయంబు తెగలపైఁ గోరు కొనుట
యద్దంబుపిడి ముట్ట నలయుపాణితలంబు
లస్త్రకం బిఱియించు లావుకలిమి
చెలికత్తె నొత్తిలి చీర లేనియొలుంగు
సింహనాదంబుచేఁ జెదర కునికి
ప్రమదనర్తనకేలిఁ బరిఢవింపనిపదం
బై దుఠాణంబుల నలఁతఁ బడమి

తే. సోయగపుఁజిత్రరూపంబుఁ జూచుచోట
వేసరువిలోచనంబులు వికృతదైత్య
లక్ష్య మీక్షించుటయు మొక్కలం[1]పుగెలుపు
గైకొనియె సత్యభామ సంగ్రామసీమ. 161

మ. అరిఁజూచున్ హరిఁజూచుఁజూచుకములందందందమందారకే
సరమాలామకరంద[2]బిందుసలిలస్యందంబు లందంబులై, తొ
రుగంబయ్యెదకొంగొకింతదొలఁగం దోడ్తో శరాసారమున్
దరహాసామృతపూరముం గురియుచుం దన్వంగి కేళీగతిన్.

ఉ. ఊఁచినకట్టి వంపనిపయోరుహలోచన మింట మంటలం
బూఁచినబాణజాలమునఁ బూర్వసుపర్వపురాణగర్వమున్

1 పుఁదెంపు (బు దెలుపఁ). 2 ఘర్మ.

వేఁచినచందముల్ విపులవీరరసంబున నాత్మచిత్తముం
దోఁచినచందముం దెలియఁ దోఁచిననచ్చర లిచ్చ మెచ్చరే.

ఉ. అక్కమలాయతాక్షి నరకాసురుపై సరి నేసె బాణముల్
పెక్కెదెఱుంగులయ్యసుర భీకరుఁడై నడుమాఱుతూపులన్
గ్రక్కునఁ బార్ష్ణి మేఘువిశిఖంబులనొంచిన సత్యభామ గెం
పెక్కినమోము లేనగవుటీరికలం దళుకొత్త నత్తఱిన్. 164

గీ. [1]గొడుగు కామయు విల్లునుఁ బడగతోన
తుమురు సేసి రథ్యంబులఁ దునిమి వైచె
నతివ యతఁ డొండుకోదండ మందికొన్న
నఱకె వేఱె విల్లెత్తిన విఱుగ నేసె. 165

క. గద విసరి వైచె నరకుఁడు
వదలక సతి దునిమె శక్తి వైచెను దితిజుం
డది మురిత దుమురు సేసెను
దుదిఁ బరిఘము వైచె నతఁడు దొయ్యలి విఱిచెన్. 166

మ. సతి దైతేయపతిన్ని శాతవిశిఖాసారంబుల న్నొంప దే
వతలున్ సంయములున్ను తించిరి మఱి న్నాప్తమాక్షితతూణుతును
ద్ధతి నేసెం [2]దల నేలఁగూలనొకటన్ దైత్యాంతకుండిచ్చెలా
లితకంఠాభరణంబుతో నతివకున్ లీలాపరిరంభమున్. 167

ఉ. ఏఁచు నుపేంద్రునిం బదక మిమ్మని రుక్మిణియున్ను, దేవుఁడుం
బూఁచినపూఁపుదప్పటకుఁబోకులఁబోవుచునుండు నమ్మెయిన్
డాఁచినసొమ్ము చేరె నిచటన్ మదిఁ గోరనిసత్యభామకున్
నోఁచినవారిసొమ్ము లవి నోమనివారికి వచ్చునే ధరన్. 163

---

1 గొడగు. 2 దెగనిండ గోల.

వ. ఇవ్విధంబున సత్యభామ చేసినసంగరంబునకు సంతోషించి.

గీ. చెలువచెక్కుల నెలకొన్న చెమట దుడిచి,
తరుణినుదటఁ బైకొన్నకుంతలము లొత్తి,
రమణికుచమధ్యమునకు హారములు ద్రోచి,
పొలఁతిపయ్యెదకొంగు పైఁ బొందుపఱిచి. 170

మ. హరి యక్కామినిచేతివిల్లుగొనియేయం జొచ్చినన్ ధీరుఁడై
నరకుం డొండుశరాసనంబు గొని యన్యస్యందనం బెక్కి వే
తొరిగించెన్ శరముల్ మురారిపయినైదున్ రెండు రెండైదులు
న్నరి నై దేడులు సత్యభామయొడలన్ సౌపర్ణగాత్రంబునన్.

క. క్రమ్మఱ నేడుశరంబుల
నమ్మురరిపు నేసె విభుఁడు నద్దనుజనిచా
పమ్ముఁ దుమురు సేసెను ర
థ్యమ్ముల సారథిని నంపధారలఁ బొదివెన్. 172

గీ. తనరథంబుననుండి యుద్దైత్యవిభుఁడు
దాఁటి దనుజాంతకుని యురస్థ్సలము వ్రేసి
తిరిగి [1]గరుడుని నడిచి యేతెంచి తోన
పరిఘముచ వైచె నది శౌరి పగుల నేసె. 173

శా. తూలన్ వైచెసురారియొండొరులమీఁదం బాఱియయ్యిద్దఱు
న్నైలానోకహముద్గరంబులను బాశప్రాసఖడ్గంబులన్
శూలవ్రాతగదాకదంబపరశుస్తోమంబులన్ భిండివా
లాలీపట్టిసమాలికాపరిఘసాహస్రంబులం బోరుచున్. 174

1 గరుడని.

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రము ప్రయోగించి నరకుని సంహరించుట.

ఉ. అంతట దానవాంతకుఁ డహంకరణంబునఁ బేర్చి వేడ్కతో
వింత యొకింత సూపి పృథివీతనయుం దనయుగ్రచక్రవి
క్రాంతికి విందుచేసె సదరంబుగ డెందము దాఁకి వ్రక్కలౌ
క్కంతగ నేలఁ గూలె దనుజాకృతిత్రాసునఁ దూఁపభూతముల్. 176

వ. ఇట్లు.

చ. అతిశితచక్రధార నరకాసురు వ్రక్కలు చేసి డాసి దై
వతపతి కింక రక్కసులవాఁడిమిపోఁడిమిమాల్చి గెల్చి యు
ర్జిత విహాగేంద్ర పక్ష పరిశీతల మారుత చారుతా నివా
రిత సమరాంత సంతత పరిశ్రముఁడై హరియున్న యత్తఱిన్.

సీ. మాఁగువాఱినచంద్రమండలంబునుఁబోలె
వదనారవిందంబు వన్నె దఱుఁగ
మకరందమున నిండుమధుకరంబులుఁ బోలె
నేత్రోత్పలంబులు నీటఁదేల
నెఱి దప్పి వ్రాలిన నీలిమేఘమువోలెఁ
గచభారబర్హ మగ్గలము వీడఁ
దొడఁగి చాలఁ జలించు తొండంపుఁగవవోలె
నూరురంభాస్తంభయుగము వడఁకఁ

తే. గడఁక లేనితనూవల్లి ఘర్మజలము
దళముగాఁ జిందఁ జెందనితాల్మి తోడ
వగపుచిత్తరువో కళవళముకరువో
యనఁగ నొకకాంత గానంగనయ్యె నంత. 178

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వామలోచన వసుదేవనందనుముందట నిలిచి.

క. అమరారిచెవులముందఱఁ
గొమరారి వెలుంగునమృతకుండలముల న
త్తిమిరారిద్వయ మన నె
త్తి మురారికిఁ జూపి యపుడు దెలియఁగఁ బలికెన్. 180

ఉ. ఏను వసుంధరన్ యదుకులేశ దయాకర సూకరాకృతిం
బూనిననాఁడు నీవు నను బొందినఁ బుట్టినవాఁడు వీఁడు నీ
చే నపరాద్ధుఁ డైన మఱి చెప్పెడి దెవ్వరి కింకఁ గింక లో
నూనఁగ నీక కుండలము లొప్పఁగ నొప్పన గొమ్మ క్రమ్మఱన్.

గీ. అకట యిచ్చినవాఁడు దయ్యంబ కొన్న
వాఁడు దయ్యంబ దీనికి వగవ నేల?
కాలపా[1]కంబు దప్పింపఁ గమలనాభ!
నాదుదుఃఖప్రలాపంబునకుఁ దరంబె. 182

క. తనయుని[2]కి పదిలముగ నా
తనయునికిం గలుగ దితనితనయునికై నన్
వనజోదర యాదరమునఁ
గనుఁగొని ప్రాగ్జ్యోతిషంబు గరుణింపఁ దగున్. 183

మ. దివిజుల్ దల్లడిలం దదీయజనయిత్రీకుండలద్వంద్వముం
జెవులం బెట్టికొనంగ రా వగుటసూచెంగాని యాతప్పు నీ
చెవులం బెట్టి కొనంగరానిపురి గాసిం బెట్టి కట్టిండివా
సవుఁడెట్టుం దనుఁజంపఁజాలుటితఁ డిచ్చెంజూడఁడింద్రానుజా.

గీ. శత్రులకుఁ బుత్త్రులకు నొక్క సంద మగుట
పెద్దలకు మంచిగుణ మని పేరుకొనఁగ

1 శంబు దప్పదు...నకుఁ దలంచి. 2 కిం బదిలము.

సకలదానవసంఘుంబుఁ జంపినట్లు
కొడుకుఁ జంపితి మునికోటికోర్కి దీర్ప. 185

క. అట్టేల జగము లన్నియుఁ
బుట్టింపం బెంపఁ ద్రుంపఁ బురుషులు ముగు రై
పుట్టినవేలుపవట నా
పట్టియెడం దగునె నడిమిపని మానుటకున్. 186

గీ. కన్నమోహంబు విడువదుగాన యేను
వగవుమై నెంత దూరిన వనజనాభ
సెలవులే దింక గతజలసేతుబంధ
నంబు చేసిన నాదట నవ్వఁబాటు. 187

[1]వ. అనిన విశ్వంభరుండు దేవీ నరకాసురునకు వగవం బనిలేదు
వాఁడు సురమునివర్గంబునకు నెగ్గు చేసెం గావున వధియింప
వలసె దుష్టశిక్షణంబును శిష్టరక్షణంబునుం జేయ నవతరిం
చిన నాకుం బుత్త్రమిత్త్రాదు లని చూచుట ధర్మంబు గా
దీయర్థంబు నీయెఱింగినదియ యదియునుం గాక కాలంబు
గడవ నెవ్వారికి నశక్యం బని యూఱడిలం బలికి నరకాసుర
తనయుం డగుభగదత్తునకుం బ్రాగ్జ్యోతిషం బొసంగి వసుంధ
రాకాంత వీడ్కొని నిజపురంబున కభిముఖుం డై చనుదెంచు
నప్పుడు వైనతేయుండు నభోమండలంబున మురళీభంజళి
కాసుడాలవల్గితంబు లనుగతివిశేషంబుల రా నమందానం
దంబున రైవతకసమీపంబునకు వచ్చుటయు హరిరాక యె
ఱింగి బలభద్రసాత్యకిప్రముఖసోదరులు ప్రద్యుమ్నసాం

1 ఈవచనము శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారి ముద్రణమున నున్నది. మాచూచినవ్రాతప్రతులలో పయి గీతపద్యమువఱకే కలదు.

బానిరుద్ధాదిపుత్త్రపౌత్త్రవర్గంబును యదువృష్ణిభోజాంధ
కానీకంబునుం జతురంగబలసమేతంబుగా నెదుర్కొనుట
యుం బరస్పరవాహనావతరణంబులు చేయునెడం గృష్ణుండు
బలభద్రునకు నమస్కరించి గాఢాలింగనమ్ముం జేసి తనకు
మ్రొక్కిన సాత్యకి ప్రద్యుమ్న సాం బానిరుద్ధాదుల దీవించి
యదు వృష్ణి భోజాంధక వర్గంబులం దగు తెఱంగుల నా
దరించి బలభద్రాదులు నిజవాహనంబు లెక్కం దానును
గరుడాధిరోహణంబు చేసి వందిమాగధసందోహ స్తుతిరవం
బులును వేణువీణాగానంబులును భేరీమృదంగాదినిస్వనంబు
లును రోదోంతరాళంబు నిండ నిండువేడుకతోఁ బురప్రవే
శంబు చేయునెడం జంద్రశాలికల బాలికలు సేసలు చల్లం
జామరానిలంబులు మార్గశ్రాంతి నపనయింప రాజమార్గం
బు దఱిసి నిజమందిరతోరణంబున సుపర్ణావతరణంబు చేసి
సకలజనంబుల నిజవాసంబులకు ననిచి సత్యాసహితంబుగా
నంతఃపురంబునకుం జని సముచితవ్యాపారంబుల సుఖంబుం
డె ననుటయు విని యభిమన్యుపౌత్త్రుండు సంతోషపులకిత
గాత్త్రుం డై మునీంద్రా తరువాతివృత్తాంతం బెఱింగింపు
మనుటయు. 188

[1]శా. పారావారనగాధిరాజతనయాంపాంగేక్షణోదంచిత
శ్రీరాజత్పులకావళీ వరతనుప్రీతిప్రకాశాంతరా
కారుణ్యామృతవర్షిభాషణవిధా కల్యాణరత్నాకరా
దూరీభూతతరాంతరాయనివహా దుష్టాత్మశిక్షాపరా. 189

---

1 ఈపద్యము షష్ఠాశ్వాసాంతమందునున్నది.

[1]క. చక్రపరశ్వథయుతదో
ర్విక్రమజితదానవేంద్ర వివిధవినోదా
పక్రాంతహృదయ భావ్యా
శక్రప్రముఖామరౌఘ సతతనిషేవ్యా. 190

మాలిని.—

జలధిగిరినివాసా చంచదుద్యద్వికాసా
విలసితదరహాసా వ్యక్తసచ్చిద్విలాసా
ప్రళయబహుళరూపా పండితాగణ్యప్రదీపా
దళితవివిధపాపా దైత్యసంహారికోపా. 191

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతకథానంతరంబున శ్రీమత్సకలభాషాభూషణసాహిత్యరసపోషణసంవిధానచక్రవర్తి సంపూర్ణకీర్తి నవీనగుణసనాథ నాచనసోమనాథ ప్రణీతంబైన యుత్తరహరివంశంబునందు బ్రథమాశ్వాసము.

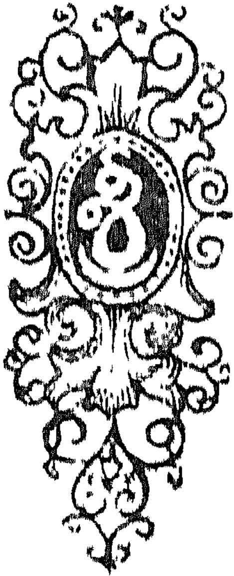
1 | ఈరెండుపద్యములు పంచమాశ్వాసాంతమునందున్నవి.

వ్రాతప్రతులలోఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణముగా నుండుటచే శ్రీ కం. వీ. గారో మఱెవరో వచనమును గ్రొత్తగ రచియించిరి, ౫, ౬ ఆశ్వాసములనుండి యీయాశ్వాసాంతపద్యములఁ గయికొనియు సంపూర్ణపఱచియుందురు.

శ్రీరస్తు.

ఉత్తరహరివంశము

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ పార్వతీకుచాగ్ర
గోపితముక్తేందుకాంతశోచిర్విచితా
సూనాగ్రశ్రీలహారణా
[1] ప్రాంపితమణిసంచిసనాథ హారిపాంసాంథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

మ. శరతల్పంబున నున్న శాంతనవుసన్మానాజ్ఞం బొప్పారఁగా సుధీ
స్థిరుతో నజ్ఞునుఁ డిట్టునుఁ హరిఁ బ్రశంసింపంగ నా ధర్మసూ
శ్వాసులకా ద్యాగి కేసుబ యుతిఁ గదా సంబంధమూలంబు గాఁడనాఁ
డను దాదేవుని యందుఁ గంటి నానిక్స్యంబు బావ్యంబుగ జేయు గాసే.

కం. ఆపట్టణమున నుండిరి
వ్యాపారతఁ గుడు సృష్టి యందు భోజ సమూ
జాపాదితశుభ్రంజాయఁడు
యాపురమున కొడుకుని గోపది యొ సుస్సుగుడను. 4

1 వ్యాపారణగుంచి. 2 జ్ఞాత. 3 లే.

శ్రీకృష్ణునియొద్ద కొకబ్రాహ్మణుఁడు వచ్చి తనకుమారుని రక్షింప వేఁడుట.

క. ఒకనాఁ డొకశాస్త్రములో
నొకక్రతు వొకనాఁటిదీక్ష కొనరిసఁ గని ధా
ర్మికుఁ డాహరి యది గైకొని
యొకచో నుండంగ విప్రుఁ డొకఁ డేతెంచెన్. 5

చ. అకట కుమారులార కడుపార మిముం గని పాఱ్ఱి చుత
ల్లికి నటు సూచుతండ్రికి బలే తొలు బాముగ లేఁపునోఁకములుం
రక ననుఁగన్నుఁ బ్రామి విధిరత్నపుబొమ్మల నాఁచికొన్న నా
మొకమున వ్రేలుచున్న యనిముప్పురమూర్తులు నంచు వాపొస్తుఁ [డెన్.

క. వెడ వీడెడుదోవతియును
బెడతలచేతులు నడంకు పెనవ్రులు తూఁగా
డెడువెండ్రుకలునుఁ బైపై
వెడలెడు కన్నీటఁ గలుగు వేషముతోడన్. 7

క. ముందట నిలిచి మురాంతక
మందరధర భక్తలోకమందార దయా
కందళితహృదయ సురముని
వందితపాదారవింద వసుదేవసుతా. 8

గీ. దేవదేవ రక్షింపవె దివ్యమూర్తి
యనుచుఁ బలుకునవిప్రునియార్తభంగి
చూచు[1]మురవైరి శోకంబుఁ జూడలేక
వెడలె నాకునుఁ గన్నీరు వేఁగు నేల. 9

1 నప్పుడు మురవైరి చూడ్కి కేల.

వ. అట్టియెడ నానాదేవుం డప్పుడీంద్రేపున కిట్లనియె. 10

క. ఏలయ్య భూసురోత్తమ!
దూలెదు నీయట్టివారు దుఃఖాంబుధులన్
వేలుదురే మముబోంట్లకుఁ
దాలిమి లేకున్నఁ దెలుపఁ దగునా యయ్యా. 11

క. మేలుం గీడును నిజంబ
గాలముతో రెంటఁ బేరఁ గలుగఁగ ధీరుల్
తేలుచు మునుఁగుదు రితరులు
జాలిం బడుదురు వివేకసంగతి లేమిన్. 12

వ. అనుటయు నయ్యాస్యదేవునకు భూసురోత్తముం డిట్లనియె.

క. మునిపుంగవోత్తమ! యిట్లు ప్ర
లాపింపక యెట్లుండుదుం జలంబున విధి నా
పాపల మున్నీటఁ ద్రోచెఁ
జూపోవక యింక నెట్లు జీవింతు నయా. 14

మ. అని యిట్లుం గడచన్న నేడ్చు దపుగా నన్నిర్వికల్పుం డతం
డనయం బోదనములు దీర్చి యతని న్నగ్నుండు నిట్లుండనీ
వనవాసంబులు నిండ గుండెదగి యేకాంతంబులం దాఁగి తా
నవినోదంబుల కెల్లఁ గొనక [1]దాగి కూర్చుండఁగా నేమికే. 15

సీ. తడి యున్నయంచులం దెరఁ దాగి దంచఁ జేర్చి
నాఁడు గణించఁ జూడఁ బ్రతికి
దడవి యేఁడునమ్మిక మాయాని మునివృత్తి
నడఁచిగ నెట్టి ప్రాప్తి నాతి

1 దాఁకం.

నల్లంతదవ్వుల నవ్వులవ్వ లనంగ
    నెదురుగాఁ బఱతేర నెత్తనైతి
వియ్యాలచే నిచ్చి వేడుక నను బాలు
    దిట్టింప విని చప్పి దేర నైతి
తే. నకట మిథ్యామనోరథుం డైతిఁ గాని
కొడుకులం గని దమవారు గొండ సేయు
నుండ లేదయ్యె సంపద లుబ్బె నేని
లేబరమ కాదె బిడ్డలు లేని బ్రతుకు. 16

క. ఈగర్భము రక్షించిన
నాగౌరవ మేమిఁ జెడక నారాయణ! నా
నాగుణసంపన్నులలోఁ
బాగుడు నటు గాక యున్న సమయుడు నగలఁడే. 17

చ. అనుడు నొకింత లేఁతనగవాననపద్మము గారవించి యు
న్ననఁ గృప సేయు నేఁ డొకటి సంయమునిష్ఠుఁ డొకండు నన్ను; రా
నను వగు నెల్లి భూసురకులంపు గృహిణి! యున్నసిథంబు లందు నీ
తనయునిఁ గాతు, నన్న హరి చెప్పక మూఁచియుఁ దొంటి చేసు ద్ద.

ఉ. నేఁడు ప్రసూతికాలమున నీవు గదాధర! యుద్ధ్రహంబునన్
వాఁడిమితోడ నుండి జమువాకిట గట్టి నమేయుసంతతిం
బోఁడిమితోడఁ గాచి నను బుణ్యనిఁ జేసినఁ గాక యింతలోఁ
మాఁడిన నేమి చేసెదవు మంత్రపునీళులు నల్లనన్నవే. 19

అర్జునుఁడు విప్రార్భకరక్షణార్థము తా నరుగఁ గోరుట.

క. అనవుడు నెదఁ జింతిల్లిన
వనజాక్షుని తెలిఁ గెలిఁగి వసుధామరప్రా

ఘన దీప్తి నస్సుఁ బసుపుము
పనివినిగ్యుచ నంటి లాస్యుఁ బంతము మాఱుచుసు. 20

మ. విని విశ్వంభరుఁ డల్ల నవ్వి కరుణాపిరూప్తిత చేతస్కుఁడై
నను ప్రీతిం గడగంటఁ జూచి విజయా! నాచేత¹ నబ్బంగినే
పని గ్యానం గడ తేలుఁగాని యుచి నీపంతంబులం దేలునే
యనినక్షమా మగహాంచితిక్ విసమలజ్జాయు ప్రోచితుండన్న.

మ. ధరణీదేవుని నైసన్యముక్ నిజమనో ధర్మక్రియానిష్ఠనుక్ విర
²సోల్లాసముదానవావనతిఁగుక్ సీతించి పద్మాక్షుఁ డుత్సాహితం
దోర్దండనిపాన్ము లంపుడుసుఁ బ్రదప్యమ్ము లడుచనక్కలఁ బురం
దరపుత్రా మనపీటిలోనఁ గలయూధప్రాతముక్ సాఫుడుసి.

మ. యదు స్వస్త్యంధక భోజ సైన్యములతో సత్ప్రాకపాంపవఘ
న్నాగంతన్వాపముండలుండ నయు కృష్ణశ్రీపాదాభోజములల్
మతిలో నిల్పి మహీసురానసధరమ్యగ్రామమున్నిరంబునం
బతిలుగ్దతి లిం బ్రసూతివేళయము నింబ్రతిల్గ రాజు గమచేసు.

క. ఎఱసంజ దాసనంబుల
తెలిఁగగ్యోను, గూబ లెల్ల దెసలఁ జెలఁగఁగ,
నఱిడు లఱచ, సుల్కలు పడ,
నెఱి చెడి సుడిగాలి విసరె నిలువక పెలుచస్. 24

గీ. అట్టిగాడ సైన్యమ్ముఁ గట్టాయితంబు
చేసి ³యేసును గాండీవశింజినిని

---

1 నీ చేతనే. 2 శో. 3 యేను గాండీవము ధింజినినినాద, ధనురాలఖతకధు.

నాథ మేదుర భూనభోంతరుఁడన నగుచు
[1]నమ్మహీదేవునిగృహాంగణమ్మునందు. 2

ఉ. ఉండు నెడ౯ భయంబున మహోద్ధతిఁ గోనలు వచ్చి పట్టుచుఁ
ట్టుం డిటు తెండు పొం డనిక డుఁ౯ గఫ సంఘము నాడుచుం బటులు
బండియుఁ బొల్లవోయెనని బ్రాహ్మణిలోపల నేడ్చి నేడ్చి
డొండ కడంగితచ్చిశువు నుచ్చినముఁ౯ మఱి [illegible] వెళ్ళినన్

స్రగ్ధర. గాండీవారావఘుంఘాఘుటితతభ [illegible]
ధ్రీ, గండాభోగ ప్రమాంఘ [illegible]
గా, ఖండాస్త్రత్కాండపాళీ [illegible]
ద్దండాతిక్రాంతగర్భాంతక యమఘటన [illegible]

గీ. పోయె బాలుండు యదువృష్ణిభోజబలముఁ
జిన్నవోయెను జూడ వచ్చినజనంబు
డించి పోయె మదీయగాండివము లజ్జ
వోయెఁ గొనిపోగు [2]భూసురపుత్త్రు జముఁడు. 28

వ. ఇవ్విధంబున గాండివమ్ములోను నమ్మయినం గ్రమ్ముసుమ్ము [illegible]
బున విన్ననైనవస్సుం జూచి యువ్విప్రుండు. 29

నిజకుమారుని యముఁ డపహరింపఁగా
బ్రాహ్మణుఁ డర్జునుని దూఱుట.

క. ఓపార్థ! నిన్ను నమ్మితిఁ
బాపని రక్షింప కిట్లపార్థుఁడ వైతే
నాపాలిపారిజాతము
గోపాలకచక్రవర్తిఁ గొని రా నైతిస్. 30

1 కణఁగి ధరణీసురునిగృహాంగణమునందు. 2 గొడసాంతపోయు శిశుము.

చ. పిలిచితి నన్ను నిన్ను నతిభీతుఁడ విప్రుఁడ నమ్మినాఁడ నీ
పలు కమృతంబు గాఁదగును పాతకపుంబడ్డసుఁ గాళ్లసాఁపఁగా
నలవడు నన్ను పోటుపడఁగఁ ద్రొక్కుటు చేసితిగాక యూరకే
నిలుతు మురారి నన్నిచట నీకొలముంచినఁ బాలముంచెదన్.

క. మేలైననుఁ గీడైనను
నాలనపా [1]లాఘలము ధనంజయ నరసా
శీలునకుఁ జేసు నీ నీ
బాలుని రక్షింప [2]నట్టిఫల మందఁ దగున్. 32

క. నీ వేమి సేయు టీగాం
డీవము నీ కిచ్చి [3]యిమ్ము డెప్పర మ్మునకా
లాస్త్ర గలపఁగఁ బలికిన
పాపము చేఁగాదె కో[4]లువడిలోఁ గుమారా నన్. 33

గీ. అనుచు నను చేరి ద్రోసి విప్రుఁ డరుగు దేరఁ
జేర గాంచిన యిడి యస్మదీయమహిమ
మహిమ మెఱుంగ నేమి గనుమనను మూయు
మాయ గన్నులఁ గ్రమ్మఁ గ్రమ్మఱితి నేను. 34

క. ఈరూపునఁ బోలిన [5]యిన
బీరముతో వృష్ణిభోజనిభు నీతేరన్
ద్వారవతి కరిగి నిలిచితి
నారాయణు నెదుర ఖేదనమ్రముఖుఁడ నై. 35

1 లరయఁగా. 2 నట్టిఫల మందఁదగున్. 3 యిటఁడు...గలఁడంచు.

విప్రకుమారుల నుజ్జీవింపఁజేయుటకై కృష్ణుఁడు పార్థసహితుఁడుగాఁ బోవుట.

సీ. అట్లున్న నన్ను నాయుర్వీశ గండమించి యమా
భూసురోత్తముఁ జాల నుజ్జగించి
నీకుమారకుల నేలోకంబునం దున్నఁ
దెత్తు; నీ కింత చేల దృఢిమ గలుగ?
ననుచుఁ బీతాంబరుం డసురసూదనుఁ డంఘ్రి
శార్ఙ్గ కౌమోదకీ చక్ర నందక
కాది ప్రహరణంబు లరసికొన్నఁ బట్టి
దర్వీకరాంపిఁ మార్ధ్వజము లమరఁ
తే. దారుకుని డించి సారథ్యంబు తాను
నొసఁగి భూసురసహితుఁ డై రయము మెఱసి
గృతవలాహకశైబ్యసుగ్రీవ మేఘ
పుష్పసన్నాహ మగు రథంబున వెడలె. 36

వ. ఇవ్విధంబున వసుదేవనందనుండును దేవమునుఁ దగ్గిరి సోచి తం బగుపథంబున విశాలమనోరథుఁ డై మాధవ మహిళా మంజుల పాదాదులను పాళిత హంస సందోహ సందీపిత్రము లగు కెళంది కళిందనందనీసందర్శనంబువలనను నికట వికంకట తట సట గాఢ సంచలిత చంచత్పుట విఘ టిత కమల ముకుళ పుట కుటీర నటీకుల చేసిన సంగీతము భ్రమర విభ్రమ భ్రమణ భాసుర భాగీరథీవిలోకనంబువలను నను మనంబు పంజిల్ల నుచిత్కంబు మెప్పి ప్రమోదంబు మెట్టి

[illegible] కాశ్మీరంబు గడచి సైంధవం బనుసంధిం
చి [illegible] హిమాచలం బెక్కి హేమకూ
టంబు [illegible] నిమిషంబున. 37

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible] దేశ [illegible]
[illegible] నాను మేరువున్.

గీ. [illegible] గడచి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 39

గీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [1] [illegible] 40

ఉ. [illegible] హయాంధ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
గీ. [illegible]
[illegible]

1 [illegible]

దేఱి చూడంగ రాజన్యుఁ [illegible]
రథము చనునంత [illegible]. 42

చ. అనుడు మురారి యుబ్బున [illegible]
కనితరగమ్య [illegible]
గనుఁగొన నేల నేల [illegible]
చనియెడునంబు [illegible].

క. ఆపారంపారము [illegible]
రూపై రథ [illegible]
వే పఱపితిఁ [illegible]
[illegible]. 44

వ. ఇత్తెఱంగున [illegible]
మాదనంబు సేరి. 45

గీ. [illegible]
మనఁగ [illegible]
నఁగ [illegible]
నింద్ర [illegible]. 46

గీ. వివిధ [illegible]
దమ్ముఁ బని [illegible]
నములఁ గృపఁ జూచి [illegible]
దెలిపి యుం డస్తు [illegible]. 47

క. అంతట [illegible]
నంతర్ధానంబు [1] [illegible]

1 చేసె నట.

[illegible]
[illegible] 48

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 51

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52

[illegible]

[illegible]
[illegible]

1 [illegible] 2 [illegible]
[illegible] 3 [illegible]

ధవులం గ్రమ్మఱం జూడఁగంటిమి ప్రమోదంబు [illegible]
వివిధార్థంబులతోడ [illegible] నిప్పు [illegible].

ఆ. బంధుభోజనంబు భాస్కరపూజనంబుఁ
బొందుపడఁగ నేఁడు పొత్తు గలిగె
గెలన వృష్ణిసాత్యకులుఁ బంతి గుడువంగ
యదుకులాబ్ధిచంద్రుఁ డారగించె. 54

వ. తదనంతరంబ సభామండపంబున సుఖాసీనుఁ [illegible]
సలుపు [illegible] ప్రాణమిత్త్ర [illegible]
యిట్లంటి. 55

తే. సాగరమునీరు పేరుట [illegible]
తెరువు లిచ్చుట చీఁకటి నెలకొనుట
దివ్యతేజంబు దోఁచుట [illegible]
పొచ్చుట కుమారులం గొని వచ్చుటయును ? 56

క. అతిదూర స్థానమునకు
కతిపయపదగమ్య స్థానకములు [illegible]
నతి యీ వేళ మనుజులకు న
న్మతిఁ గైకొని [illegible]. 57

సీ. అపుడు తేజోమయం బైన [illegible]
త్రిప్రకృతి యుండఁ జం[illegible] దోఁచు
మడుఁగు నప్పురుషుండు [illegible]
లముగ నవ్విప్రబాలకుల మ్రింగ
వారు కారణముగా వత్తు నే నని [illegible]
తమసంబు నేన భేదకుఁడ నేన

చామరంబులు వీచు చంద్రధారాది దేవ సా
గర మహా స్థానక ఔల నేవ

తే. పంచభూతాత్మకంబు ప్రపంచ మిందుఁ
గలిగినది లేదు మఱి లేదు కల దనంగ
నున్న యట్టిది సర్వంబును నుచితగమ్య
మగు మహాత్మ్యము తెలిపెద నెఱుఁగు పార్థ. 58

తే. అట్టి తత్త్వము దీర్ఘ హస్తము లయోగ
మూల మగు ప్రకాశము మూర్తి నున్న
నీవుఁ దెల్పితి నత్యంతనిశ్చితముగఁ
దత్త్వ నిమిత్త మలయుచుఁ దగదు తెలుప. 59

చ. అని మహామాతృదేవతలుగ నారసి యొప్పినయట్టి ముందరన్
న్యసనములు చేసి ధర్మజుఁడు [1] ...
...
...

క. అని మని ధర్మతనూజుఁడు
వినఁ దెలుపును గ్రక్కున ...
...
... 61

క. అని చెప్పినట్టి హరి
...
...
... పరిపాలించు. 62

1 తే.

వ. అనుటయును స్థైర్యో[illegible] [illegible]

సీ. మడియించు [illegible]
[illegible] జగ[illegible]
ఘట్టించి పారిజా[illegible] [illegible]
ప్రాసమున [illegible] [1][illegible]
చట్టలు స్థైరించి [illegible]
[illegible]
తుని గెల్చి బాణుని [illegible]
పాంచజన్యంబు [illegible]

తే. పడంచు నాజ[illegible] [illegible]
గాండీవం బిచ్చి [illegible]
దల పిడిచి [illegible]
నుబ్బడంచు జాంబ[illegible] 64

శా. చేసె[illegible]
ధా! [illegible]
[illegible]
గాసిం బెట్టి [illegible]

వ. అనుటయును జనమేజ[illegible] 66

క. ఎన్ని తెఱంగుల [illegible]
విన్నను ము[illegible]
[illegible]
జన్న తెఱంగు [illegible] 67

---

1 నా. 2 [illegible]
బిచ్చె నరునకు గాండీవంబు.

వ. [illegible] మహత్తు [illegible]
[illegible] దేలుం
[illegible] భావించి రా
[illegible] ద్రోహంబగును.

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 69

తే. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సేయు మనఘ. 70

వ. [illegible] జనా
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. 71

శా. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. 72

సీ. యమునాతరంగడోలాంధిత [illegible]
[1]డంబుమీఱ [illegible]
హరినీలమణిమనోహరమంజు [illegible]
ముల వినోదించుకలి [illegible]
వళితనీలోత్పలవిలాసముసంగలేఁ
గోమలాంగ [illegible]
దరుణతమాలపాదపశాఖాశాఖలఁ
జెలువారు [illegible]
తే. పారిజాతగోష్పద [illegible]
బలిమితోడ [illegible]
తెప్పగా మస్తకాంబుధిఁ దేలుచున్న
రమ్యగుణామణి రుక్మిణి [illegible] ప్రీతి. 73

రుక్మిణీదేవి తనకు సుపుత్త్రునను గ్రహింపుమని శ్రీకృష్ణుని [illegible]

శా. ఆరామాతిలకంబు మస్తకముపై [illegible]
గారామ్మై యొకనాఁడు [illegible]
బారం బేదనిలజ్జ దోఁప [illegible]
ప్రారంభం బగుభక్తి గుట్టుపడ [illegible]
గీ. అఖిలలోకైకనాథ! నీయట్టిరూపు
విక్రమాద్యో [illegible]
నొకకుమారుని [illegible]
గడుపుచల్లని కాంతలఁ గెలుతు నన్న. 75
వ. ఈవరంబు నా కిమ్మని. 76

1 దళుకొత్తుపసిఁడిపెత్తమ్మిపోలె.

క. మును [illegible] నడిగిన
ననుజాంగణమున దేవరంబుఁ దప్పక యిచ్చెం
దనయుని నడిగిన నీఁ డని
జను లాడఁగఁ జెప్పులు నేఁడు సంకటపడవే. 77

క. కాంచిపోని కొడుకును నడిగె నఁ
[1]టు చెప్పున నాలు గుగఁడ[2]టు నర మిచ్చెం
జూచెద మనుసుతులచే
నీ [illegible]నంబు చేసినను కృష్ణా. 78

చ. అనినను రాంగణంబు పదహారుమువేలను దోంగలించినో
[illegible] యిటు [illegible] నన్ను నీవ వేఁ
[illegible] నటు [illegible] చేసిన [illegible] మె
చ్చ[illegible] సంతసమున [illegible] దీర్చెదన్.

క. [illegible] యేని
[illegible] నా
[illegible]
[illegible] గాదే. 80

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 81

క. [illegible]
[illegible] యనుట [illegible]

1 లా. 2 వ.

బైనది నీకోరిక నా
మానస మలరించె [illegible] 82

వ. అని పలుకుచు [illegible]
వినయ[illegible]
శంబున నెడపక [illegible]
సిత యగుచు [illegible]. 83

మ. మఱినాఁ డంధక భో[illegible]
దెలిగా[illegible]
దఱిమా[illegible]
కఱకంఠు[illegible] [1]బూ[illegible]. 84

క. అప్పరమపురుషుఁ డంతట
దప్పక కనుఁగొని [illegible]
ముప్పిరి గొను [illegible]
నప్పటి కప్పటికి [illegible]. 85

మ. శిశుతా[illegible]
శిశుపాలుఁ[illegible]
దశనా[illegible]
విశదం[illegible].

చ. పరగిన[illegible]
నరకుఁడు[illegible]
వ్వరికిఁ[illegible]
శ్యా[illegible].

1 బూఁచు. 2 [illegible]

వ. ఇంతిసొంపుటను గాంచి చేమి యనుమానంబు గలదేని(ంజెప్పుము)
వినుము. 88

శా. నానాదేశ విశేష గణ్యనికటాఖర్వాంభు [illegible] ఖడ్గాంతరీ
లంపట్లా నుత్ఫుల్ల [illegible] కనకమణి [illegible]
శ్రీదారా [illegible] శ్రీకంఠకంఠప్రభా
నానాడంబర ప్ర [illegible] లాసము సమ్మోహాంక [illegible] లాసమును. 89

ఆ. బసరిక త్రిమంగము బహుసకమునిలబ్ధ
విత్తనంబు నటట విమలయోగ
సిద్ధిక త్రి కాంత తేజ [illegible]
భుజగపతిని హాసిని భుజగుని. 90

క. కనుఁగొని నాలుగుదినములు
మనుపున నీవిది మఱచి గ్రొత్త నలయమక పగఁ
బున సంతోషము [illegible]
[illegible] నుగుడ్. 91

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ప్ర [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1 [illegible]

తే. బాళెము ల్వెట్టి క్రొంగనులు ప్రద్దనులు
గత్తి గొంతంబు లాసినల్లఁ గ[illegible]
నారసములును [illegible] నగలాసఁ
బెట్టి పెట్టుచు [1]హ[2][illegible]. 92

క. ఈకోటకు [illegible]
వాకిలి సారించి [illegible]
రాకలఁ బోకలఁ జక్రముఁ
జేకొని రక్షకులతోడఁ [illegible]. 93

మ. పురిచుట్టు న్వి[illegible]
త్తైరగాయంబులు గండ[3][illegible]
తరముగా [4]సా[illegible]
పుర[illegible]. 94

వ. అని పలికి సాత్యకిం గనుంగొని. 95

మ. శరకోదండకృ[illegible]
గరసన్నాహ[illegible]
ద్వారి నిద్రం బెడఁబాసి [illegible]
ద్వారిచేత న్నగుఁబాటు [illegible].

వ. అనుటయు సాత్యకి యిట్లనియె. 97

ఉ. దేవర యానతిచ్చినగతిం గృతకృత్యుఁడ [illegible]
గానల వెట్టి పొంత్ర[illegible] గట్టి [illegible]
సేవ యొనర్చి నీ [illegible] సిద్ధఫలంబు[illegible]
దేవత [illegible] నా [illegible]. 98

1 సెట్టి. 2 గట్టి. 3 గడల. 4 సాధన. 5 [illegible].

వ. అనినయు నట్టివాడ సమ్మోహాంధకారంబు పుద్ధవాచాస్యున కి
ట్లనియె. 99

ఉ. తంత్రులు మీరు మీ నయవిదత్త్వము జెప్పవలెన్ మమ్ము నే
మంత్రు జనంబులు ఇట్టి బృహస్పతి మీరు గూడ, నేను లేనిచో
తంత్రకయోగతో మానసమును వంచి రాజ్యంబున కర్త నయ్యె నా
పౌండ్రుఁడు వాని చేత మనబంధువులు చిక్కక యుండ రాఁగఁ బూఁడే.

వ. అని పలికి హాలాయుధుం గనుంగొని. 101

మ. గద చేతం గొని యన్న [1]నిన్ను మరల దిగ్దంతావళశ్రేణియుం
[2]గదియంజాలదు చాలు సమస్తము మ్లేచ్ఛలోకయాత్రాంతర
నృప పౌండ్ర క్షితిపాలసంగరము ధీమన్మంత్రి సామంతస
స్మృతి భక్తి న్వ్యాసముఖ ప్రమాణమతి స్థైర్యమర్దింపుమీ శత్రులన్.

గీ. అనుచుఁ గాను హలాయుధుం డియ్యకొని నృపాల
సంఘమును దాను వీడ్కొని చనియె నపుడు
హరియు లోకయాత్రను సనుపు చేసి
తలఁచు వారెల్ల నెంతొ తలఁచినట్లు. 103

వ. అంత. 104

—— శ్రీకృష్ణుఁడు గరుత్మంతుని నెక్కి కైలాసంబునకుఁ బోవుట. ——

మ. హరి సంతోషమున గరుత్మంతుని నెక్కి మహాకాశనిర్భ్రాంతని
ర్జర రాజార్జిత వజ్ర జర్జరితవిద్యావ్యగ్రముఖ మచ్చని
స్థిర ...... నచ్చి ...... నలేమూంచుకొని
స్కందంబు ప్రభాసంబు గాంచి త్రిగంగంబాలుచందంబునన్.

గీ. వచ్చి నిజవాహనంబగు వైనతేయుఁ డిన
నాతనిలోనున్ గనుంగొని హరి చేరఁ

1 సియురి. 2 గదలు.

దల్లిఁ గరపల్లవంబున నాఁగుటయు
పయిన మొత్తెఁగొంచి [illegible] 106

వ. ఇవ్విధంబున వివిధగతిసం [illegible] హా
ణంబున సతతత్వ [illegible]
జేసి నవ్వునవ్వుచు. 107

సీ. వాచంయమోత్తంగ [illegible]
ముని [illegible]
ప్రాగ్వంశ [illegible]
మాంగళ్య [illegible]
సుత్రామ [illegible]
[illegible]
పటుధవిత్ర [illegible]
మును [illegible]

తే. సంతతబ్రహ్మ[1] [illegible]
పరమయోగి [illegible]
స్వస్తికర్మ [illegible]
బదరికా [illegible] 108

సీ. పవనవేగనిరీక్ష [illegible]
జడి [illegible]
పూజార్థనియమి [illegible]
మధుకరంబులఁ [illegible]
నవభృత [illegible]
కా [illegible]

1 పర్చు.

నిజనిజోటజభాగసంభావనీయంబు
లొసఁగి కాంచీ లోకంబునకు శరణము లగు

ఆ. గరిమ సంస్తుతి గమ్యంబు లగుచు నెసఁగె
నిట్టి మిగులఁ బూర్ణ్ణ నలినవిగతి
యాదిపుష్కర[1] తీర్థముని వరి
క్షేత్రములు బహుళక్షేత్రములు. 109

వ. మఱియును పవిత్రములు పలుమహాగంబులనుంబోలె గనక
స్వరూపంబై సూర్యబింబమునుం బోలె సుందరాకారంబై రంగ
స్థలంబునుం బోలె స్థలయుతశాస్త్రంబై సముద్రపంబు
నుం బోలె స్వరంతరమహింబై సనదీముఖంబునుం బోలె
వినతివిరాజితంబై వనమయూరగిహ్వాదయంబునుం బోలె మో
హనిలయంబై పారావారంబునుం బోలె సమ్మతతోత్రాదన
స్థానంబై మహాభోగంబునుం బోలె శేషకావ్యసనాథంబై
గగనంబునుం బోలె బుధగణసంకీర్ణంబై కర్ణాభరణంబునుం
బోలె తిలకాయిష్టంబై యీ యాదిక్షేత్రంబు లెల్లను మణిమయ
మంటపంబులు గలిగి వివిధవస్త్రాదర్శస్థానంబై యుప్ప
స్థాపనంబులు గలిగి రంగధామంబై ఫలవంబై యమ
మునివాసంబులు గలిగి స్వర్ణ్ణకాంతులైనపురంబై పరి
శుద్ధజలాశయంబులు గలిగి సర్వమహాజనముమాన
మహితంబై గంధర్వనిలయంబులు గలిగి విస్తారాదాన
భూమిజమైనయది యేతద్వివిధ మహత్తులపై ఘద్విస్తృత
మంత్రములు బహువిధము నెఱవు విస్తీర్ణ్ణంబై పుణ్యజనే
శ్వరనివాసంబు బహువిధ దనుజ ముముక్షులగోచరంబై కం

1. తత్ర.

బై సమిద్భారధురీణసంయములం బెంపొందను నాహూయమానాతి
శయంబై యొప్పు నప్పుండరీకాక్షుండు తన్నిర్మల మనోనిల
యంబు ప్రియంబునం జేరంగ నేగె నప్పుడు తత్తపోవనంబున.

సీ. సంయమీశ్వరహస్తసంధార్యస్రగ్జలబిందు
 జాలంబు సపవిత్రసమిత్కలాపంబు
దాపసకృతవేదగానసముత్కృష్టహస్త
 [1]ములు మునిశిష్యనమ్రులు మెఱయుచుండ
బారికాంక్షిపవమానాగ్నిహుతధూమపటలంబు
 దిక్కూర్ణతిమిరంబు ధిక్కరింప
స్నాతకవల్కలలంబిశాఖనోద్ధతకాంతి
 సాంధ్యరాగదీప్తి సంతరింప

తే. ధైనుకాగమనోత్సుకాశివత్స
కారవంబును సామగానారవంబు
నంతకంతకుఁ జెలఁగంగ నాశ్రమంబు
నంబుజాక్షుండు సొచ్చె సమగ్రమహిమ. 111

గీ. గౌతమాత్రివిశ్వామిత్రకణ్వయాజ్ఞ
వల్క్యజాబాలికాశ్యపవామదేవ
రైభ్యధూమ్రవాల్మీకిమౌద్గల్యాంగి
రఃపవిత్రాత్మశంఖలిఖితప్రభృతులు. 112

క. మునివరు లెదురుగఁ జని పా
వనలోచను దైత్యారి గోపవల్లభు నంబ
ర్ణనమునఁ గృష్ణుఁడను వారలఁ
గనుఁగొని సంభ్రమముతోడఁ గదిసిరి డగ్గఱ. 113

1 పుటములు పంకజంబులఁ బయింప. 2 దని.

వ. ఇవ్విధంబున నితరేతరసందర్శన సమయసముచితకృత్యంబు
లాచరించి తత్తాపసోత్తములు పురుషోత్తముం దపోవనమ
ధ్యపర్ణశాలాంగణంబున నున్నతబ్రుసీసమాసీనుం జేసి యా
తిథేయపరిగ్రహణానంతరంబున సతనితో నిట్లని విన్న
వించిరి. 114

సీ. ఆకాశగంగ నీయడుగునఁ బొడమె నీ
కిట్లర్ఘ్యపాద్యంబు లిచ్చు టెంత
నిఖిలంబు గతిలింప నీరజోగుణమూర్తి
యని నీకుఁ గుశలసంప్రశ్న మెంత
కమలంబు నీనాభి గన్నది నీ కిట్టి
పుష్పాంతరంబులపూజ యెంత
యమృతంబు నీ చేత నమరులు గుడిచిరి
నీకు నన్యాహారనియతి యెంత

తే. గొంప మాభక్తి యెంత! మాగొలువ యెంత!
మాతపోబల మెంత! మా మనికి యెంత!
యింతసంతోష మొసఁగ నీ విచట నునికిఁ
గంటి, మాదిమాను భాగ్యంబుకలిమి గాదె. 115

క. నీవారము నీ విచ్చితి
నీవారము మాకు భోగనియతసుఖంబుల్
గావింపుము మాప్రియములు
గావింపుము నీవు భక్తగమ్య మురారీ. 116

వ. అని పలుకుచు సద్భక్తిని ననేకవిధంబులం గొనియాడు యా
తాపసులం గాంచి వచ్చిన దివ్యమునిదేవతాసిద్ధవిద్యాధర
గణంబులకు నాతిథ్యంబు లిచ్చి యామంత్రణంబు చేసి

యమ్మురాంతకు వీడుకొని నిజనివాసంబులకును బోయిరి
తదనంతరంబ. 117

శా. గంగానిమ్నగ దాఁటి యను [illegible]
మిం గంసారి పురారిఁ గోరి సిరితో [illegible]
భంగాపేతపయోధివో [illegible]
గంబొప్పఁగసుం [illegible].

వ. అట్టియెడ. 119

—{ బదరికాపనంబునఁ బిశాచద్వయంబు శ్రీకృష్ణుని దృగ్గోచర మగుట. }—

ఉ. కుక్కలు వెంటఁ బడ్డ [illegible]
ల్గ్రిక్కుచు నేలఁగూల [illegible]
దిక్కు నెఱుంగ [illegible]
గ్రక్కున వచ్చి రంతట [illegible]. 120

వ. అందులోన. 121

సీ. వికృతాననంబులు విరళదంతంబులు
నిడు [illegible] నిక్కు [illegible]
ముడివడ్డబొమలును ముమ్మూలకనుగుక్కలుఁ
బల్లపెంద్రుకలును బడిగెతలలు
బొక్కిబొమ్ములు లోఁతుకఁబొట్టలు మిడిగ్రుడ్లు
గూనివీపులు నిడుఁగ్రొం [illegible]
బూరకాళులు నీచఁబోయిన వేళులుఁ
గోలమూఁపులు గుదిగొన్న తొడలు
తే. నతిభయంకరగతి నూన నట్టహాస
కహకహారావములతోడఁ గానవచ్చు

దానవానీకఘనసత్త్వభాసగర్భాల
పాలసంకాశ మగుపెద్దచద్వయంబు. 122

వ. అందు నొక్కరుండు. 123

ఉ. పెరిగొనఁ బెల్చునట్టుముగఁ బ్రేవులు సుట్టి, కపాలపాత్రలో,
విరియఁగఁ గలంచుఁ గ్రొమ్మెదడు, పంపఱక తేఱి తోలంగ
వైచు, నెత్తురు చవిచూచుఁ, గండలుఁ దునుము నిక్క్రొనుఁ,
త్రిశూలధారలం, బెరిసి ప్రేతమాలికలఁ జిమ్ముఁ, బిశాచ
విభుండు వేడుకన్. 124

వ. మఱి యొక్కరుండు. 125

(అచ్చ తెనుఁగు.)

చ. కఱచినపీనుఁగు న్వడఁపెకప్పరఁగను న్రోలఁ బచ్చితోళులుక
బుఱికిపుల పేగులు న్నదపుపూఁతఁ గనుద్రుమ్మిమూఁగు నీఁగలుం
బెఱికిన వ్రేలు ద్రొమ్ముపయిఁ బేరిన నెత్తురు ద్రేపుడుకఁ గనుక
బిఱుకులవాపులుం బెఱుగు బిట్టవసంబులుఁ గల్గురూపునన్.

క. చను వెరఁగ నయ్యెనప్పుడ
గనుఁగొని మున్ద్వారి పెద్దికలమున నె
మ్మనమున బడలము సేయక
ఘనతర విస్మయ నిరాకలితముఁ జేసెన్. 127

వ. తదనంతరంబ తద్విశ్వేశ పరా శివనుగళంబు నసులగళం
బులు తెగ నడచిన హొంసగు రుధిరంబు చవిగొని ఖచి
యుగ్మటలాసు వారికి సమర్పితం బగుట్ల ననుఁ నద్దేవుని
సహస్రనామంబులు పేరుకొని. 128

శా. ఓనాగాంగదశూల యోగనుతహారా యోగశక్తింతకావాటే
యోనీలాంబుదసాగ్ర్య యోగనిధి యోలోకనాథవాటి

ద్యోనీరేరుహపత్త్రనేత్ర కృప నాయందుండఁగాఁ జేయవే
దో నాపై భవబంధనముల్ దొలఁగఁ జేయో దేవదేవా.

శా. గోవిందాయ నమోనమో భగవతే గోపాలకృష్ణాయ తే
దేవేశాయ నమో నమో మురభిదే సర్వాత్మకాయ తే
భావజ్ఞాయ నమో నమో మునిమనఃపద్మాసనాయ తే
జీవస్థాయ నమోయనంగశుభముల్ చేకూర్చు నన్ బ్రోవుమీ.

గీ. అనుచు నిటుస్తుతిఁ జేయఁ జేసి నగుచు
గారవంబున వారి నా కంసవైరి
చూచుచుండఁగ నం దగ్రజుండు గాంచి
పలికె నల్లన గంభీరభాషణముల. 131

ఉ. ఎక్కడివాఁడ నన్ను కను నీవుఁ గాంచెదవు నాకు నీ
చక్కని మేను నీగరుసచందము నందను గాని నన్ను నీ
నిక్కము మాయఁ జిత్తములు నీగుణసన్నిధి నిల్పు నీ
త్రైక్కలిగొన్నఁ జొక్కనడ దేమనలో నిను గన్గొనంటిమే.

శా. చేతోజాతుఁడవు నీవు నేమనుజుఁడన్ శ్రీనాథ నాథామరు
ప్రీతుం జేయఁ దపంబు చేసినవో విచారింపఁగ నట్లుగా
బాతాళంబును నేలయుం ద్రిదివమున్ బాలింపనేర్చుండవే
నాతండ్రీ నను నేల వచ్చినజగన్నాథుండవే చెప్పవే. 133

క. అనుటయుఁ బిశాచవల్లభుఁ
డనభక్తునిఁ గా నెఱిఁగి దామోదరుఁ డ
ల్లనఁ గరుణ వొడమ కన్నుల
గనుఁగొని యిట్లనియెఁ బలుకుగారవ మెసఁగన్. 134

కం. భూజనములు యదుపుంగవు
రా జనఁగాఁ బరగుదు న్నిరంతరమును న
గ్రాజుఁడును ద్రష్టశేషుఁడు
నాజన్మప్రాప్తము లఖిలనాథుఁడ నగుటన్. 135

గీ. నాకు నాకశార్ఙ్గి [illegible] కైలాసనాథు చేతఁ
బాల్వతీవల్లభుని చేతఁ బడయుమతలఁపు
గలదు గావున బహిరీకాకావనంబు
జూడ నచ్చితి మీ రింక పొమ్ము [illegible]? 136

చ. పలుకు మహామునీశ్వరులు వారెరె సదాశివచింత చేత ని
ర్మలగతి నున్న వారి కిటపైశాచనివాసము గాదు మీకుఁ గు
[illegible]
[illegible] నేలగు నే [illegible] ముల్.

కం. [illegible] మీకు [illegible]
[illegible] నే నుండంగఁ [illegible] గల [illegible]
[illegible] మీ
[illegible] నగు నే [illegible]. 138

వ. [illegible] సగ్రజుం డిట్లనియె. 139

[illegible] నేను [illegible] దేవుడు ము
[illegible] కైలాస [illegible]
[illegible]
[illegible]?

గీ. [illegible] నీవు [illegible]
[illegible]

నచటఁ బ్రేవులు దొబ్బలు నాసికములు
చేసి తనమానసంబునఁ జేర్చెఁ గృష్ణు. 141

కం. తలఁపునఁ జూచినరూపును
వెలిఁ జూచినరూపు నొక్కటియై [illegible]
నెలకొని ఘంటాకర్ణుఁడు
నలినాక్షుని నామకీర్తనము [illegible]. 142

వ. అద్దేవుని నుతియించుచున్నవాఁడు. 143

సీ. తొమ్మండ్రు గోపసతులఁ [illegible]
బొందమింగెను నేదేవు[illegible]
మూఁడుత్రోవల [illegible]
బరగు నేదేవుని[illegible]
పండ్రెండుసూర్యులు [illegible]
నలరు నేదేవుని[illegible]
వేయిమానికపుఁ [illegible]లతోడఁ బడగలు
[illegible] నేదేవుని[illegible]
తే. మునులకెల్ల నేదేవునిమూర్తి [illegible]
హృదయగేహంబులోఁ [illegible]
హరి మురారి సర్వేశ్వరు [illegible]
మనసులోఁ గంటి [illegible]. 144

వ. అనుచు విలోచనంబులు దెఱచి [illegible]. 145

సీ. పుండరీక[1]ములతోఁ [illegible]
గాంభీర్య మనులేని [illegible]

---

1 మ్ములఁ.

మందారశాఖతో మలఁచుఁ జాచెను కేలఁ
బాంచజన్యం బనుపమించెను మెఱయ
నుపయంత్రితటము[1]తో నుద్ధిం దనురమునఁ
గౌస్తుభం బనుదివాకరుఁడును దోఁప
నాకలోకంబు[2]తో నప్పపాదంబున
నాకాశనది యనునమృత మొప్ప

తే. సమ్మతధారాంధగము మాటలాడినట్లు
భాగ్యదేవత రూపు చేపట్టినట్లు
లలితగతి నున్న సద్గుణాలంకరిష్ణు
విష్ణుఁ బొడగాంచె ధనముల పేటికాంత. 146

వ. అనుచుం బ్రణామంబు చేసి. 147

క. పకపక నవ్వుచు నాకవి
పుత్రికలోబరమాంస నుల్లఁ బుచ్చి పునుకపా
త్రకలోనఁ గడిగి పెట్టుచు
నసుటెలమిలఁ 'గృష్ణ! నీకు సర్పిక' మనుచున్. 148

సీ. లెసగింపఁ జేసు! నమ్మియుండిన విందు
చేయు నన్నుఁ బాలింగనుమని ప్రమాణస
మిచట మచ్చ్రితినీను నన్నే లెక్కోసుము
ఛాంద్రగాని నీ చేతుకు బ్రతితి గాదు. 149

క. నాస్తుడు నపుంరితి నవ్వెను
నాచేరులును నాలపించి యనుచితము నుపే
దేవుని జంపుడు యనుచును
భగవత్కృపనొసను మను నిరవుగను నిమిరసే. 150

1 న నుద్ధించు. 2 ను నప్ప.

వ. నిప్పుటయును. 151

క. తామరరేకులఁ గన్నులు
సామజహస్తములఁ బోలు [illegible]
మోమును మెఱుపును [illegible]
పోలింపఁగ దివ్యరూపమునఁ [illegible]. 152

క. అంటినమాత్రన హరి [illegible]
ఘంటాకర్ణుండు [illegible]
బంటినగతి [illegible]
బంటినగతి దివ్యతేజ [illegible]. 153

శ్రీకృష్ణుండు ఘంటాకర్ణున [illegible]

చ. అతనికిఁ బ్రీతి నిట్లను [illegible]
చ్చితి నతనిం బోలఁగ [illegible]
పతినని నేఁడ నీకును [illegible]
ట్లతిశయభోగ [illegible].

క. నీతమ్ముఁడు నీరూపున
నీతోడన కూడ వచ్చి నిష్ఠ [illegible]
స్వాతంత్ర్యముఁ గని పిమ్మట
నాత్త్వముఁ గూడ [illegible]. 155

చ. అని వరమిచ్చి [illegible]
గొనుము వరంబు [illegible]
వనకు మహాత్మ [illegible]
జననమునందు నిట్లు నిను [illegible].

శా. సంతోషించె మురారి యంతట భవిష్యన్నాకలోకాధిరా
ట్పాంగుత్యాగ్ర ప్రసూను దోడికొని సుజనఘంటాకల్పదక్షుండగు ప్రౌ
[illegible]ంబంతయు గ్రక్కున చేత విని సాంద్రానందపూరంబున
సొంపారం బరఁగెన్ మునీంద్రలోకము పుష్పసందోహనాప్తుండై.

ఉ. ప్రస్ఫుటంబున నాంత్రి సంయమివాక్యసుధాసుం గన్గొనంబడు
ప్రసవంబు దొడుగు సెన్నుదురుసు జేసి మధుసూదనుండవు
నుతుడనౌ మహామునుల సేవ గని వచ్చి వచ్చి. 158

ఉ. ఆసురచేష్టాసంతతోద్భాసనము [illegible]
న్యాసము నాసము ద్రాగ నాశితిప సనము నాశ్యకీర్త్యను
ప్రాసము ప[illegible]టని సనముఁ గంసవిరోధి గాంచె [illegible]
[illegible] సనము పుత్రపౌత్రములఁ గనము మీఁదటివేళ సమున్. 159

వ. అనుఁగొన్న నన్నుఁగంబు కన్నులను నందక ము స్కంధ నంది
[illegible] సహాయ సుందరోహావిహారబృందా
[illegible] విజృంభిత [illegible] సంభ
[illegible] భ్రమా
[illegible] జీవిజ్ఞాపిత
[illegible]
[illegible] గిరిపుత్ర [illegible]
[illegible] త్రేను సనను మీఁద [illegible]
[illegible] ప్రహారా [illegible] పురసుపుష్పా
[illegible] గచ్ఛ [illegible] ంగ [illegible] రా
[illegible]
[illegible] భూ [illegible] సని స్థం
ప్రప [illegible]

తపనీయతటద్యు[illegible] నిను
యంబై పాతాళంబును ము[illegible]
యాండుట కొని[illegible]గాని [illegible]
కాశంబునను [illegible] బో[illegible]
జనేశ్వరపు[illegible]
పల్లవ[illegible]
ననభుజా[illegible]
నిరవ్యద్దర్శి[illegible]
వరణాంబై [illegible]
తీర్థ[illegible]
గటక[illegible]గ్ర[illegible]
కుండియు నల[illegible]
యట్టును[illegible]
బయ్యాను [illegible]
దు[illegible]
యట్టుంగా[illegible]
నీయుం బయ్యాను [illegible]
లోకమనుట[illegible]
బించి యున్న [illegible]

సీ. ఇం దుండుహాసమతోఁ [illegible]
నె త్తంబు [illegible]
నీగిరిరాజుపై నీగిరి [illegible]
నఖిల[illegible]లు నే[illegible]

నిచ్చట విహరింప నిచ్చట సంయమీం
ద్రోగులకు మోక్షంబు సంఘటించె
యీ నగాగ్రంబున సీత గాంచినయంత
శిల స్త్రైన యిన్నేలు వెలయ నున్న
తే. యీ వనమున ఫ్రీ కలంబులు సింగంబు
లీలరోలంబులుఁ గలుగ నింద్రోభశోభ
హరిణశార్దూలగంధర్వయుతసిద్ధ
గరుడగంధర్వనాగకన్యలు గానంబెసెనె. 161

శ్రీకృష్ణుఁడు ద్వారకాపట్టణంబులు కనుస్నుచేయుట.

మ. అనుచున్ ఘనభేరీధ్వనిదకూటాయుతచూడ్గ మానసం
బను కాసారమును శ్రీగంబున విహంగశ్రేణిశోభన్ డిగ్గి గ్ర
స్యున సల్కంబుజటాభరంబునమరంగన్ పుండెచర్పించబా
నన గేహంబున శ్రీ ద్వారకానగరాఖ్యాస్థిగ దవ ప్రాప్తిగాస్.
క. లక్ష్మి విహరించి 163

క. ఫాల్గునమాసము సొంపులుగ
ఫల్గునుఁడు జలకేళిశ్రీనముసన్
వల్గుపరిస్థహాసమ్ముగ
ఫల్గుపు గా సిరి సూనము పరిమళము చిందన్. 164

గీ. పుష్పములు నేడు జక్రంబు భుజగశ్రీల
సర్పము నిర్మము క్రమమలు నందనంబు
లెనస్బుల బాలబజస్యము గాను దెసలు శాఖ
మునుగ నిలుపుండు గడ సేగు నర్మముసులు. 165

క. దిన మొక్కొక్కటి యుగ్గంగ
వనజాక్షుం డుపవసించి [illegible]
జనఁగా నొక్కొక దియేఁ [illegible]
క్క సుపాసం బుడిగి [illegible]. 166

శా. సంద్రాంచదేశంబులు [illegible]
మంద్రాటం బిడి [illegible]
గుండ్రాగ్గమునఁ [illegible]
గండ్రో [illegible].

గీ. అనుచు గంధర్వసిద్ధ [illegible]
గమ్యమాను [illegible]
నలనిమునులుఁ [illegible]
నిశ్చలధ్యాన [illegible]. 168

క. కని యొ [illegible]
బున నమగులు [illegible]
ర్ధనుఁ దిరిగి [illegible]
గనువిచ్చి [illegible]. 169

వ. అట్టియెడ. 170

(అచ్చతెలుఁగు.)

సీ. తొలుకారు [illegible]
[illegible] యించ [illegible]
యిపలబం [illegible]
బొండుమల్లెల [illegible]
బలుమంచుఁగంబాల బలసి [illegible]
క్రొత్తమంజిడి [illegible]

పాలవెన్నెల సొగసుబ్బులమిందు నెలకొన్న
నిండుచున్నల మ్రుగ్గు నిగ్గు చెలఁగి
తే. జడలఁ గ్రొన్నెల మెడఁ బాముసరిగఁ దోడలఁ
బోడలతోఁ గ్రేన వెలిమిడిపూఁత మించఁ
బోడమి ప్రేతనిముంపటఁ బోడవు సూపెఁ
[1]బోడునుపులం బెల్లఁ బోడుప్పె నబోఁటు వేల్పు. 171

(అచ్చతెలుఁగు.)

ఉ. ఏనికతోలుగప్పడము, నెమ్ములగుబ్బసరంబు, సంపపూఁ
దేనెసొనల్ ముగ్గువిల్లుఁ గొని త్రెంచినబోట్టుఁ బలుంగునెట్టము
సీసులు[2]చూపువెంగమును, బివిట్టినమించముకోటిక్కై దువుం,
బూనినప్రాఁతవేల్పుఁ గని, పోనులఁబోయిన వెన్నుఁడిట్లనున్.

సీ. కల్లాగమునకఁ గంపకలితమందాకినీ
లహరీపరీతకోటీరహాలంబు
బాలేందుచంద్రికాభాగశోభావ
రంగసంభావితాంగవ్యథంబు
సేవాసమానసన్నసదసమంతతసీ
తాలతానాంతతోషలలాండనంబు
కాంతామునీనర్తకకర్పునటసక
రూపకాండానీమోదపూరితంబు

తే. మానసాంబు నామిండుపట పులిసియాడ
గలుగుసహితా నానుస సోకనాడు కన్నులాచ
శిశుని జూడుమపుణ్యాగ బసుచింగా నెఱయ
మొదటిలేయన్నుఁ బొడఁగంటి మ్రొక్కఁగంటి. 173

1 బోడపులం బెల్లఁ బోడవైన బోఁటు. 2 చూపుఁ బెం.

సీ. తరుణపల్లవరాగతామ్రవిస్ఫురితకాం
 భాసురం బగుజటాభారము మెఱసెఁగ
నిబిడసంతమసంపుసిలబాలసుధాంశు
 పరిపంథి యగుశశికాంతిభాగ మెఱసెఁగ
తారముక్తాఫలధవళతారానిభాసి
 హారాలి మగునిర్మలాంగ మెఱసెఁగ
ద్రవశాతకుంభగౌరసునుమాద్యుతి
 దనశీల మగుఫాలనయనము మెఱసెఁగ

తే. యొఱిఁగిపోని నవ్వు నటుమియించి నవ్వు సుగంధ
కర్ణికాభద్రపీఠంబుఁ గదియఁ జేర్చి
పరసుధాభిషేకంబునఁ బరగుచుండఁగ
సాన్వభావముండ నగునిసుమ్ము ముత్రసాత్మ. 174

సీ. లలితవిద్రుమలతాలతాంతకాళ్య మగుజటా
 జూటంబుఁ బగుదంగసుజాంగసు వెలుఁగ
సాంద్రతారకవిలాసం బగుపుష్పహారతో
 పురపురంధ్రులసేస పుష్పములు వెలుఁగ
విశదకాదంబినీవిభ్రమం బగువిమ
 త్సింధుతోయము పూనుచేసిన వెలుఁగ
దరుణభానుసమంచితం బగుసత్క్షణ
 ఫణిఫణామణికోటి ఫలము వెలుఁగ

తే. నైనపారిజాతంబు మూలాలవాల
 జాత మగు నైన నఫలామజాత మెలుఁగ

జలధిలోనఁ బుట్టు నీచిత్ర మిచట
నాత్మలోఁ గంటిఁ గన్నార[1] నంటఁ గంటి. 175

సీ. కుజము కుంజరముచేఁ గూలునో కూలదో
కుంజరము నీకుజము గూల్చె
మ్రాను పేరేటిచే మునుఁగునో మునుఁగదో
మునుఁగు పేరేటి నీమ్రాను ముంచెఁ
గాలునో యగ్నిచేఁ గాలదో సాలంబు
గాలునీసాలంబు గాల్చె నొకని
తునుఁగునో పరశుచేఁ దునుఁగదో వృక్షంబు
తునుఁగునీవృక్షంబు తునిమెఁ బరశు
తే. నసుముఁ దమలోనఁ జన్మించు సమరవధుల
నిఘనులకోష్ఠములొష్ఠ స్థైర్య మొందవచ్చు
పాతకంబులు నా మ్రాలఁ బండియుండ
నందఁ గంటి నాకోర్కుల నందఁ గంటి. 176

మ. ఘనుఁ డిట్లోపనస్సంగడోకములలో నానందబాష్పంబువుల్
తనుసంపుంజుల కంటకంబులుఁ బ్రహ్మానందంబుం బ్రకాశింపన
న్యాసంగోత్సంగము చలంగుచుండఁగ నిసర్వజ్ఞుండు యోగీంద్రవా
క్యసంగమ్ములు కేలు సేలఁగఁ దియన్మన్నించెఁ గృష్ణుం గృపన్.

క. క్షత్రియగుడు నయ్యెఁ దనువర
చిత్తముగఁ దాఁ జేఁ గలసి సిద్ధాంతపరా
యత్తు లగుచుసుసంగులుకను
విత్తే చెలువార జమిలి వేల్పని దెలుపన్. 178

వ. అట్టియెడ. 179

---

1 నందు.

సీ. అభ్రంకషం బైనయాలపై నీవు నిలుచుండి
త్రుంచినాఁ డీతఁడు [illegible]
సాధుసమ్మతముగా సామజంబు నీవు
గాచినాఁ డీతఁడు ద్రోచి [illegible]
బర్హిష్ఠఘాతుక[illegible] పర్వతేశు నీవు
చెప్పినాఁ డీతఁడు [illegible]
ఫణిపరంపరతోడి పన్నగేంద్రు నీతఁడు
మెట్టినాఁ డీతఁడు సుట్టినాఁడు
తే. నేఁడు నాఁడును [illegible] నీవు [illegible]
జూపఁ జెప్పంగఁ జెప్పంగఁ జూపఁ గలుగ
ననుచుఁ గొనియాడుచును [illegible]
రజతగిరిమీఁద హరిహరా [illegible]. 180

సీ. సాహసంబున నీవు సిరసులు [illegible]
బద్ధాసనుఁడు సిరిపాలఁ గనుము
రూపు గంటఁ జెలఁగఁ జూపు [illegible]
బంచబాణుఁడు సిరిపాలఁ గనుము
వరములు వడయుఁగ [illegible] బడసెఁగా
బంక్తికంఠుఁడు సిరిపాలఁ గనుము
గేహరక్ష నటింప దేహాశి ఘనుఁడు
బాణాసురుఁడు సిరిపాలఁ గనుము
తే. గనియెఁ జిత్రంబులను నీవు గలసియుండి
మనుపఁ జెలువంగఁ జెలువంగ [illegible] నేర్పు
రెల్లలోకంబులను [illegible] మేక మగుట
హరిహరాత్మక మెఱిఁగితి మనిరి సురలు. 181

శివుఁడు సాక్షాత్కరించి కృష్ణునకుఁ బుత్త్రు నొసంగుట.

చ. ప్రమథులు సప్తమాతృకలుఁ బార్వతియున్ స్కనుఁడైరి తాపసో
త్తములు నుతింప నయ్యెడ సుధాకరఖండవతంసుఁ డిట్లనున్
విమలతమలోనిమాడ్కిఁ దమకుఁ దారకనుంగొనుమాడ్కి నింత
గాఁ బ్రమదము నిను నీసనాంచి[1]తి తలంపున నీవును నే ననన్యమనన్.

మ. యదువంశాంబుధిచంద్ర! నీమదిఁ గుమారాపేక్షనాలోనె యుం
గుదు నాకీవు నీఁ దలంచియు తపోఘోరక్రియ స్వేచ్ఛగాఁ
బిదపం జెప్పెడివాఁడ నైతి వగుచుం బృందారకశ్రేణికిన్
హృదయాహ్లాదనము గనందనుఁ డమరుం బేర్కొంచు నా కిప్పుడ [ముల్.

క. నీకోసము నీను నిచ్చితిఁ
గైకొనుము పరిందివిభకాలను లోకైన
నాయుఁ బగ యుగాంతు సంగము
లీ నున్నఁ డనుచు కొఱఁత లేనిసుతుఁడున్. 184

వ. అని హరుఁ డదృశ్యుఁ డయ్యెను. 185

మ. హరిమునిసత్కృతుఁడై సనాతనుఁడు నేనున్నాఁడ నుచ్చైస్థితిం
బ్రమదము నొసఁగ నెనకసర్వఁ జూపి నరుచరిత్ర కాంతిచేఁ జేసినన్
గనుఁగొనుచున్నవారు నన్ను సంతోషము నారాధించె నప్పుడు శ్రీసం
భ్రమముగ్రహించిమలు విభ్రమద్భ్రమణాత్మభ్రాంతిని వొలంగింపఁగన్.

ఉ. అత్తఱిఁ గానఁగా దినుమనోజనుఁడు దనుసంఘము సద్యో
న్మత్తసముద్ధత ప్రతాపనాశము చూడఁగొనఁగ వాసవుం
డత్తఱిఁ బ్రహ్మాండ కేఁగి ప్రణామము చేసి వేదముం
గ్రొత్తఱిఁ బాటలఁ జెప్పిన విధానంబును నాతనితోడ నిట్లనున్.

1 తా తలంచిన.

మ. దనుజేంద్రుండు తపఃప్రభావమున [illegible]
నను మెప్పించి వరంబు వేఁడె [illegible]
క నికామస్వవహారుఁడై [illegible]
చనసూనుం డ[illegible]
[illegible].

క. అని వానివరములో[illegible]
మునుముట్టఁగఁ గో[illegible]
విని దనుజుఁడు మీఁ[illegible]
చనియె జితేంద్రియుల [illegible]. 189

చ. అమరపతి [illegible]
బ్రమథవిభుండు [illegible]
సమయమునందు [illegible]
హిమగిరిరాజకన్య[illegible]. 190

క. ఆరమణికి [illegible]
మాఁరుఁడు సేనాని [illegible]
దారకుని [illegible]
నీరాజ్యము నిలుప [illegible]. 191

శా. జంభారాతి విజృంభ[illegible]
యుక్త, యుంభో[illegible]
చెన్నటా, [1]రంభస్తంభ[illegible]
స్తంభాసంభవగుంభ[illegible]. 192

వ. ఆలోన. 193

---

1 రంభాస్తంభనదంభశోభవిలసద్రం. 2 శ్లిష.

సీ. మెఱుఁగుం దూని స్తనమటుబిన గోనయుంబు
.. డప్రమా జటఁ గడిపి సెనింటితోడ
జలజకీసు ... జ్యోడమూరిక ...
...లప ...ర్యములతోడఁ
గట్టి ...ప్రు మగ్గ ...గుబ్బ...
గోయుల నోయూనుగాడగుతోడ
...స్సుఁగన మప్పెము సేసు ల క్కౌంబు
సడఁక సితంబు సేనగుతోడ

తే. నలుప్రఁదూఁప్రులు కరసాన వాఁడి చేసి
మంచు నలతోడఁ బస మీనమాము సైన
నింపు నలతోడ నల రాజు నిగ్గ రేంద్రు
సభను నేలించ భుజబలోత్సాహ మెసఁగ. 194

క. ప్రద్విధముఁ బోడసూపిన
ప్రస్ఫులమెఱసిఁ జూచి ప్రమహాలాతుఁడు తే
స...డెం ...గస్సులు
సు...గి ...స్తై. 195

గీ. సమయిత ...ములతో సంతసంబు
...నసుఁ జేసి నచ్చట ...ధుండు
[1]నిష్ఠ ...ధిత ...ఁ జేసి
...నసుఁడు. 196

చ. త్రిపుర... ఘ... దిగ్గజ...
...గలగ... ...

1 ... నిర్గంధిత నాశికఁ జేయు.

గృహ దిలకించి చెంత బరికించి గేలా [illegible] వే
దపుగని పేల్చు నెప్పిన బదులు [illegible] నిస్సు [illegible].

క. అత్తాపసోత్తమునిమది
దత్తఊపా టొదవ జేయ [illegible]
దిత్తైఙగు నీకి [illegible]
దాత్తగుణా [illegible] 198

వ. తదనంతరంబ రంభా [illegible] రంభో [illegible]
మకేసరవిసరద్వి [illegible] రంభ ఘూ [illegible]
నలనను జంభాసురవిస్ఫ [illegible]
ప్రప్రభా [illegible] ప్ర [illegible]
వలనను నతివిచిత్ర మంగళ [illegible]
భుజాని [illegible] నగా [illegible]
గరసము [illegible] చిత్ [illegible]
[illegible] సుతా [illegible] తిసగ [illegible]
వ్యాజనిచిత [illegible]
నను పరి [illegible] ప్ర [illegible] ముఖ [illegible]
[illegible] పూరిత [illegible] భుజా [illegible]
ద్గద [illegible] ప్ర తి [illegible] ప్ర [illegible]
[illegible] మకీయలోచనానలంబునను [illegible]
పుచు నమరావతీపురంబు [illegible]
ట్టుండు నన్నుం గలంచుటను [illegible]
నీ రిందఱు నెఱుంగుదు [illegible] నే [illegible]
బు గా నుండుటను నామనంబున [illegible].

మ. నగరం బాగనంగ వెలింగె వేల్పునఁ గృపాపాంతుండనై నస్యథ
స్యగుడ నైనసితి సిరుఁ బద్ధతోను కై నుస్యర్థుఁ డై చెప్పనా
స్పగుఁ బ్రత్యక్షముఁ దనంగ సిద్ధుఁ సరోజాక్షు తపస్సిద్ధికిం
దగు మునిస్పటు గాన పుణ్యవిహారార్థం బింత కింతేటికన్.

శ్రీకృష్ణుని విష్ణుని యొనియొుండుట.

క. అనుపమ గుణములు వెలుఁగఁగ
మునుమనుష్యుఁగ వెలుఁగిన సమరమునిపారిజాతం
బనిమిషగణమూనిమములు
పెనఁగొని మూడం దొడంగెఁ పేరంబుననన్. 201

సీ. త్రైలోక్యసంక్షోభకము గాదకము త్రిధాభూత
మగు త్రిధామములను నార్తి మొదలు
సత్వాదిగుణముల స్వభావాత్మ జగంబు
సంతసిలఁ గాంచెం బసఁగు నిను
ప్రత్యక్షముగను మహాత్ము ప్రభవించు సంపదాం
శములు పాడె నాఁ డిద్ధ్యాత్మములు
సంపద్భోగములు శబ్దస్పర్శగంధరూప
సంబంధములును బాహ్యేంద్రియములు

తే. వాగుపస్థములుఁ బదియును జ్ఞానములు
మనము గలయఁగ నిది సాంఖ్యమార్గమునందుఁ
దత్త్వములు నీవ నిత్యు[1]నుఁ దానె నీవు
సమయ నిపుణ నిగమాంతగ బరమ నీవు. 202

గీ. బ్రహ్మాద్యఖిలజనములు సృష్టిఁ గూర్చు
విష్ణుఁ డై సాంఖ్యసిద్ధిని సృష్టిఁ గూర్చు

1 న దాస.

రుద్రుఁడ వై తామసగుణము దాల్చి సకలముఁ
చూపుదు చరాచరంబుఁ గౌస్తుభధరా. ౨౦౩

క. ఇంద్రియములగోచరములు
కుంద్రోపాలు చేసి భక్తకోటులలోనన్
ల్లం త్రిమ్మగునాత్మను దవ
చంద్రవిలోచన విశేషసంపన్నుఁడవే. ౨౦౪

గీ. బ్రాహ్మణులు మోమునం బాహులం క్షత్రియులును
వైశ్యు లూరువులను శూద్రులు పదములను
లుదయించిరనుచు సేయు నిగమవాక్యము
నీవు విశ్వేశ్వరుండవు నిజముగాను. ౨౦౫

క. రవిచంద్రశిఖినయనుండవు
నవదిగ్వ్యోమాంతరసముద్రసహాయుఁ
భువనక్షిత్యాదిలోకపూర్ణ
ణానవసద్యోగమూర్తిగ నాంత దోస్థల. ౨౦౬

సీ. విశ్వలోకవ్యాప్త విశ్వనామము నీకు
మధు విరచితములు దృష్టకర్తకు
మధుసూదనుండవు మానుష రూపము
స్ఫుటిపి మాధవుఁడవు నిలుపు నీవు
నగుదు సనస్వవి హారము ముందర జేసి
హరి నైతి నాదంబు దత్త జలంబు
లం దయనంబు నీ కగుట నారాయణ
త్వము వహించితి బ్రహ్మత్వంబు బ్రహ్మ

తే. కామములు జొప్పడు బ్రహ్మ కైనాఁడ వింద్రి
యములు గల హవ్యకవ్యములు పదిశాఖ్యఁ గలిగి
నట్టి హవ్యకవ్యాదులు నిష్ఠతి సుఖం బ
ఖిలమునకుఁ జేసి తెంక సంస్కృతి భజింతు. 207

గీ. నమనము ఘనంబునను కోప వాసుదేవుఁ
[1]డన నమనమున ముని యుత యమునను
మతి యమరఁగ భువనవితతి నీయందు నెన్న
మునికిఁ గనిత విశ్వరూప రంభ్యము ము రీ. 208

క. కమలంబున బ్రహ్మయు నీ
తనంబున నేనుఁ బరగి జన్మింపఁగ నీ
నుమగతము కీర్తినత్త్వము
ప్రసన్న ముఖజగదీశ్వరత నీతత్వమున్. 209

గీ. వామనుఁడు బుద్ధ తేజుఖ్య యామనుఁడను
నేనము లగు త్రివిక్రమములు నిన్వ క్రమమున
నిత్రివిక్రమనామంబు నగ నయాటి
యలము గోపఙ్ఞ నటించి గోవిందుఁడ వయితి. 210

సీ. అగుట స్తంభముల గొబ్బుళ్ళ నర్త్యంబుల
యము న కోపము నిప్రయము నేను
నసలయు నమన్ప్రయ మగ్ని యోరంద వి
స్తరము యప్రసన్న నులము

1. డనఁగ నాకంబున మని యమరఁగ యమున
మున యతి యమునఁగ నీయందు భువనమున
మునికి నలుగ భూతశేషము డన నురం.

గజములలో నింద్రగజమును హయములలోన
గరుడుండను పక్షులలో నహిపతిని
నిర్జరపతులలో నింద్రాసనుండను సప్త
ఋషుల సద్వ్యాసుండ నైతి మునుల

తే. మేరుగిరి దేవములలోన నాగిరిని
దైత్యులందుఁ బ్రహ్లాదుండను ధనపతియు నే
కన్నెలయందు నాసుత గంగ నేను
లోన మృగములలోనఁ బంచాననుఁడను. 211

సీ. నీయందు జనియించె నీముందె నిల్చెను
సడఁగ నీయందమ్ము ధాత్రి మునుఁడు
నేన నీవన నీవ నేనన నట్టిగాదు
మిమ్ముఁబరబ్రహ్మ మేమియు
నీనామములు నాకు నానామములు నీకు
నీవుఁ జేసినప్పూజ నాకుఁ బూజ
నిన్ను నొల్లనివాఁడు నన్ను నొల్లనివాఁడు
తలఁచుట నీకును నా తలఁచుట నునికి

తే. చెల్లినది చెల్లు చున్నది చెల్లనున్న
యది సమస్తంబు నీవ నీ కన్యమిగిన
మేదియును లేదు వేదంబు లెఱుఁగు నటులు
నీవ నానమస్కారంబు నిన్నుఁ జేతు. 212

వ. అని పలికి సకలదేవతాముని సంఘములుం గనుంగొనఁ
తో నిట్లనియె. 213

క. ఏ మనుజుఁడు నేకం బిది
సామర్థ్యంబునఁ దత్త్వసారము హరిచేఁ
గామార్థధర్మమోక్ష
శ్రీమహిమలు మించినంబు సేస్పు ఫలంబుల్. 214

క. ప్రణవాత్మకు నవ్యయము హరి
సదసద్విభవాదికారణాంతరితంబుం
బ్రహ్మాండములను జేసిన
ప్రాణంబులు నన్నుఁ జేసెఁ బరమార్థముగాన్. 215

గీ. ఇదియు హరివాసుదేవంబు హితము సకల
మంగళము సత్య మోంకారమంత్రమయము
శ్రీకరంబు నిత్యయునస్థ నిగమ
సారము తపఃఫలంబు నిశ్చలపదంబు. 216

వ. అని యుద్దేశ్యుని నుద్దేశించి. 217

సీ. ప్రణుతింతు నోం నమో భగవతే వాసుదే
వాయ నమో భక్తవత్సలాయ
నారాయణాత్మనే నమః సర్వాత్మనే నమః
ప్రణవాత్మనే నమో బ్రహ్మణే న
మో రుద్రరూపిణే నమో విష్ణవే నమో
మూర్తిత్రయాయ నమో సుబంధ
రంజితభోగిభోగశయనాయ కేశవాయ నమో
మానసహంసాయ నమో సహస్ర
తే. బాహవే నేత్రపాదాయ హస్తయే న
మో నమస్త్రిధామాయ సర్వాత్మ మూర్తయే న

మః స్వభావశుద్ధాయ నమః ప్రహాణ
ధారిణే నమో [illegible]. 218

గీ. ఆద్యబీజాయ విశ్వా[illegible]
నిర్గుణాయ గుణాత్మనే నిష్కలాయ
హరిహరాత్మనే ప్ర[illegible]
సాకారాయ నమో [illegible]. 219

క. అని వినుతించి మహేశుఁడు
మునులు వినఁగ [illegible]
బన[illegible] బ్రా
సిన విష్ణుని సకల [illegible]. 220

మ. అనుచుం బారి[illegible]
చనుఁ [illegible]
దనపూర్వంబుగ [illegible]
జని [illegible].

ఉ. చక్రపినాకము[illegible]
విక్రమ[illegible]
శక్రమణిప్రభాసిత [illegible]
నక్రపమత్త[illegible]. 222

క. చికురాభరణకిరీట
ప్రకటజటాజూట[illegible]
మకరాంకనగిరితనయా
ముకురీభవదేకపంచముఖ[illegible]. 223

మాలిని.—

నిగమశిఖరవేద్యా నిత్యదానందవిద్యా
నిగమతురగ[illegible]ద్యా నిష్కళ[illegible]వేద్యా
జగదధిప[illegible] సాంబసంసార[illegible]
[illegible] సద్గుణా[illegible]. 224

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీమహా[illegible] శ్రీమ[illegible]సాహిత్య రసపోషణ[illegible] సంపూర్ణకీర్తి నవీనగుణసనాథ [illegible] ప్రణీతంబైన [illegible]త్తరరామాయణంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీ[illegible]
[illegible]
శ్రీ[illegible]
[illegible] హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా [illegible] జనమేజయునకు [illegible]. 2

గీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. 3

ఉ. ఇక్కడఁ [illegible]
నెక్కడివాఁడు [illegible]? [illegible]
ఎక్కినవాఁడు [illegible]
[1] స్రుక్కక [illegible] 4

చ. అని తనసంగడం [illegible]
బనివడి [illegible]
నను [illegible]
యనినగ [illegible].

క. నా చేతిచక్ర మింతటం
జూచితె [illegible]
మేచక [illegible]
బోచక్రము [illegible]. 6

తే. నందకము [illegible]
బాంచజన్యంబు [illegible]
మడఁగు శార్ఙ్గంబు [illegible]
మినుము [illegible] 7

ఉ. నావుడు నేను [illegible]
త్రి [illegible]
యావను [illegible]
లావున నీతఁ [illegible].

శా. ప్రాలేయాంశుమరీచినిర్మల [illegible]
వ్యాలోలాంమల [illegible]

1 స్రుక్కక పట్టుచే [illegible].

లానటిత్వంబు లేనంటి కాసునులుఁ గ్రాలన్యాదుం డిచ్చలం
గైలాసంబుననుండి వచ్చెఁగలహాభ్యాసాంతుఁడై చొచ్చె నటికన్.

క. వచ్చిన మునిపతి గన్గొని
మెచ్చినపదనకు మహేంద్రు డెల్లను వినఁగా
మచ్చరపు నసుదేవుఁడు
[1] పచ్చావలితనంబు మూసుపిల నిట్టనియెన్. 10

{ పౌండ్రవాసుదేవుఁడు వాసుదేవుని నారదమునిముందఱ నిందించుట. }

మ. వసుధానాథ! నిఖిలంబునీకుపూజ్యాసుయాంభోజాతగంధంబుదోఁ
వసి సత్త్వంబులు లేవు నాకు సరి చూపంగ జాలుదే యాదవుం
డసమానసింహాసనాను దేవుఁ డని మిథ్యాగర్వాంధ్యాదిదం
బనుచుఁ బ్రజ నా [2]వినిపింతుఁ గా నతని కీశత్వంబుఁ జెప్పంగనే.

మ. కలుగ నంబాలలో నమితమునకరచక్రక్రీడ స్ఫురితంబు బ
ద్ధలు శ్రీవత్సాంకము ధరింపఁ బగ దేవత్వం జాల కీర్తిత పా
లకు పా నాడను గోపకుల నాగు పేరం జేయమా విక్రమా
ధ్యుల్లలో నేమను వాసుదేవుఁడ నదంచుమా వాసుదేవుండనే. 13

వ. అనుటయును.

చ. మనమున నొక్కింత మఱుపాటుగఁ గిలకిలపాటు తోచఁగా
మునిపతి నవ్వ విను మూర్ఖుఁడవుంబాలురకిల్లో
చనుఁ బ్రజగన్నతుకు సుగుణసాగరుఁ జేరవు గాకవోక్ష్మో
బెనఁగుట సంగతులో మిసిమిపీనము నూపుట గాదె దుష్కృతి.

1 పచ్చావలితనంబు మూని బెనఁగొన ననియుఁ, బచ్చావలితనంబు
నుండటెం నిట్టనియుఁ. 2 వడుం.

క. నీశంఖము నీచక్రము
నీశార్ఙ్గము నెఱుఁగ మీ [illegible]
గేహసాధనములు గళ [illegible]
పాంచజన్యములు [illegible] 15

క. ఏనుంగులుగాని [illegible]
మానిసిచందంబు [illegible]
గాని గుణంబులు గలుగఁగ
పూనదు చక్రము చక్రి [illegible] 16

ఆ. తుష్టిఁ [1]బూని నన్ను [2][illegible]
పాని మేను నెఱుఁగఁ జక్రమునను
నినుము గూడఁ [3]బా[illegible]
నచ్చెఁ గాక [4][illegible] 17

మ. అనినం [illegible]
డేమి[illegible], [illegible]
మాట [illegible], నను [illegible]
[5]జేయఁగ [illegible]
ద్రుంచి [illegible]. 18

వ. అనుటయు [illegible]
బును భానంబునం [illegible]
పును పలుకులకు [illegible]
రికాస్త్రముంబునను వచ్చి [illegible]
ట్లనియె. 19

---

1 గొంక ; గా[illegible]. 2 [illegible]. 3 [illegible]. 4 [illegible]. 5 సి.

శా. దేవా! నేను నీవు పట్టుకొని ధాత్రిన్ వాసుదేవుం డనన్
లోకస్థుం జేసి సామిరాణి పౌండ్రుడను రోలంబహంబులన్ గ్రొవ్విసి
గ్గనగ చేయుచున్న లేని నిసదముఁడదె నగ యేమీని వాక్రుస్వ మ
నిష్ఫలం బుద్ధలే మనహృద్యనుగుణుల్ ధట్టించితింబల్కులన్.

తే. ప్రత్నసంగబున నంచకపాంచజన్య
శార్ఙ్గ కౌమోదకీసుదర్శనము లనఁగ
నలవలఁ జేసి నిసాంధనములపాటి
చేసె నతఁడు విశ్వామిత్రసృష్టి వోలె. 21

క. అనుచుండెను నారాయణుఁ డను
మునినాయక వేగపడుచు మూఢుని పౌండ్రా
ధిపుని నిప్పు సగాడఁగఁ
దనమనుజుఁడు [1]నేఁ బట్టలోనఁ దపత్తునియులుగాస. 22

పౌండ్రకుఁడు రాత్రివేళ వచ్చి ద్వారకను ముట్టడించుట.

మ. అనిసన్నాహముచేసి యత్యుత్సాహుఁడై పౌండ్రాధీశ్వరుండు పేకల
సన్యస్తహానేకమహాస్త్రసంఘవ్యూహకటాక్షహస్తికాశ్వముస్త్సి, సన్య
నిరూపణ జనురంగస్థసన్యముల సాహాయ్యంబుతో నాత్మహా
పేను లేతో నమురానిపట్టుణమున్ను నేఁగ న్నిశీథంబునన్.

సీ. గర్జిల్లునేనుఁగుపీఁటక్కటుపుసధానలు
జలదగర్జదంచు ఘోసములు గెలున
వల్లదసావనే మునువస ఘోసము లరిమె
నేల దాక్కునొనిరింగి పగడ

1 పట్టంటిలోనఁ దు.

సన్నద్ధపాదాతశస్త్రప్రభా[illegible]
కరదీపరాజి[illegible] ప్ర[illegible]
రథ్యా[1] ప్రతికో[illegible] [illegible]
పిడుగుల నడివిడి [illegible]

తే. సంఘటమునంబు [illegible]
దీధితులు గ్రి[illegible] [illegible]
మెడములను నడిమి[illegible] [illegible]
బరగి నడ [illegible] 24

చ. పరిగొని[illegible]
హరిపొడ[illegible]
బొరిగొను[illegible]
భూ, [illegible]

మ. కరదీపంబుల[illegible]
నర[illegible]
స్థిత[illegible]
సం,గ[illegible].

వ. ఇవ్విధంబున సు[illegible] [illegible]
బ[illegible] [illegible]
గంబులు తురంగంబులును [illegible]
కత్తివాతియమ్ములం గ[illegible] [illegible]
శంబులును, ఘనగదాఘాతంబుల [illegible]
లును, ముసలప్రహా[illegible] [illegible]
లును, నిశిత[illegible] [illegible]

1 ప్రణీతో; ప్రణీత.

డాలతుండాదండంబులును, మొక్కలంబులం బరశుధారలం జెక్కిన నిక్కడక్కడం బడిన పక్కెరలును, ప్రచండభిండివాలసంక్రీడనంబులం గలంగుచుం గ్రుమ్ముడుపడ్డ రథాంగంబులును దుర్దాంతదంతసంతాడనంబుల నింతింతలు తునియ వ్రీలినకరిసంతతంబులును సరివాయిగొనక సురియలం జెరివినం దోసుగురక్తంబులును పెట్టుకొని సెలకట్టియల వైచిన నిట్టట్టు గదలక లెక్కలు గొనం గూలిన కాలుబలంబులును గాలుబలంబులస్పెట్టె పైకొనక యుక్కు పటువ[1]టింపలేక తిరుగ వచ్చినం బొచ్చి చక్కడంచుటం జూడకట్టువడినఘోటకంబుల క్రింద మిలమిల మెలంగెడు రాహుతులును రాహుతుల మోహరంబునను నోహటించినం బోనీక కరిఘటలం బురికొల్పిన [2]రాగవాగల స్థానంబునం దురగఘట్టంబు నిల్పి లెక్కకొని మగుడంబడి యడిదంబులు దూసి వ్రేసినం బూసినవంపంబున నేలం గూలిన యేనుంగుపీనుంగులును, నేనుంగుపీనుంగుల దిగ నురికి పోటు మానంతులును, మానవంతులవిన్యాణంబులం బొంగి ప్రొగ్గగజంబుల గను లస్ఫ్ఫ యనుగ్యంబులహగ్గంబుల నదలించి పోయునట్టియ సిద్ధ గాం సిటికియ నుటికినయుదవంబులను గ్రావనంబు లెదురొగ్గించి కడనోగలు నట్టి కవంబులం ద్రిప్పి ప్రేయుంచిన సాహసాధ్యసపాతంబు గాం జనినసాహసులును రసికులకర లాఘవంబునం బలుస్ఫురితసాహసుల చేతం దోడుగుసుధనంబులు కాలునలు గట్టిగ గట్టులు గట్టి నూటపుష్ట నిసులును స్థానిసులం జేసుకొని యాస కక్కిండి స్ఫురితకోల్పనోలలయారిగు

1 టీపిక్కు. 2 రాగవాగ; రాగవాగంబు స్థానంబున.

లుంగులును [illegible] [illegible] శ్రీ భాంకారంబులును [illegible] [illegible] దకాహాళకోలాహలంబులును [illegible] [illegible] ప నినుపహో [illegible] [illegible] ప్రేసియు [illegible] [illegible] యుఁ బంతంబులు [illegible] [illegible] ల బొత్తిల్లిన నేలం [illegible] [illegible] మునింగి తేలుచును [illegible] [illegible] వచ్చిన [illegible] [illegible] నొత్తిను సుభటసందోహంబులు [illegible] [illegible] [1] మల్లఁగాండ్ర తెఱంగునఁ [illegible] [illegible] పోలిక సంకులసమరవిధానంబు [illegible] [illegible] పోవు నవసరంబున. 27

వీరలప్పురుఁడు [illegible] [illegible]

శా. వీరాగ్రేసరుఁ డేకలవ్యుఁడు [illegible] [illegible]
స్ఫారఖ్యాతి [illegible] [illegible]
బారావారవిహారమంచు [illegible] [illegible]
చేరొప్పారఁగఁ జేసువాఁడి [illegible] [illegible].

సీ. అయిదుబాణంబులు [illegible] [illegible]
ర్గణదశకంబు సారథిని మీఁద
సాయకపంచవింశతి [illegible] [illegible]
త ప్రదరంబులదశకె మొద్ద

1 మెఱుఁగారు. 2 [illegible] [illegible] [illegible]

పాంచాలస్య గాత్రంబునందు సప్తశరంబు
లానెసెదించుభీయుంగకమున
నాశుగపంచకం బక్రమున కాయంబు
నం దేసుబడిలో మ్రింపక్కు లుగ్ర

తే. నీసుదేహంబునను గ్రుచ్చి చెలఁగి హస్త
లాఘవమున వింతగా నేకలవ్యుఁ డపుడు
నెచట నున్నాఁడొ సాత్యకి యుందు నోయి
మాలధరుం డని యుపలించి యుంతఁ బోక. 29

మ. సమదానేకపచక్రసక్త నవకాసారంబులో నాడుచం
దమున మాఁగర దీపికానికరముం దట్టించి రాజన్యసై
న్యము చెల్లాచెదరై[1] యుయ్యంపులగుచో నన్వీరుఁడస్త్రంబులం
జనుచుం దాచ్చిన నొచ్చి చచ్చి నలిచెఁ జట్రాత్రి నప్పోక త్రై.

క. నలుచప్పాడు లేకత్తోయిఁ
దోలఁగినస్తసత్రంబు లెల్లఁ దోడఁ దోడి నుంగం
గలఁచుచుబడి కోటడిస్కులఁ
బలుకక గుజగుజలు వోయెఁ బోగులు పగదను. 31

శా. నేచందంబున నేకలవ్యనిజయుం బింతంత గా నున్న సి
రాచారంబు నుతించి పాండ్రకవిభుం డాత్మీయనుల జూచి
చే, పాంచ[2] ప్రశ్నాఁడను కోట మీఁదలు పడ నేఁ[3] గయుఁడు దా
నోముండు లం, దేమా లెన్నఁడను గాన్నసిత్తు నని లాంఛి
చె సంరంభ గ్గుఁ. 32

వ. అనుటయు నబ్బలంబునం గలసిరథటసంఘంబు లయ్యనన
రంబున. 33

1 యుద్ధ భూమి గలుగు. 2 ద్రోపుఁడు. 3 పట్టుండు తెం.

సీ. వంకదారనుఁ జేరి వాకిటి [1][illegible]
బులు సెర్చి కొమ్మల [illegible]
ప్రాఁకి లోపలఁ జొచ్చి [illegible]
[2]పంతగా[illegible]
తోన నిచ్చెన లెక్క- [3][illegible]
బురణించి చొచ్చి[illegible]
వాఁడి మెచ్చక [illegible] [4][illegible]
వారిఁ దాఁకించిన [illegible]

తే. లచ్చెరువు [illegible]
[5]దొడ్డ[illegible]
[illegible]వాటుల నేటుల [illegible]
తఱిమి రచ్చటి బలముఁ గొంగలు గడంగి. 34

ఉ. సామజవాజిముఖ్యబల[illegible]
మేమనఁ జేవ లేక [illegible]
[illegible]
దామరపా[illegible]. 35

వ. ఇట్లు చటులతర[illegible]
కం బౌండ్రభూపాలుం[illegible]
టంబు గా వలుపటుం[illegible]
[illegible]ం బడఁ బైచియుఁ [6]గొంది [illegible]
గాఁ గలసాధనంబులచేఁ [illegible]
భద్రనంద[illegible]

1 బద్దరం. 2 [illegible]. 3 [illegible]. 4 [illegible].
5 దొడ్డ[illegible]. 6 [illegible]

రూపుమాపించెదను నిన్ను దన్ని చూడు మసనసరంబున. 36

మ. హరివాక్యంబుఁ దలంచి సాత్యకి పురం బాత్మీయసంస్థితిం
[1]జరసంధాత్మజులు ప్రోద్దగొన్న పిదపన్ జక్రాయుధుం డున్న నే
నవనీరాజులెల్లఁ దమ్ముఁ డనునే వార్తవచ్చి సన్నంచు సం
గరసన్నాహము మీఱ సుస్థితశతాంగస్ఫారనానాస్త్రుఁడై.

క. ఆపదునిసుతుండు దనరన్
సారథిగా నరద మెక్కి సైన్యేయుఁడు ద
ర్పోద్యుఁడు దీపకంపర
బోరన జను దెర యుద్ధమున కేతెంచెన్. 38

గీ. రాపిఁ బెనఁగుచు భుజబలోత్సాహ మెసఁగఁ
జటులపథమున శస్త్రాస్త్రసమితి నించి
మించి నడచెంచె సేనఁగుమించ మెఱసి
యుద్ధపుఁడు వచ్చె సిరికి నుచిత మెఱిఁగి. 39

వ. ఇవ్విధంబున నడచు సాత్వకిబలం గని యదువృష్టిభోజాంధకుల
సుభటసైన్యంబులు గూడుకొని కృతవర్మప్రముఖులగు వీరులం
బలకదంబి నిజతూర్యంబులు సెలంగ సింహనాదంబులు నింగి
ముట్ట నడిచి మునుముట్ట సన్నట్టణంబు చొచ్చి కడంగు
రిపుసేనలం దలపడియె నట్టియెడ. 40

శా. మాయుం బాయఁగఁ బట్టుయోగిక్రియ నసామంతానికీకంబు
డుస్థ, నేఁడు దళత్కిరీటరిపుబలమున్ నిశ్శేషఘాతంబుగా
బాయుచు వ్యస్త్రము నంబుదంబుగ [illegible]
సుతో, రంయు [illegible] రేణుకణంబుతోఁ బసఁయుఁగా [illegible]సంబుతో
సాఁకెగాన్. 41

---

1 జరగన్...దొట్టిగొన్న.

క. పరబలముఁ దోలి పెనుకొని
పురివెడలెను సకలసైన్యములు [illegible]
శరము కరంబునఁ ద్రిప్పుచు
బిరుదుమగలు వినఁగఁ బలికెఁ [illegible]. 42

పౌండ్రకవాసుదేవుని [illegible]

ఉ. ఎవ్వఁడు [illegible]
జివ్వకు వచ్చి ద్రుంచ్చిమిగఁ [illegible]
గ్రొవ్వినమచ్చ [illegible]
ద్రవ్వి [illegible].
ఉ. నావుడుఁ [illegible]
గావికసుంగ [illegible]
టావిలఘు [illegible]
రావము చేసి నిష్ఠు [illegible]. 44
వ. ఏయ [illegible] పౌండ్రకుండు [illegible]. 45
క. [1]అయ్యా [illegible]
డెగ్యొడ [illegible]
యయ్యన్న తమ్ముఁడవు నీ
వియ్యా [illegible]. 46
చ. మిడికెడు వాసుదేవుఁ [illegible]
[2]డుడుగఁడు వానిఁ [illegible]
పడు [illegible]
తొడిగిన బాణము [illegible].

1 ఆయు... డేమొద... యూయున్న... [illegible]. 2 [illegible] వానిముంతు లపఁగొదములో నని.

గీ. చక్రి పొందుమునఁగఁ బార్థసాన్నిధ్యమునయ్యె
నారి మీఁటంగనె నుండదాఁ దాఁకె నోర్వఁజాలు
వారిఁ జూపుము నిష్ఠురానమున రాఁగి
మునికి లేఱంగఁ గలదె నీ కింత యేల. 48

వ. అనుటయు సాత్యకి కోపించి. 49

క. స్త్రీలను జీలుగు నెఱిఁగిన
మూఁకలనుఁ గంబంబు గాదు మాటలు మిగులన్
[1]నాలుక గలిచినయంతన
చాలునొ మగతనము జూప సాత్యకియుదురన్. 50

క. గిరితోడ [2]నుంభ్రకనును
హరితో [3]భవకంబుఁ జేసియున్నట్టిన కాఁకే
హరితోడ నీకు నున్నను
బునటించుట పొందు నీకు బోఁటిమిటకున్. 51

ఉ. సన్నిహితుండవై వినఁ జేసి పాలసుమీ యని మాసపించి చే
సన్నయి యొక్క బాణము సహస్రశతమ్ము సరిఁ బోని యేసినన్
గన్నుల నోరసన్నలు కనంగ తెగంగ నుమిండ వ్రాల నా
సన్నతరాంగజమున ఘుటలంబున బిట్టెరించె నాతి. 52

సీ. [illegible] నస తేటి యాతఁడు బాణము
[illegible] బట్టుటఁ వాలుగ నేసి
సాత్యకి [illegible] బాకట దే
[illegible]
దేరి [illegible] త్రిశ్శి నిష్ఠ [illegible]
గల్గి సున్న [illegible]

1 నాలుగు. 2 [illegible]. 3 [illegible].

నిసువ నీనమ్ములం [illegible]
మిసుసు [illegible]

తే. నార్చినం [illegible]
దెలిసి [illegible]
వానినక్షింబు [illegible]
కలం [illegible] 53

క. భల్లములు [illegible]
త్రెళ్ళను [illegible]
వెల్లు గురిసి [illegible]
బిల్లులు [illegible] 54

వ. వెండియు. 55

గీ. సింహనాదంబు [illegible]
కనలి [illegible]
గొన్ని సంటిలం [illegible]
నగులు [illegible] 56

సీ. కొలది [illegible]
[illegible] నేసి [illegible]
బదిరంబులు నేసి [illegible]
బున [illegible]
నెఱియుం [illegible]
త్యాగి [illegible]
దునిసి సంకేట [illegible]
గొని శరంబులు [illegible]

ఆ. అతఁడు నైదు నైదు [1]నాఱు నెన్మిదియును
నసవు లేసి యేసి కేలి పదరి
పలుక నంతలోనఁ గాంద్రుండు సాత్యకి
విల్లు ముష్టికోలఁది విఱుగ నేసె. 57

ఉ. వేఱొకచాపము న్గొని యుదగ్రుఁడు డెబ్బదిరెండు బాణముల్
మీఱఁగ సాంద్రభూవిభుని మేనికలంతట నాఁటు నల్లడం
బాఱఁగ నేసి లేసె శలభప్రకరంబు నుపేంద్రుహాంబునన్
దారుతెఱంగు చేసి యతిధైర్యము నూఁద నతండు సైరణన్.

గీ. అర్ధచంద్రబాణంబున యాదవేంద్రు
నేసి తోడన బలుదూఁపు లేసు నఱిపి
యతనివేగంబు మాన్పఁ బంచాశుగముల
సృష్టిసేయంగ పౌండ్రుని విల్లు దునిసె. 59

మ. తనలంపంతనకుండఁ గాంద్రుఁడు గదాదండంబు సారించి వ్రే
చిన శైనేయుఁడు నత్యుపాయుఁడగుచుం జేతం బట్టినాంచ మే
యనలం బంతన నొక్కి తొక్కినటు గం బన్విడగస్త్ర నాఁటినన్
ధనువిల్లంతట వైచి సాత్యకి గదాదండంబుచే నొప్పఁగన్.

క. దగ్గఱి యేసినఁ గాంద్రుఁడు
స్రగ్గక గదఁ గొనుచు వ్రేటు సాగుడఁ గొన్నన్
బెగ్గసములోన నిదుర
యుగ్గలికలు సెలఁగ గదలు నాడెన మంటన్. 61

క. ఎత్తినగద లంగించియు
హత్తించిన బ్రమరి తిరిగి యడిచియుఁ బలుమ్

1 నాఱును నాలుగును, ఎనిమిదియును శరంబు లేసి యేసి, పదరి పలుక నంతఁ గాంద్రుండు సాత్యకి.

నోత్తియుఁ [illegible] బట్టి [illegible]
మత్తగజద్వయముఁ బోలె మలసి [illegible]. 62

క. ఈచందంబునఁ దెఱపులు
వేచియుఁ బయిఁ బూఁచి లాఁచి [illegible]
ద్రోచు రుధిరమునఁ బడిసిరి
పూచినమోదుగులతోఁ బడఁబోల్పు లనఁగనే. 63

వ. ఇట్లు సరిసరిం బోరుచుండ [illegible]
చారంబునఁ బోలసిన [illegible]
[1]పక్కళంబు గా నీక [illegible]
సినత్రైనేయుం [illegible]
సి త్రుళ్లగించిన [illegible] (త్రిష్టు) [illegible]
యనుటయుం [illegible]
లించి కఠస్యాస్తంబున గడ [illegible]
మొయిమాపిన [illegible]
న త్రైనేయుండు [illegible] గడను [illegible]
బొంచి చొచ్చి [illegible]
ణం[5]బుచాళంబున గడ (త్రిష్టు) [illegible]
స్వస్తికంబుగా [illegible]
గదసుట్టి [illegible] వచ్చిన [illegible]
నిపుపురగపలును మసరంబున [illegible]
దాళించు పాసికలపా[6]టుకఁ[7] [illegible]
యు నిగుపుగు [illegible]

1 పగళంబు. 2 యుద్ధ[illegible]. 3 [illegible]. 4 [illegible].
5 బసుచాళించన. 6 [illegible]. 7 [illegible].

బట్టిగాను హా_ట్టిగాను సా_ట్టిగాను పులంగిగాను వ్రాలంగిగాను జడి
సిగాను సాఁచిసిగాను [illegible]యుండుఁ[illegible]గాను విసరియుం గొన
రిగాను[1] [illegible] (స) [illegible]గులాసియు ప్రసియుఁ[illegible]
[illegible]పుల [illegible]హాంబులు [illegible] రాసారంబు
[illegible]కంబులం బురుడింప లత్తుక [illegible]
[illegible] [illegible]రిక జలంబుల మునింగిన సింగంబులఁ
[illegible] 64

గీ. [illegible] సాగ్య [illegible]
[illegible]
ప్రే[illegible] [illegible] ప్రసెఁ [illegible]
[illegible] [illegible]ఁ బ[2][illegible]. 65

క. [illegible]
[illegible] ప్రే[illegible]
[illegible]
[illegible] ప్రసెన్. 66

సీ. [illegible] ప్రే[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1 [illegible] 2 [illegible].

తే. కుడికరంబునఁ బిడికిటఁ బొడిచె నురము
వృష్ణివీరుండు నేలతో వీపు మోవ
నతని వైచిన నవ్వీరుఁ డతనిఁ గ్రింద
వైచె రెండుసైన్యంబులుఁ జూచుచుండ. 67

వ. ఇవ్విధంబున మల్లయుద్ధంబునకుఁ దొడంగి. 68

గీ. కడవరానకుఁ [1]జోడొక్కకరము హత్తి
జడికిమై బిడ గొని పట్టెసనునఁ దొడరి
తోరహత్తంబునకుఁ బోఁతమారిబొబ్బ
ణంబునను రింజ పట్టి విన్నాణ మెసఁగ. 69

వ. మఱియు వివిధంబు లగువిన్నాణంబుల నొడిచియు నొమ్ములు నలియఁ బొడిచియు మండి దాఁకించియుఁ గసలు సోఁకించియుఁ దల దల[2]నాగించియు భుజంబులు భుజంబులతోఁ బ్రగ్గించియుఁ గక్షంబు కక్షంబుతోఁ ఘట్టించియు వక్షంబు వక్షంబుతోఁ ఘట్టించియుఁ గరంబులు కరంబులతోఁ నప్పళించియుఁ బిక్కలు పిక్కలతోఁ నుప్పళించియుఁ జరణంబులు చరణంబులతోఁ దాఁచియు నడుము లాగించి పట్టియు లులాయంబులు మలయుమాడ్కిఁ బులులు పెలుచ పోరెడుగతులు పోరాడుకయివడి సింగంబులు పెనంగుభంగి నుపాయ[3]యుక్తో నళువాయి నిరువురుం జదిసియుం గుదిసియు నచ్చెలంబునం జముడు చల్లినమంటలకయివడి బ్రత్తిగాల్చునెడపొడపున నిమ్మపండు నలంచినపగిదిఁ బాదపసంబు మర్దించునంతం బునఁ [4]జోళంబు విఱుచు తెఱంగున మనసునం బలిమి లేక

1 జొచ్చిడొక్కరముహత్తి, చడికిమైబిడఁ(బెడఁ)గొని...బోత్తమూరి జృంభ ...వింజపట్టి. 2 భంగిం. 3 లోనమువాయ. 4 బొళయంబుగా.

వినుమిక సహస్రభుజయుక్తకాంతుఁడలం బరాక్రమించునవసరంబున.

ఉ. రెండుబలంబులందు నరరే యరరే యరరే యనంగ నొం
డొండడఁ జెలంగుచున్న రథులనుబ్బ నసురీయడుపీరుఁ జంపుచోం
బ్రేంగడెను మాను సాత్యకి కరోరుభుజాపరిఘుండు పౌండ్రభూ
మండలనాథుఁ జంపె ననుమానము లేదను వారుఁ బోరిలోన్.

క. అస్త్రమునఁ బుండ్రసంగను
ఘట్టించి యుధామన్యుఁ డెంతయు దశముష్టిహతిక్
బెట్టిదమున నయుధమున్
నెట్టు వొడిచె నతఁడును నొడలు నెటిసెటి యనఁగన్. 72

బలరాముఁడు దేవలవ్యునితోఁ దలపడి పోరుట.

గీ. అంతలోనె దేవలవ్యుఁడను పాలఘనుండు
నామధేయ మొప్పహాసన్యాసు మతిశయిల్ల
నొక్క యొక్కఁడే తలపడ్డ దేవలవ్యుఁ
డేసె బలభద్రు నొక్కయు నిగ్గుచుండు. 73

క. ప్రసరంబులు నిశితముఖం
బసియుగళం బీడు ఘోటుఁ బసపడి నేసెన్
ముసలము వదనంబు నుగ్రం
బెసఁ నేసె న్యాల నినిమఁ బ్రకృతి చెలఁగుచునున్. 74

ఉ. అంతట రాముఁడు రణసుగంధము మంబమునకెంతయుముల్ నిషాదనా
మంగుని మినిలోఁ బసి యసుసుర్బ్రతీయుధనుఃప్రకాండ మిం
తింతలు గా పడి వాసుగను నేసి పటంటును ముప్పదింటఁ ద
ద్దంతిబలంబు నేసునుఁ బెఱాక ధరం బడ భగ్న మేసినన్.

సీ. అనిమిషాదేశ్యాసం దాపాదపాదండంబు
నంధ్యమాంగుష్ఠప్రమాణదశక

ముగ మహామార్వీకముగ ధరించి నిశాత
ముఖసాయకమున రాముని యురంబు
నెఱ నాట నేసిన నిట్టూప్పు నిగిడించి
యతఁ డేకలవ్యుబాణాసనంబు
దశవిశిఖముల లస్తకము[1]చక్కటిఁ ద్రుంచు
నవ్వీరుఁ డొకనిశాతాసి వైవ

తే. నడుమ నయిదు బాణంబుల నఱకె సీరి
వాఁడు సూతునిపై నొకవేఁటి వైవ నదియుఁ
బదిశరంబులఁ దునిమె నబ్బలుఁ డతండు
ఘంటలు చెలంగ నొకశక్తిఁ గనలి వైచె. 76

గీ. ఒడలు నొలియించి యదుపీరుఁ డొడిసిపట్టి
యమ్మహాశక్తిఁ గ్రమ్మఱ నతని వైచె
నురము గాడఁగ భూపతుల్ తిరిగి చూడ
వేగ నది చేసె నింపుక వెలితిచాన్ను. 77

వ. అట్టియెడఁ దదీయసైన్యంబు గజిబిజించిన. 78

శా. దృష్టారాతినృపప్రతాపకలుషోద్రేకోగ్రమై తాఁకె నం
దష్టాశీతిసహస్రనిష్ఠురనిషాదాధీశసైన్యంబు సం
ఘృష్టానోన్యభుజావిజృంభణరణత్కేయూరధారోల్లస్త్సత
స్పృష్టాసిచ్ఛురికాకుఠారపరిఘప్రాసచ్ఛురప్రోద్ధతిన్. 79

వ. ఇట్లు దాఁకె బలభద్రుం బొదివి వివిధాయుధంబులం గనలిం
చిన నవ్వీరుండును లయకాలశూలాయుధుండునుం బోలె
హాలవిహారం బమర సమరంబు సలుప బలుపు మిగిలి మగత
నంబునం దలపడి మడిసినముంగలిపీఠులం గనుంగొనియునుం

---

1 చక్కటిఁ.

గడిపోవనికడిమి నిగుడం దెగి నడచి పగుడం దొసవు లేక నెగడడిచినచందంబునం బొలిచనుబలుమూఁకలును నాఁకొనిన బెబ్బులికి నబ్బినగిబ్బలవిధంబున బహువిధసంఘంబులం బడిన బలుమానిసులును నుసులు లేక మాంసంబు మనంబునను ధనంబుగా నసంబునం గాఁబ్బిచ్చునం గమిరినయట్లు రూపు సెడి పీనుంగుపెంట లగుచోట్ల శిరంబులు దొలిసను శిరంబులు వంపక గుంతంబులు వడినను బంతంబులు వదలక ప్రాసంబులు పడలినను రోసంబులు సడలక గదలు వ్రాలంగినను సెదలు సలంపక శూలంబులు వ్రయినను నోలంబులు దలంపక చాపంబులు విఱిగినను దాపంబులం బొరలక లావున నిక్కియుఁ జేవులం జిక్కియు మెడలు ద్రుగ్గియుఁ దొడలు ద్రగ్గియుఁ బ్రక్కలు నలిసియు డొక్కలు నులిసియు వీపులు నగిలియు మూఁపులు వ్రగిలియు ముక్కులు చదిసియుఁ జెక్కులు చిదిసియు నెత్తురుల గ్రొత్తలత్తుకవుత్తళులపోలికం గాలు గాలునం బెనంగ నిసుపాడుసున్నవం గూలినయట్టుల లెట్టలు గట్టలుగొన్న నెడనెడనొక్కటనున్నధినతరంగితతటాకంబులనోలలాడుభూతబేతాళంబుల గ్రాళంబునకు సంతసంగంబు రంజిల్ల సయ్యాస్యసింహంబు సింహనాదంబు చేసిన. ౮౦

మ. హృదిఁ దైత్యస్యముపొందఁ జెప్పిటి నిమాదేశుఁడు సంభ్రమం
గదచేతం గొని కామపాలహాలసంఘట్టితేత్ర్యయన్నై
న్యదశాదర్శనజాతరోషతఁ బ్రలంబారాతిజత్రుస్థలం
బదరన్వ్రేయఁగ సీరియుంగదఁదదీయాంగంబునొప్పించినన్.

క. అయ్యిరువురు గద లడరఁగ
వ్రయ్యం గ్రుయ్యంగ వ్రేయురవమున జలధుల్
వియ్యాలందఁగ మదమున
డయ్యక పోరిరి విశంకటబలోద్భటు లై. 82

క. ఆసమయంబునఁ బౌండ్రుఁడు
వ్రేసెఁ గద వ్రేసినట్లు వృష్ణివిభుఁ దిరం
బై సాత్యకియును వానిం
జేసేతన వ్రేసెఁ బిడుగు చిట్లినభంగిన్. 83

క. వేవినయంతకు నలువురఁ
జావంకంబులును బోలె సైన్యము హాహా
రావములతోడఁ జూడఁగ
దీవన వడయంగఁ దూర్పు తెలతెల [1]వాఱెన్. 84

వ. తదనంతరంబ. 85

సీ. కుంకు[2]ము హత్తించి కొనగోరఁ దీర్చిన
పురుహూతునిల్లాలిబొట్టనంగఁ
జక్రవాకములకుఁ జల్లఁగా మందు ప్రా
గించినచెంద్రపుగిన్నె యనఁగఁ
బార్వతీపతికిఁ బ్రభాతభూపతి గొన్న
యలరుగెందమ్మికోహళి యనంగఁ
దొలిదిక్కుతొయ్యలి చెలులపైఁ జల్లంగ
నిండ ముంచినపైఁడికుండ యనఁగ
తే. మేరుధరణీధరంబుతో మేలమాడ
నుదయగిరిరాజు దల యెత్తెనో యనంగఁ

1 వేగెఁ. 2 మ.

క్రమముతో నించుకించుక గాన నగుచు
భానుబింబంబు గన్నులపండు వయ్యె. 86

శ్రీకృష్ణుఁడు ద్వారకానగరమున కేతెంచుట.

ఉ. అంత మురాంతకుండు బదరికాశ్రమవాసులు వీడుకొన్న ని
శ్చింతుఁడతం డపత్రరథసింహము నెక్కి విమానపంక్తులం
తంతఁ దొలంగ వచ్చి నగరాంతికసంగరసంభ్రమారవం
బెంతయు దవ్వులం జెవులనించుక సోఁకిన సంశయించుచున్.

తే. హలధరుని యార్పుసాత్యకి యార్భటియును
బ్రతిభటనినాదములదాఁటి పరగుటయును
దెలిసి కంసారి సంగరోద్రేకఘూర్ణ
మాననయనుఁడై యిట్లని మదిఁ దలంచు. 88

చ. కటకట పుండ్రనందనుఁడు కన్నులఁ గానక వచ్చి వీటిపై
నిటు విడియంగఁ జాలినట యుంకిట యాదవకోటి కేటికిం
జటులపరాక్రమంబనుచుఁ జయ్యనఁ జేరి మురారి యొత్తె సు
ధ్భటకుటిలారిహృత్స్ఫుటనిపాటన[1]ఘస్యముఁ బాంచజన్యమున్.

క. ఆనినదము విని యాదవ
సేనలు పొంగారె నెదిరిసేనలు నల్లెఁ
మానవపతితతి వందిజ
నానూన స్తుతులు చెలఁగె నవ్యతు ప్రొలసి. 90

చ. గరుడని డిగ్గి వీడుకొలిపి కంసవిరోధి పురంబులోపలం
దిరపడి చాఁగుగుం బనిచి తేరలవాటుగఁ జేరనెక్కి సం
గరకుతుకంబుతో వెడలి గర్వితువిల్లను నల్లుడిల్ల నిస్స్వర
రవపాంచజన్యుఁడగుచెండనిగిడెఁ గనిపొంగ ప్రుఁడ తైఁటిన్.

1 జ. 2 చుండ నిగుడెం.

క. శినిమనుమఁడు నిలు నిలు మని
వెనువెంటం దవిలి రాజవే నీవు ననుం
జెనకి యపకారితనమునఁ
జన వచ్చునె యనుడు శౌరి సాత్యకి కనియెన్. 92

మ. రణసంరంభము మాన్ప నేమిటి కనా రానిమ్ము రానిమ్ము వా
రణగర్వంబు మృగేంద్రసంచరణపర్యంతంబ నీ గాలికిం
దృణమీతండనుచున్న జానుజునిఁ బ్రీతిం జేర్చినం బౌండ్రుఁడు
ల్బణరోషంబున వాసుదేవునకు సుల్లాసంబుతో నిట్లనున్.

ఉ. నీవును వాసుదేవుఁడవు నిక్కము యేనును వాసుదేవుఁడం
బో వినువారి కైన నిది పోలునె యింతటనుండి ధాత్రిలో
గోవులఁ గాచి గాడిదల గొడ్డులఁ బోతులఁ జంపి రేని నే
జీవుల వాసుదేవుఁ డనఁ జెల్లునె లావునఁ బేరు సెల్లునే. 94

క. నాకును గద నీకును గద
నాకును నందకము నీకు నందక మహహా
నాకును జక్రము చక్రము
నీకును విలు నాకు విల్లు నీకుం దగునే. 95

మ. నిను నీవారలఁ బోరిలో గెలిచెదన్ నేఁ డెందుఁ [1]పోవచ్చు నీ
కనుమానింపక వాసుదేవుఁ డన నొయ్యారంబునం జెల్ల దె
వ్వనిఁ గాఁ జూచితి నన్ను నొక్కగుహలో వర్తింప సింహాద్వ
యం, బునకుం గూడునె యోడునే యొరునికిం బుండ్రక్ష్
మాధీశుఁడున్. 96

ఉ. నావుడు నవ్వు నెమ్మొగమున న్నెగయంగ జనార్దనుండు పౌం
డ్రా వెడమాట లాడక దురాగ్రహ చెల్లదు వాసుదేవసం

---

1 బో.

భావన నీకు నేఁ గలుగఁ బార్థివులన్నఁ గాక [1]యొన్నఁ జెలంగ
లావు గోటంత గాక నిఖిల క్రియచక్రము నీవు చక్రమునను
గీ. వెండియును నైగడునృలు నీకు వేఱు కలుగుఁ
వేరు కలసొమ్ము లగుఁ బోర బెండుకంటు
లావు గల నని వింటిమి లజ్జకండ
యుడలఁ గలదేని బలుమాట లుడిగి నడవు. 98
సీ. అనుచు మురాంతకుం డాప్తిండ్రస్సు నొకనిం
తాశుగంబున నేసె నతండు బాణ
దశకంబుఁ గంసారి దాఁకించి దానను
నిరుపమేసమ్ముల నేసి తురగ
ములమీసఁ బదిశరంబులు గ్రుచ్చి పిండియు
హరిమీఁద డెబ్బది యమ్ము లేయు
[2]ముచ్ఛారి మానసంబున నగి యానిద
ర్పము గండ దోడ్డనారసము దొడిగి
తే. జలజనాభుండు కోదండచతురుఁడగుచు
గుట్టములతోడ సారథిఁ గూల నేసి
వారణయుఁ జక్రరక్షకద్వయముఁ గ్రుంచి
కల్లు బిల్లులు చేసి పెగ్గలము నవ్వ. 99
గీ. తెలియని మానిపిన వాసుదేవుఁ డలరు
డంటి భారాసి స్థాపు మాఘవునిమీఁదఁ
బదిశరంబులఁ గ్రుంచి గోపాలవిభుఁడు
ముచ్చుఁడునుబోలె కస్సులు మానిపోరిగా. 100

---

1 యుద్ధ్యడట. 2 సగపుతోళ రిపునారసము ముస్సర్ప్పము మెప్పి దొడ్డనారసముదొడిగి, స్థిరముతోడన సారథిశిరములను, గుఱ్ఱములను గమ్ములఁ గూలనేసి.

చ. అతఁ డొకశక్తి వైచిన మురాంతకుఁ డంతన రెండుసేసె న
క్షతమదలీల వాఁడు పరిఘంబున వైచినఁ ద్రుంచెఁ బౌండ్రభూ
పతి బహులోహభారదృఢభారదృఢారకఘోరచక్ర ము
ద్ధతిఁ గొని నీతలం బె యిది దాఁకిన నోర్వఁగ నంచు నేసినన్.

క. గగనమున వచ్చుచక్రముఁ
జిగురాకుం బోలెఁ జక్రి చేఁ బట్టి వడిన్
మగుడంగఁ ద్రిప్పి వైచిన
బెగడక నైముఱసి వాఁడు వెల్లుగ నార్చెన్. 102

క. కడు వెఱఁగంది మురాంతకుఁ
డొడి దప్పినపాము వోలె నుండఁగ మఱి [1]దా
నొడిసెల జొన్నల కాడెడి
నడుమునఁ బౌండ్రుండు ఱాల వైచెం బెలుచన్. 103

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రమునఁ బౌండ్రునితలఁ దునుముట.

మ. అవినారాయణుఁ డమ్ములందు నిమెనానాస్త్రంబులం గ్రమ్మఱం
గవియం జేసి యొకింత బీరము సెడం గారించి దైతేయచ
క్రవిదారక్రకచక్రమం బయినచక్రం బెత్తి తద్దేహముం
బవుల నైవ్రేచినఁ దుంగ వ్రచ్చినగతిం బాసెం బ్రకాశంబుగన్. 105

వ. ఆసమయంబున.

చ. హలధరుఁ డేకలవ్యహృదయంబు గొనన్ ఘనశక్తి వైచినన్
బలుగద వైచె వాఁడు బలభద్రునివక్షు మతండు రెండు సే
తుల గదపూన్చివైచె నదితోరపుమంటలుమింటనంటఁ బైఁ
బొలసినఁ దేరు డిగ్గి చెడిపోయె నిషాదుఁడు గాందిశీకుఁడై.

1 యున్, వడిసెడిత్రొక్కుల-(కపియుం, గుడిచెడిబొన్నల.)

గీ. విఱిగి పాఱినఁ బోక నీక వెన్నడించు
హాలధరునిఁ జూచి పొగడొంది యుధిష్ఠిరాది
సుతులు పరి చేర రాకైదుయోజనములు
లావుతో నీఁది వాఁ డొకదీవి చేరె. 107

వ. ఇట్లు నీలాంబరుం డేకలవ్యపలాయనంబునం బరిపూర్ణమ
నోరథుం డై మరలి యంతట నున్న సంతసంబున సామంత
సహితుం డై సభామండపంబునం బేరోలగంబున నున్న నీల
వర్ణుం గలసె, సాత్యకియును సకలయదువీరసమేతంబుగా న
య్యెడకు వచ్చె నవ్విధంబున విజయవిభవభాసురుం డై వా
సుదేవుండును కైలాసయాత్రాప్రసంగంబు చేసి ఘంటాకర్ణ
కాలాంతకులవృత్తాంతంబును గొనియాడి పార్వతీపతి ప్రస
న్నుం డగుటయు వరలాభంబును నుడులు సంయమికులు
హరిహరాభేదభావంబుఁ దెలియుటయు నెఱింగించి యుల్ల
వారల నిజనివాసంబులకు వీడుకొలిపి యనంతరంబ యం
తఃపురప్రవేశంబు చేసి సత్యభామారుక్మిణులసన్నిధిని నస
కలవృత్తాంతంబును జెప్పె నని చెప్పి వైశంపాయనుండు
జనమేజయునితో నట్టియెడ నాశ్చర్యకరంబు వినఁ గల
దవధరింపు మని యిట్లనియె. 108

కృష్ణుండు రుక్మిణీసత్యభామలతో జూదమాడుట.

గీ. చక్రధరుఁ డిట్లు రుక్మిణీసత్యభామ
లిరుగెలంకులఁ గొలువ ననేకగణిక
లంత నంత భజింప సత్యాముఖంబు
చూచి నెత్తమాడుద మనుచును గడంగి. 109

క. ఓతరుణి నేను నెత్తము
నీతో నాడునెడ రుక్మిణి గనుంగొను, ని
న్నాతిమఱియాడ నీవుం
జూ తింతియ వంత మఱుగుచోఁ జెల్పుటకున్. 110

వ. అనుటయు నద్దేవి యి ట్లనియె. 111

గీ. వాదులానితోడ వాట్టీనితోడను
బూతుతోడఁ దిండిపోతుతోడ
నటమటీనితోడ నడియరితోడను
వెలకు నెత్త మాడ వెరవు గాదు. 112

క. జూదరివి సుమా[1]ళివి నెఱ
వాదివి [2]తసుకరివి గెలువ వచ్చునటే దా
మోదర నిను మా కనుటయు
నాదెసఁ గనుఁగొనక పిలువు మనె జాంబవతిన్. 113

వ. అనుటయు సత్యభామ సాసూయంబుగా వాసుదేవున కి
ట్లనియె. 114

క. కలిగె నొకజాంబవతి వె
న్నెలవడఁ [3]బడె చేల వలపు నీతల వేగఱ
బులియ[4]క పే సవతులు గల
పొలఁతుల కేపాటు వడక పోరా దనియెన్. 115

క. చిత్తం బూరక కలఁచెదు
నెత్తము నాతోడ నాడ నేరుపు గలదే?
పొత్తు గలసి నీవును నీ
తత్తబళలు రెండు గెలిచెదం బరువడితోన్. 116

1 నిసి. 2 తనకలివి (తనుకరివి). 3 బడ చేల. 4 న.

ఉ. ఇంతయు నేల మీఁదు నెపు రెక్కటి[1]లోఁ మునికిం బదంబు నె
ల్లింతయుఁ [2]గడళ్ల గాఁచున పలిం బడ సారె గలప్పు డిత్తు గ
ల్పంతసనుగ్రహంబున సహాయుఁడు[3]తోఁ గను మూఁడి పోయిసం
బంతముతో వహింపముసఁ బట్టుదుఁ బాసికబొమ్మగట్టుదున్.

చ. తొలితొలి రుక్మిణీమణితో నెఱవాదివి నెత్త మాడుచుం
గెలిచెద వేని మేలు సరికిం బగ నాఁడెద నూఁదు నట్టు సీ
కొలఁదిగు లుంగ మేయను దుఁ గోపముగన్నులఁ గ్రోలిసవ్వియు
చ్చ్లు సలతోడ శౌరి పొలిచెం జతురంతసమానసంబునన్.

వ. ఇట్లు చతురంతాసనంబున నుండి సకలలోకనాథుండు సత్య
భామను పెండ్లియాడం బోసంగి రుక్మిణీసమ్ముఖంబుగా సమాసీ
నుం డైన నద్దేవియు. 119

సీ. [4]బాగిలి గోసరి [5]బైసుక పెట్టి పలకప్పు
సారెలు వేయించి పనము చూపి
తనను లాఁ గయిసన్నత్తంబు గ్గకొని పన్ని
పాసికలో డాళించి పా టుఁటించి
లోహాటంబులు నుని [6]లుటించి గన్నుఁ బడనున్నఁ
బగడాళ మని పాపుఁ బలక పిచ్చి
తప్పొప్పుఁ జూ రంపుడాయంబులును గని
వారింపనును పోటువ్రాలు గలపు

తే. పంత మడిగిన సీసల భంగి మింటఁ
బోరఁ బెద్దడాయమం బాడి పేరు గ్రుచ్చి
నైచు నవి ధన మునికి పో నుచ్చు నను పఁ
బేరుకొని పాయుటకై నరిపెసి యడిగె. 120

1 నాక్కటి. 2 నగ. 3 లోగమ. 4 బేగి. 5 వైసు. 6 లుటింపబుడు.

క. అత్తీవం[1]చ తిగ దుగ యు
సత్తా దచ్చొక వంచి చౌవం చీరై
దిత్తిగ యిద్దుగ బద్రలు
చిత్తంబునఁ దలఁచినట్లు చేతికిఁ దెచ్చున్. 121

సీ. దుగుణంబు సేసినతోడనే మూఁడని
వారించి లేదని వలుము సేసి
యూర కెత్తకు దాయ ముగ్గడించినఁ గాని
పట్టి వేయకు మని పటితళించి
వెడలినసారెలు వెనుకముందఱ చేసి
యెత్తినసారె పో నీక యార్చి
సమ మాయె రమ్మని సరస[2]వారలఁ బిల్చి
గెలుపుసుమాళంబు గెరలఁ జేయ

తే. బడిసి యీరైదు పూజించి పలకమీఁద
బలుపమున వ్రాసి పెలివ్రాయిఁ దోలఁగ వైచి
పన్ని పంచి యొక్కటి నాడఁ బంచి వ్రాలుఁ
దప్ప నో పత్రనయమునఁ దాన గెలిచె. 122

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తరుణి కరకౌశలంబును బట్టునయుం బుచ్చి పెట్టువెరవును గెలుపులెక్కయు లోఁపలఁగలంగుటయుమోస పోక పంతం బడిగిన నిమ్మపండు వైచి యుఱికితి నని సరిసరి యన్న జొన్నల కని తాఁకె నన్నుఁ గొన్నవారికి నని గెలిచితి నన్నమగనికి ము న్నని పుడికిపుచ్చికొన్నట్టు గత్తరించినచందంబునఁ బందెంబు సఱచినవిధంబున మ్రొక్కిన దీవించినవిధంబున వెరవున నాడుటయు నాకపటనాటకసూ

1 చిత్తిగ దుగ; చవుక దుగ. 2 వారికినిచ్చి.

త్ర ధాయం [1]దంకించుకొని యుల్లసంబున సారెయొడ్డి తొమ్మి
ది దాయంబుల కిచ్చిన నచ్చులును యుక్కపలక తప్పుదా
యంబునకు నొకవ్రాయి విడిచిన ననుటయు నద్దేవుండు నా
దాయ మీఁదైదు పెనుక యొంటంబు విలుగు ననుటయు
నుదరిపడి యమ్ముదిత సవిలాసంబుగా వైచిననాశారి గోరిన
దాయంబ పడినం బొంగి పెనుక సరి సరి యని యంతనుండి
విన్ననై యాడి యన్నాతి మిగుల నోడియుం బలంకెన. 123

సీ. చేయదు దుగుణంబు సెలవు లే కుండిన
    నెక్కసపలకఁ బో నిచ్చుఁ గాని
పలుకదు రోషించి పదనివాసికలతో
    ననదాయ మైనను నాడుఁ గాని
యుల్లదు గోపించి యొంటునెత్తము వన్న
    [2]నచనంబు నేర్పని యున్నుఁ గాని
నడుఁకదు సంచించి నయు పెన్క దడిగిన
    నిలుత మించిట నన్ను నిలుచుఁ గాని
తే. పలక దలుమక [3]బయనుక పల్లటిలక
    బోఁటి దూఱక యాశావు పుచ్చు మనక
    [4]క్రింద గలిచినవ్రాలు లెక్కింపు మనక
    తప్పు నాడక త్రొక్కింటిదారి చెడక. 124

క. ఇవ్విధమున నుక్కిఁ జెమదిఁ
    బువ్వుంబరిమళముఁబోలెఁ బొలుపుగ నెత్తం

1 దెక్కించుకొని. 2 నచరంబు...యరయుము. 3 బైసిక. 4 యొంక లెక్కింపుమనక వ్రాయుచక్కడనక.

బువ్వాయి గలిగె శౌరికి
మవ్వము దిగఁ దోడఁగె గెలుపు మట్టం బయ్యెన్. 125

గీ. చాలు నని పాసె రుక్మిణి సత్యభామ
కరము గరమునఁ గీలించి కమలనాభుఁ
డిందు రమ్మని పిలువ నయ్యింతి నగుచు
నభిముఖంబునఁ బాసిక లందుకొనియె. 126

వ. పందెంబు చెప్ప రుక్మిణిం జాలించి. 127

సీ. ఒకదాయ మాడిన నున్నదాయం బోసు
మనక వాటులు రెంటను గొని చెలంగి
కానియాటఁ దాఁ గడచి పోయినఁ జెప్పు
నెత్తంబు పడ దని నేర్పు దెగడి
యొకదాయమునకును నొంటి దాఁకినఁ బోయి
యింక పై చెడ నని యిసుమడించి
పోయెడి నని ప్రేయఁ బూఁచిన వారించి
చూచి[1]పో నిమ్మని సూటి చెఱిచి

తే. సారె మోపును బారలును సదర నిదర
మెఱఁగి లాగైనఁ గైకొని యుంచుకంత
పొసఁగ కుండిన రుక్మిణి బొంగు బొంక
శౌరిఁ బలుమఱు గెలిచె నాసత్యభామ. 128

క. నిష్కము మొదలెక్కుడ ద్విచ
తుష్కాష్టకషోడశాదిదుర్వ్యాహారులౌ
నిష్కములు పెరుగఁగా శౌ
చిష్కేశద్యోత మగుహృష్టికేశుమదిని 129

1 పొమ్మనప్రేటు సూటి.

వ. ఇట్లు విశ్వలోకైకవ్యాపకుండగు వినోదింపుచున్నసమయంబున. 130

[illegible] గృష్ణుని బనుచుట.

ఉ. తాపముఁ గోపముం[1]దెలముదాఁకినఁదోఁ ద్రసపాఁగసాగ్రసకా
శీఘ్రత స్సైఁప లేక హాపుచేఁ బడనీక పురపాదపాదహాసం
దీపని గృత్య నాఁగ నొకచేనతఁ బొంపికగుండమధ్యకే
లాహరిశోభితం గోలుపులాస్యులు వేలుపుల్లెన నుచ్చునే. 131

క. మంటల మలఁచినయూష్మ
మింటి నడరి చూపు చూపు మ్రింగెనఁ గని నాఁ
కొంటెం గలదే యాహుతి
యంటఁగ నాఁడఁగఁ బనిచె యాపపుపనముగ. 132

గీ. ఒడల నేతిపక్కి సూచిన యోజనంబు
మఱపుకుండఁగఁ బోసిన మగువ హోలి
[illegible]ప్రతివాసిర నబ్బ్రకిఁ బట్టుకట్టి
పట్టణాం బెట్టి నిట్టట్టు నడచె గలంగ. 133

గీ. సాత్యకియు సిరిపాటియు సంభ్రమించి
తమకుఁ జెప్పినవారి నపుడె గాంచి
పెద్దవైనవారలఁ బిలిచి పంచి
రంతిపురపతులకొ వారి నత్త [illegible]. 134

వ. [illegible]

క. పెంపులు [illegible]
గుడిగోనఁ [illegible] గుత్తున [illegible]
ముదాసతితసముస [illegible]
నడలినయుంగనుల మిగుల [illegible] గడంగెను. 136

1 తలఁపు.

క. సకలజగన్నాయక నేఁ
డాకలలన వపుఃకృపీటయోనిజ్వాలా
వికటచ్ఛటచ్ఛటారవ
నికారఘోరముగఁ జేరె నీపురమునకున్. 137

క. ఆఁకొన్నమృత్యువో వెలిఁ
బ్రాఁకినలయకాలరుద్రఫాలానలమో
యూఁకొనఁ దడ వయ్యెడు నది
సోఁకినచోట్లెల్లఁ గాలుఁ జూర నిచ్చదవే. 138

క. నావుడు దుగుణము నూ యిది
తీపంచన [1]యోడెఁ దప్పితే సరి యే మే
మీవెఱవకు మన[2]రో ప్రజం
బోవుఁ జుమీ పలకవ్రాయి సోదపోదఁ డనినన్. 139

వ. వార లన్నారాయణదేవుండు నెత్తంబు తమకంబునం బత్త
అంపునోడువులఁ గలయం దమకు నుత్తరంబిచ్చినపలుకులం
బురుషోత్తమునిచిత్తంబు దమమీఁద లే దని విచారించి
విన్నపం బవధారు దేవా యనుటయు నయ్యదుకులాంబుధి
సుధాకరుండు సకలకళాకుశలుండు గావున నత్తఱి సత్య
భామ పాసికలు దాలించి వైచిన. 140

గీ. దాయ మెత్తనో యీసారె దాఁక నీక
కట్టి గెలిచెద నిదె పాసి కల[3]నిదయ్య
ముల బటాబూర విందేమి ముట్టఁ గలదొ
పొంది నచ్చినవ్రాలకుఁ బోవుఁ గాఁక. 141

1 యొడ్డి త. 2 రోహో. 3 నువచ్చి పట్టెనో భూత విందేమిపుట్టఁగలదో.

క. నాఁడపుడు సంతోషించిరి
సాహసులు వీరవచనచతురత సత్యా
దేవియు నెత్తపుమాటలు
గా విని తెలిసికొని మెచ్చెఁ గంసారాతిన్. 142

శ్రీకృష్ణుఁడు కృత్యపైఁ జక్రముఁ బంపుట.

మ. మతి నొక్కింతయు సంచలింపక నిలింపత్రాణపారీణుఁ డ
చ్యుతుఁ డాకృత్య కకృత్యకారిణికి మృత్యుప్రాప్తిగాఁ బంచె ని
ర్గతబాష్పోదకదానధారరిపురాట్కాసార[1]విస్ఫారసం
తతపూర్వస్థితమానమీనమహనాంతర్నక్రముం జక్రమున్.
వ. అదియును శతకోటిశీతకోటిసన్నిభం బై చిత్రభానుచిత్ర
భానుభాసం బై సహస్రకిరణసహస్రకిరణనిపుణం బై సహ
స్రారణామండలమధ్యదేశతానవిధాయుధవిహారణవిద్యుద్దీప్తి
కావిలాసం బై జపాకుసుమనిభస్ఫురత్కీలతపనం బై మంటలు
మింట నంటి పడిపడి నడలి పడిపడిసబడబానలకీలాకీలాపంబు
చందంబునఁ గాలకూటవిషవహ్నిజ్వాలామాలికాభీలం బై
నీలకంఠనిటలతటనయనశిఖిశిఖాసహాయం బై సలీలంగుఱి
మెఱిచి చఱచినం బుగంబు పోర నేరక కృత్య కృత్యంబు
లేక మఱలి పఱచినం జొచ్చిన విచ్చలవిడిఁ దనమయుంబుగా
గగనంబున నిగుడు నచ్చక్రంబుం గనుంగొని. 144
క. సురగరుడయక్షవిద్యా
ధరకిన్నరదివ్యమునులు తద్దర్శనసం
స్మరణప్రణామపూజా
పరతంత్రతఁ జెన్ను వొలఁగి బలసిరి చదలన్. 145

---

1 ధీసార.

క. పురుహూతముఖ్యదిక్పా
లురు సేవింపంగ సకలలోకేశ్వరుఁ డం
బురుహాసనుఁడు గని నమ
స్కరించి వినుతించె నిజముఁ గైవారముగాన్. 146

సీ. దైతేయమదవతీధమ్మిల్లములతోడ
విరులనెత్తావికి వీడుకోలు
దనుజశుద్ధాంతకాంతాకటాక్షములతోఁ
గలికికాటుకలకుఁ గానివాని
దానవమానినీస్తనకుంభములతోడఁ
బసుపుంబయ్యెదలకుఁ బాయు తెరువు
దైత్యావరోధసదయితాధరములతో
సొబగువీడెములకుఁ జుక్కయెదురు
తే. చేసి సురసుందరీకరశీర్ణతాల
వృంతచలితాంతకుంతలవిలసదింద్ర
కులవధూటీలలాటికాకుంకుమంబుఁ
బదిలపఱుపఁ జక్రంబ నీభరము గాదె. 147

వ. అనుచుం జక్రంబు నెడవోని కడచి పోవుటయు నాసుదర్శ
నంబు నుద్దేశించి. 148

మ. సతతంబు న్నుతియింతు జంతుమయసంసారక్రియాపక్షపా
తతశౌర్యక్షపితారిపక్షమకుటీసంగ్రామభీమభ్రమా
గతగేహాంతికదీర్ఘికాతటలుఠత్కంఠ[1]చ్ఛిదాచ్ఛాదన
క్షతజక్షాళితకేళితామరసరక్షశ్చక్రముం జక్రమున్. 149

---

1 చ్ఛిదాచ్ఛేదన.

క. అనుపమఁ గోనియమాడి వనజా
ననుఁ డేఁగ నుదన్వసంబు ననుచో నేనపం
గని దనుజారాతుసులు క్రో
ధను లై తన్మహాధారఁ జగిలె తునియఁగన్. 150

ఉ. ఆపరమేశ్వరుండు జగదంబికతోఁ బ్రమథప్రజంబుతో
గోపతితోడఁ జక్రమునను జన మెన్కఁడు పోదమంచుఁ గా
శీపురి నుండి నర్గ్ల కతిశీఘ్రగతిన్ గతయోజనంబులం
దాపసయోగ్య మై పరగుదాలవనంబున కేఁగ నెమ్మెనిన్.

క. కాశీపతినగరమ్మున
నాశాకాశావకాశవాళవాళితహాటా
క్రోశజ్జనజాలం బై
కేశవచక్రంబు కృత్యకృత్యం బయ్యెన్. 152

ఉ. ఆపురమందు తీర్థమానుషము సంఘటము స్వయంగోష్ఠిలఁ గా
శీపతిఁ జేరి సమున్నతిలఁ జేసిన సిద్ధుఁడు నందుఁ గొంగిటం
జేపడఁ బట్టి ముంబరముఁ జేసి దిగంబరు వేడఁ గృత్యఁ బ
త్త్రాసహరాయణాన్వయముఁ బాపకచక్రము నీలు పేసినున్.

చ. తనియుత కాంచి వెండియును దంతితునంగద రాంగస్థనికా
వనిసుదమండలాధిపతిస్థి గ్రజఘనస్వజమండలాను తే
వనదసుమాంగ స్తబకబంధనవాచలదుర్గ దిస్త్రకాం
చనత్పృణాంచిన గేహాస్పృహసంచలసూక్ష్మమున వనాన స్థానుల్.

గీ. ఆయుయోజనములలోఁగు నందులో న
గంబు నలుసదరముఁ గాలికాశి గాసి

యయ్యె ముప్పదియేండ్లు సిచ్చాలు దింద్రు
చేత నవిముక్త [1]మయి చెల్లెఁ జితి యనంగ. 155

వ. ఇట్లు కాశీపురంబు దరికొలిపి కృత్యాసంహారణంబునం గృత
కృత్యం బై సుదర్శనంబు దామోదరదేవునకుం బొడసూపి
సుఖం బుండె దురోదరపరాయణుం డైనయన్నారాయణుం
డు గెలుపు నోటంబును సరిగా నద్దేవీద్వయంబుతో వినో
దించుచు మఱియు వివిధాంతఃపురవనితావిహారంబులం
బ్రొద్దు పుచ్చుచు నుండె నచ్చక్రంబు నుండియు. 156

క. వైనతేయకామినీసం
ఘాతము మగమొలక లైనకడుపులు ఁడిగ సం
కేతించినట్లు చక్రము
పాతాళంబునకు నరుగఁ బ్రతిష్ఠాసిన్. 157

క. నీయెడ నాయెడ నేయెడఁ
బాయఁడు కృష్ణుండు విష్ణుపరిచర్యాసం
ధాయకము చక్ర మాత్మం
జేయుము సత్పూజ లిష్టసిద్ధికి ననఘా. 158

వ. ఈచక్రప్రభావంబు భావంబునం దలంచినయతనికిం గార్యసి
ద్ధియు శరీరరక్షయుం జేకుఱునిది నీకుఁజెప్పితి సావధానుండ
వై యెప్పుడుం దలంచునది యనుచు నమ్మునీంద్రుండు. 159

ఉ. భావనభానుమండలవిభాసివిభాకరదివ్యభవ్యసం
ధానవిధానదక్షిణసుధాకరుణారసపూరహారిచే
తోనయనా తపోనిధి విధూతతమస్స్ఫురణాంతరంగని
ధ్యానపరాయణా పరమతత్త్వమయ స్తవ వైభవోన్నతా.

1 మహినుతేజితయనంగ.

క. కరణాస్త్రైవిహార
స్ఫురణావిర్భూతదోషపుంజతమఃప్రా
వరణావిలీనస్వజనో
ద్ధరణసహస్రాంశుతేజ ద్వైరససమాజా. 161

మాలిని. సురసుజనసహాయా దుర్గసంచారమాయా
పరిమితగుణధన్యా భక్తిరేఖావదాన్యా
పరమహితగ తిహ్వ్యాస్పందితస్వాంతభవ్యా
నిరుపమతనుసవ్యానింగితాక్రాంతభావ్యా. 162

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారత కథానంతరంబున శ్రీమత్సకలభాషాభూషణ సాహిత్యరసపోషణసంవిధానచక్రవర్తి సంపూర్ణకీర్తి నవీన గుణసనాథ నాచనసోమనాథ ప్రణీతంబైన యుత్తరహరి వంశంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీహైమవతీకలహా
స్నేహావిరామప్రణామసీమంతవధూ
గ్రాహనుసింధుసిద్ధ్యో
ర్వాహితసింధుజలంతు హరిహరనాథా. 1

గీ. హంసడిభకులు లోనుగాఁ గలుఘనులచేఁ
బెనుగులాటకుఁగోటలే బెదరైన
నరవరులకీర్తిపటములు పసగనుండ
దెప్పతో సుద్ధలించిన వేల్పు శౌరి. 2

క. నావుడు జనమేజయవిభుఁ
డావైశంపాయనుని మహాదేవు మదిన్
నీవు గొనియాడుపలుకుల
భావము దనివోదు చెవులపండువులయ్యెన్. 3

క. హంసడిభకు లెవ్వారో కో
కంసారికి వారిఁ జంపఁ గారణ మేమో
సంసారసారవచనరి
రంసామతిఁ దత్కథాంతరము విన వలతున్. 4

క. అనుటయు వైశంపాయన
ముని జనమేజయనృపాలముఖ్యునితో ని
ట్లనుఁ దత్కథాప్రపంచము
వినిపించెద మొదలుకొని వివేకనిధానా. 5

క. ఎనుఁబదియెనిమిది వేవురు
దనుజుల కాఘ్యుండు వక్రదనుజుఁడు దోర్దై
చను దేర హంసడిభకులు
[1]చెనకిన వెసఁ దునిమె శౌరి చెప్పెద నవియున్. 6

సీ. సాల్వదేశంబున జనియించె బ్రహ్మద
త్తాభిధానుండను మూర్ధాభిషిక్తుఁ
డఖిలధర్మవిధిజ్ఞుఁ డాత్మభార్యాద్వయం
బునకు బిడ్డలు లేమిఁ బొల్లవోయి
సంసార మనుచు నీశాను నారాధించెఁ
బదియేఁడు లొండుసంభ్రమము లేక

---

1 తనుఁ జెనకినఁ దునిమె శౌరి తగ నది వినుమా.

పరమేశుఁ డతనినిష్ఠాభక్తికి మది మెచ్చి
కలలోన నొకనాఁడు గదిసి పరము

తే. వేఁడికొను మన్న నిటువుర వేఁడ సుతుల
శివుఁడు నిచ్చితి నందు వివ్వేశ నంత
సతిని వేఁడ్రు బిడ్డలును గర్భధారణము
మూర్తు లయి రన్నరేంద్రుఁ డమ్ముద్ర నేసి. 7

ఉ. ఆసమయంబు నందు మహిమాత్ముఁడు మిత్రసహుండు నాఁగ ధా
త్రీసుతుఁ డొక్కఁ డుండు జగదీశపతిని సద్భక్తి సుతోపయా
ల్లాసము లేక శ్రీపతిఁ దలంచుచుఁ దప్పక పంచపర్వముల్
చేసినపూజన న్హరియుఁ జిత్తములోఁ బొడసూపి ప్రీతితోన్.

ఉ. మెచ్చితి వేఁడికొమ్మనుడు మిత్రసహుండును సూనుఁ గోరెనే
నిచ్చితినందను న్నుతుఁడు నేఁగ ధరామరుఁ డాత్మకాంతతోఁ
జెచ్చెరఁ దోఁచు పదివేలు చప్పఁగఁ బల్లలు నిచ్చెబోఁటులన్
ముచ్చటను న్వెసన్ గనుము నున్నవి భక్తులఁ బాలు చెన్నలన్.

క. ఈవిధమున గర్భము లగు
మూవురలో రాజసతులు మునుమును సుతులన్
శైవాత్ములఁ గని బిడ్డల
నావిప్రసతి మీఁట వైష్ణవాత్మునిఁ గనియెన్. 10

ఆ. హంస డిభక లనఁగ నన్నరేశుఁ దమ్ముడు
నధిపనందనులు జనార్దనుండు
విప్రతనయుఁ డిట్టి పేరఁ బ్రఖ్యాతులై
వారు గూడి యుండ నచ్చువారు. 11

ఉ. వేదపురాణశాస్త్రపదవిన్ దగఁగం బఠియించి గద్దెధ
న్వాదిసమస్తశాస్త్రవివిధాభ్యసనంబున ధీరు లైనవా

సాదినిషాదిరథ్యుచితసత్కళలందు విదగ్ధులై మనో
మోదము సేయువిద్యలకు మువ్వురుజాణలనంగనున్న చో౯.

హంసడిభకులు శివునిఁగూర్చి తపస్సుచేసి వరములు పడయుట.

గీ. హంసడిభకులు హిమవన్నగాగ్రమునకుఁ
బార్వతీపతిఁ గోరి తపంబు సేయ
నరిగిరి జనార్దనుండు విద్యావివేక
నిధి మురారి నారాధించె నిజగృహమున. 13

క. వారిరువురు నైదేఁడులు
నీరును గాలియును ద్రావి నిర్మలతరచే
తోరాజీవభ్రమరము
గౌరీపతిఁ దలఁచి నిష్ఠ గైకొని యుండ౯. 14

క. సన్నిధిఁ బన్నగహారుఁడు
పెన్నిధిఁ గని పొంగుచున్న పేదలక్రియ న
య్యన్నాదమ్ములఁ గని మీ
కెన్నఁగ నేవరము లిచ్చు నిచ్చెద ననిన్. 15

సీ. అనుడు వారిరువురు నైకమత్యముతోడ
సమరాసురాదిసైన్యాధిపతుల
కోడకుండంగ మాకొకవర మీశాన
రౌద్ర మాహేశ్వర బ్రహ్మశిరము
లనునస్త్రములు నభేద్యకవచములు దివ్య
చాపములును బరశ్వథవిశేష
ములుఁ గయ్యముల కేము పోవుచోఁ గాపుగాఁ
బ్రమథద్వయంబు మత్పార్శ్వములను

తే. నచ్చుటయు సీగి రెండవసారము నాఁగ
హాసుఁడను వారికి నడిగిన నట్లు యిచ్చి
భృంగిరిటని గుండోపచుఁ బిలిచి సిరి
సమూహములఁ గొప్పుఁడని పంచి చనిగొ నంత. 16

చ. వరములు గన్న మోదమున వచ్చి సమాగమునగంబు మున్ను
మా, తన పితృవంశసంబుసు బవంగపడి మిత్రసహాభిమానినా
దరము జనార్దనప్రభాయితా పరిరంభము నాచరించి సం
గరమున లేచు హంసడిభకప్రతిపను లసంగఁ బొంగుచున్.

క. కవచధనుశ్శస్త్రనికరము
నవిరళరుద్రాక్షమాలికాభరణములుఁ
ఘనశివిభూతియు హరహర
శివశివ శబ్దములుఁ గలిగి చెలువయ్యె నున్నన్. 18

క. పాలంతుల రూపసతులఁ బెం
డిలి చేసిరి వారలు హంసడిభకుల కమునిం
గులపతి జనార్దనునను
బలియించిరి మునుపు నేకపత్నీవ్రతముల్. 19

వ. ఇట్లు పరప్రసాదసమ్ముదభరితహృదయులు నై నిజజనక రాజ్య
విభవంబు విలసిల్లం జేయుచు సింహభుజావిజృంభణను నై
యొక్కనాఁడు వినోదార్థం బయ్యెడునుపు సమాధులఁగా
గూడుకొని. 20

హంసడిభకులు వేఁటకుఁ బోవుట.

క. కరితురగరథపదాతులు
పరివేష్టింపంగఁ గొలువు ప్రజ మునుపటి గాఁ

సరస జనార్దనుఁడుం జన
నరిగిరి వేఁటాడ ధరణి యల్లల నాడన్. 21

క. వెలివాఱును గాలురులును
వలలుఁ జెరలు దీమములును నడిఁ దీరినకు
క్కలు నాఱెగోలలును మం
డలక్రోవులు వేఁట కాపడంబుఁ బెనుపఁగన్. 22

వ. ఇట్లు వచ్చునెడ ముందట. 23

సీ. ప్రబలదంష్ట్రాగ్రవిన్యస్తముస్తాస్తంబ
జంబాలశైబలవేశాంతపంక్తి
ఘనఘనాఘననీలఘనసనప్రతిఘాత
ఘనఘూర్ణశాలావభగ్నద్రుమంబు
ఘురఘురారావఘోరఘోణాప్రఘాణవి
ప్రాణచ్ఛటాచ్ఛన్నశాంతతతము
ఖనననఖుళీకాగ్ర్యశిఖరఖురోత్కీర్ణప్ర
హాల్యధాత్రీధ్వస్తమనసరాజి
తే. ఖేటభటభాషణోద్భటాఖేటచటుల
కుటిలకటుసటాకేతుకాతోభబధిర
మతిరభసభాసమానయానాభిమాన
రోమవిక్రియాకులము వరాహకులము. 24

వ. అప్పుడు పందికదుపుల వెనువెంటం దవిలి కొండకోనం
జిందఱవందఱగాఁ జేసి యేసి యట చనఁ జన. 25

గీ. నల్ల[1]సేనపుగుండులు నడచినట్లు
[2]మంపు గొని మే మెఱుంగక మలసి మలసి
[3]నెనరు వారిక నులుకంగ నక్క మన్నుఁ
బోతు లెడ చొచ్చి దుంటుదు పొదలుపోలె. 26

వ. ఇట్లున్నునం గన్ను గానక తిరుగు మన్నుఁబోతుల నున్న
యునికిన గన్నంతటం బడ నేసి పోవం బోవ. 27

గీ. నీర ముంచిన సొరకాయ నెగసినట్లు
నేలకొని స్వచ్ఛ[4]తెల్లంటుచీర పోతె
[5]నుంగు చెండువిధంబున నుత్తరించు
తనుములపాటు నిక్కెడు క్రియ దాఁటు నిక్కి. 28

వ. ఇవ్విధంబున నెగసినయిట్టి నాలుగు కాళ్లను వ్రేస్వనో
క్కమ్మున నేసి చను నెడ మఱియును నప్పటప్పటికిం జొప్పునల
నలన నుప్పతిల్లిన చప్పుళ్లకుఁ జెప్పరం బైనయుప్పలం దూ
లుదుప్పులును (నిడుపేటకొమ్ములు) (వేటకుం) గడంగిన నడికి
నడికిన డవారికి నెడ గాకట్లు డిగినయట్టుమునుననంపొదలుపిసుల
విడునక చిడిముడి నినుకదంతులును నీఁటలుగూడ బొటుబ్బిన
నూటి పులు దాఁటియు నేట్లుపై విటుతాటుం బైవనిలేటి
కదుపులును బెఱుంద[6]రొప్పువోటిగాలిను గాక పెఱిపెఱి
చి పఱునునెడఁ దెలిపి నుఱికినట్టు లుద్రేకంబున గుక్కల
చేఁ బఱిపెఱి గ్గినహాలువయునును గొండలుగొండలు
ముంచటం గొండలం బండి యుండఁగడ నంటుపిం గ్రిందు
మీఁదగాఁ ద్రొచినం జంపబఱ నరబఱుగా వ్రుంగినగుంపే

1 సీసపు. 2 మ్రుంపుగొని మెయ్య. 3 ననరుపాలికి. 4 తెల్లంటి.
5 నుక్కుచెండు వేగంబున నుత్తరించు. 6 చొప్పవోటి గాలిను గాక.

ళ్లను నేఁచెనఁ బొలంగినను నూఁదిపెఱికెందిత్రాస్త్రై ¹యూఁది
గొని పాదులవారిచే²యూఁదుల కాఁడులచే మూఁసలించినసీద
రంబులతోఁ బొదుకొనినయేదులుసునిస్వనస్వనసుండి గొడ
త్రెవ్వకుండఁ ద్రవ్విన యాఁదంబులం బడి క్రొవ్వఱి సమస్వం
బు నివ్వటిల్లం బట్టువడినచివ్వంగులును గలిగినం గనుంగొ
నుచు వెండియుఁ ³గ్రిఁగాలి నాటం జాలుకొల్పిన కాలుసల
లసుం బోలువడి లాలాపలం గళవళించిను దాట్యోడ
జో డెంపునలలను లేటిసేడంబు చేసినం గుఱుపఁబడినను
మున్ను పన్నినకన్నెనలల సన్నసన్నం బాసిన యున్న
నం గన్ను దిరిగివడి సన్నసున్నంబు గాఁ సన్నికొనినను
నడ్డగించి నించినయొడ్డువలలను సడ్డించి పడ్డనం బడక
గడ్డుటికియమృగంబు లనేకంబులు నొప్పించుటఁయును వేఁట
చాలించి హంసడిభకులు సడస్రులం దిరిగి పరిభ్రాంతస్వాంత సేనా
సమేతంబుగా మగుడం దలంచి మధ్యాహ్నసమయంబున.

చ. కనిరి కుమారు లంత శశికాంతశిలాతలశీతలస్థలీ
వనఘనపాదపాదపనివారితవారితరంగరంగిన
ర్తనపరివర్తనద్విరదదానసదానమదాళిమాలికా
తనువనజాతనూతనబకాకముఁ బుష్కలసముత్కటకోకమున్.

క. కని యాపద్మాకరమునఁ
దను పారెడునీరు ద్రావి తమసేనలుఁ దా
రును విశ్రమించి రాసే
చనకము లగుతటులనీడ సైకతములపై. 31

వ. అట్లున్నయెడ. 32

1 యొయిదికొను. 2 యూఁదలకాఁడలచే. 3 క్రిగ్గ.

క. మాధ్యందినసవనధ్వని
విధ్యుక్తస్వరముతోడ విన నొప్పెటుఁ దక్
స్వాధ్యాయసహితులు గాంచిన
సాధ్యాహారంబు పుట్టె సంయుక్తపురమునన్. 33

క. ఊహించి యీయాశ్రమం బగు
నోహో యిందు దప్పనే సముచ్ఛ్రాయతా మం
చాంచిసడిఘిసు లేసం
దేహము లే కందు సమమతి సముద్ధరగు పై. 34

ఉ. అచ్చట సేనలన్నిలిపి యాశ్రమమందునకుం జూడ బోవుచున్
వచ్చిరి పాదచారు లయి పాండు జనార్దనుఁ డేగుదెంచఁగా
వచ్చి తపోనిధానమును లంచు ధనుష్కరధారణంబుచే
సచ్చరితాంగ గాత్రసహిత తపసుని మజ్జనమిరాపభూమిని జేసి. 35

క. అరిగి [1]సభాచార్యులకున్
బరిపాటి నమస్కరించి పదపడి పాంగం
వరమునఁ జేయుసపర్యలఁ
బరితోషము నొంది సత్యసత్ప్రభృతులతోన్. 36

వ. హంసుం డిట్టనియెను. 37

క. మాంధాత్రిం జసూయము
ప్రీతిం జేయఁగఁ దలంచి పిలువం బనిచెన్
భూతలమునఁ గలనృపతి
వ్రాతంబుల మీరు నడుగ వలయును సదయా. 38

మ. తులితనాత్ముఁడను నేను దిగ్విజయముం జేయంగ దాయంగదన్
బ్రతిపక్షప్రకరంబు దంబు మయిఁ గప్పం బొప్పనం బీక యే

1 యచటిమునివరులకు.

కత మాడం గలరే నరేశ్వరశిరోగర్వంబు సర్వంబుఁ బా
పితి మీశాసనవర ప్రసాదమున మాపెం పెల్లెడం జెల్లఁగన్.

క. అనుటయు వారందఱు హం
సునితో నిట్లనిరి రాజసూయమునకు మీ
జనకుఁడు చోడఁగినఁ జాలును
ముసుముట్టిన వత్తు మిందు మోసము గలదే. 40

వ. అనినం దమ్మునితో జనార్దనునితో హంసుండు సంతోషమొం
ది నిజేచ్ఛం జనుచోటం బుష్కరసరస్తీరోత్తరారణ్యోప
వనభూమిం బరమోపవేశమున దుర్వాసోమునీంద్రుండు శి
ష్యనికాయంబుఁ బ్రబోధనీయజనఁ జేయుకసాయమ్మెుతోఁ జినన్.

హంసడిభకులు దుర్వాసుని నవమానించుట.

ఆ. కావిచీరమునుఁగు కచ్చడంబును జూచి
బోడతలయు సిపెదబొట్టుఁ జూచి
గోచితోడి పెదుపుఁగోలయుఁ జిక్కంబుఁ
గట్టియున్న బుట్టకాయఁ జూచి. 42

వ. డాయం బోయి హంసడిభకు లతనితో నిట్లనిరి. 43

క. మిడికెడుపెదవులు ప్రేళులు
మడిచెదు కనుదోయి మొగిడి మాగుమెపఁ గనుక
పెడపీఁక యొడలు చేసెదు
కడపల జపమునకు నేఁడు గలదో లేదో. 44

వ. అని పలికి యతఁడు పలుక కుండం బవులోస. 45

చ. తిరిసినకూపు దెచ్చి నలుదిక్కులబోడులు తింపి పట్టఁగాఁ
బెరిగినపొట్టతోడ నొకపేటపయిం దొరపఁల నెవ్వరిక

సరకు గొనంబుపట్టుకొని చాఁగఱ గొన్న బలేగొఱుగూడ
క్కురిబలుమోపుమోచునయగారితనం[1]బది గుట్టిగట్టినన్.

తే. బాంధవులఁ బాసి తమయిల్లుపట్టు విడిచి
తల్లిదండ్రులు నగవఁ గైతనముతోడ
బోడతలలు గాఁ బడసిరిపోయిన వెల్ల
నీనిమాటలచేఁ గదా చెట్టుపడిరి. 47

చ. ఎఱుఁగరు గాక లోకమున నెవ్వరి కైనను మేలు సేయఁగా
నొఱపగునాశ్రమంబున సమస్తత నైనగృహస్థధర్మముం
బఱగడ నైచి గోచిగొని పాఱెడువోల్లకు ముక్తి గల్గునే
పఱిగల నేఱిసం గొలుచు పాఁపటికిం గలదే ఫలంబుగన్.

వ. అని పలుకుచు నయ్యాయుష్పుడు సమ్మహాముని కిట్లనిరి. 49

సీ. [2]అఱుపనయులకతో నాశ్రమం బిది మెచ్చి
[3]త్రిదిగాక గృహమేధ మేల యుల్ల
వేపదంబునఁ బోంది యిందు మూఘుండవు
కాక సంసారసౌఖ్యంబు మాని
కఱపెది ట్టున్నకొంచఱను నారకపాత
కిలంబుఁ బగునె తాఁ జెడ్డవాఁడు
నకయ్య చేతికి పెన లిచ్చు నమమాట
నిజముగా నిచోటు నిన్ను నంచు

తే. నొదలు లే నని తలఁతేని నున్న వారు
మేము గృహిపి గాఁ బంచునుక్షేచ్ఛఁ గలిగి
నాకసుఖ మొందెదు మిప్పుడు ప్రాణసమ నుండఁ
దలఁచవేని నాపుడు జనార్దనుఁడు గలఁగి. 50

1 బిగువుట్టి. 2 అలసుప. 3 లేక గ.

క. భాస్కరనిభుఁ డగుమునికి న
మస్కారము చేసి నృపకుమారులతోఁ బ్రి
జస్కారము లగునె మాన్యా
వస్కంద శ్రుతికఠోరవచనము లనుచున్. 51

క. న్యాయము దప్పకుఁడీ పురు
షాయుషజీవికయు లౌకికాచారము ని
శ్శ్రేయససిద్ధియుఁ జెడు యతి
నాయకదూషణము సేసినన్ మనుజాలకును. 52

శా. నాల్గుం జెల్లెడి బ్రహ్మచారిగృహివానప్రస్థయత్యాశ్రమం
బు ల్గైవల్యవిధుల్ లంతిమపదంబుల్ సేయఁగాఁ దిట్టనీ
ర ల్గోపించినసంతసంబుఁ జెసుమీ యాయాపిచ్ఛ యంగిత్స్యుయుక్
మే ల్గీ డాడక పీఠఁ జేరి మనుఁడే మీమాంసుప్రాప్తికున్.

గీ. చెలిమి మాతోడఁ జేయుట చిట్టతనము
దానఁ గీడెంతపుట్టినఁ దగిలె నాకు
ననుభవింపక పోవునే యక్కటకట!
వరుగుతో డాఁగరయు నెండవలసినట్లు. 54

చ. గురువులు సెప్పరే చపలపుఁ గొంతవివేకము మిమ్ముఁ జేరదే
తెరువునఁ బోక నేఁడిది మదీయమనోవ్యథఁ జేసెఁ బిమ్మటన్
హరుఁ డుపదేశ మిచ్చినది యంతయుఁ గాలబలంబునన్ మహా
పురుషుల కెగ్గసేయఁదలపోయఁగ వారు సహింపఁ బోదురే.

గీ. పాయఁ దగు మిమ్ముఁ గనుమూరిఁ బడఁ బోసంగి
విషము ద్రావుట యోగ్యంబు పెల్లి లోన

మునుఁగు టుచితంబు మీ రెల్లఁ గనుఁగొనంగ
నాత్మ విడుచుట చను నాకు ననుచు నడలి. 56

క. అలసడున నే రాజాలకుం
దులుసతనము విసుము యతులతో సతులమతుల్
గలుషించుట చిత్తము నోఁ
బలుకుట బాంధవులఁ బాయు ప్రమదసతలంపే. 57

వ. అనుచుండ నమ్మునీంద్రుండు. 58

క. కరుణయుఁ గోపముఁ గనుఁగవ
నొరయఁగ నొక[1]చంటఁ బాలు నొక[2]చంటను నె
త్తురుఁ గురియుగతి జనార్దను
ధరణీశసుతద్వయంబుఁ దప్పక చూచెన్. 59

గీ. చూచి యుబ్బును భూపాలసుతులఁ గోడ
నమ్మఁ గనలించి ప్రమదఁ గన్నాయు లేదు
పాలిసితిరి పాలిసిరి వే పొంగు తొలఁగి
బమ్ము వరికొనుకోసంబు మ్రింగికొంటి. 60

వ. అది యెట్లనిన. 61

ఆ. చక్రధరుండు బొరిసమర సున్నాఁడను మి
మ్మింక వేటి కోప మేల నాకు
తెఱఁగు మాలి తన్నుడు దిని చచ్చువానికి
విషము పెట్టువాఁడు పెట్టినాఁడు. 62

క. అనుచుఁ గదలి పోవచ్చిన
ననుమానము మాని పాంసుఁ డమ్మునిఁ జేప

1, 2 కంట.

ట్టినచంద మేమి చెప్పుదుఁ
బనికిన కాలోరగంబుఁ బట్టుట దోఁచెన్. 63

వ. ఇట్లు పట్టికొని. 64

శా. తాను న్నిక్కమ పెద్దవాఁడు బలె సీతం డిత్తఁడి స్సక్కఁబ
గ్గానం బట్టినయట్లు బిట్టు బిగియంగా నంతసేపైన ని
చ్చోసుండక్ సమరూపునే మనసు సంతోషించె నస్మానికా
పీనంబుల్ నృపుఁడాజనార్దనుఁడు దప్పింపంగఁ గ్రౌర్యంబునన్.

ఆ. కలఁగి కన్నవారు కన్నదిక్కునఁ బాఱి
పోయి రెల్లయతులు బోగుమిగులఁ
గినుక యడర సన్నగిల్లినయెలుఁగుతో
నమ్మునీంద్రుఁ డిట్టు లనియె మఱియు. 66

గీ. చేయఁ దగనికి చెల్లఁ జేసితిరి మీరు
చెఱుప నోపుదు శాపంబుచేత మిమ్ము
నయిన యతినైననాకేల యాగ్రహంబు
దాసవాంతకుఁ డిటమీఁదఁ దాన చెఱుచు. 67

మ. సకలోద్యోగకృతానుబద్ధుఁడు జంగసంగసంపసుబంగసుంపసుమీ
కకలంకుం డతఁ డాశ్రమస్థులను నొంచ సిన్యముం జేయుఁ మా
రకపాయం గలవాఁడు నేఁడుమిముదుర్వ్యాపారులంజూచి కోం
కక మీకింకిరికిం జెలంగినఁ చోలంగం బోఁడుఁ దద్ధర్మముల్.

క. పో పొమ్మని పలుమాఱుం
గోపమ్మున హంసుఁ బలికి కొనియాడుటయుం
జేపట్టుట మెఱయఁ గృపా
నూపాపాంగుఁడు జనార్దనుని దీవించెను. 69

క. శ్రీవల్లభుతో సంగతి
గావున నే వల్లి నీకుఁ గలుగు సుజనసం
భావితలోకస్వ్యయసుఖ
మీవృత్తాంతంబుఁ జెప్పు మీజననునకున్. 70

చ. అను నెడఁ గ్రమ్మఱంగినిసి హాంసుఁడునా విభసుండుఁ దోడిదు
ర్మనుజాలఁగూడి దండముఁ గమండలమున్ విపులంబుఁ జక్క—
మ్మున్,ముసుకొని పిండియున్ యతులపుణ్య బగుసొమ్ములు
[1]గాల్చి కాల్చక్రో, ప్పనఁగ బసట్టులయ్యడఁ జప్పల్గొనివోయిరి
వేడ్కనూరికిన్. 71

క. వారింసుక సంతంతం
జేరి జనార్దనుఁడు పోయెఁ జెడి పకటకటా!
పీనసుప నిధివినోసము
వారింపఁగ మనుజకోటి వశమే యనుచున్. 72

వ. ఇట్లు పోయినయనంతరంబ. 73

శా. దుర్వారోద్ధమున దీపవోగజము త్రైధా త్రిప్రలాపంబు లం
పర్వి దివ్యమపీనుం గలంప యతు లంతం జేర నేతేని
నిర్వేదం బుడిగింప నచ్యుతుఁడు పో నిర్వాహానం దెంచు నా
దుర్వాసమునిపుంగవుండు గనుటన్ దుఃఖానసాంగత్వమై.

క. మండఁగ మండఁగ నార్చిన
ఖండితవిపలములుఁ ద్రుటితకపసములున్
దండములతుండములును గ
మండలుశకలములుఁ జూచి మఱియును దోఁపన్. 75

1 గాల్చి క్రొప్పనన్, గనుపటు లయ్యెడం జపులు గాఁ గొని.

గీ. మురవిరోధిముందట నిట మోపు గట్టి
తేరఁ బంచి సహస్రయతిప్రవరులు
తోడ రా[1]నెండ దాఁకిన నీడచోట
నిలిచి నిలిచి యహోరాత్రనిగ్రహమున. 76

వ. రేపకడ. 77

గీ. ద్వారకోపశల్యం బటు చేరి యొక్క-
కొలన వార్చి సంధ్యాసుఁడు గూడ నప్పు
యతులముందట నరుదెంచి యాదవేంద్రుఁ
డాడుపన్న సుధర్మాసభాంతికమున. 78

క. అఱుపుడుగావిమునుంగును
విఱిగినపండంబుఁ దునిసి ప్రేలెడుగోడిం
బఱి[2]యలయినకరకమునయి
చుఱుకుఱుఁ జూఁడెడి లేఱింగునూపుంతోడన్. 79

ఉ. వాకిట నిల్చి లోన యదువల్లభుఁ డాపనునుండె గోళముం
గైకొని సాత్యకిం గడనఁ గాలను గేల నమర్చి చిమ్ముచున్
లోకులునుం గుమారులును లోనుగ నుష్టులు నుష్ట్రుల వినో
దైకపరాయణుండును ననేకవిధంబులఁ జొట్టె యాడఁగన్.

చ. అవసరమైన నచ్చిపణిహాసులు దోడ్కొ నిపోసఁబోవ్చియా
దవకులపారిజాతము సుదంచితగోళవినోదమానితుఁ
నవవికచారవిందనయనద్యుతిశీతలుఁ గాంచి రాయతి
ప్రవరులు పూర్వజన్మకృతభాగ్యఫలంబును బోలెనుండఁగన్.

మ. వసుదేవాత్మజుఁడుం గనుంగొనియొడం ద్వ్యాసఃపరిప్రాప్తిభున్
రసనారూపకలాపశాపవచనప్రారంభసంభావితున్

1 నేరకంతంత. 2 యయినకమండలమును.

వ్యసనవ్యాప్తిరగంసహంసడిభకవ్యాళీవ్యథావ్యాకులో
ల్లసనుక్ వేషవిశేషగోపవిషయోల్లాసాద్భుతభ్రాంతటన్.

ఉ. అంతకుమున్న యాదవు లపాయభయంబున నాసనాదిపూ
జాంతర మాచరింపు మని యంతట నంతట రా మురారి య
త్యంతవినీతుఁడై యతికి నయ్యుపచారము లెల్లఁ జేసి వి
శ్రాంతి యొనర్చె నర్హపరిచర్యలఁ దక్కినభిక్షుకోటికిన్. 83

వ. అట్లు సకలయతిప్రతతికిని యథోచితోపచారంబు లాచరించి
వాసుదేవుండు దుర్వాసునితో ని ట్లనియె. 84

శా. ఈరూపంబున సంస్మృతిం దొఱఁగి మీ రేచింతలం జెంతలం
జేరం గోరక యూరకున్న నిటు విచ్చేయంగఁ జేయం గడుం
బారం బేదినవంతయుం గలిగెనే బాలార్కబింబంబులో
నారం గూరినయంధకార మన నాహా సాహసం బెట్టిదో

ఉ. ఆసలఁ ద్రుంపి పెట్టి వ్యాపదయుం బను కాఁగున యోగవాసనా
భ్యాసపురీతి గాఁచుటకు నాగమపాకము బగిల్చి యా
రహాసవిహారపమత్కృణాగ్రకటిహాకశయ్యనుఁ బజ్జలంబు ప్రస్ఫ
బోసిన సీహరీర మది హొంగియుఁ బొంపనియట్టి యమాయినున్.

చ. మఱియును గర్హరించి మదమానములం[1] జొఱిపుచ్చి మచ్చుఁజాఁ
గఱి గొని క్రోధకామముల గండడఁగించి పరోపకారముక్
జఱిఁ బడఁ ద్రోచి వాచపుఁబట్టలు వాపి తొలంగి చిత్తముం
జఱపడి యున్నసీను నొకచక్కటి నెక్కటి పేఁడఁ గట్టెనే.

గీ. కలుగుటను మీరు విచ్చేయు కారణమున
సంశయము లేదు మీయట్టిసంయములకు

1 జొఱపుచ్చి.

నేమి కార్యంబు గలిగెనో యెఱుఁగ రాదు
తెలుపవే నాకు నిర్మలధీనిధాన. ౮౮

క. అనుటయు భగభగ మండెడు
కనుఁగవతో సోఁకల నదరుకంపముతోఁ న
ట్టినసిట్టూర్పులతోఁ మొగ
మునఁ దనికిన కెంపుతోడ మునిపతి యనుండను. 89

వ. తదనంతరంబ యంతరంగంబు కొంత సంతరించికొని ముకుందుఁడు
నారాయణున కిట్లనియె. 90

దుర్వాసుఁడు హంసడిభకులదుర్నయంబు కృష్ణున కెఱింగించుట.

మ. తగునే యింత మదాంధత న్దలఁప బ్రహ్మల్లోకపాలుర్ గదా నీ
వు గదా దానవదైత్యరక్షోదమ లోకంబు జేసెదవుం జూపు రూ
పగు దైవంబు గదా భవుండు సకలవ్యాపారపారంగమా
ర్గ మూర్తి మఱుంగనేల సనఁదు తత్త్వంబు తలంపవే.

శా. ఏఁ గాదే నడ[1]తుం జతుర్ముఖునితో నిందాప్రసంగంబులన్
మూఁగం బాఱి భవత్పదాబ్జములకుం బ్రొక్కంగ లేకున్న వా
నిఁగ న్వచ్చియు నాఁగఁ జాలని ప్రతిపక్షుల్ ప్రదర్శింపఁ గాఁ
బాఁగం బోయి తలంచి వారి యెడఁ జిట్టంగంగ నీ కీటకుల్.

ఉ. ప్రాఁతల మేము సీకుఁ బలు బాములఁ బొందక యున్న నాఁటి[2]పై
చేఁతలు గంటి[3]మిందఱుఁ జిత్తముల న్వెలిఁబోఁచు సూనృతా[4]లం
బూఁతల నీవ యొండు పదలందిత లేఁగలు మమ్ము నేఁడు ఖు
లాఁతులఁ గాఁ దలంపకు తలంపకు చాల తలంగి యుండఁగన్.

వ. అని మఱియును. 94

1 వం. 2 విచ్చేఁతలు. 3 మింతటికి. 4, 5 లు.

సీ. ఏ నెఱుంగుదు నిన్ను నేల నాతోడ నే
వేదవాక్యములు బ్రహ్మవేత్త లెఱుఁగు
రూపు రూపులలోనిరూపుఁ దోఁపురూపు
సాగుననిరూపు నీరూపు సూపి
వేదాంతముల నైన వెదకఁ గానని రూపు
విజ్ఞానరూపమై వెలయు రూపు
తేజమై సర్వంబుఁ దెలుపఁ జాలినరూపు
ప్రణవరూపంబు గాఁ బొగడు రూపు
తే. పంచభూతసుధాకరభాస్కరాత్మ
రూప మగురూపు నీరూపు రుచిరరూప
మొఱఁగెదవు మాకుఁ బ్రత్యక్షతో మొగముఁ జూపి
దెట్టులుఁగువారి గాసులు సేయు నేల. 95

క. మానుం బుణ్యము చాలమిఁ
గాకేమి జగత్త్రయంబు గావం బ్రోవం
గైకొన్న నిన్ను సకలవి
వేకవిహారముల నెఱుఁగ వశమె మధుమథనా. 96

క. అంభోజనాభ నరపతి
డింభులు భువనమున హంసడిభకు లనఁగా
జృంభితు లయి యురుసంపా
లంభించిరి కాసలఁ జలంబున మున్నున్. 97

ఆ. హంసపరమహంసు లగునిమునీంద్రుల
పేరు నైనఁ దెలిసి పెట్టి పరిగ
హంసుఁ డాత్మనామహంసు లని కానోపుఁ
బట్టె మమ్ముఁ జాల భంగపఱచె. 98

క. సరకుగొనరు సురవరులను
గురుశక్తిని భీష్మబాహ్లికులఁ గైకొనరు
ద్ధురత జరాసంధుని వెర
వరిగా మెచ్చరు మహేశవరగర్వమునన్. 99

తే. హంసడిభకులచేత నీయతులు నేముఁ
బడినపాటులు వేఱ చెప్పంగ నేల
కమలలోచన ముంజేతికంకణమున
కద్ద మేటికి నీసొమ్ము లరయు మందె. 100

వ. అనుచుం బుండరీకాక్షుముందటం దమ తెచ్చినభగ్నవస్తు
సముదయభాగంబు విచ్చి చూపి యిట్లనిరి. 101

సీ. ఈకమండలువక్కె నేటు చూడుము నిట్ల త
త్పాపమస్తంబులు వగుల నున్న
నీదండనివహంబు నేటు చూడుము నిట్ల త
ద్ధూర్తహస్తంబులు దునియ నున్న
నీవల్కలవ్రాత మేటు చూడుము నిట్ల త
త్కపటచర్మంబులు గాల నున్న
నీశిక్యసముదాయ మేటు చూడుము నిట్ల త
ద్వేషణాంత్రంబులు త్రెవ్వ నున్న
తే. నకట మోమోట లేక తా రంత చేసి
బ్రదికి పోయిరె పులి పేదపడినఁ బసుల
[1]వాండ్రె యెక్కుడి రసుకత వచ్చు నాడు
మునులలోపల నాలుక ముళ్లు విఱిగె. 102

1 వాండ్రె వెక్కుడి రసు.

తే. వలదు బ్రాహ్మణ క్షత్త్రియ వైశ్య శూద్ర
జాతు లాత్మకులోచితాచారపథము
నడప నాహంసడిభకు లేనాఁట నేది
నడపి రది చెల్లుఁ గాక వర్ణముల కెల్ల. 103

క. మా కేది దిక్కుఁ జెపుమా
లోకంబులు మూఁడు నింతలో నే మగునో
నీకడు పట సర్వంబును
జేకొనవే దుష్టశిక్ష చేసి మురారీ. 104

చ. అనిన యతిం గనుంగొని మురాంతకుఁ డిట్లను నిప్పు డీనితం
గినియకుమయ్య మిమ్మొకఁడు కీడునఁ బెట్టెడువాఁడు లేఁడయెం
దని పరికింప నైతి విను మాధరణీశకుమారధూర్తులం
దునిమెద నింతలో నగలఁ దూలఁగ సాత్యకితోడ సంయమీ.

క. ఎఱిఁగి యెఱిఁగి నీముందర
నఱిగొడ్డెము చేసి పోయి రది వైకొన రే
లేఱఁ గయినహంసడిభకులు
కొఱవిం దల బరికికొన్న [1]కొఱఁడులు గారే. 106

క. హరుఁడు వర మిచ్చు వాణీ
వరవరుణాదులెరసురవర్గమె వస్వాతు లి
త్తురు గాక నీవు గినిసిన
వరములగిరములను బ్రదుకువారే కుమతుల్. 107

క. కలఁడు జరాసంధుఁడు వా
రలకుం జెలికాఁడు సిద్ధుప్రభుజాపరిఘుం

1 కొడుకులు.

డలఘుబలుఁడు నేనలతోఁ
గలయకమును వారిఁ జంపఁ గలవాఁడఁ జుమీ. 108

చ. ఎద్రిచిన కాలపాకమున నీగతి నీమదిఁ గ్రోధవహ్నికం
బద్రిచినవాఁడ మన్నిశిత బాణపరంపర శైవ మిఱ్ఱులుల్
విద్రువఁగఁ బత్త్ఫలంబులచవిం జరితార్థులుగా నొరిచెనుం
జప్రహలు పేరుఁ బత్సౌతులచేతులఁ గాసిలంబుపాతులన్.

చ. అనిన మునీంద్రుఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున సద్యస్థ్సుపుండరీకలో
చన కమలాసనాదిసురసంఘుశరణ్యపదాంబుజా జనా
ర్దన దనుజాంతకా కౌశిక చనం బ్రణమిల్లెద సంస్తుతింతు నిన్
నిను ననిశంబు నన్ను గృపనేలికొని కాపుము దేవ నాపుడున్.

వ. అద్దేవదేవుం డిట్లనియె. 111

క. ఏమే నేమే నాఁడిన
నామాటల కెగ్గుగా మనంబున యతిచూ
డామణివి నీవు దలఁపకు
స్వామీ నన్నింక నలఁగకు సైరణతోడన్. 112

క. దానము ధర్మముఁ దత్త్వ
జ్ఞానము సత్యంబు యశము శమదమభావనలో
పానము లయినవి నయిపెణ
దానకదా యతుల కది ప్రధానము దలఁపన్. 113

క. అని వేఁడికొని యతీంద్రులఁ
దనగృహమున నారగింపఁ జామోదముఁ డిం
పునఁ బ్రార్థించిన నేమియు
ననుమానము లేక వారు నొఁగా కనినన్. 114

తే. అలవరించి చతుర్విధాహారములను
దుష్టి చేసి దుకూలముల్ ద్రుంచి త్రుంచి
కట్టనిచ్చిన యతులును గమలనాభు
నీపుకొని ముసుక్కు నిచ్చినజాడఁ జనిరి. 115

క. విచ్చలవిడి దూర్వాసుం
డచ్చోటను నిట్లు సంతతానందమునం
బిచ్చఁ దలంచుచు నారదుఁ
డచ్చపుఁబెటలీకాఁడు గామరింతనుఁ డంతన్. 116

వ. హంసడిభకుల వధంబు చింతించుచుండెఁ దదనంతరంబ. 117

ఉ. ప్రాంతమఁ గ్రొవ్వి హంసడిభకుల్ సభకుం జని రాజ్యగౌరవా
చారుని బ్రహ్మవిత్తుఁ బరమాత్మ ద్రిగమనుం గొని రాజసూయముం
ధీయుతఁ జేసి మిగుల్ బడసి దిగ్విజయం బొనరించి యజ్ఞసం
భారము లెల్లఁ దెత్తుమని పోవ బలంబుఁ జలంబుఁ జెప్పినన్.

క. అతఁడు వారిఁ గాకసుతుఁడు స
న్నుతమతి యగు నాజనార్దనుండును ధరిత్రీ
పతులగు వారలను నేరుపుగాఁ
జతురతఁ బలికె సహోజసౌజన్యమునన్. 119

గీ. రాజసూయంబు చేయ నేరాజు వలదు
నాతనికి రాజు లరుగంగ నయినఁ గాని
నిర్వహింపఁదగ దుస్తు నేఁడు నేఁడు
లాపు సాటి నీ ధర యుంగఁ దలఁపులెట్టు. 120

వ. అని గొట్టినిన. 121

చ. ఇదియనియొక్క మాటలు ధరాపతిశ్రేష్ఠుల బరిమార్చి పేర్చి దు
ర్ధరతరసాహసఁ బ్రజనజమునగ్ని తనూజాఁడను సంగరంబులన్

సరిసరిఁ బోరియుం బిడుగఁ జాలక [illegible] నా
పరబలభీష్ము భీష్ముఁ బెలుచ [illegible] పోరులన్.

మ. కుటిలనీరాగ్రణి బాష్కలుండు [illegible] మె
వ్వఁడుఁ జూపంగ నలంతులే [illegible]
కను భీముం గడు [illegible] బోరిలో
నరివార్ధై యురి మించఁ బట్టుట [illegible] నే.

సీ. నరకాసురప్రాణనాళచ్ఛేదనకేళి
[1]రణకేళి నలకేళి [illegible]
గంధవనవాటికా[illegible]ల [2][illegible]
తన మేలు [illegible]
జాణూరముష్టిక[illegible]
నాలంబులో [illegible]
మురహయగ్రీవ[illegible]
నానా[3][illegible]

తే. నీరరసపార [4]కాంతారవిహారణము
విష్ణునకు [illegible] విగ్రహము
ద్వారకానిలయ [illegible]
పొఱి [illegible] 124

మ. నిలువం జాలుదురే [illegible]
జ్వాలవేషంబు [illegible]
బ్రళయాంభోధ[illegible]
బలభద్రుం [illegible] ప్రద్యుమ్న[illegible]ల్.

---

1 వలకేళిసనమున [illegible] 2 [illegible] 3 [illegible]
4 సాకార.

మ. వికలవ్యూహావిధావిహస్తభటమై విధ్వస్తమాతంగమై
శకలీభూతశతాంగమై శరఘటాశల్యాయమానాశ్వమై
సికతాసేతువు నిమ్నగారయముచేఁ జెందైనచందంబునన్ సా
త్యకిచేతం బడుశత్రుసంఘము పలాయద్దైన్యంబుసైన్యంబునన్. 127

న. అదియునుం గాక.

ఉ. చేసినవారు మీఁరు గదుఁ జెట్టతనం బది యోర్వ లేక దు
ర్వ్యాసుఁడు వాసుదేవుఁ గని వైరము తోరము చేసినాఁడు స
న్న్యాసులఁ గూడికొంచుఁ జని యంతరము నడిపె న్స్వామి
యొడఁగా, గాసిలియుండు యాదవనికాయము వైఁపడు
రాజసూయమున్. 128

క. మును చేసిన వైరంబును
మని చేసిన వైరమును మిము వదవక పౌ
త్రుని వైదేశికుఁ డగుచి
త్రునిచే నివ్వార్త వింటి భోజనవేళన్. 129

క. ఒప్పగునో తప్పగునో
యిప్పటికిం దోఁచు కార్య మిది నృపతులకుం
జెప్పవలె నాప్తమంత్రులు
చొప్పగునే మనకు రాజసూయము చేయన్. 130

చ. అనుటయు హంసుఁ డిట్లను జనార్దనుతోఁ ముదిజ దుఃఖిస్నుఁగాం
డనఁ బని లేదు బ్రాహ్మణుఁడు నాతనికంటెను బంగుసేసె మ
ద్ఘనభుజశక్తికిం బరము గాదు వెలంకిక వచ్చి భీముఁడుం
గనుఁగొన లేఁడు మద్ధనురకాండరవిచ్ఛవిచండ కాండముల్.

మ. కలు ద్రావం బని పూని యాదవులు ఖడ్గాఖడ్గి [1] వాదింతు రే
కలఁగం బోరుట గాక పంతములకుం గంసారి సైరించినం
గలనం బ్రాణముతోన పట్టు నడుము నింకన్ సాత్యకిం గీత్యకిన్
బలభద్రుం గిలభద్రు నాయుదుపఁ జెప్పంజొప్పునొప్పంజుమీ.

క. మనకు జరాసంధునకును
మనసులు గలసినవి ధర్మమయుఁ డాతం డే
పని గావనఁ డింక జనా
ర్దన యాదవసంఘములనుఁ దడయక చనుమీ. 133

హంసడిభకులు జనార్దనుని యాదవసంఘమునకుఁ బంపుట.

క. అని యాజనార్దనుని చే
ఘన మగులవణంబు మనసుఁ గన్న మదుగు మే
ధనములను నలికు గా విట
చను దేవ్యము మాని యజ్ఞసమయంబునకున్. 134

క. ఏను త్తరంబు సెప్పిన
నీయానయు నీకుఁ జెలిమి నీతో మిగులం
జేయుట నొండన నేను న
నూయ తలంపుదు దాను నూనినుఁ గనినన్. 135

మ. అనుచు న్వేషుకతోడ ననుచుకొని యశ్వారూఢుఁడై యాజనా
ర్దనుఁడే తేరఁ దదంతరంగము [2]మునీంద్రత్రాణు శ్రీసత్త్వారం
భను నేఁడల్లిక నుండగాసం గలిగినం జాలుం గృతార్థుండఁ బో
య్మని చింతింపఁగ నాను నేఁడు పవనాప త్తీర్థముల్ సార్థముల్.

సీ. యదుకులాంబుధిచంద్రు నానందమునఁ జూచు
రామాదిపాంతచకోరములలోన

---

1 బోటింతురే. 2 విచారంబార.

దనుజారిపారిజాతముఁ జేరి పొడిగొన్న
రాజన్యరాజహంసములలోన
వసుదేవసుతసరోవరములలో నోలాడి
సనకాదిదివ్యహంసములలోన
గోపాలనవపుష్పగుచ్ఛంబు మూఁగిన
పరిచారికాద్విరేఫములలోనఁ
తే. గలయఁ దోలుబామునోములు గలుగ గాన
నెలవు లేక జన్మంబులు పడియు నాకు
మీఁద జన్మంబు గలుగ నిర్మించె నేని
కమలజాని పేర వ్రాఁతకాలఁబొమ్ము. 137

సీ. పలిదమ్ములో లేఁతపెన్నెలో యమృతమో
నవ్వులో చిలుకవాక్యనికరంబో
గగనమో చుక్కలో గ్రహరాజబింబమో
నఖంబో ముక్తికావళియొ మణియొ
తరఁగలో ఫేనమో తళుకుమండలమొ హ
స్తములో శంఖంబో సుపద్మసంబో
తలపులో కరికరంబులో కుంకుమ [1]ప్రభయొ
పదములో యూరులో పట్టుఁబట్టో
ఆ. యనుచుఁ గన్నులార నాజగన్నాథునిఁ
గనుగొనంగ నేఁడు గలుగుఁ గాన
తలఁపులోన మున్ను దలఁచినరూపంబు
పట్టునడుమ జన్మఫలము గాదె. 138

1 ప్రభ.

వ. అని వర్ణించుచుం జని ద్వారకానగరప్రవేశంబు చేసి యదువల్లభునగరివాకిట హయావతరణంబు చేసి తన రాక యెఱిం గించి పుచ్చి యద్దేవదేవునియనుమతంబున సభామండపంబునకుం జని జనార్దనుం డపు. 139

మ. కనియెం గౌస్తుభరత్నభూషణు వలత్కహ్లారమాలావళీ
వనితాచాలితతాళవృంతపవనవ్యాధూతచేలాంచలున్
మనుజాధీశకిరీటకోటిపరిఘృష్టస్థసింహాసనా
కునిఁ దేజఃప్రసరప్రభాతతరణిన్ గోపాలచూడామణిన్.

సీ. బలభద్రుఁడును దాను భద్రపీఠంబునఁ
గదియ శైనేయుఁ డగ్రమున నెలయ
దుర్వాసుఁడును నారదుండును రెండు ది
క్కులఁ దన కింపుగా గోష్ఠి సేయ
నుగ్రసేనుఁడు గౌరవోన్నతిఁ దనుఁ జేర
గంధర్వగానంబు గలసి పొలయ
నప్సరోగణనర్తనాడంబరముఁ జూచు
తనచేత సభ[1]నవభనము లడరఁ

తే. దనకునై నందిమాగధస్తవము నిగుడ
సామవేదులు దనయందు సార మెఱుఁగఁ
దనవలన లోకు లానందధారఁ దేల
లీలఁ జేరోలగం బున్న నీలవర్ణు. 141

వ. కని కదియం బోయి తనపేరు చెప్పి నమస్కారంబు చేసి బలదేవునకు నట్ల ప్రణమిల్లి యథోచితస్థానంబున నం గూర్చున్న యనంతరంబ మురాంతకుం డతనితో నిట్లనియె. 142

1 మత.

గీ. అనఘ మీరాజు బ్రహ్మాపత్యునకుఁ గుశల
మా నరేంద్రకుమారులు హంసడిభకు
లధిక భవ్యులై వరములు హరుని చేతఁ
గొన్నవారట కుశలంబు గొఱఁత గలదె. 143

క. మీజనకుఁడు శుభయుతుఁడే
రాజులు మిము గారవింతురా సుఖకరులే
భూజను లిపు డిచ్చోటఁ బ్ర
యోజనమా నీవు వచ్చునుద్యోగమునన్. 144

వ. అనుటయు నాజనార్దనుం డిట్లనియె. 145

క. అంబఱకుం గుశలము, మా
కుం బగుమన్ననల, ప్రజలకుం బరిణామం
బిం పే వచ్చినపని గో
వింద యెఱిఁగింప కెఱుఁగవే విశ్వాత్మా. 146

క. లోపల వెలుపల పెలుపల
లోపలఁ గా నుండు నఖిలలోకంబులకున్
నీపరతత్త్వము చిత్రము
రూపము నై నీవు లేనిరూపము గలదే. 147

ఉ. ఉండుట తప్పు వారికడ నుండమి తప్పిట, పోక తప్పు, రా
కుండుట తప్పు, తప్పులకు నొప్పులకున్ గతి నీవ దేవ! యే
నొంటికయుండనే, పలుక కూరక నేరక యుండఁ జేయు నీ
జెండితనంబుచేత నిసిచింతలు వాటిడుఁ జిత్త[1]మిప్పుడున్.

చ. అనుడు జనార్దనుం డను జనార్దనుతో విను దూతకృత్యముం
బనివడి పూని యేలికల ప్రల్లద మైనను జెప్పఁ జెల్లుఁ ద

1 మె.

ప్పనిపలుకైనఁ బోలు వినఁ బంతము చెల్లదు నిచ్చి యుంతఁ బోఁ
చినగతి నింత మాటు నడఁ జేసినఁ గార్యము గాదె నవ్వునే.

క. రావలదే పంచినపని
నేనసులనుఁ బాముకాటు నీరఁ దిడిచినం
బోవునె వారే పనిరో
నీ వేలాఁ డాఁచె దేమి నేరమి నీకున్. 150

చ. అనుచు నతండు హంసడిభకానుమతంబున రాజసూయము౯
జనపతి సేయఁ బూని భుజసారమున౯ సమస్తరాజుల౯
ధనములు చాలఁ దెండని పదంపడి చేసిన యన్నిచోట్ల౯
ననుఁబనిపంపె నిన్ను యుగనంబున నున్నిడి చేయుచుండుఁగాన్.

గీ. అప్పు డాహంసడిభకు లిట్లనిరి మనకు
లవణ మెంతేని నడుగు యాదవనృపులచేత
వేగ రమ్మను శౌరి నియ్యోగమునను
నాన్నపడిం బని పూనితి చేసి వేస. 152

వ. అనుటయు వాసుదేవుండు రోషంబునను మూఁడం ట్లైదనస
సంబు చేసి యిట్లనియె 153

ఆ. రాజసూయకర్త బ్రహ్మాదిత్యుఁ డట్టి
సభను మెసఁగ హంసడిభకు లిట్టి
చేయఁ బంచువారు చెల్లఁబో లవణంబు
మోచువాఁడ కాక మురవిరోధి. 154

ఉ. అప్పన మెంత గావలె సహంకరణంబు దొలంగి యిచ్చినం
గప్పము చేన నేఁడు నొడికారితనంబున మోస పుచ్చఁగా
నుప్పులు దెత్తురే సమరయోగ్యతలంబున వైరికోటితో
నుప్పనఁబట్టి లాడు నెడ నుప్పులు దెత్తురు గాక యాదవుల్.

వ. అని పలికి యాదవులోకంబు నాలోకించి. 156

మ. కలరా యింతకుమున్ను యాదవుల చేఁ గప్పంబు దెప్పింపఁగాఁ
గలరం రాజులు రాజులం దొడవుగాఁ గల్పించిరా కానిలం
గలకంతంబులఁ జేసెనా కటకటా గారిశ్వయం దేమిగాఁ
గలవారోయిటు మీఁద హంసడిభకుల్ గర్వాంధకారంబునన్.

వ. అనుటయు యాదవులు దమలోన. 158

గీ. హంసడిభకులు రాజసూయంబు సేయ
మనసు గప్పంబుఁ గొనిపోక మంచిమాట
నేడు [1] సారిసత్తలనొనల్ వాఁడి చేసి
నోరవారస భూతేశుండు వారిఁ జెఱిచె. 159

ఉ. యాదవు లుప్పమాఁగ ముఁ దరికి నోలలు మోనకంకఁబో
రాదను హాలనామునంగొలునమ్మన గిరటుగాని యాగము
గాదట చేయ హంసడిభకఘుతపాలనమాయలంచు నా
నివల కేల బాగుబడి పెద్దతిరంబును బెట్టుటింకమున్. 160

తే. ఆను దను నాలకేఁ జయిత్రిసి యుపహాసింప
హరిఁయుఁ గలకల నవ్వి జనార్దనుండు
వినఁగ నిట్లను నాం దేల నీగడుల
నలుఁగు మొనఁ గాక కప్పంబు లడుగ నగునె. 161

క. అరిఁ గనియును నేఁడా ల్చెన
నరిగరము నాగేంద్రఘటఁ దయునం జెడఁదే
యరిఁ దిరస్కౌ న స్కడుగుట
యరిది రత్నాకారఘలాఁవు లగునృపకులనుసే. 162

---

1 సారసత్తుల.

మ. వెదకం బోయినతీవ కాలఁ దవిలెన్ వేయేల దుర్వాసుచే
మొదలన్ సంచకరంబు హంసడిభకోన్మూల క్రియాకేళికిం
గుదురై యున్నదిసాటిగాకయిటమత్కోదండకాండోదర
ప్రదరప్రాసరణాంబుదప్రకటశంపాకంపహుంకారముల్. 163

వ. వారలతో నిట్లనుము. 164

ఆ. ఈశువరముచేత నెవ్వఁడే నిప్పాట
శూరుఁ డైన దువ్వఁ జూచి సక్క-
యొడలు గాల్చికొన్నవసువున మీఱింత
లాపుమాట లాడ లజ్జ గాదె. 165

ఆ. హరిగదావిహార మల్లంతఁ దోఁచిన
వరము నిమ్ముఁ గాన వలఁతి యగునె
వెఱ్ఱివార పిడుగు వ్రేసినఁ దలటొప్ప
యాఁగునే వివేకస్థున సలదె. 166

క. అగునో కాదో వరములు
డిగ విడువఁగ రాదు హంసడిభకులు నన్నున్
మొగరించినహాచునయినను
జగ మెఱుఁగఁగఁ దోలి తమ్ముఁ జంపెద ననుమీ. 167

క. పరపగుమోహార మేర్పను
వెరవగుచో నెల్లి నేఁడు విడిసెద మథురా
పురమునఁ బ్రయాగమునఁ బు
ష్కరమునఁ దా రేర్పికొన్న కల నగు మాడున్. 168

మ. మొగవోటంబున నీవు వారియెదుటన్ ముఖ్యంబు యుద్ధం
బ కాఁ, దెగనాడన్ వెఱతేని సాత్యకి సమిద్ధీరుండు నీతోన

యేఁ, గి గుణగ్రాహులు గానితద్ధరణిభృత్తి కటాంతరంగంబు
లం, బగులన్నవ్వుచుం గఠోరవీరసచనప్రాసప్రసారోద్ధతిన్.

వ. అని పలికి సాత్యకి గనుంగొని నీవితనితోడ సాల్వనగరంబు
నకు హాయార్గోహణుండ వై సన్నాహంబు మెఱసి యొక్క
రుండన చని మదీయవచనంబు లన్నియుం దద్రాజడింభ
కుల యెదురం బలికి కలను చెప్పి రమ్మని వీడుకొల్పిన. 170

సాత్యకి సాల్వనగరమునకుం బోవుట.

ఉ. వేడ్కఁ బ్రణామపూర్వముగ విశ్వజగజ్జనకున్ జనార్దనున్
వీడ్కొని యాంజనార్దనుఁడు వేగమ కూడఁగ రా నరాంతు లీ
మాడ్కి మహోద్ధతిం జనియమానవ మాయనజోడున్గ్గఁదువుం
జూడ్కికిఁ దోఁప శౌరియనుజుం డరిగెం దురగాధిరూఢుఁడై.

సీ. చని సాళ్వపురము చొచ్చి నరేంద్రసంవన
మందిరద్వారంబునందు హయము
నవతరించి జనార్దనాంతఃప్రవేశంబు
మున్నుగా వారికిఁ దన్ను శౌరి
పుత్తెంచుటయుఁ జెప్ప బుచ్చి నాతం డట్ల
చేసి యర్హాసనాసీనుఁ డైన
పిదప రప్పించినఁ బెంపుతో సాత్యకి
యాంజనార్దనుఁ డున్న యాసనంబు

తే. నందుఁ గూర్చుండ దన్నక హాంసుఁ డతని
యాసనంబు విలోకించి యామనోజ్ఞ
భీషణం బగు వేషంబు భింబితావ
హిత్థరోషంబుఁ గనుఁగొని యిట్టు లనియె. 172

మ. ఇతఁడే సాత్యకి యిమ్మహాభుజాబలం బెల్లప్పుడుం జెప్పఁగా
శ్రుతిపర్వం బగు నేఁడు గంటిమిగదా శూరుండుధీరుండు సు
వ్రతుఁ డౌదార్యసమన్వితుం డఖిలశాస్త్రజ్ఞుండు శస్త్రక్రమా
ర్జితసారుండనుమాటలన్నియుఁదగుంజిత్తంబుదాత్తంబగున్.

వ. అనుటయు జనార్దనుండు. 174

క. హరిదక్షిణభుజము సమి
ద్ధురంధరుఁడు నయవిహారదోహలి హాలికిం
బరమాప్తుఁడు సకలకళా
పరిణతుఁ [1]డీతం డలంతిపని వచ్చునటే. 175

వ. అనుటయు హంసుండు సాత్యకితో నిట్లనియె. 176

గీ. కంసవైరికిఁ గుశలమే కామపాలు
నకుఁ బ్రమోదంబె యాదవులకు సుఖంబె
యుగ్రసేనుండు మొదలుగా నున్న సాత్వ
తులకు నెల్లను సేమమే దురితదూర. 177

క. అనవుడు సాత్యకి మోమునఁ
గొనసాగని తెలివి దోఁపఁ గుశలము నీచె
ప్పినవారి కెల్ల ననుటయు
ననియె జనార్దనునితోడ హంసుఁడు పిదపన్. 178

శా. కంటే శౌరి నతండు నీపలుకు లాకర్ణించెనే క్రమ్మఱన్
వింటే తద్వచనంబు చెప్పుమనుడు న్విప్రోత్తముం డిట్లనున్
గంటిన్ గంటి దయానిధిన్ గుణనిధిన్ గారుణ్యపాథోనిధిం
గంటిన్నమ్మికఁ దమ్మికంటిఁ గొలువంగంటిం గృతార్థుండనై.

1 డకలంకి రాచపని నచ్చునటే.

చ. అవిరళరత్నసూత్నకనకాసనపూర్వమహీధరంబుపై
నవవికచారవిందరుచి నవ్వెడుకన్నులచాయ చుక్కలన్
దివిజులమాయఁ జేయుసలుదిక్కులమ్రొక్కులఁ బేరమోడ్పు
య్యావనకర్త్రికైరవసంబులకతంబునఁగంటిమి రారిభాస్కరున్.

సీ. ఉరముకౌస్తుభరత్న ముదయాద్రితటమునఁ
బొడ కెంపుకలువల[1] బోటుబోటు
శిరముకిరీటంబు సురగిరినెత్తాన
రాజిల్లునగలింటి రాజు రాజు
కటిపచ్చఁబట్టు దిగ్దంతికుంభస్థలిఁ
జూపట్టురేయెండ జోడుజోడు
చేతిశంఖంబు గర్జితగజేంద్రము కేలఁ
బరగువన్నెలపూవుబంతిబంతి
తే. స్వామి కొలువులోనఁ దేజోమయంబు సేయ
మౌక్తికవితానమునసభామండపమున
సత్యభామాసఖీకటాక్షములగములఁ
జాలిగొనుచున్న దేవకీసుతునిఁ గంటి. 181

మ. కని యుద్దేపునితోడ వేడబమునం గర్వంబు గార్యంబుగా
ననుఁ బుత్తెంచుటఁ జెప్ప నోడితి జగన్నాథుండు నీ వింపు న
చ్చిన కావ్యం బెఱిఁగింపు మన్న పిదపం జెప్పంగ నొంటాడె న
వ్వనితా రెవ్వరు లేరు నాపలుకులన్ వారింప నింకేటికిన్.

వ. ఏ నప్పుడు పదార్థము సెప్ప గప్పం బడిగిన నప్పు డతం డెప్పు
డెప్పు డప్పార్థివేంద్ర వ్యయంబుం జూతునో యుచటం దెగు

---

1. బోటిబోటి.

జూతునో యనుచుండి వెండియుం గొండొకసవ్వి
యవ్విభుండు నారదుతోడ నూట లాడుచు నామాటల
యెడ ననాదరంబు చేసె నవ్వ్యాసుదేవుండు దుర్వ్యాసుతో
వినోదంబుగాఁ గొందఱు యతీశ్వరులకు బోధచేయించి
బ్రహ్మతత్త్వనిర్ణయంబునకు వెలుపక వారిచేత సుత్తరంబు
లిప్పించుచు నుండె నట్టియెడ నాతలంపున. 183

గీ. అకట నేరనివాఁడైరి హంసడిభకు
లేమిగా నిందుఁ బుత్తెంచి రేనివేల
వచ్చి పీఱెడి నైతి నివ్వ్యాసుదేవుఁ
డేటి చూడ రాదని చాల డిగులు గుడిచి. 184

క. మానితిఁ బని యామాటలు
మాని తిరుగుఁ డింక మీరు మనమాటలకుం
బూని మఱుమాట లాడఁగ
శైనేయుఁడు వచ్చెఁ బోన చాలుం బనికిన్. 185

క. అనుటయు హంసుఁడు గమగమఁ
గనలి మదిం జెఱుప్రు విడిచి కాలుచఁ బొగడం
జను నే పీనికి నని యి
ట్లను ననుమానింప కాజనార్దనుతోడన్. 186

శా. ఓరి బ్రాహ్మణధూర్త నాయెదుర నోహోసాహసం బెట్టిదో
వైరింగోరి నుతించుమాట లెటు గావచ్చెంగృతఘ్నుండ యిదేఁ
నోరే యెవ్వరి కెవ్వరయ్యెదరు నిన్నుం బెంచి మన్నించినఁ
గారామై యిటు చేసితే తొలఁగు మింకం జాలు నీ కార్యముల్.

మ. నిను రక్షింపక మున్న వేగపడి పూనెన్ శార్ఙ్గ కౌమోదకీ
వనమాలాంబుజచక్రభూమికలు గ్రైవారంబు ధరియించి నే
లినవాగారులచేత యాదవుల నోలిం గొల్చి తూర్ణుండఁగాఁ
బనిచెం గేశవుఁ డైంద్రజాలికగతిం బ్రాంతాన్యసైకంతటన్.

చ. పెఱికివి గాక నీవు నొకప్రగ్గడవై సభ లుండుభంగి ము
న్నెఱుఁగనివాఁడవై బ్రమసియుప్పరిముందర నేమిఘాటలో
యుఱవితి వారిజం కెనల నచ్చుటఁ ద్రోసడి వచ్చి యచ్చటం
[1]గఱివఁగ వచ్చునే బలిమి గాడిదకుం బులితోలు గప్పినన్.

శా. నా కీర్తుల్ముఱుపు ఖడ్గముం గలుగఁగా నాకేశుఁడైనన్ సాటియే
లోకంబుల్ పదునాలుగున్ గెలుతుఁ గల్లోలానిలంలోలవే
లాకూపారమువారముం గడియఁ జేయుం జాలినన్ దర్పకం
గైకొందున్ యదువృష్ణిభోజన్యసంఘధ్వంసనాహావ నై.

క. మాపట్టణమున నుండక
పో పో నినుఁ జంప రాదు పౌత్రుఁడవై
భూపాలకుసిరి మ్రింగితి
పాపాత్మా చుట్టు నైతి పగవారలకున్. 191

వ. అని పలికి సాత్యకిం గనుంగొని. 192

గీ. ఓరి యాదవ కష్టాత్మ యొక్కరుండ
విచ్చటికి నీవు వచ్చుట యేమిచంద
మేమునిను నంపనూకుఁడు సన్నెఱింగి గుఱింగి
కప్ప మిప్పుడు నా కీని కారణంబు. 193

వ. అనుటయు సాత్యకి యిట్లనియె. 194

---

1 గరిమము.

శా. ఆలోకింపుము శార్ఙ్గముక్తపటుబాణౌఘంబుచే నీమొనల్
నేలం గూలఁ గపాలపాలికలలో నిండారు రక్తంబులం
గ్రోలం గేలఁ బిశాచబాలికలు గైకొన్న స్వచ్ఛశ్రీజితోఁ
గ్రాలం బట్టినపిండికోరలగతిం గప్పారు ¹లోస్యంబుగాన్.
ఉ. తెచ్చెద రెల్లి నేఁడు మముఁ దెంపుననుంచిన నీసుహృద్డాకినుల్
మచ్చరికంబునం జవు లమర్చుటకై విభుఁ డుండు నీసునుం
జొచ్చినచోటు నొచ్చి రణశూరుఁడు శౌరి కరాసిధారచేఁ
బచ్చడి చేయఁగా జముని బాసనముం బురుడింపుచోటికిన్.
శా. ఆకంసాసురభంజనుం గినియఁ జేయం జాలునే జిహ్వ? హాం
సా! కోయంగలవాఁడ నిత్తు నది హస్తప్రాప్తిగా భూవరా
నీకం బెల్లఁ గనుంగొనంగ నిచటన్ నీసొమ్ము నీకిచ్చెదం
గాకే నంతటివాఁడనే తలఁచినం గర్వంబుఁ జెప్పింపఁగన్.
ఉ. మేడ్పడి రాజ్యగర్వమున మీఁదు దలంపక గాక చిప్పనుం
గాడ్పును గూడినట్టు మునిఘుస్సుని చేతుల శంఖశార్ఙ్గముల్
వీడ్వడి మ్రోయ డాయఁబడి వేసుర బోదలసింహనాదముల్
దోడ్పడ వెరసాటలము ²దూఁటెసమిస్తు లమీఁదఁ బాఁటినన్.
వ. వా రెవ్వ రంటేని వినుము. 199
సీ. హాలపాణి ప్రథముఁ డాహవశాలి సాత్యకి
నేను రెండవవాఁడ నిట్టివాఁడ
మొగ జోదు కృతవర్మ మూఁడవవాఁడు నా
లవవాఁడు నిశరుఁ డుల్లసద్బిరుదు
కంసారిఁ జేసినవాఁడు ఘనవిక్రమాఢ్యుండు
విపిధుఁ డాఱవవాఁడు విజయధనుఁడు

1 దె; లె, ర. 2 దూటెయు...బాటెయున్.

వివిధాస్త్రనిపుణుఁ డేడవవాఁడు ప్రఘనుఁ డ
ష్టముఁడు సారంగుఁ డుత్సాహశీలి
తే. నవముఁడు విదూరదుండు సన్నాహమహితుఁ
డుద్ధవుండు దశముఁ డింక నున్నవారి
నెన్నఁ గొలఁదిగా దిట్లాట యెఱిఁగి కృష్ణు
వెదకి తి[1]ప్పుడు పులిఁ గోల ప్రేసినట్లు. 200

క. హరితనయు లిరువురును మీ
యిరువురకును ముందుకప్ప మెవ్వని కెవ్వం
డరుచఁ గలవాఁడు వెట్టి
సురపతిపతిఁ బాసి రాజసూయము గలదే. 201

వ. ఇంకం గార్యంబు వసుసంబు దప్పె సంగరంబ పరిపక్వం
బైనయది వినుము. 202

క. దురమునకు న్మధురయుఁ బు
ష్కరముఁ బ్రయాగంబుఁ దగినకలఁకులు మీ కే
[2]దుర వగు నది గొను మనె హరి
యిర వగుగోపర్ధనంబు నేన యొసఁగితిన్. 203

వ. అనుటయుం గనుంగవం గినుక నిక్క నక్కమారయుగ
ళంబు గిటగిటాయమానదంతంబును జటులభ్రుకుటివికటనిట
లంబును నిబిడదీర్ఘతరనిశ్వాసంబును నిష్పేషణాభిషణకర
తలంబును నిర్గళితఘర్మజలకణాకలుషితకపోలంబును నగుచు
నపుడుగఱచి యిట్టున్నభంగిన పగఱం బరిమార్తు నను
చుండె నప్పుడు హంసుండు సాత్యకిఁ గో నిట్టనిగు. 204

---

1 పరున్నపులిఁ. 2 దొర వగు.

ఉ. ఓరిదురాత్మ నీకుఁ దెగ నోల్లక యుండుట నీపరాక్రమం
బారసి కాదురా వెఱవకొంటిమి దూతుఁడ నచ్యుతుండు నీ
వీరుల నిన్నుఁ జమ్మెటనె వ్రేయుడు డాయుడు బాహుశౌరికిన్
సీరికి బాహుసార మెడ సేయుడుఁ జేయుడు రాజసూయమున్.

మ. వినురా సాత్యకి మాట లేమిటికి రా పసఁగొండెటో పండ్రకే
తనసంకేతనరేంద్రసంతతిబలోదగ్రంబుగా మోహరిం
ప నవశ్యంబును నత్తుఁ బుష్కరసరస్సామ్రాజ్యంబునం వెళ్లగొ
ల్లైన లెత్తింతు విరోధులం బునిధిఁ గ్లిం[1]డొప్పుఁ జొక్కింపఁగన్.

వ. అనుటయు డిభకుండు. 207

చ. విడు విడుమంపు నాముసలసీరులు పోవులు గోపుచున్న వా
రెడపడకుండ మిమ్మిచట నన్నిటి [2]కొంగవలి సగ్గు గాచి నే
గొడగులు దప్పఁ బట్టినను గోటఁగ నేనిఁక [3]పట్టు పట్టినన్
బడుగులు మీరు చూడ హరిపాదుప్పనఁబంబుఁ గొట్టెదన్.

వ. అనుటయు సాత్యకి కోపించి. 209

చ. కడఁగితి [4]దౌత్యమున్న యటఁ గాన సహింపనె పోదుఁ గాక నా
కడిదము చేత నుండఁగ మురారివిరోధులఁ బట్టి పుష్పరుం
[5]వ్రొడిమయుఁ జూపనున్న నటిద్రోహులకుం దెసు ఎసిరుండము
ల్డఁబడకుండ మిమ్ముఁ బెడధారన వ్రేయుడు నేను యడుదున్.

వ. అనుటయుం గోపంబులు రూపంబులు గైకొన్న ట్లలంగున
నాహంసడిభకులు సాత్యకితో నీ వింక సంగరసన్నాహం
బున సకలసైన్యంబుల సమకూర్చుకొని పుష్కరసరోవరం
బునకు రమ్ము చావునకుం దప్పితివి పొమ్మనుటయుం గనలి

1 డొల్లి. 2 రన్నఁగ; నీకును. 3 పట్టి. 4 ధార్త్య. 5 దొడమయుఁ.

కలకల నవ్వి కలనికి నడచి కడు మాటలు సకలలోకైకనా
థుండు సమయింపక యున్న నిన్నుం జంపెద నగ దనుటయును
వాఁడు మాయసన్నం గయ్యంబునకుం దొడఁగిన వచ్చిన
నీవంతం బెఱుంగ వచ్చుం బొమ్మనుచు నాశైనేయుండును
నడిపంబు ఝళిపించుచు నీయకొని వెడలి హాయుంబి వాణం
బు చేసి నిజపురంబునకు నయుంబునం జనుదెంచి జనార్దను
దర్శించి తనపోయివచ్చిన యెల్లం గణింగించిన నారాయ
ణుండు మఱునాఁడు. 211

శ్రీకృష్ణుఁడు దండయాత్ర వెడలి పుష్కర సరస్తీరమున విడియుట.

మ. కడకం బన్నుగ నానతిచ్చుఁ జతురంగంబుల్ రణక్రీడకు
న్వాడలన్ డిండిమదుందుభుల్గుభులనన్ ప్రేయించి సైన్యంబు సం
దడిఁ బైపై నడియాలపుంబడగ నత్త్రాంబంచ సాంస్కృష్టడిం
బడ వాళ్ళం బిలిపించి చిత్తమున దర్పం బొప్పదం జేసెనున్.

వ. తదనంతరంబ సంరంభ సంభావితసన్నాహు లగుసారథులు
రథులకుతూహలంబునకు యోగ్యంబు లగుయుగ్యంబు
లమర సమరసమయంబున కనుయం బగుకాయకంపణా ము
సలముద్గరపరిఘపరశ్వథకరవాల భిండివాల ప్రాసముఖ ప్రహార
ణంబులు నిండ నొండొండ నమర్చిన నిడి పడగంబులు ముడి
వడ వెడలించి జడనిధులో నడయాడు పుండిని యోడలతో
పోడుజోడాడు రథంబులును [1]గుహంబులలోఁ బెట్టకన మెఱుఁ
గుటమ్ముల నిమ్ముల నిడి తెలిపుల నొలిపుగా నున్న

1 వగంబుతోఁ జేరన.

జోదులచేతిటంకారముఖరంబు లగుచాపంబులరూపంబులం
జూపట్టుపసిండికట్ల చుట్టంబులై భుజంబులం బొలుచుకటక
కేయూరంబులం గలసి కలసి బలసినప్రభలు మించికొని
ఖచించినపలువొడవులతోడం గూడం జూడ నలవడి వికచ
వివిధకర్ణికారపరికీర్ణవర్ణంబు లగునంగంబులం దెగడునాగం
బులును బేరు వేర భైరవమతంబు భారంగి లంగిణి కలీ
య విలాలనంబు మొదలగుఖరీసంబుల విరీసంబులైన
ఫేనంబులు దొరుగ నిరుగడలం గడలుకొనుకర్ణచామరంబు
లినుమడింపం గంపింపక లొత్తి చేయక పయివోవక కొ
క్కిరింపక తొడుకక పొట్టింపక చెల్లక నడచి కింకిణీగణ
ఝణఝణఝంకారాలంకారహేషారవకోలాహలంబులు
సెలంగ బంగరువుపల్లనంబులపైం బెల్లుఖచించిననానావిధ
నూత్నరత్నప్రభాపటలంబులతోడం జకళింపుచు నింద్రా
యుధంబులతోడం దొడరు చూపుచు గంగాతరంగంబుల
తెఱంగు దాల్చువాహనంబులును విశంకటకంకటవివిధవర్ణం
బు లుదీర్ణంబులుగా వీరరససముచితసంభాషణంబులు చలం
గం గలంగక తొలంగక తెరలక మరలక నడచుచు మనుపం
తంబులు మున్నుగా సేసలుం గాసెలుం జిందెలు పంచెలుం
బూంతలుం జేంతలుం జెలువుగ సురియ నుప్పిడిపిడియమ్ము
గఠారమ్ము దరువలి కొంగవా లడిదమ్ము గండగొడ్డలి కత్తి
గొంతంబు సబళం బీటె యినుపకోల సెలకట్టె పట్టెంబు సింగా
ణంబు చక్రంబు మొదలగుకైదువులు మెఱుంగులుగుఱుం
గలించిన రవిమండలంబు తెఱంగునవజ్రవైడూర్యమణిమరీచి

మధ్యంబునం బోలుచుసింగంబులసంగడివా రగువీరభటులు
నుం గలిగి బహువిధచాతుర్యంబులు శౌర్యంబులకుఁ జేవ
యొసంగ బిరుదులతోడియాతపత్రంబులు చిత్రపాత్రంబు
లుగా నడియాలపుంబడగలు మొగుళ్లతోడం దడంబడ
వెల్లివిరిసిన జలరాశిపోలుపునం దచ్చలంబు నడిచె నప్పుడు.

సీ. శార్ఙ్గనందకసుదర్శనపాంచజన్యకౌ
మోదకీకౌస్తుభములు వెలుంగఁ
బీతాంబరము గట్టి పెండెంబు డాకాలఁ
బెట్టి సన్నద్ధుఁడై పేరురమునఁ
బద్మమాలిక గ్రాల బద్ధగోధాంగుళీ
త్రాణుఁడై వందిబృంద స్తవములు
భూసురాశీర్వాదములు మింట నంటంగ
బలభద్రసాత్యకిప్రభృతు లెల్లఁ

తే. జేరి నడతేర నరదంబు దారుకుండు
గడప యాదవసైన్యసాగరము వొంగఁ
[1]వోలుత నడతెంచు [2]నిండుచందురుఁడు వోలె
రుచిరమూర్తియై నిలపన్నెండు వెడలె. 214

క. ఈవిధమున సేనలతో
నావిశ్వంభరుఁడు వెడలునప్పుడు దృష్టసం
రావంబు చేత సకల
స్థావరములుఁ గదలఁ బాంచజన్యం బొత్తెన్. 215

సీ. వడఁదనువన్ను గాంభీర్యగలిమిచే స
ర్వాంగసహకాంతి పేరణము సూప

---

1 గద్దిమ. 2 నల్లఁ జందురుఁడు.

సుత్రాంతలూఁగెడునుదయాస్తగిరులతో
నాకాశలక్ష్మి కోలాట మాడఁ
దెర లెత్తి సప్తసాగరములుఁ బొరలంగ
వసుమతియుండు గొండిలి పరిఢవింప
మొకములచాయ పెఱోకచందమగుగ నిట్ట
కమలసంభవుఁడు ¹ప్రేంఖణ మొనర్ప
తే. మంగళములలోని ప్రేంఖోలమాడ్కిఁ జుక్క
లిక్కడక్కడ నడచ నొక్క యనిమిషములు
బగులఁ బాతాళతలము ²గుబ్బటిలఁ జెలఁగె
శౌరి పూరింప నప్పాంచజన్యరవము. 216

మ. రథవేదండతురంగసైనికగణారావంబు నుదాత్తస్ఫురి
వ్యథనిస్సాణఘణంఘణంఘణఘణాధ్వానంబుతోఁ దిగ్వయ
త్పృథివీమండలమెల్ల నిండుటయుఁ బ్రస్థానధ్వనిం బ్రఖ్యానం
బ్రథనారంభవిజృంభమాణహరిసైన్యోత్సాహసంధానముల్.

వ. ఇట్లు చతురంగసైన్యసమేతంబుగా సమాగతాశేషసన్నాహంబు మెఱసి హృషీకేశుండు పుష్కరనక్షత్రంబున విడిసి తదీయ జలంబుల నుపస్పర్శంబు చేసి మొన లేర్పఱిచి యున్నయవసరంబున. 218

హంసడిభకులు యుద్ధసన్నద్ధులయి వచ్చుట.

మ. భసితాలిప్తసపుస్త్రిపుండ్రనిటలప్రత్యగ్రరుద్రాక్షదా
మసముజ్జృంభితవేషులై సరభసుర్ఘోషోత్కటస్వస్త్రనో

1 పెక్కణ. 2 గుబ్బతులు పోవ.

స్త్రసమృద్ధిఁ రథములు వెలుంగ మును భూతవ్యాప్యమే తేర రా
జసహస్రంబులతోడ హంసడిభకుల్ సంగ్రామసన్నద్ధులై.

సీ. [1]ఉద్ధతి నిజదశాక్షౌహిణీబలముతోఁ
  బడగలు గ్రాలంగ వెడలుసప్పు
డనసరం బెక్కెఁగి దానవు లనేకసహస్ర
  సంఖ్య లేతేర విచిత్రుఁ డనఁగ
దైత్యేంద్రుఁ డట మున్న తత్కుమారద్వయి
  సఖుఁ డైనవాఁడు హంసునితోడఁ
బోటోడ్డి గెలిపించెఁ బూర్వగీర్వాణుల
  నారాయణునితోడఁ బోరి పోరి
తే. ద్వారవతియందు నోంచె యాదవుల నెల్ల
నట్టి డింభకుండు దోడు రా యాతుధాన
ముఖ్యుఁ డగునాహిడింబుండు మొనకు నడిచె
దైత్యులెల్లను జెదర యాదవులు సెలఁగ. 220

వ. ఇవ్విధంబున. 221

క. ఎనుఁబదియొనిమిది [2]లక్షల
దనుజాలు రాక్షసులు నడవఁ దమసైన్యంబుల్
మొనలై పదియక్షౌహిణు
లనూనగతి నడవ నడచి రానృపతనయుల్. 222

సీ. కరటిఘటాకోటికటనిర్గళన్మదా
  సారంబు దొలుకారుఁ జేరఁ బిలువ

1 సన్నద్ధ. 2 వేవుర.

రథనేమినిర్భిన్నపృథివీపరాగంబు
నీహారసమయంబు నేర్పఁ బెగడ
సుభటభుజోద్భటస్ఫురితకాప్రభాభంగి
మండువేసవితోడ మాటలాడఁ
దురగఘట్టఖలీనధూతఫేనతారకా
వళి శరత్కాలంబు వరుసఁ జూపఁ

తే. ఘనచంచలధ్వజపటపల్లవములు
ఘనవసంతంబుఁ దెలుప సన్నాహతరళ
ఖడ్గలతికలు శిశిరంపుఁగడఁక నెఱప
హంసడింభకులసేన యొఁ డనఁగ నడిచె. 223

వ. ఆసమయంబున. 224

క. బాంధవము చూడక జరా
సంధునిపు డిగ విడిచి వారి సైరణ చెడి క్రో
ధాంధునిపు దుర్వాసుం డను
సంధించుం దనవుఁ దగనిశాపం బనుచున్. 225

క. ఇటు నడచి రెండుబలములుఁ
బటుగతిఁ బుష్కరతటాకపార్శ్వంబునఁ జే
రుట పూర్వ[1]జన్మసుకృతము
ఘటియించుట గాక యిట్టికలనుం గలదే. 226

తే. పొసఁగఁ బుండరీకాక్షునిఁ బుష్కరంబుఁ
దలఁచినంతన పాపంబు దొలఁగుఁ జెంత

1 జన్మకృతసం, ఘటనమహిమ గాక యిట్టి.

నుభయమును గూడె నచ్చోట నున్నవారుఁ
జన్నవారును గైవల్యసారథనులు. 227

క. ఆకలన నుభయబలములుఁ
గైకొన కొం డొంటిఁ దాఁకి ఘటితపటహభే
రీకాహళకోలాహల
సాకారస్వైరవిహరణాహంకృతులై. 228

వ. ఇట్లు తలపడి సాయకనికరంబులఁ గరంబుల మునికట్లుపట్లును దునిమిన మునుకొని కరవాలంబులు వదనంబులం గఱచికొని కదనంబునకుం బఱచువారలునుం గనుంగొని గడ ప్రేసినం గినిసినట్లు దునిసినచరణంబులతో మరగాళ్లం దిరుగువారవరులకై వడిం దిరిగి యడిదంబులంబొడిపొడిగానడుచునడబోదుభటులును దండతండంబు లగువేదండంబులతొండంబులు దండెలం దగిలిసంగడలనేరని తురంగంబులపై మలంగి దంతంబులకోలందికిం దరునలికత్తులం దుత్తుమురుగా మెత్తి విడిపించురవుతులు చేరులగముల చేరువల సాదనలు గట్టువారువంబులపక్కెరలపై నెక్కుడుఁ జూచినం గ్రిక్కిఱిసి నాటిన నెఱనారసంబులు వెఱికి పిఱుందు ముందఱగా నేసిన విలుకాఱ చేతం జీకాకుపడినరథికులును గపుపులు గొండం బొడచి గుత్తునగడలకడలం బ్రేవులు చుట్టి పట్టి దిగం బడక వెలిబొమ్మలం గట్టినట్లు ప్రేలునును ప్రేల్పడి వెలలకంఠీరమ్ములు ఱెక్కికి గడలు తెగ నఱికి తెగ నుఱికి పగఱం జిత్తుముత్తుచేయుసహాజసాహసులును డొంకెనలం బొడిచినఁ [1]గళ్ళాలు గదచి తాళ్ళులు విఱిచి సంఘులు గొంది ప్రక్కలు

1 గెళాలు గఱచి త్రాళ్లాలు విఱిచి.

ప్రక్కలు చేసినం జలింపక బెంకింపక జంకించి లస్రుపి నడచిన బొమిడికంబులతోడన గొమ్ములు నలిగిటి గ్రుసిన తలలు నుసిం దెలం బొడివి కట్టి పెట్టికొని నిట్ట్రస యసిధారలును గసిమసంగినమారి పిసికి పిండలినంపు చేసిన చందంబున గొండ లైనకండలలోఁ గలసి పేరసనుగ్రీవంబునఁ దిరంబు నవి మెట్టి యిట్టటు గదల నేరక యూరక యున్న గజంబులపై గజిబిజింపక భుజబలంబు సూపుజోదులును నురవడించిన యరదంబులకడనొగలు వాఁగి తలలు నగిలి హయంబులు గూలకమున్న లవణిగలిగి లంఘించి కరవాలంబులు విసరిన మ్రొగ్గతిలినయుగ్యంబులును వలలు దునిసిన సారథులును గడిఖండంబు లై నకోదండంబులునుం గలిగి రథులతోఁ బలుగాఁడి పై జిరాణంబుల బారి నమరి నరిం బడినయాశ్వికలును బలకలవారి పై బుయిలోడక ప్రుటకొల్పిన కరిఘటల కడ్డంబు చొచ్చి పచ్చురికంబునం బచ్చడికి నలిగినట్టు గొమ్ములు విఱిచియు నెమ్ములు త్రుమ్ములు చేసియు గుండాదండంబులు చిదిమియుం గుంభంబులు వగుల నేసియుం బ్రక్కలు నెక్కలు వాపియుం బక్కవిధంబులం జిక్కువఱచు పంతగాఱును మఱియును గిరిగొన రాలినమణిభూషణంబులుంజిద్రుప లైనమకుటంబులునుం జిందఱవందఱ లైనజోళ్లునుం జిక్కువడినచామరంబులును నొఱగినపడగలును దఱిగినమస్తకంబులునుం బొరలెడియట్లులును దొరలెడితిట్టలును గట్టిలుకొన్నకైదువులును బోడి గ్రుమరథాంగంబులును నలిసిన యంగంబులునుం దెలిసినమొగంబులునుం గ్రాలం గీలాలజ

ల ప్రవాహంబులం దేలియాడు వెలిగొడుగులును బుట్టుల మీఁదం గా లూఁది యున్న బేతాళబాలికలు పుండరీకంబుల మూఁగిన యళికులంబు విడంబింప నిశితభల్లంబులం బెల్ల గిల్లి డొల్లిన సమౌక్తికగజకుంభపాలికలు గరంబులం బూనిన డాకినులు సురనారీవీరస్వయంవరసమయంబున సకుంకుమాక్షతప్రాతపాత్రహస్తలై [1]సువ్రతంబు చెప్ప వచ్చిన సతులం దలఁపింపఁ బ్రహారముఖోచ్ఛ్వసరసాసు లగుపీఁపల బొండుగలు వ్రచ్చి పెఱికి తిగిచినం బ్రేగులు రాకున్న ముక్కుల నూఁది పట్టి వెనుకకు నిక్కి ఱెక్కలు విద్రుచు కంకగృధ్రంబుల చేతం జలిగాలి వోడమినం దెలిసి సచేతనంబు లగు కళేబరంబులునుం గలిగి మఱియు నొండొరుల మెచ్చక నీసున వ్రేసిన యసిధారలు మండ గండుమిగిలి మెదడునం బ్రుంగి మజ్జంబులు దలమునుకలుగ నందడిం బడఁబడ కుండ ముందల పట్లు పట్టికొని పోట్లాడువారును మొనకయిదువుల పయిఁ దఱియు నుఱికి నఱుసు సేయక పీఁపునం జెంగలువ రేకులు పడలినయట్లు పెడలఁ గెడయువారును వీర వారనక వీరావేశంబునం జేతులకసివోవం జలరేఁగి సింహనాదంబులు సేయుచు మోఁదువారును దిగుడు వడక తివియక ధీరంబు సెడక బీఱువోక యొడ్డగిల యొదుఁగక వేసఱక విఱుగక విబుధలోకంబునకు వెక్కసంబును వేడుకయునుం గదుర నసమ సమరంబు సేయ మధ్యాహ్నసమయంబయ్యె నయ్యవసరంబున. 229

---

1 చవుతంబు.

తే. దనుజవైరి విచక్రుఁ దోఁ దలపడుటయు
హలధరుఁడు హంసుఁ దాఁక సాత్యకి యుదగ్ర
డిభకు మార్కొని దల్లడించు నుగ్ర
సేనను సేననృపతు లుత్సేక మెసఁగ. 230

మ. మఱియుం బక్కనవాని దక్కనరిపుల మార్కొన్న చో శౌరిడ
గ్గఱి బాణంబులు మూఁగు దబ్బఁదలుపుఁ గప్పెన్విచిత్రంబున
త్తఱి నేసెం దెగనిండ నారసములన్ దైత్యానీకంబునం
గఱి దోఁపన్ హరియున్ భుగుల్భుగులుగాఁ గ్రక్కె న్వెసన్
నెత్తురుల్. 231

క. పదునాలుగుజగములుఁ దన
యుదరంబునఁ బెట్టి విష్ణుఁ [1]డుదాత్తుఁడగుఁ దత్
తుది సుమియునాఁటిచందము
మదిఁ దలఁచె మహేంద్రుఁ డప్పుడు మాధవుని దెసన్. 232

చ. హరి నిశితక్షురప్రమున నాతని ఱెక్కలు గొట్టి సారథిం
బొరిగొని మూఁడుతూపుల నపూర్వగతిన్ హయముల న్వధించి భీ
కరతరపాంచజన్యరవగర్వము చూపినఁ దేవుఁ డగ్గి యాఁ
దరిదిగదం గదల్చె దనుజారికిరీటముఁ దల్లలాడుచున్. 233

తే. చేరి యటు వ్రేసి దనుజుండు సింహనాద
చటులవదనుఁడై దోర్దండపాషాణ మొకటి
శతగుణము ద్రిప్పి శౌరివక్షంబు చూచి
వైచె నది పట్టుకొని వాని వైచె విభుఁడు. 234

క. వాటునన మూర్ఛ వోయియుం
బోటరిదైత్యుండు దెలిసి బొమముడి గినుకం

1 డుత్పాతకుఁడై.

జాటఁ గరఘటితపటుపరి
ఘాటోపము చూపి శౌరి కతఁ డిట్లనియెన్. 235

ఉ. ఈపరిఘంబుతాఁకునను నెంతటివాఁడవు నీవు పోరిలోఁ
బ్రాఁపయి వచ్చి దేవతలపాల మదీయభుజాబలంబు నే
మీఁ బొడగాన వేఁకొలుక మెత్త నొకో చెడిపోయె దేల నీ
పాపము నాఁటిసిస కద బాప బలచేసియు నాఁటిదే కదా.

క. అను డుం బరిఘము వైచిన
దనుజాంతకుఁ డొడిసి పట్టి తనఘన హేతిం
దునుకలుగ నఱికి నీపాం
గినపుడిసేడుఁ బోయె ననుచు గెలి యొనర్చెన్. 237

వ. ఆదనుజుండును నిండియు. 238

—◎ శ్రీకృష్ణుఁ డాగ్నేయాస్త్రమున విచిత్రుని సంహరించుట. ◎—

మ. ఘనశాఖం బగువృక్షముం దెఱికి యాకంపార్పి వైచినన్
వనజాతుండును గంసిధార నది వ్రేస్వన్ వైచి చేపట్టి త
త్కనశస్త్రంబులనెంచి కొంతపడి కాగ్నేయాస్త్రముంబూన్చి
త ద్దనుజుం గాల్చి మరల్చె నంతఁ గదిసెం దండ్రిణాముం
దుణాముస్. 239

తే. ఉన్నవైదే తీయు లందఱుఁ గన్నవారు
గన్నదెన్కలఁ బోయి సాగరములోన
నడఁగి రటు నీళ్లలోనిము న్నక్క రి గాని
నేఁడు చూడగా ధరిత్రికి నగయు లేదు. 240

వ. అంత నిక్కడ. 241

చ. హలధరుఁ డేసె హంసుఁ బడియమ్ములనైదిట నేసిహంసుఁడా
హలధరు నాతఁ డాశరము లైదిటనైదిట నాఁగి రేఁగి మొ

క్కలమున నారసంబొకటి గాఁడఁగ వానిలలాటమేయుచుక్
సోలసి యతండు తేరిపయిఁ జొమ్మలు వోయి నచేతనస్థితిన్.

చ. తడవుగ నుండి తేఱి బలితంపుశరం బరిఁబోసి యేసి బె
ట్టిడ రెడుసింహనాదమున హంసుఁడు గ్రాలఁగ నేఁటుగంటి[1]ను
గ్గడు వగు నెత్తుటక్ సుడిసి క్రక్కుడు నెత్తుటఁ గుంకుమచ్ఛవిం
బడిసి హలాయుధుండు కనుపట్టెడు కింక నహంకరించుచున్.

ఉ. పూచినకింశుకం బనఁగ బుత్తడిలత్తుకబొమ్మ వోలె నా
రాచము లేడువే లొకపరంపరగాఁ బరఁగించి సైపయిం
ద్రోచినఁ దేసఁ గాఱ్ముకముఁ దూణముఁ గేతనముక్ మునింగి
దుఃఖాచితదేహుఁ డై కడఁగి హంసుఁడు గన్నులు నిప్పు
లొల్కఁగన్. 244

తే. ఒకశరంబున బలభద్రు నుచ్చిపోవ
నొకటఁ బడగ ద్రెళ్లఁగ వేఱొకట సూతు
నాస డిగఁగా రయంబున నేసి యేసె
నోలి నాలుగుగుఱ్ఱాలు నేలఁ గూల. 245

క. ఒదవినకినుకం గొదగొని
గద గొని హలధరుఁడు రథముకండ్లను నొగలుం
జదిపి పతాకయు సారథి
విదారణము చేసి మిన్ను ద్రీలఁగ నార్చెన్. 246

ఉ. అంతటఁ బోక సూతు నదరంటఁగ ద్రెయ్య రథంబు డిగ్గి వాఁ
డంతకదండసన్నిభగదాతిభయంకరబాహుఁ డై పరి
భ్రాంతి యొనర్చె నిద్దఱు నపారపరాక్రమకేళిఁ దేలి రం
తంతకు నంతసంగము లహంకరణంబునఁ గొంత వింతగన్.

1 యుం, గడువఁగ.

వ. ఇట్లు గదావిహారంబున హంసహలధరులు రుధిరధారాసా
రంబునం దడిసి నడిసెడక వారింపక యోసరిలక యోలంబు
గానక పంతింపక పాదుకొనక సడలక శంకింపక సందీక
సరసుగానక వెనుకమెట్టక వెగిరపడక చలిచిపోక చాలిం
పక చలింపక చాయ దలుగక గదలు సారించియు సైరిం
చియుం జొట్టియుం దట్టియుఁ గదల్చియు నదల్చియుఁ
దాఁకించియుఁ బోఁకించియుం బూఁచియుం జాఁచియు
మోపియుం బాపియు జడిసియు నొడిసియు నెత్తియు
నొత్తియుఁ ద్రెంచియుం ద్రోచియు వివిధ విచిత్రవిహా
రంబులం దిరుగ హలాయుధుండు దక్షిణమండలప్రచారం
బునం బరఁగిన హంసుండు సవ్యభ్రమణంబునం గదిసె నప్పు
డయ్యుభయపురవట్టనయు ధాకయు లసణియు లాఘవుం దె
గువయుఁ దెలివియు మత్సరంబును మదంబును పెనుపును
వేగంబును సైరణయు సాహసంబునుం గనుంగొని సురముని
గణంబులు పక్కసంబున నిత్తెఱంగుసమరం బింతకు ము
న్నెన్నండునుం గాన మనిరి తద్గదాధరయుగంబు వృత్ర
వాసవుల విడంబించె నట్టియెడ హంసుండు వలపలి దెసఁ
జొట్టికొని వచ్చుటయు నాబలభద్రుండు డావలివంకం దిరిగి
కదియుటయుం బిడుగుం బిడుగు గడిచినచందం బయ్యెనయ్య
వసరంబున. 248

క. డిభకుండు సాత్యకియుఁ బర
ప్రభావపరిభవవిహారపారీణులు సా
రభుజాబలవిభవులు లో
కభయంకరమూర్తు లగుచుఁ గలసఁ గదిసినన్. 249

సీ. సాత్యకి డిభకుపై సాయకదశకంబు
నిగిడింప నవి వాని మొగమునందుఁ
[1]జనుమొనమీఁద వక్షంబుపై నాటిన
నతఁడు సాత్యకి నేసె నయిదువేలు
నారసంబుల వాని నడుమన తునుమాడి
శైనేయుఁ డార్చినఁ జాల నలిగి
విశిఖసప్తక మేసి పెండియు లక్షబా
ణంబులు వఱపిన నఱకి వైచె
తే. వృష్ణివీరుఁడు డిభకునివిల్లు దునిమె
నర్ధచంద్రబాణంబున నతఁడు వేఱ
వింట నిశితక్షురప్రంబు పెలయఁ దొడిగి
శినివరునిచోఁగ నెత్తురుచింద నేసె. 250

క. ఆమని ముల[2]మోదుగుతోఁ
పోఁమించి మురాంతకాసుజుఁడు నెత్తురున
త్తై మఱియు నఱకె డిభకుని
చేముందఱ మెఱయువిల్లు శితభల్లమునన్. 251

చ. డిభకుఁడు వేఱ వింటఁ బ్రకటించినబాణసంఘముల్ ధరా
విభులు గనుంగొనంగ యదువీరుఁడుగాసిసేయఁగానిచాపముల్
రభసమెలర్పఁగాఁబటుశరంబునఁ ద్రుంచి క్రమంబుతోడఁద
ద్విభ చెడఁద్రుంచెఁజాపములుపంచశతంబుశరంబు నేకమున్.

క. ఎక్కెడు వేగము వింటులు
దత్తఱమున విఱుగ నేయుతమకము వైనన్

1 జనుమఱ. 2 మోఁదుగుతోఁ.

జిత్తములు గృపాణరణా
యత్తములుగ నిలకు నుఱికి రావీరవరుల్. 253

వ. ఇట్లు ఖడ్గహస్తులై కదిసినప్పుడు. 254

ఆ. సోమదత్తినకులసౌభద్రదాశ్వాస
నిప్రసిద్ధఖడ్గనిపుణవిద్య
డిభకసాత్యకులకడింది శౌర్యమునందుఁ
గానవచ్చె నట్లు గదిసి వారు. 255

వ. భ్రాంతంబు [1]విభ్రాంతంబు విద్ధం బావిద్ధంబు విప్లుతంబు విసృతం బాకరంబు వికరంబు భిన్నంబు నిర్మర్యాదం బమానుషంబు సంకుచితంబు వికుచితంబు సవ్యజానువుహామ జానువు చిత్రకం బాహితకంబు క్షిప్తంబు గుడుంబంబు లంబనంబు వృతంబు సవ్యబాహువు వినిర్బాహువు సవ్యేతరంబు నృత్తంబు త్రిబాహువు తుంగబాహువు సవ్యోన్నతంబు చాసి పృష్ఠతఃప్రసారణంబు యోధికంబు పృథితంబు నన ముప్పదిరెండు ప్రచారంబులం బరిభ్రమించి నన సేవకులునుం బోలెఁ జోరుప లేచికొని ప్రతిగ్రహీతలుం బోలె ధార యేమఱక జూదరులునుంబోలె దండ మఱవక వ్యాలిపికులుం బోలె ముష్టి వదలక గొండ్లి పరిభవించు నట్టువులునుం బోలెఁ [2]జాళలు చూపి [3]గొుగ్గు లాడెడువా రునుంబోలె నాసపా[4]టున నిక్కి తూర్పెత్తువారును బోలె విసరి గ్రాసునం దూఁచుచువారునుం బోలెఁ దట్టిదారకులునుం బోలె సట్టించి పనిఁ దిరుగు వెరవరులునుంబోలె మసలక వడివసంతమాడెడువారునుం బోలెఁ జిమ్మికొకటుస్యవహారు

---

1 బుద్భ్రాంతంబు. 2 జాళ్యాలు. 3 సోగు. 4 టుం దక్కి.

లుంబోలె మెట్టుకొని విరక్తవిటులునుంబోలెఁ జేయిూక
తనిసిన [1]గవరలునుం బోలె సరకు గొనక సటమటపుఁగోమ
టులునుంబోలె లెక్క సేయక పాఒరసమర్థకులునుం
బోలెఁ జంపం దలంచి యడిదంబులు జళిపించిన ఝుణఝుణ
ఝుంకారంబులుం దదీయపరస్పరఘర్షణ క్రేంకారంబులుం
దమహుంకారంబులును ముప్పిరిగొనం గొప్పరించియుం గొ
సరియు విచ్చియుం జొచ్చియు నదలించియుం గదలించియు
బోరు నవసరంబున సురవిద్యాధరగంధర్వదివ్యమునులు దివ
మ్మున నిలిచి యవ్విగవ్వయుంబుం గనుంగొని ప్రక్క
సంబున. 256

చ. ఇతని కితండె సాటి యగు నీతని కీతఁడె సాటి సాటి చెప్పు ను
ద్ధతిఁ జనుదెంచు వింట నడిదంబున నింతటివారు లేరు సుమా
పతి కొక రుండు శిష్యుఁడును బాహుబలుండు ద్రోణునకొక్కరుండును
ధీరతముండు శిష్యుఁడు ట్లిట్టువుడకన్ రణాధిపులఁ జెప్ప నేటికిన్.

గీ. అర్జునుండును మురారి సాత్యకియు వీరు
ముగురు జయశాలులు లని మొన మోనసోను
శక్తిధరసైన్యదిభకులు సములు వీరు
ముగ్గురు మహారథులు శౌర్యమూలధనులు. 258

వ. అనుచుం గొనియాడుచుండె నాసమయంబున. 259

మ. వసుదేవుండట యుగ్రసేనుఁడట సన్నారింపు వారం సుక్రో
ధసముల్లాసముతో హిడింబుఁడు మహాదంష్ట్రాగ్రసంఘన్నసై
న్యసమూహంబు దయితాఁకెనాన్నృపులు బాహాసారముం జూ
పినఁ, బెనమ్రింగెంగడుపారవీరవరులకా విస్ఫారబాహాగ్రుఁడై.

---

1 తలుపరులునుం.

వ. ఇట్లు మున్పటం దలపడినయదువృష్ణిబలంబులకు భయంకరుం డై దౌడలు గొఱుకుచుఁ దల విదుర్చుచు మిడుగ్రుడ్లు ద్రిప్పుచు మీఁసలు దూచుచు బొమలు సాఁచుచు బారి సముద్దుం గడు పక్కళించుచుఁ గాలం జరుముచు మేను పెంచుచు మెడ నిక్కించుచు సరదంబుల సరదంబులతో నంటసిల నడుచుచుఁ దురగంబులఁ దురగంబులతోఁ దుత్తుమురుగాఁ దూఁటుచు దంతావళంబుల దంతావళంబులతోఁ దలలు నగులం దాఁటించుచు వీరుల వీరులతో విటతాటంబుగాఁ విఱుగ వ్రేయుచుం బ్రళయకాలరుద్రుండు ప్రజలపైఁ బరగుచందంబునఁ జటులగతిం జాలు మగలఁ జట్టలు వాపి చవిగొనురుధిరపయఃపానంబునను మేదఃఖాదనంబునను మజ్జామజ్జనంబునను జీవమిగిలి చేరినపీను లాహారంబుగాఁ గుంభకర్ణుండు వానరబలంబుల మ్రింగుభంగి దోఁప యదువృష్ణిసైన్యంబు నిరవశేషంబు చేయుచుం గడిసిన నావృద్ధనృపతి బిడ్డలు సాహసంబునం గంభీరనంబుతోడం దలపడినతగ్గక్కైవడి నారాతిసుతోడం దలపడి.

మ. ఖరనారాచపరంపరం బఱపి సీఁకం దాఁకి పాతాళగ
హ్వారముం బోనినిజాస్యముం దెఱచి రక్షోధీశుఁడన్నింటి ని
స్తురుఁడై మ్రింగి తదీయచాపములు రెండుం బట్టి ఖండించినం
దెరలం బాఱక యున్నవారిఁ గని యాదేవవ్యూహుండిట్లనున్.

ఉగ్రసేన వసుదేవులు హిడింబునకోడి పోవుట.

చ. ముదుకలమాంసము న్నెదడు మోదముతోఁ గడుపార మ్రింగ నే
డొదవె మదీయభాగ్యమున నూరకనోరుసొరుండు రండుమీ

రదవద గాక నావుడుఁ దదాననదర్శనముక్తశస్త్రులై
మదమఱి పాఱి రానృపులు మానిసిదిండికిఁగాక భీతితోన్.

వ. అట్టియెడ హాలధరుండు. 264

మ. కని కంసాంతకుతోడ హంసునికి సంగ్రామంబు వర్తించి త
ద్దనుజుం జేరొక్కనియిక్కడిక్కడ భవద్దర్పంబు గ్రక్కింతున
మ్మనుజాధీశులఁ దోలనే లనుచుఁ బల్కుం జుక్కా భుజాస్ఫాలనం
బనిరుద్ధక్రియఁ జెల్ప నీతశరచాపాటోపుఁడై తాఁకినన్.

చ. కనుఁగొని వీనిమేనుబలుగండల నాఁకలి వుత్తుఁ గాక నే
డని దనుజాధముండు వికృతాననుఁడై బలభద్రుఁ దాఁకినె
ట్టన నెఱిలావునంబిడికిటం బొడిచెం హాలపాణి యొక్కము
ష్టిన తనముష్టిఘాతముపిండింబునకుంజవిచూపి పండియున్.

క. వారింప రానిమదమున
వారిపుఁడుఁ జటచటారవంబులు నెగయం
బోరాడిరి వీరలు చే
యారఁగఁ బిడిగ్రుద్దులాట నాసమయమునన్. 267

క. పిడికిటఁ బొడిచె పిండింబుఁడు
వడితో హాలధరునిఁగురము వానిఁగుచంబుం
బిడికిటఁ బొడిచెను రాముఁడు
విడువక యఱచేత నోరు ప్రేసెం జెలుచన్. 268

ఉ. పోటున ప్రేటునం దిరిగి బోరగిలం బడియున్న దానవుం
గాటుకకొండ నెత్తుటిఁదోగు తెఱంగున నుత్త్రిప్పి చె
ర్లాటముచూపి పీఁచు [1]మొదలామనకంచుబలుండుసంగరం
ఘాటము దాఁటనై చినడిగంబకెంగ్రోశయుగంబుచక్కఁటిన్.

1 ముదలా.

క. వికలగతి నున్న రాక్షసు
లోకనోకని మొగంబు గాన కూరక చని రం
తను నరుణాకిరణుకిరణము
లకుఁ బడుమటికొండపంచలం బడ నలసెన్. 270

సీ. కడపంగ రానున్న కాలఖడ్గము చేతఁ
బగలింటితల నేలఁ బడినయట్లు
సాయంతనం బనుజాలరి జలధిలోఁ
బచరింప వల డిగ్గఁ బాఱినట్లు
పొడ నైనయా కాళభూరుహంబున సంధ్య
గోయంగ గోల [1] ద్రవ్వి కూలినట్లు
చరమదిగ్భామాళికరమున వరుణుండు
గడియట్టుఁ బోల వొట్టి నడఁగినట్లు
తే. త్రుంపుగుబ్బలిపాఱక కొప్పరించి
పట్టఁ జాలక నైచిన బ్రద్దపరికెఁ
బొటయుగుచు ముగురవోత్తుపళ్లెరంబు
భానుమండల మంతఁ జూపట్టె దయ్యె. 271

క. కాలుమలలు-చీఁకటితో సం
దులురాజులు సమర ముడిగి తగ నెల్లిటికిం
గోలు గలకలసగు నరవ్రుడు
నెలి నగుగోష్ఠనాత్రి నేలను నసుచున్. 272

క. రెండుబలంబుల వారలు
నొండొరులనుఁ జెప్ప నప్పు డుద్ధతమతు నై

1 వ్రేలఁగూలి.

రండనఁగ హంసడిభకుల
దండాగోవర్ధనాద్రితటములను విడిసెన్. 273

మ. హరియారాత్రి బలంబుఁ బుష్కరతటాకారణ్యమధ్యంబునన్
వెరవారన్ విడియించి తేపకడఁ బృథ్వీనాథు లెల్లం దనున్
గురుసన్నాహబలంబుతోఁ గొలువఁ బద్ధోపస్థనోదవ్యస్థుఁ గాం
తరభూమిన్ యమునాతటంబున సమూఢానందుఁగాఁ బన్నినన్.

గీ. హంసడిభకులబల మెల్ల నాయితముగ
మోహరము చేసి నడచిన మొనలు రెండుఁ
దలపడి భయంకరంబుగ దారుణాస్త్ర
శస్త్రపాతంబు చేత సుత్రాహ మెసఁగ. 275

గీ. చెలఁగుబలములతో సుగ్రసేనుఁ డేఁకి
బాణముల హంసుఁ డిస్సూటపడిట వేసె
డిభకుఁడును వసుదేవు నేఁడింట వేసె
నిరువురం బొదివి యాదవు లేసి రంత. 276

క. అప్పుడు పదిపదియమ్ములఁ
దప్పక యాదవుల బ్రహ్మదత్తకుమారుల్
నొప్పింప రుధిరధారలు
చిప్పిల్లనివారు లేరు సేనలలోనన్. 277

చ. తమబల మింక నీఁగు నని తత్సమయంబునఁ గృష్ణరేవతీ
రమణులు దాఁకిరయ్యెడ పురన్ సుపసిద్ధమునీంద్రబృందముల్
సమరముఁ జూచి మెచ్చ హరశాసనతత్పరభూతసుగ్ర్యముం
గ్రమమునఁ దోఁచె దోడుపడ రాజకుమారులు రెండువిక్కులన్.

మ. హరితో హంసుఁడు సీరితో డిభకుఁడున్ హంకారహుంకారభీ
కరశంఖధ్వని విక్రమం బెసర నేఁకం దాఁకిరం బ్రొంచజ

న్యరవాడంబరముల్ సహింపకడరె ల్మూహేశభూతద్వయం
బరవాయింపుక లేక హస్తధృతశూలాకారఘోరంబుగన్.
గీ. అడరి హరిమేన శూలంబు నదుముటయును
జెలునగవుతోడ దివిజు లచ్చెరువు నొంద
వారితేరిపై కుఱికి చేయూరఁ బట్టి
విసరి యుత్తర [1]దిక్కున వీచి వైచె. 280

కృష్ణుఁడు భూతద్వయమును గైలాసాద్రిపైఁ బడవైచుట.

క. వైచిన నిరువురుఁ గైలా
సాచలశిఖరమునఁ బడి మహోద్భుతమతులై
రాచండ నెల్ల హంసుఁడు
చూచి హరిం గ్రోధపరవశుం డై పలికెన్. 281
ఉ. విఘ్నము చేసె దీల పృథివీపతిలోకము గప్ప మిచ్చె శ
త్రుఘ్నుత రాజసూయమఖదోహలి మూజనకుండు సత్కృపా
నిఘ్నుఁడు దోకింత దోడ్పడిననిన్ను ముదంబునఁ జూచునీశిరో
దఘ్నము లింకఁ దెమ్ము కవదంసముగాఁ గనకంపుఁగొలువల్.
ఉ. రాజుల కేను రాజ మఱి రాజశిరోమణి రాజు దేవతా
రాజికి నెల్ల నీవసమె రానెదు నాసరివాఁడుగా [2]విసీ
తేజము మూలి తంచు నతితీక్ష్ణశరం బరిఁ బోసి యేసినన్
భ్రాజిత మయ్యె నప్డు హరిఫాలమునం దిలకంబుపోలికన్. 284
వ. ఇట్లేటు నడి విచారించి.
మ. ప్రకటస్యందనకేళికిం దగినసారథ్యంబు చేయంగ సా
త్యకిఁ జాలించి తదాత్తచిత్రగతిరథ్యాడంబరం బొప్ప దా

1 ధిక్కునై. 2 నిసీ.

రుక్కుఁ దేగం గడకాఁడిపై హుతవహాక్రూరాస్త్రసంధానకా
ర్ముకహస్తుండు మునింతకుండు పలుకుం గ్రోధాంధుఁ డై
హంసుతోన్. 285

ఉ. ఏమిర హంస కంసనరకేంధనబంధురమచ్ఛరానలం
బామిషముం గొనం గలదు రా విటిపింపఁగ నిన్ను నేఁడు సం
గ్రామము చేసి సన్నడుంగు కప్పును చెప్పను నీకు నేల నా
నాముని బాధలం గమరినాఁడవు కాలిస ప్రేటచంపె నైను.

క. నినుఁ బారిగొనియెద నిదె పో
జనులు మునులు విని ప్రమోదసంపదఁ దేల౯
మనుజాధమ యని తొడిగిన
యనలాస్త్రం బేసె నదియు లంటఁగ వాఁడును. 287

క. వారుణబాణంబున నది
వారించె మురారి యేసె వాయవ్యాస్త్రం
బారాజసుమాయుం డది
బీరన మాహేంద్రబాణమున నడఁగించెన్. 288

తే. హరి ప్రయోగించె మాహేశ్వరాస్త్ర మప్పు
డతఁడు రౌద్రాస్త్రమునఁ దోఁచ యడ్డగట్టె
నిట్లు ప్రతిబాణముల హంసుఁ డెప్పుడుఁ గుందు
లేక పోరాడె శౌరి యుద్రేక మెసఁగ. 289

మ. సరిగాంధర్వము రాక్షసంబు మఱి పైశాచంబు బ్రాహ్మంబున౯
హరియేసె౯ వరుసన్మహాస్త్రములనాహంసుండునుం గౌబేరమా
సురముక్ యామ్యము వారుణంబునను దేవర్షీరూపాస్త్రంబు
ల, స్మరించె న్వదలింటినాళ్లిట రణోన్మాదోద్భటాక్షోరుఁడై.

గీ. అచ్యుతుఁడు బ్రహ్మశిర మనునస్త్ర మేయ
హంసుఁ డాయస్త్రమున నది యడఁగఁ జేసె
నచ్చెరువు నొంది మురవైరి యమునలోన
వార్చి నచ్చి మహోగ్రభావంబు దాల్చి. 291

చ. తొడిగిన వైష్ణవాస్త్రమునఁ ద్రుంగితి పొమ్మని హంసు నేసినం
బిడుగులపిండు వోలె నతిభీకరతం జనుదేర మాఱుగాఁ
వొడుగుశరంబు లేక తఁడుఁ దోఁపు బెగ్గిల మెత్తప్రేయఁగాఁ
గడుపడిఁ దేరు డిగ్గి పడెఁ గాళియనాగమహాహ్రదంబునన్.

—— కృష్ణుఁడు హంసుని యమునలో నడుగంటఁ ద్రొక్కుట. ——

మ. కడువేగంబున హంసుపై నుఱికి యాకంసారి కాళిందిలో
నడిఁగాలం బలసన్న లోకు లెఱుఁగన్వాఁ డంతలోఁ జచ్చెనో
చెడెనో యెక్కడ వోయెనో యొకఁడునుం జెప్పంగ లేఁ డప్పుడే
పడెఁ బాతాళభుజంగవక్త్రములఁ నప్పాపాత్ముఁ డంద్రెప్పుడున్.

ఉ. ఈతెఱఁ గాచరించి వధ యొక్కె మురారి ధరాధినాథ నీ
తాతపితామహుం డయినధర్మతనూజుఁడు రాజసూయవి
ఖ్యాతి నపొందునయ్యెడల హంసుఁడు ప్రాణముతోడ నున్న నే
లాతువఁ జేరు నధ్వరము లావున వాఁ డొరు నేలకైకొనున్.

క. వరములు శరములు హరుచేఁ
దిరముగ హంసుండు నడయు దినమునఁ గాదే
ధర నవతరించె లక్ష్మీ
శ్వరుఁడు జగన్నాథుఁ డపుడు వార్ష్ణేయుం డై. 295

వ. అద్దివ్యుండు గలుగుటం జేసి కౌంతేయు రాజసూయంబు నిర్వ
హించె నట్లు యమునమడుగునం బడినహంసుండు పోఁడిమ

డంగుట సకలగంధర్వులు హరినామకీర్తనంబున గీతంబు
లొనర్చిరి తత్సమయంబున. 296

క. హలధరునితోడ డిభకుఁడు
దలపడి పెనఁగునెడ సూర్యతనయాసలిలం
బుల మునిఁగి హంసుఁ డిలిఁగెం
దలఁకున ననిపలుకు వినియెఁ దత్రత్యులచేన్. 297

మ. విని వేగంబునఁ బాఱుతెంచి యమునావేగంబునం బాకశా
సనశస్త్రప్రహతిం బయోధిఁ బడునాశైలంబుచందంబునన్
మునిఁగెన్ వెంట హలాయుధుండు దఱిమన్ మోహాంధ
కారంబులోఁ, మునిఁగెం దజ్జల మెల్లఁ దల్లడపడ స్సుప్పెట్టు
పెట్టెన్ వడిసన్. 298

వ. ఇట్లు డిభకుండు యమునాజలంబుల మునింగినహంసుం
గానక యిట్లని విలాపించు. 299

సీ. నాయెల్లిసీడన నరలోక మేలుదు
నసులాపు నఱితిపాలయ్యె నన్న
దేవేంద్రునకు నైనఁ జేఱి చూడఁగరాని
గారవోన్నతి నీటఁ గలసె నన్న
పార్వతీపతి చేతఁ బడసినదివ్యాస్త్ర
భూరిసంపద వెల్లిఁ బోయె నన్న
వలరాజునకు నైన వర్ణింపఁగాఁ దగు
తనువిలాసం బేఱు గొనియె నన్న
తే. యన్న నీయట్టియన్న న న్ననుదినంబు
గారవింపఁగ నుండ నేఁకరుదు నింక

నింకఁ జాల నెవ్వగలచే నిచట నిలువ
నాకు నేల నీ[1]తోడిదే లోక మన్న. 300

చ. అనుచు విలాపనాలసత నాయమునానదితీరభూమికిం
జని హరిఁ గాంచి యోరి పురశాసనశిష్యుని హంసుఁ గానవే
యనుటయు వాఁడెపో యమునయందు మునింగెననంగ
వెండియుఁ, మునుఁగుచుఁ దేలుచుఁ డిభకమూఢుఁడు
హంసునిఁ గానఁ డెయ్యెడన్. 301

క. ప్రేలెడు వెండ్రుక లిసుగడఁ
దూలఁగఁ దలయూఁచుఁ దొప్పదొప్పన నోరుం
గేల నడిచికొను సెలవుల
లాలలు దొరుఁగంగ నన్నలా యని యొఱలున్. 302

క. ఱాలం దల యడిచికొనుఁ
నేలం బడి పొరలు లేచు నెత్తురు లుమియుం
గేలిఁ బడి రిపులు చూడఁగ
నాలుక వెఱికికొనుఁ జావునకుఁ దన్నికొనున్. 303

వ. ఇట్లు దుర్మరణంబున హంసడిభకులు వొలిసిరి తదనంత
రంబ గోవిందుండు గోవర్ధనాచలంబున బలభద్రసాత్యకి
ప్రభృతి యాదవలోకంబుతోఁ గొంతవడి వినోదించు నవ
సరంబున. 304

యశోదయు నందుఁడునుఁ గృష్ణునిఁ జూడ వచ్చుట.

శా. గోపాలాగ్రణి రేవతీరమణుతో గోవర్ధనాధిత్యకా
వ్యాపారుం డయినాఁ డనంగ విని భావం బేతదాలోకచిం
తాపూర్ణంబుగ నందగోపుఁడు యశోదాదేవియున్వచ్చిభ్ర

1 లోకమగుదు నన్న.

త్రోయపానీతము లైనకానుకలు వారొప్పించి రేంపటుతోన్.

క. ఇతరేతరసందర్శన
కృతాభివాదనుల రామకృష్ణులఁ బ్రీతిన్
సతియును బతియుం జూచిరి
సుతులుం బితృభక్తి నెఱయఁ జూచిరి వారిన్. 306

వ. అప్పు డామురాంతకుండు నందగోపునితో నిట్లనియె. 307

సీ. పసి గ్రేపుఁ బెనుచునే? పాఁడి మొల్లం బెట్టు?
మేకము దాఁటదు గదా? మేపు గలదె?
త్రోడకాలితఱుపుల విడుతురా తోడితోడి?
జన్నెలఁ బరివట్టుజాడ గలదె?
పలికల్ల పైతురా వేల్పులకుడుపుచోఁ
గదుపులో నే[1]పోతు గడవఁ బాఱు
[2]సలగ[3]పన్నులు గొన్ని జట్టి చూపరు గదా
బెదరిన నిలు గూఁతఁ బెట్టఁ గలదె

తే. పల్లె పైచువా రెవ్వరు మల్లురాల
లంపు గలతొట్టులను గూయ లావు గలదె
యెప్పుడాఁటులలోఁ దోఁఅఁ గెఱుఁగఁబడిన
[4]పరికరము కోడె లమ్ముడుపాటి గలదె. 308

వ. అనుటయు నతండు. 309

క. నినుఁ గన్నులార నెప్పుడుఁ
గనుఁగొనఁగా లేనివగపు గల దొక్కటియున్
వనజోదర నీయాదర
మునఁ దక్కినపసుల మాను మోదము గొఱఁతే. 310

1 తొట్టు. 2 సలిగ; సలిగె. 3 పన్నులఁ. 4 పదుదరము.

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు యశోదం జూచి యిట్లనియె.

శా. తల్లీ నిన్నుఁ గనుంగొనంబడయుటం ధన్యుండనైతిం జగం
బెల్లన్నిన్ను నుతించి మ్రొక్కిన ఘనాధీశోన్నతిం నిత్యమై
చెల్లున్నాకుఁబ్రియంబు చేయునదిగాు చెన్నొందునావాఁడని
న్నుల్లంబారఁదలంచువారుపరమాయుఃప్రాపితారోగ్యులున్.

వ. అనుచు నయ్యిరువురకు యథోచితోపచారంబు లాచరించి
నిజనివాసంబులకు నీడ్కొల్పి యనంతరంబ మురాంతకుం
డు పుష్కరసరోవరంబునకు వచ్చి యందలి మునీంద్రులం
గాంచి వారిచేత నర్ఘ్యపాద్యంబులు మొదలగునుపచారం
బులం బరితోషంబు నొందినపిదప వా రిట్లనిరి. 313

క. ఓహో! విచక్రుఁ జంపుట
సాహస; మొరు లైన వానిఁ జంపం గలరే?
యాహాంసడిభకు లెవ్వరి
చే హతు లయ్యెదరు నీవు చెఱుపక యున్నన్. 314

వ. అని కొనియాడి యద్దేవునితో నిండియు. 135

సీ. చక్రంబు మేదినీచక్రంబు నేదేవు
దక్షిణబాహుసౌందర్య మొసఁగు
జలజంబు నొకపాణిజలజంబు నేదేవు
సవ్యభుజంబుతో సరస మాడు
రత్నంబుఁ గామినీరత్నంబు నేదేవు
వక్షస్థలంబున వన్నె మిగులు
నోఘంబు దాసవారోఘంబు నేదేవు
చరణపల్లవసమాశ్రయము నొందు

తే. భానుమండలమును సుధాభానుమండ
లంబు నేదేవుకన్నుల లౌను వడయు
దేవదేవు నద్దేవునిఁ దెలియువాఁడు
దేవదేవునిరూపంబుఁ దెలియువాఁడు. 316

మ. అనితన్నుం గొనియాడుసంయములనత్యాసంపదదృష్టిం గనుం
గొనితీపారెడుమాటలం జవులు పెన్కాల్ చూపి వారంబరం
బునవీడ్కొన్న యనంతరంబ మిగులంబొంగారుసైన్యంబుతోఁ
జనియెన్ ద్వారవతీపురంబునకుఁ గంసధ్వంసి నిశ్చింతుఁడై.

వ. ఇట్లు విచక్రవిదారణంబు చేసి హంసడిభకవధం బాపాదించి
మునియతీంద్రనివహంబునకు మోదం బొనరించి నిజనగరం
బున నీలవర్ణుండు నిత్యోత్సవపరిపూర్ణుండై యుండె నద్దే
వునిగుణంబులు గొనియాడుటకు సహస్రచతురాననులకుం
గొలంది గాదని వైశంపాయనుండు జనమేజయునితో
నింక నేమి వినవలతు వనుటయు. 318

ఉ. సారసనీలతామరసనమ్మదకారణనేత్ర నిర్మలా
దారవిహారమానసవిధాయితతాపసముఖ్యసంతత
స్ఫారతరార్చనాకరణపాత్ర రమాగిరిజానితంబినీ
చారుమనస్సరోజచరషట్పదరాజమరాళనాయకా. 319

క. చక్రపరశ్వథధనుతదో
ర్విక్రమజితదానవేంద్ర వివిధవినోదా
పక్రాంతహృదయభవ్యా
శక్రప్రముఖామరౌఘసతతనిషేవ్యా. 320

మాలిని. జలధిగిరినివాసా చంచదుద్యద్వికాసా
విలసితవరహాసా వృత్తసచ్చిద్విలాసా

ప్రళయబహుళయాపా పండితాంతఃప్రదీపా
దళితవిబుధతాపా దైత్యసంహారికోపా. 321

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారత కథానంతరంబున శ్రీమత్సకలభాషాభూషణ సాహిత్యరసపోషణసంవిధానచక్రవర్తి సంపూర్ణకీర్తి నవీన గుణసనాథ నాచనసోమనాథ ప్రణీతం బైన యుత్తరహరివంశంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీనిశ్శ్రేయసకాంతా
నూనవ్రతభాసి దక్షిణోదార సప
ర్యానందిత చిత్తా[1] ని
ధ్యానతనుద్యుతిసవీన హరిహరనాథా. 1

క. జనమేజయుఁడు డిట్టును న
మ్మునితో హరివర్ణనంబు మును పలుమాఱుఁ
విని తనియదు మది గ్రమ్మఱ
వినఁ గోరెద ననుడు నతఁడు వేడుకతో డనన్. 2

వ. మున్ను మురాంతకుండు చేసినలావు లెన్నియెన్ని. 3

క. వీణాంకధరుఁడు దోడుగ
బాణుఁడు మొగరింప బాహుసంపత్తి[2] శతంబుఁ
క్షీణముగ నఱకి హానిం
బ్రాణముతోఁ బట్టివిడిచె బలిమథనుఁ డనిన్. 4

---

1 విద్యానంతత్రయనరూప. 2. శతం బ, క్షీణగతి.

వ. అని మఱియుం గుమారుండు సహాయుం డగుటయుం బర
మేశ్వరుండు నిత్యసాన్నిధ్యంబు సేయుటయుం గాత్యా
యని జననీత్వంబు నొందుటయును నతనికి గాణాపత్యంబు
గలుగుటయు నెఱింగించి యింతవట్టునుం గలుగునతండు
హరిచేత హతుం డయ్యె ననుటయు జనమేజయుండు తత్క
థాశ్రవణకుతూహలి యైన నావైశంపాయనుం డిట్లనియె.

సీ. బలితనూజుం డైన బాణాసురుఁడు వొల్లి
కార్తికేయుని పోలి గారవించి
ముద్దాడునెడ సూచి మోదంబు ఖేసంబుఁ
బొడమ నెమ్మనములోఁ గొడుకు నిట్లు
పాలింపఁడే తండ్రి యని యేమి కటకటా
నాతండ్రి యుండియు నన్ను నిట్లు
పాలించు నటమీఁదఁ బరమేశ్వరుఁడు తండ్రి
గాకున్న జన్మంబు కసటు వోదు
తే.[1]తపము మెచ్చ నద్దేవుండు తండ్రి గాఁడు
గాన మెచ్చింతుఁ దపముచేఁ గానలోన
నతనిఁ బంచేంద్రియంబుల నణఁగింతు
మానసంబున [2]కటఁ బెట్టు మదనహరుని. 6

మ. అని బాణాసురుఁ డీశుఁ గోరి సముదగ్ర్యోత్సాహుఁ డత్యున్నసం
బునఁ దప్పుల్ వడి నిశ్చలగతిన్ ముగ్ధేందుచూడామణిన్
మునిసంఘాతశిరోభిసేవితచరణాంభోజాతసంభ్రాంతునున్
తనరాగద్యుతిభాసురుం బురహరుం దత్త్వస్థితిం జూచుచున్,

1 తగవు. 2 కడఁజేర్చు.

వ. ఇట్లని స్తుతియించు. 8

బాణాసురుఁడు శివుని సేవించి వరములఁ బడయుట.

ఉ. కొలువఁగ నేర నిన్ను శతకోటివిభాకరతేజు డగ్గఱం
బిలువఁగ నేర నిన్ను మునిబృందవివేకవిమర్శదూరునిన్
విలువఁగ నేర నిన్నుఁ బృథివీవియదంతరభిన్ను నేమిటన్
నిలువఁ గదయ్య నాహృదయనీరజకర్ణికపై మహేశ్వరా.

[1]చ. కలఁగనివారునిన్ను మదిఁగౌఁగిటనొత్తెడువారు ముక్తికిం
దొలఁగనివారుగాఁ దెలియుదుం దలపోయుదులోననాసలున్
నలఁగవుహృత్సరోజసదనంబునకున్ నినుఁ దెచ్చునంతకున్
మలఁగఁగదే త్రికోణమణిమంటపదీపికపై మహేశ్వరా. 10

చ. ఒరసిరి నిన్నుఁ దర్కనికషోపలధా[2]రల వన్నెఁ గాన రె
త్తరసిరి విశ్వముం గపిలగ్రైనను నీదెస మ్రుగ్గు నూపఁగా
బెరసిరి బ్రహ్మముఖ్యులగు పెద్దలు [3]బచ్చులు పోలెనెల్లచో
నెరసిరిగాని నిన్నెఱుఁగ నేరరు నావశమే మహేశ్వరా. 11

గీ. అనుచు వినుతించుచున్న బాణాసురునకు
నంత కంతకు సంతోష మావహిల్ల
నంధకారాతి ప్రొడసూపి యతనితోడ
నడుగు మిచ్చెద వర మన్న నతఁడు పొంగి. 12

క. కడువేడ్కతోడ నీకుం
గొడుకనయ్యెదననంతకంటెఁ గోర్కెయుఁ గలదే
జడుఁ డనక నన్నుఁ గయికొని
గొడగూర్పుము నన్నుఁ గార్తికేయునితోడన్. 13

---

1 ఇది కం. వీ. ప్రతిలోలేదు. 2 నలు. 3 పిచ్చులు.

ఉ. నావుడుఁ జంద్రశేఖరుఁడు నవ్వుచుఁ బార్వతిఁ జూచి పేఁడునీ
కోవనితా కుమారుఁడు గుహుం డితనిం బనతమ్ముఁడంచు సం
భావన చేయుఁగాక యొకపట్టణ మిమ్ము విశాఖుఁ గన్నయ
ప్పావకుఁ డేలు తద్రుధిరపట్టణపార్శ్వమునం బలోపలి. 14

చ. పడగయువాహనంబు నయి బర్హిణవల్లభుఁ డిన్నుమూఁడు నె
ర్వడఁగదియుం గుమారుఁడును బాయని నెచ్చెలిగ్గు చరింపునా
వుడు నచలేంద్రకన్య యభవుం గొనియాడ వరంబు చేత న
క్కొడుకుమదాంధుఁడై పినిజకోటికి గీడు సలించె పంచె నుసి

మ. గెలిచెం బూర్వనరేంద్రులం బటుపినాకిప్రియాయాసినాథుల
నలఁ చెక్రే పతఁ జాణరాజపంక్తిఁ బెట్టె చక్రోన్నతప్రత్యంతకోటినా
నలనై చెక్రే జరమాధిపాళి నడఁచె న్వాయవ్యభూపాలుర
నొలంగం బెట్టెను దీచ్యపార్థివులఁ బోఁ దోలెం హాటకేశసులన్

క. గాణాపత్యము నడపెను
బాణుం డిలఁ గార్తికేయపర్వతకన్యా
స్థాణులు పొత్తున మనఁగా
శోణితనగరమున దనుజశోభనకరుఁడై.

వ. ఇట్లు త్రిభువనభననభారభరణపారీణభుజాస్తంభవిజృంభ
ణంబున సరిలేక కనిమిరిగొనుకరతలంబులతో నక్కానాఁడు
కాలకంధరుం జేరి యద్దేవునకుం బ్రణామం బాచరించి యి
ట్లనియె.

సీ. ఖురఖలీనాఘాతకోలాహలంబుతో
నేమినిర్ఘోషంబు నెఱప లేదు
నఖపుంఖరోచులు నారితో సంధించి
కర్ణావతంసంబు గడప లేదు

మణికిరీటకరోటిమంజీరములు రాయ
వీరమధ్యంబులు వ్రేయ లేదు
దంతిదంతావళదంతంబు లొరయ డా
కనుల వాచవులఁ జొక్కింప లేదు
తే. లేదు ప్రతిభటబాహాసలేపమహిమ
లేదు సంగ్రామభీమకేళీరసంబు
లేదు విక్రమక్రీడయు లేదొ యైన
లేదు రాజ్యంబు గలిగియు లేదు ఫలము. 19

1సీ. నిండారు తెగఁగొని నిగిడించుతూపుల
వైరిమర్మంబులు వ్రచ్చి వ్రచ్చి
బిగితంపుముష్టికంపిత మైనయసిధార
విమతకంఠాస్థులు విఱిచి విఱిచి
అనువొంద నల్గార్చి యందంద పెనుగద
శత్రుదేహంబులు చదిపి చదిపి
చపల నమ్ముగఁ బట్వశక్తిశూలాదులఁ
బగఱ పీనుఁగు లుర్విఁ బఱపి పఱపి
తే. ఏదినంబును వృథపోవనీనికడిమి
యొపవఁ బోరాడునాట చెన్నొందె నేని
కూడు చవి యగుఁగాక నిష్క్రియ మైన
దర్ప మూఁపక యూరింపఁ దర మె దేవ. 20

1 ఇది యెఱ్ఱాప్రెగ్గడ హరివంశములోనిది. ఎఱ్ఱనహరివంశము వ్రాఁత ప్రతులన్నింటఁ గానవచ్చుచున్నది. ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకశాలలోని సోముని హరివంశప్రతిలో మాత్ర మిది గానవచ్చుచున్నది. తక్కిన సోమునిహరివంశ ప్రతులలో లేదు.

శా. దేవా కయ్యముతోడి వేడుక మదిం [1]దీండ్రింపమర్త్యాండజ
త్రోవం జేతులతోఁట వృత్తు నని కోరన్ దానవుం డై సనా
కీవే చేతులు చేసి తీకసినిమ రిం కెట్టోస్తు నోర్తున్ రిపు
గ్రీవాఖండనమండనస్ఫురదసిక్రేంకారముల్ గల్గినన్. 2

[2]క. చేతులకసి వోఁ గయ్యము
చేతవిలినయట్టివిధము చింతించి నసున్
ప్రీతుంగాఁ గరుణింపుమ
యాతజకె నెన వోల్ప రాము యాగి మహాత్మా. 2

ఉ. నావుడు దేవ దేవుఁడు మనంబున నింపుగ నవ్వి నారదుతో
నీవు మయూరకేతనము నేలఁ బడం బోడగన్న యప్పుడు
శీవిష రాజసారభుజ సిద్ధము గాంధ్రమునకల్మి దంశి కేఁ
గావలియున్న చోటనయ కారణాధంగమునంగఁబోంగు మున

వ. నిజగృహంబునకు వచ్చి. 2

ఉ. పండినసంతసంబు ముఖపద్మవికాసవిలాస మొంద బా
ణుండను సభాస్థలంబున మనోరథసిద్ధి యలుగఁ జేయఁ గు
భాండుఁడుమంత్రివర్యుఁడను రాధిపునర్తిఁ జూచి నేఁడు
వాండు కచంపు మ్ము మిగులను బ్బగు వచ్చిన మేలు చెప్పుమా

సీ. సహజవిగ్రహులఁ బైన సఖార్ద్ర చే పులఁ గొన్న
చక్రంబు ముద్దగాఁ జఱచి తోర్త
పాతాళగత మైనబంధుదానవకోటిఁ
బాటించి తలచూపఁ బంచి తోర్త

1 దిట్టాడు. 2 ఈపద్యమును ఎల్లనహరివంశములోనిదే. ప్రాచ్యలిఖిత
పుస్తకశాలలోని సోమనహరివంశప్రతిలోను త్రమినియున్నది.

నీయింటివాకిట నీలలోహితుకంటె
  గుహునికంటె[1] ఘనుండు గొలిచె నొక్కొ
మీతండ్రి చే గుజ్జు మెణకరి గొన్నభూ
  గగనంబు లేలంగఁ గలిగె నొక్కొ
తే. లవణసాగరమధ్యంబు లావుతోడ
  నేలునప్పుడు మన కెల్ల నింతబంటి
  నన్నెఱుఁగ నీక నీకు నేఁ డున్న యునికి
  నబ్బె నెబ్బంగి నిబ్బర మయినయుబ్బు. 26
వ. అనుటయు సద్దసుజాం డమాత్యున కిట్లనియె. 27
[2]చ. ఇనసమతేజ వింటివె యతీసభుజక్రమవిక్రమక్రియా
  ఘను లగుపోటుబంటులను గాఢతరప్రతిపక్షపక్ష భం
  జనహృదగ్నైకరంజన విశాల మహాహవమూల మైనయ
  య్యనిమొనఁగాక కల్గునె సమంచితకీర్తియు ధైర్యమూర్తియున్.
ఉ. లావున వైరిసర్పము వెలార్పక [3]యేఁకరి ఁగున్న చేతులన్
  భావభవారిపాదములు పట్టి పరాక్రమకేళిఁ గోరితిన్
  [4]తావునసుండి యున్నమిటెట క్కొము గూలిసయుద్ధసంగరం
  బేసల నైనఁ గల్గుసనియెన్ హాసుఁడు "ండ్" కమోద మేటికిన్.
వ. అని మఱియును. 30
ఉ. నెయ్యము లేనిసంగతియు నిక్కము లేనివచోవిలాసమున్
  వియ్యము లేనివైభవము విందులసందడి లేనిముంగిలిం
  డియ్యము లేనిచాగమును ధీరత లేనియమాత్యకృత్యమున్
  గయ్యము లేనిశూరతయుఁ గైకొనియుండక మెచ్చవచ్చునే.

---

1 సుఘనుఁగొలిచినొక్కొ. 2 ఈపద్యము ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకముల లోని ప్రతిలో మాత్రమున్నది. 3 ఏయాకలిగొన్న. 4 దేవునపుండి... టొక్కొము.

క. అని మాటలాడుచుండఁగ
దనుజకులాధీశు రాజ్యదర్పము ప్రేఁగై
తునిసినగతి హాయ చెప్పిన
పని తప్పక నమిలిపడఁగ బల్లున విఱిగెన్. 32

చ. విఱిగినఁ బొంగె సద్దనుజవీరవరుండును మనంబులోపలన్
వెలిఁ బరుసు ఖేదము న్వొదలఁగుచు విస్మయమును బొడమంగ మంత్రియు
ల్లలఁగి యులుకింగి మారిదనయింటిసమ్మను వానికేమియుం
గలిపిన సొప్పునే విధివికారము దప్పునె యెట్లు ద్రిప్పునే.

వ. అనియె నట్టియెడ. 34

శోణితపురమున దుర్నిమిత్తములు పొడచూపుట.

క. బాణుండు సెలఁగ దనుజ
ప్రాణంబులు పల్లటిల్లఁ బ్రతిభయతర స్థా
శోణితపురమున నెల్లను
శోణితవర్షంబు గురిసె సురపతి యలుకన్. 35

క. మార్జాలంబులు చెలఁగుచు
గర్జించును గోబల నుండి కంపించె భువిన్
స్ఫూర్జితనినదముతో ధర
వర్జితపట్వేఁ డయి రంపాలు నడిఁ బట్టె గవిసె. 36

గీ. విసువ కెప్పుడు వెసుగాలి వీవఁ దొడఁగెఁ
దోఁచె దక్షిణదిక్కున ధూమకేతు
వసురకన్యలు వూజింప నడఁగుతోడ
నున్నతంబైన రచ్ఛమ్రా నొఱిగి కెడసె. 37

గీ. కృత్తికలయందు వక్రించి కీడు [1]సూపె
మంగళుండు దివాకరమండలంబు
గ్రచ్చికొని చుక్క వడె నెల్లవారిఁ గలఁచెఁ
గ్రాసనిర్ఘాతపాతంబు గుండె వగుల. 38

గీ. రచ్చమ్రాఁకుల నెల్లను రక్తధార
లుద్భవించెఁ బ్రభాకరుం డుక్కు మడుపఁ
గడఁగి భానునిజన్మనక్షత్ర మైన
భరణి వీక్షించె నది దనపక్షమైన. 39

గీ. తెలుపుఁ గెంపును బ్రక్కల వెలయ నలుపు
మెడ బెడంగుగఁ గొంతంపు మెఱుఁగువోలె
మూఁడువన్నెలతో నొక మొండె మెగసి
సాంధ్యసమయంబునందు భాస్కరునిఁ గప్పె. 40

వ. అయ్యవసరంబునం గుంభాండుం డిట్లని విచారించు. 41

ఆ. వేయిచేతు లిచ్చి వెట్టిఁ జేసినశూలి
బాణుఁ జెఱుపఁ దలఁచి భండనంబు
గలుగఁ జేసె నింక గెలుగు చేస్నేసినఁ
గాచువార లెందుఁ గలరె జగతి. 42

చ. త్రిదశపతిన్ జయించి జగతీతల మంతయు నేలుబాణుఁడే
మదిమది నుండి దానవసమాజము చేటునకై త్రిలోచనుం
గదనము వేఁడె మున్ను బలి గట్టువడెన్ దనకంటెఁ దక్కవే
యిది విధిపో నిమిత్తములు నేమియు నొప్పవు గీడుదప్పునే.

వ. అట్లుంగాక యుద్ధను జేంద్రుం బొడగన్న యప్పుడు. 44

---

1 సెవర.

చ. హరుఁడు కుమారుకంటెఁ గొనియాడుఁ గుమారుఁడు చా
లఁ గూర్చునా,హరుఁడుఁ గుమారుఁడుఁ బ్రాణసహాయులుగా
నడతేర వీనిపై, నొరులు పరాక్రమించుటకు నోపుదురే
చెడుకాల మైన నె, వ్వరిదెస నేవికారములు వచ్చునో
యింత విచార మేటికిన్. 45

క. తమ చేసినదుష్కృతములు
తముఁ జెఱుచుం గాక వేఱ తడసంగలదే
తమ చేసినసుకృతంబులు
తముఁ గాచును రెండు నేల దైన్యంబునకున్. 46

గీ. అనుచుఁ గుంభాండుఁ డరిఁగె బాణాసురుండు
దనుజసుందరీసహితుఁడై మనసులోనఁ
గలఁగియాడించు మధుపానకేళిఁ దేలి
యాహవముఁ గోరుచుండె నయ్యవసరమున. 47

ఇందుధరోపాఖ్యానము.

మ. ఒకనాఁ డిందుధరుండుఁ బార్వతియుఁ గేళోద్యానకేళీసరి
న్నికటానేకవిహారదేశముల దైతేయేంద్రకన్యాప్రసూ
నికురుంబంబులు పారిజాతకుసుమాసీకంబు [illegible] జల్లఁ గ
ల్పకబాణంబుల క్రొల్ల నెల్లయగుసౌభాగ్యంబుతో నాడఁగన్.
వ. అట్టియెడ. 49
సీ. కిసలయంబులతోడఁ గెంగేలు దడఁ బెట్టి
విరులపై నఖకాంతి [1]విజ్జఁ జల్చి
లేఁదీగలకుఁ దనూలీలఁ గానుక యిచ్చి
గుత్తులుఁ బాలిండ్లు గొలిచి చూచి

1 విజ్జు.

చలిగాలి నిశ్వాససౌరభంబుల నాఁగి
యళిపఙ్క్తిఁ గురులతో నలుక దీర్చి
పుష్పాళ్ల [1]నెలగంధములు వియ్యమందించి
పూఁదేనెఁ జెమటల బుజ్జగించి
తే. తొడలు ననఁటికంబంబులు మెడలుఁ బోఁక
బోదెలు నెలుంగులును బరపుష్టరుతులు
మాటలును గీరభాషలు మక్కళించి
చిగురుఁబోఁడులు వనకేళి చేయఁ జేయ. 50

వ. వారిలో నొక్కర్తు. 51

మ. సహకారాధిపుఁ గౌఁగిలించుకొని వాసంతీలతాకాంత సా
రహరిద్రారసగౌరకేసరములన్ రంజిల్లు మాధ్వీకవా, ర్లహ
రీస్వేదము చూపఁ బట్టపగ లేలా [2]యింతటన్ సిగ్గులే, ద
హాహా యంచుఁ దొలంగి నవ్వఁ జెలిమాలై ముద్దరాలయ్యెడన్.
మ. ఒకరామాతిలకంబు రత్నరుచితో నొప్పారుమందారకో
రకముం గర్ణవతంసత న్నిలుపుచున్ రాఁగాలతాసక్తచూ
చుకచేలాంచలగ్రైమలంగి విడుమంచుం గేలు[3]సాఁచెన్ సనా
యకమౌర్విన్నెగగొన్న మన్మథుని ప్రత్యాలీఢపాదంబు[4]నాన్.
చ. ఒకచపలాక్షి లేఁజిగురుటూయెలఁ గోయిలరాచవారి ని
క్కను నెలయింప నచ్చికలకంఠికటాక్షము [5]తెక్కతారుస్రు
క్కకపలుమాఱుఁజూపఁ జెలికత్తెలు [6]ముద్దనబావపొమ్మనన్
మొకముసగంబు వాంచె మణిముద్రికలంజిఱునవ్వుగప్పుచున్.

1 నొసలిగంబురు. 2 యింతలో. 3 సారించెనా. 4 లన్; గాన్.
5 తెక్కుడాగి. 6 ముద్దులపాప.

చ. లలన లతావితానముల లత్తుకరేనుల చాయ చల్లుచే
తుల [1]సెలగొమ్ములందికొనఁ దోరపుఁబువ్వులు పిక్కటిల్లఁ బె
చ్చెలులు చెలంగిమావిరులు చెందొవలగుమ్మ సంపదంబడం
బలిరులుగోయు రాచిలుకబోటులఁ బేటులు నాసచేయఁగన్.

సీ. సుడిగొన్న చిగురాకుజొంపంబు గొంపాగు
తలమీఁద మల్లెకాదామ ముడఁచి
నిడుదతామరతూఁడు నెట్టెంబు నుట్టి పైఁ
బటికంపుఁగడియంపుభాగ మసిమి
తోన యాంక్రేసఁ జెంపొసతోను మార్తించి
మెడచక్కఁ గస్తూరి [2]మెఱిచి పూసి
పాయ గొమ్ముల నల్లఁబట్టు పగిల్చి యను
క్కానయాకుపై వెండికోర పెట్టి
తే. ధవళకేతకధూళిగాత్రమునఁ [3]జరిచి
మోకమామిడి కొనకాంత మ్రుక్కి నిలిచి
యొడలిలోఁ జక్కసగము నా కొసఁగు మనుచు
నద్రికన్యక తలవాంచె వాసుడు నవ్వ. 56
వ. తదనంతరంబ. 57

చ. నడపు తెఱంగు మాటజతనంబున పొంగ విలాసముల్ మునుం
గిడిన బెడంగు ముద్దుమొగ మింపుక పంచిన సిగ్గుఁ బోర్వతిం
దడఁబఱుపంగ నొప్పెనఁగ దవ్వుక పైరికి నాసపాటుగా
నడరుచుఁ జిత్రరేఖ యనునచ్చర నెచ్చెలులిచ్చ మెచ్చఁగన్.
క. అద్దేవుండుం బైపడ
గద్దింపుగ శైలకన్య కను గీఁటంగా

1 సెలగొమ్మ. 2 మేది. 3 జఱచి.

బెద్దపడి నటించుచు న
మ్ముద్దియ చిఱునగవుతోడ మ్రొక్కుచు నిలిచెన్. 59

చ. నిలిచినచిత్రరేఖఁ గని నీలగళుండు మొగంబు వాంచినం
గలకల నవ్వె నంబిక వికాసముతోఁ జెలికత్తె లింక సి
గ్గులుపగ మానుమంచుఁబయికొంగెడలింపనపాంగరోచులం
గలఁపెఁ బురారి శైలసుతకన్నులవెన్నెలగాయుమించులన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 61

క. సర్వర్తుక మగువనమున
సర్వజ్ఞుఁడు కేళి సలిపె సలిలక్రీడా
గర్వము మనమునఁ బొడమ న
పూర్వగతిం దఱిసె నేఱు పొలఁతులుఁ దానున్. 62

వ. అప్పుడు. 63

చ. తరుణులనీరమద్దియలతాఁకునఁ జిందఱవంద లైనక్రొ
న్నురుగులతోడ శైవలము నూలుకొనంగ నితంబపంక్తిపై
బొరలుఁ దరంగరాజి విరిపూవులనీడినకుంతలంబులం
బరగుపదంబులం దెఱఁగి పైపడ నేర్పువిటాళికై వడిన్. 64

చ. తలిరులఁబోఁకెనో దొనలఁదాఁకెనొ తొండపుఁబిండుఁబ్రాఁ
కెనో, పులినము లెక్కెనో కనకపుంగలశంబులు ద్రొక్కెనో
మెఱుం, గులగమిఁ జిక్కెనో యనఁదగుం దలఁపంగఁ దరం
గమాలికల్, మెలఁతలయంగసంగతులమీఁదికి మీఁదికి నా
నచేయుచున్. 65

సీ. అరుణారవిందంబు లని మ్రొక్కెనో కాని
చిగురుటాకుల నింత సేర రావు

పులినంబు లని చాల బుజ్జగించెనో కాని
    మరుచక్రముల నింత మరిగి రావు
చక్రవాకము లని సవరించెనో కాని
    కరికుంభముల నింత గడియ రావు
గండుమీ లని చాల గారవించెనో కాని
    పూవుఁదూఁపుల నింత వొంది రావు
తే. తరఁగ లాత్మీయధనములఁ దాయ లైన
చరణములు నితంబములును జన్నుఁగవలుఁ
గన్నుఁగవలుఁ దోఁతేర శృంగారజలధి
తరఁగ లింతులు పైకొన్నఁ బలఁకినట్లు. 66

చ. అలఁతితరంగలుం దఱులునంబురుహంబు మొగంబుపట్టుదం
బులు సలకంబులుఁగ సుడియుఁ బొక్కిలి నెక్కుడు పెక్కనే
యఁగా, నెలఁతుకసంగడిం [1]గమలి నింగిని జుట్టెడుమిన్నునీ
రిపైఁ, గొలిచి భవాని చేర్చెఁ జనుగుబ్బలఁ జోడుగ జోడు
జక్కవల్. 67

చ. కరఁగినపూఁతచేఁ గనకకందుకకాంతి వెలుంగుచన్నులం
బిగిగొను వొడ్డముత్తియపుఁబేరులు వ్రాయఁగ మన్మథాంక
ముల్, దరుణుల నంబికావిభుఁడు దార్కొనుచోఁ గనుచా
టు మాటుగాఁ, దరఁగలు చల్లుశీకరవితానము మానము
గావ కుండునే. 68

చ. తరళతరంగమాలికలతాఁకున కొగ్గికొనంగఁ గామినీ
కరములు దాఁకి శీకరనికాయము దత్కుచకుంభరాజిపైఁ

1 కమలినిం గని చుట్టెడు నీరుమిన్నుపైఁ.

బరగినఁ దోఁచె భావభవుఁ బట్టముగట్టునెడం బ్రవాళభా
సురముఖపూర్ణకుంభశుభసూచకనిర్మలమౌక్తికాక్షతల్.

క. కరసరసిరుహంబున నొక
సరసిరుహంబమర వదనసరసీరుహముఁ
బరిమళవశమునఁ మోపుచు
ధరణీధరతనయ దొంతితామరఁ జూపెన్. 70

ఉ. చెందొవరేకు ఫాలమునఁ జేర్చి ప్రఫుల్లపయోరుహంబుచే
నందముగా బిసావళి భుజాంతరముం గడియించి యుత్పలా
మందమరీచిమేచకచమత్కృతిచారుగళోపచార యై, సుం
దరియొప్పునచ్చిహరుచూపులకుం బ్రియుఁడయ్యెనయ్యెడన్.

వ. మఱియునుం గొందఱు చెలువలు పలుదెఱంగులం గఱకం
ఠు కై నడి విడంబించునెడ మృడాని ముఖవికాసంబువిలాసం
బునకు విలాసం బొసంగ నెసంగినయాసపాటుచే నాసన్నస
మాసీన యై బాణాసురకన్య యగునుషాకాంత యిట్లని
వితర్కించు. 72

సీ. సల్లాపనవసుధాసారంబు చెవిఁ గ్రోల్వఁ
జెలికత్తెఁ బుచ్చి మెచ్చించువాఁడు
నానందమకరంద [1]మందంద పైఁ జిందఁ
గడకంటిచూపులఁ గప్పువాఁడు
ఘర్మాంబుబిందుముక్తా[2]విభూషణము లు
ప్పతిలంగఁ జేసేతఁ బట్టువాఁడు

1 మదని పైఁ జిమ్మంగ. 2 భూషణము లుప్పతిల్లంగఁ జేసేతఁజల్లువాఁడు.

మఱపుమున్నీటిలో [1]మానంబు లూటాడ
బిగియారుకౌఁగిట బెరయువారుఁ
తే. బాలయలుకఁ బాసి తెలచినఁ బొందువారుఁ
జతురతరవిహారంబులు సలుపువారుఁ
బ్రథమజన్మంబునం దెంతభాగ్యవతులొ
మగలు మన్నింపఁ బెంపారుమానవతులు. 73
వ. అని విచారించి చెలికత్తెలతోఁ దనతలంపు వెడల నాడుచుండి
యును. 74
చ. విని చలిగొండకూఁతు గడు వేడుకచూపుల గౌరవించి య
ద్దనుజతనూజతో నభిమతం బొడఁగూడెడు నింత సంతసం
బని గలదే మనోభవునిపట్టము గట్టికొనంగఁ జాలుబా
ణుని మగనిం గవుంగిట ననారతముం గొనియాడఁదోఁచెన్.
ఉ. నావుడు నాసరోజముఖి నమ్మికతోడ భవాని కిట్లనున్
దేవి మదీయవాంఛితము తెల్లముగా నొడఁగూడునంటి నా
కావిధ మెన్నఁ డబ్బునొ దయామతి నానతి యిమ్మనంగనా
రా! వలరాచపేగిరము రామకునంచుఁ జెలంగి నవ్వుచున్.
వ. అద్దేవి యిట్లనియె. 77
గీ. కడఁగి వైశాఖశుక్లపక్షంబునందు
ద్వాదశి దినాంతవేళ సౌధంబుమీఁద
మదనకేళికిఁ గలలోనఁ గదియు నిన్ను
నెవ్వఁ డాతండ మగఁడు నీ కిందువదన. 78
క. అన విని మనమునఁ బెనఁగొను
మనోరథము చేరినట్ల మానిని దొలఁగం

---

1 మానసంబులు దేల.

జని సంతసిల్లె చెలియుఁ
బినాకియును జెలులు నిష్టభృత్యులుఁ గొలువన్. 79
క. వనకేళిని జలకేళిని
వినోదములఁ దేలి తనిసి వీణావేణు
ధ్వనులును గాయకపాఠక
నినాదములు వినుచుఁ దూర్యనిస్వనములతోన్. 80
వ. పురంబునకు మరల నానతి యిచ్చె నిత్తెఱంగున. 81
క. దివసావసానమున భవ
భవానులుం జెలులుఁ దురగభద్రేభరథా
దివివిధయానము లమరం
దివిఁ గొందఱు నడుగ నడుగుదెంచిరి పురికిన్. 82
వ. వచ్చిన కతిపయదినాంతరంబున. 83

ఉషాకన్య స్వప్నముం గని పరితపించుట.

శా. ఆదైతేయతనూజ నింగి న[1]డునాహర్మ్యంబుపై నొక్కనాఁ
డేటన్కుం జెలిపిండు మెండుకొనఁగా నేకాంతనిద్రారతిన్
మోదింపంగలలోఁ గుమారుఁ డొకఁడేమో చేసినం దాల్మి పెం
పేదన్ దిగ్గన మేలుకాంచి నయనోదీర్ణాశ్రుసిక్తాస్యయై. 84
క. ఎలుఁ గత్తె యేడ్పుఁ దనరం
దొలుసమ[2]రత నిక్కమైన [3]దురపిల్లుఁ గటా
కల మిటు దూపితి మగునే
చెలులు నగం దనగుణంబుచే నని వగచున్. 85
వ. అట్టియెడం జిత్రరేఖ యనుచెలికత్తె పొడచూపి యుషా

1 డఁగా. 2 రతి. 3 దురుపిల్లు.

కన్యకచేతం దద్భీతికారణం బెఱింగి యుల్లసం బుజ్జగించి
యక్కాంతతో నిట్లనియె. 86

చ. నలినదళాక్షి నీవు బలినందనుగారవు బట్టివిన్ను మొ
క్కలమున సొక్కుచుండు దనకౌఁగిటఁ జేర్చునె యిట్టికన్ను నీ
రొలుకఁగఁ బట్టితివే? యిఁకన ¹కోడక నొంపఁగ వాని కేడఁదలల్
గలవు విచారహీనవయి కంపము నొందకుమీ తలోదరీ. 87

వ. అట్లుం గాక. 88

చ. గెలిచినవాఁడు నేఁడు రణకేళిఁ బురంధరుఁ బద్మజేంద్రముఖా
వెలిచినవాఁడు దేవతల వెట్టికిఁ బట్టినవాఁడు ఘూర్జటిన్
విలిచినవాఁడు భక్తిమయచిత్తమునన్ ధర నేకవీరుఁడై
నిలిచినవాఁడు శౌర్యమున నీజనకుండు భయంబు దేటికిన్.

క. ఏయెడ భయము మెఱుఁగ దై
తేయాధిపరక్షితులు సతీ జగతీజనుల్
మీయింట నీవు సుమతి
చేయుదురే యొరులు నిప్పుఁ జెద లంటు నటే. 90

వ. అనుటయు నమ్ముగ్ధకాంత యిట్లనియె. 91

సీ. మాతండ్రి కొలువులో మానినీతిలకంబ
రమ్మనునాపేరు నమ్మి పోదు
నాతోడినీడ వై నను బిన్న పెద్దగా
ననరించుమీనాపు జాలువాఁతెఁ
²బ్రతిదేవతలు నన్ను బయల నెత్తినదిన్వె
యనుచేలిమానిని యనుట దప్పి

1 కోడకు చెప్పఁగ దేల యొవ్వఁడిం, గలవు; ...నొంపఁగ నేఁడ కేడ తలల్, గలవె. 2 పరిదేవతలు; పరిజనంబులు.

నల్లపా ల్లెఱుఁగనినాకులం బనుమంచి
మఱుఁగుజీరకుఁ జాల మైల సోఁకె
తే. నింక మెచ్చనివారు మో మెత్తి చూడఁ
గూడు చవిగాఁగఁ గుడుచుట గూడు నమ్మ
నమ్మ కిటమీఁద నేను బ్రాణానఁ గలిమి
చెలిమి మఱపక తలఁపుమీ చిగురుఁబోఁడి. 92

క. అని వెక్కి వెక్కి యేడ్వఁగ
వనజాననఁ జేరి సఖులు వల దుడుగవకా
నిను నెవ్వతెఁగాఁ దలఁచితి
వనదయునుంబోలె నేల యలమట గుడువన్. 93

ఉ. ఇంతకు మున్ను యిచ్చెలువ లెవ్వరుఁజూడరు నిన్ను నేఁడకా
వింతగ వచ్చితే కతలు వేయును నేటికి నన్యసక్త మై
చింతయు భాషణంబులును చేఁతలు నీత్రివిధంబు నీడు గా
కింత దలంక నేల కల నెవ్వఁడు డగ్గఱ నేని సెగ్గమే. 94

క. మనమున నొరుఁ దలఁపవు మా
నిని నియతమ బ్రహ్మచారిణివి నీచరితం
బునఁ గీడు గలుగఁ జేసెదు
కనుఁగొన నెవ్వరికి వశము కాలము గడవన్. 95

క. అని చెలులు పలుక నేమియు
నన నేరక యూర కున్న యసురేశ్వరనం
దనఁ గనుఁగొని కుంభాండుని
తనూజ యగుచిత్రరేఖ తా నిట్లనియెన్. 96

చ. ఎఱిఁగితి నీతెఱంగువిను మిందుముఖి యొకనాఁడు ముగ్ధలం
దఱమును గూడియాడఁగ సుధాకరశేఖరుకాంత నీమదిఁ

నెఱసినకోర్కి దీర్ప నొకనేర్పరి నీకలవచ్చు నంటసుం
దఱియిదివోదినంబునసుధాభవనంబునఁ బ్రొద్దుఁ జూడఁగన్.

క. మఱచితిగాక లతాంగి
కఱకంఠునితోడ నాఁడు కాత్యాయని నీ
[1]నెఱ నెఱిఁగి నాఁడు సెప్పిన
తెఱఁ గిది సమకూడె నింక దిగు లేమిటికిన్. 98

వ. అనుటయు నబ్బోటి చిత్తంబున నాటం బయిన పరిభవాభిమానంబు విరిసినఁ గన్నీరు దుడిచికొని కొనలు సాగుకొప్పులు గులుకుతలంపులఁ దమకంపుమొలకలు మోడనుం గడమ వడసలజ్జ కడకన్నులం బెరయ నుండె నప్పుడు 99

మ. పరపయ్యెం బరిభోగవాంఛ వడవం బాలయ్యె నిద్రాగతుల్
పొరపయ్యెం బలుదాల్మి వింతవగ పుంబ్రోవయ్యె నాలాపముల్
నెరపయ్యె న్మదనానలంబు వరుస న్నీరయ్యె నాలేపముల్
[2]సొరపయ్యె న్ననువల్లి బాణసుతకు న్నాలింతలం జూలుటన్.

క. లోఁగిటికి రానిరూపముఁ
గౌఁగిటికిం గానిపొందుఁ గారింపంగా
మూఁగినకుసుమశరంబుల
చేఁ గఱకఱఁ గందె నతివచిత్తం బంతన్. 101

వ. ఇట్లు హృదయంబునం గదరినమదనానలంబుచే సుడిలఁగొని యానుదతి చిత్రరేఖ కిట్లనియె. 102

చ. ఉడిగి మడింగి మైమఱచి యున్నతఱిం గలలోనఁ జేరె నె
క్కుడిమగవాఁడొకో! యనుచుఁ గందఁగ మేల్కొనుచో
నతండ యిప్పుడు మగఁ డంచుఁ గోరుటకుఁ బొందుగఁ జె

1 నెఱె యొ. 2 సొరుపయ్యెన్.

ప్పితి ముల్లు పుచ్చి కొ,ఱ్ఱిడఁచినచంద మయ్యెఁ గమలానన
యీావిరహానలంబునన్. 103

క. నీముడిచినముడి విడువఁగ
నేమెవ్వరు నేర మింక నీసౌభాగ్య
శ్రీమహితునిఁ బతిఁ గూర్పం
గామిని నీకంటెఁ జెలులు గలరే చెప్పుమా. 104

చ. అనుటయుఁ జిత్రరేఖ దనుజాధిపనందనతోడ నిట్లనున్
నినుఁ గలలోనఁ బైపడిననేర్పరిముచ్చు నెఱుంగుదేని న
య్యనుసరిరూపుఁగై వడియునన్వయముంజరితంబుఁజెప్పుమా
విని ప్రియుఁడుం దెచ్చెదఁ గామనము వేడుకఁదీర్చెదఁగాము నోర్చె
దన్. 105

వ. అనుటయు నక్కన్యకారత్నం బిట్లనియె. 106

క. కలలోనఁ గన్నరూపముఁ
గలలోనన కౌఁగిలింపఁ గంటిఁ బిదప నో
లలనా నీపలుకుల నో
లల నాడితిఁ గాని పతిఁ దలంప నెఱుంగన్. 107

క. ఏసంపతులకుఁ బొడమెనొ
యేదేశముసందుఁ గీర్తి కెక్కినవాఁడో
యేపేరవాఁడొ గొఱుంగను
మేదిని నిట్టిఁడు కూరిమియుఁ గలదె చెలీ. 108

వ. అనుటయుఁ జిత్రరేఖ విచారించి. 109

గీ. [1]ఆలజాలంబు సిరిలో నాడుజాడ
గాలిపడఁగ యాకసమునఁ గ్రాలుత్రోవ

1 అలలజాలంబు సిరిపై ?

నిదురలోపలఁ గలఁ దోఁచునీడ[1]విధము
గాన వచ్చునె యప్పుడ కన్నుఁ గాక. 110

వ. అనుటయు. 111

చ. వెలిచినకన్ను నీరుజడి వెచ్చనిచన్నులమీఁది వేఁడియుం
దొలకరిఘర్మతోయములతోఁ గలసెన్నెయి మ్రాసుపాటుతో
నెలుఁగున రాలుపాటొదవె నెక్కు-వినర్మతతోన లోపలం
గలగొనెనారటంపుఁబులకంబులతోఁ బొడ లెంచెఁ గంపమున్.

వ. ఇవ్విధంబున మనంబు గందినపుష్పంబుం బోలె నవ్వనిత నివ్వటిల్లినయాయుల్లసంబు మల్లడిఁ గొలుప నిలుపోప కున్న విన్న నగు నచ్చెలులు మెచ్చ నచ్చిత్రరేఖ చిత్రలేఖనవైపుణ్యంబు మెఱయ నిదియ తఱి యని విచారించి యచ్చపు నెయ్యంబున నచ్చపలలోచన కిట్లనియె. 113

మ. వనితా యెల్లజగంబులుం బటమునన్ వ్రాయంగ నేర్తున్ సుప
ర్వనరాహిప్రముఖస్వరూపములు చిత్రప్రౌఢిమన్ జూపెదం
గని నిన్నుం గలలోనఁ బైపడినయాకల్యాణరత్నాకరున్
మనవాఁ డంచు నెఱింగి పట్టి మదిసీమన్నించినన్ మెచ్చవే.

క. ఏడుదినంబులలో నీ
రేడుజగంబులును వ్రాసి యిత్తుఁ బటమును నీ
వేడుకకుఁ దగినవానిం
జూడు మతనిఁ దెత్తు నన్నుఁ జూడుము లతాంగీ. 115

వ. అని బుజ్జగించి యజ్జోటి నొడంబఱిచి నిజమందిరంబునకుం జనియె ననంతరంబ విరహానలంబు ముప్పిరిగొన్న నప్పువ్వుఁబోఁడి తనలోన. 116

1 పిదప.

సీ. చెలులు బొమ్మలపెండ్లి చేయుచో లజ్జింతు
మగనికై యే నేల మరులుకొంటిఁ
గలలోన నొకనిఁ జక్కనివానిఁ బొడగని
వలిఁ జూడ కే నేల వెఱ్ఱి నైతిఁ
దగునరుం డని తార తడవి కూర్పకమున్న
బంధుల కే నేల పలుచ నైతి
గతి మాలి బిగియారఁ కౌఁగిలి లేనియా
ఆడికూర్మి కే నేల అట్టు వడితిఁ
తే. గదిసి పాసినచవి చూడఁ గలిగెఁ గాని
పాసి కదిసినచవి చూడ బాగు గాదు
తలఁపునకు జక్క నుండెడితలఁపు లేదు
లజ్జఁ బోఁద్రోచ లజ్జకు లజ్జ లేదు. 117

వ. కలఁ గన్న తెఱంగు విచారించి. 118

చ. అకటకటా కటాక్షముల కందియు నందకపోయెఁ గాక నం
చనుఁడయి వాఁడు నేఁడు దనచక్కఁదనంబు మనంబులోననిం
కొకపరి చూపనే నచట సుప్పరపీఁది రథంబుఁ దోలుచున్
మకరహితాంకుఁడుగ్రకుసుమప్రదరంబులపాలు చేయఁడే. 119

వ. అనుచు నచ్చపలలోచన వెచ్చ నూర్పుటయును. 120

చ. కడలఁ దొలంగెఁ దుమ్మెదలు కట్టెదురం బొడసూపనోడి పు
వ్వొడిఁ బొగలుప్పతిల్లె మొగముం గమలంబును మోచియున్న య
య్యెడ చిటులొత్తె నో చిగురులోర్వ్వపుకం దెనవేలవెన్నెలన్
వడవడపుమంచిపుఱుసుము వామవిలోచన వేఁడియూర్పులన్.

వ. మఱియును నక్కొమలంతి మేనిసంతాపం బంత కంతకు మిగుల
నప్పుడు. 122

ఉ. శూలివిలోకనానలము సోఁకు రతీశుఁ డెఱుంగఁ గాన య
బ్బాలమనంబులో విరహపావకదాహము నోర్వ నన్న న
క్ష్మేల పొసంగు దేహము వహించినయంతటితో మనోజ్ఞుఁడై
గాలియుఁ జిక్కఁగాన చెడఁ గాలఁదునా ఘుటుమంటనుంటలన్.

వ. అత్తెఱంగు దత్తాపంబు నయిరింపక యత్తలోదరి యుల్లంబు
డిల్లంబు గాఁ దోఁపంగినం గీడ్పడం దలంచి తనలోన 124

చ. కనలయుపత్త్రికా మకరకేతన నూతన వాస్త్ర లన్నియుం
బొనఁగలిఖించి యుండుదళపూర్ణలుఁ బెట్టఁగ నున్నాన యేఁడునా
కొనుచు తెఱంగెఱింగి కుచకుంభములం బతిఁ దాల్చు నన్ను సం
తనమున వ్రాసియిచ్చినఁగదా చెలికత్తెలకేను మ్రొక్కుదున్.

వ. అను మఁ బరభోగవాంఛానిరత యయ్యు నయ్యనసంబున.

క. నీహారము పేర నన్
వ్యాహారము విన్న నలుగువాఁడె ననుఁగా
నేహార మఱుతఁ బెట్టిన
నాహారము దొసగుఁ దొసగు నాహారంబున్. 127

వ. ఆసమయంబునం బతిం దడవం దలంచి తదుద్ధమనో
న్మాదంబు వాడమిన నప్పడంతుక యిట్లనియె. 128

ఉ. నా దెసఁ గామునమ్ములను నాఁటుట సైఁచిన సిగ్గుఁ జిత్తముం
వాదులు పెట్టుకొన్న[1] యవి వాడిన నవ్వరికి నమ్ముందున రా
రో దయితుం గనుంగొన సరోరుహలోచన లంపియుంపనుం
జాదులయిల్లు చొచ్చి నెకఁ జల్లడి వన్నెల పట్టిరించనే.

వ. అనునెడఁ బిరిగొన్న యారటంబు పొరలంబొరిఁ గొరింపఁ దొ
డంగిన. 130

1 నవి వాడిన నెవ్వరికేను ?

తే. ఎసఁగుసంతాపభరమున నిట్టునట్టుఁ
బొరలు శయ్యాతలంబునఁ బువ్వుఁబోఁడి
తివురుచువిరహానలంబున దివ్వె లెత్తఁ
జిత్తజాతుండు వత్తిఁ దాల్చినవిధమున. 131

వ. తదనంతరంబ యంతరంగంబు సంతాపంబుచేతఁ జేతనారహితం బగుచు వచ్చిన. 132

ఉ. డెందముమీఁదఁ జెందొవను దెప్పర మేమియు లేదు చన్నులం
జిందదు ఘర్మవారి చెవిఁ జేర్చినలేఁజిగురించుకంతయుం
గందదు నాసికాగ్రమునఁ గన్నుల బాష్పము లూరవింక నీ
సుందరిఁగావ నేరఁడు ప్రసూనశరుండని యార్తమూర్తులై.

వ. చెలికత్తె లున్నంత. 134

శా. ముల్లోకంబులమూర్తులంబటమునన్ ముద్రించి నేర్పెల్ల రా
జిల్లన్ మెల్లన చిత్రరేఖ చనుదెంచె న్నిండుప్రాణంబు సం
ధిల్లన్ బాణతనూజకుం జెలులకున్ దిక్కెవ్వరున్ లేదు నా
తల్లీ వచ్చితె యంచు నెచ్చెలులు మోదంబంద డెందంబునన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి యక్కాంత యంతకు మున్న యంతంత వింతగా సంతరించిన శశికాంతజలశీకరశిశిరతరశయనాంతరంబున నప్పటికప్పటికి వెలయ పుప్పొడితిప్పలును గప్పురంపుఁగుప్పలు నుప్పతిల్లనశీతకరమణిశిలాతలంబుల నెడనెడ జాలకంబుల జడిగొన్నఁ బొడకట్టువెన్నెలచేత నట్టువడిమణికుట్టిమంబులు దుడిచి తుడిచి కడ గానక చిడిముడి పడి యొండొండ బొండుమల్లెలు నిండ నత్తెఱపుల నొఱపుగాఁ బఱపుకొండ యు దెఱవలముద్దరాలితనంబునకు మెఱుఁగిడిన తెఱంగున మెఱయుచు తురవనితాకీలితవితతధాతుపటయవనికావితానం

బులం గుఱుచకుఱుచకుచ వేయనం బటునం బగుమటునంబు
నం గనుగొంద నిబిసంబుల నుప్పతిగల శారికాశుకపికంబులు
చదివినప్పుడు చెప్పరమ్ము చేయకుండం జలిచప్పరం బిడి మల
యానిలంబు మలయను పలుచని తావులను నలఁగూచనుప్రులు
చెరివి మిన్నులం బొనుపున సురిలినకుసుమసలయకేసరనిసరం
బుల నంపంద యుదవింద కర్ణికాపీతంబులుఁ గంధప్పుపుంజ
చేసినం జెలువొందు నిండనంబులుఁ జంపొందలుఁ గెందమ్మల
సంపదించు నింకింపిరంబులను నిండులుగా సముంచితొంసుంచి
తాలకంబు లగుసలికంబులు నంచి పంచబాణాసనంబు లని
ప్రమాణంబు విచారించు విరహాపరితాపపరిహారణనిపుణ
పుంస్త్రీగణంబులఁ గన్నకన్న చోటం బన్న మలనకన్నియలు
విన్ననై యున్న యన్నాతికన్నెను దుడిచి గుడిచి గన్నెమన
జేఁ దడపికొన నలసి రజతపీఠకాంటులంబు డలం గిగిడి
కలికి కులికి చుట్టం దొలంగ స్ఫటికసచిందంబులతో డం బుల
డించుచంద నలిఖిత చంద్రమండలసమస్పనానసముచిత
పరివారదేవతాయమానతారకానికరంబుల మంత్రీయుం గడ
ళీదళవీజనంబులఁ గస్తూరికాకర్దమంబులఁ గనకకరండభరిత
మకరందంబులమణికలశపూర్ణమలయజతోయంబులవిన్య
వివిధకుసుమస్తబకవిశాలశాలాంగణంబుల విగతపీఠావినో
దాదివిహారదేశంబులవిచ్ఛిన్నవిభ్రమోపహారవిహారవిచ్ఛ
దకాదిమందిరంబుల మూర్ఛభూతశుకశారికానికాయంబులఁ
గల కన్యాంతఃపురంబు గలయం గనుంగొని. 13

క. ఏ నొకటి సేయఁ దలఁచినఁ
దా నొకటి దలంచు విధి లతాతన్వికి నా

పూనినపని తుదిముట్టం
గానిక యీనైతి [1]నైతిఁ గపటంపుఁజెలిన్. 137

వ. అనుచు వచ్చి యచ్చిత్రరేఖ యమ్మచ్చెకంటి పచ్చవిలుతు రచ్చపట్టయినపాన్పునం బవడించి యున్న నచ్చోటికిం బోయి తప్పక కనుంగొని. 138

ఉ. నవ్వక నవ్వునెమ్మొగమునన్నిగుడారెడువింతకాంతియు
మవ్వపుఁగ్రొమ్మెఱుంగులకుమాఱటలైనకటాక్షరోచులుం
జివ్వలు చేసి చేసి యిటు చిక్కెనె పెన్నెలవెల్లి వేఁడికిం
బువ్వులవాఁడికిం జిగురుఁబోఁడికి నేమనవచ్చునీయెడన్.

వ. అని పలుకుచు నప్పొలంతి కలికి కన్నులకొలుకులం గీలుకొన్న కజ్జలజలకణంబులు దనపైఁ దుకూలాంచలంబున మెత్తమెత్తన యొత్తియొత్తరళలోచనకుచంబులపై ముత్తెపుసరంబులు నులి చక్కందీర్చి యాచంద్రముఖియళికదేశంబునం గలయఁ బడిన యలకంబులు నూలుకొలిపి తెప్పిఱినచందం బెఱింగి చిత్రపటంబు దెచ్చితి నిదె చూడుమని యిట్లనియె.

సీ. సుదతి నీమదిలోనిసార దోఁకి మదనుండు
తన కొండుచోఁ టింకఁ దడవుఁ గాక
కాంత నీపలుకులు గరజాణచిలుకల
వెదకి నాలుక ముల్లు విఱుచుఁ గాక
పడఁతి నీచూపు లుప్పసఁబట్టి లాడించి
చెలులవక్త్రములఁ బూజించుఁ గాక
మెలుత నీయడుగులు మెలఁగ నేర్చుట చూచి
యంచెలతో మాట లాడ్చుఁ గాక

---

1 ఁబటముఁ గపటపుఁజెల్మిన్.

గీ. నాకతంబున వచ్చినసవ్యాఁ బాటు
మాటు వడఁ జేసి నీమూర్తి మగనిఁ దెత్తు
నిత్తు నీచిత్రపటమునం దెవ్వఁడైన
మెత్తు గాక నీచెలికత్తె మేటినేర్పు. 141

మ. అనుచుం జిత్రపటంబు దెచ్చి హృదయాహ్లాదంబు గాఁ జూపి సం
గనియ క్కాంత జగత్త్రయంబు సుమనోగంధర్వయక్షాప్సరో
దనుజాదిత్యుల సిద్ధసాధ్యవసురుద్రవ్రాతముఖ్యామాసురా
శనసంకీర్ణరసాతలాద్రితుల నాశాపూర్వస్థలుల్ దాఁటుచున్.

వ. ఇత్తెఱంగునం ద్రిదివపాతాళంబులయందును మహానుభావులుం
గలరని మునుముట్టం దడవి నిజమనోరథసిద్ధి వడయ నేరక
భూమండలం బవలోకించి భరతఖండంబున. 143

సీ. పాంచాల పాండ్య బర్బర కిరా తాభీర
కురు విదేహ విదర్భ కుకుర గౌళ
గాంధార మగధ కొంకణ కళింద పుళింద
సింధు సౌవీ రాంధ్ర చేర చోళ
సాముద్ర సాల్వ కోసల కళింగ కుళింగ
వత్స సౌరా ష్ట్రాంగ వంగ మత్స్య
శూరసేన సుధేష్ణ సుహ్మ కాశి కరూశ
లాట కర్ణాట మాళవ వరాట

తే. కుంత లావంతి [1]ఘూర్జర కుహ్మాక త్రి
గర్త బహుధాన యవన కొంకణ దశార్ణ
పుండ్ర బాహ్లీక ద్రవిడ కాంభోజ హూణ
కేకయ వసాతి కాశ్మీర కేరళములు. 144

---

1 కానూపఘూర్జరత్రి.

క. మొద లగున నేకములు జన
పదములు గనుఁగొనెఁ దదీయపతులను మఱియుం
హ్లాదయం బేమూర్తులఁ జే
రద నమణి మనంబులో నిరమణుఁడు లేమిన్. 145

క. తదనంతరంబ చూపుల
కొసఁగె మహారాష్ట్రపశ్చిమోత్తరభూమిం
యదుకులనాయకునగరము
సుదతికి నచ్చిత్రరేఖ చూపెడుచోటన్. 146

వ. అందుఁ గొందఱ యాదవపులం గడచి చని. 147

గీ. కనిగొ నక్కాంత యంతటఁ గమలనాభు
సీరిఁ బ్రద్యుమ్ను సాత్యకిఁ జేరి వారి
ననుస ననిరుద్ధుఁ జూడ మై జాడుకొన్న
పులకములతోడ జల్లనఁ బొడమెఁ జెమట. 148

గీ. మనసు త్రుచ్చిపి చొచ్చినవత్తికాఁడు
నీఁడు గొమ్మని చే సాఁచె పెలఁది యపుడు
కాముఁ డటమీఁద ననిరుద్ధగాత్రమునకుఁ
జిగురుఁబట్టంబుఁ జేర్పుట చెప్పినట్లు. 149

వ. ఇట్లు చిత్రరేఖావర్ణితం బయినచిత్రపటంబునం దనమనో
రమణుం గనుంగొని యుషారమణి రమణీయం బైనతదా
కారంబునం దవిలి తదన్వయనామధేయంబు లెఱింగింపు
మనుటయు నచ్చిత్రరేఖ యిట్లనియె. 150

మ. వనితా వాసవవైరిమర్దనుఁ డనం వర్ణింప నొప్పుం జనా
ర్దనుఁ డద్దేవునిముద్దు వింటిమిక దాతత్పుత్త్రుఁ బ్రద్యుమ్నుఁ గం

తునికం బొంగొని యాడఁగాఁ బొసఁగుతత్తున్ సుందరీ కోప వాఁ
డనిరుద్ధుం డిటు చిక్కె నే సమత నీయున్ ద్వన్ద్వయోగ్యాకృతుల్.

క. ఇక్కన్యకు మగఁడే యితఁ
డక్కట యీమగని కేటి యాలిది యనుచుం
జిక్కొట్టు నలదు చెలులకుఁ
బెక్కేటికి నూరు మెచ్చఁ బెండిలి గలిగెన్. 152

క. వెఱవకు కలలోఁ జేసిన
కొఱగామికి నగవుచోటు గుణరత్నము చే
కుఱతె నీకు నలిగి తన్నినఁ
బఱపువయిం బడినయట్లు పద్మదళాక్షీ. 153

వ. అనుటయు నవ్వనజానన యిట్లనియె. 154

శా. ఈరూపే కలలోపలం గలసెనన్, స్వీరూపునం జేసె నా
కీరూ, పింతటిమేటిరూపసికిఁ దా నిల్లాలుగా నోముట
గ్గారా మేలటితాంగికిం గలుగు, నింకం జాలు నీపూర్వకం
జేరన్ రానిమహానిధానము నసుం జేసంధిలం దోయవ్యగీ.

వ. అట్లుం గాక. 156

ఉ. ముద్దియ ముద్దరాలవైన ముంగట నుండఁగ నీకు లేదనం
బెద్దలకెల్లఁ బోటి వయి పెట్టినపేటున యుండ నిత్తి నా
బుద్ధులు తప్పె నేమిటికిఁ బోయిన నిల్లును గట్టి పెట్ట నీ
యద్దములోని నీడ కెటు లాస పడం బొసఁగుం జలోదరీ.

ఉ. ధీరుల నింద్రముఖ్యు లగుదిక్పతులం గుఱి[1]లోలఁ బెట్టున
వీరుఁడు బాణుఁ డేమిటికి వియ్యపు[2]టిచ్చునఁ దెప్పుము సుస్త్రీలక

1 లంగలంచు. 2 టంచుట.

దూరపువారిఁ దన్విఁ గన సుప్పులఁ గండ్లను నోరఁబోసికొ
న్నారపు కాఁ దలంపు లలనా కెలనాడెడుప్రాణ మేటికిన్.

గీ. దనుజకులవైరి శౌరి నందనులు నట్టి
రక్కసులు మనవారు వారలకు మనకుఁ
బొసఁగునె నడుమఁ బెట్టినపూరి గాలు
నేల చిత్రరేఖా తుది నింతసఁఖుగు. 159

వ. అట్లుగాక నామీఁదినెయ్యంబున నీవువిచారించినతెఱంగు.

మ. వనితా నీపతితోడఁ గూడ నలతేఁకన్ వారేల వీరేల నీ, కని
సన్నాయునిసద్ధుఁడున్నయెడ కెట్టైనన్ పెలాత్తైనిఁ బో, యిన
నాత్రందుకులాభిమానఘనుఁడై యేయూరికేత్రోవయం, చను
మానించినఁద్రోనన్ గోఱిఁ జేయం జూచెదే క్రమ్మఱన్.

వ. మఱియును నొక్కతెఱంగు విను మక్కుమారు నిక్కడకుం
గొని వచ్చి తన్నుం గలుపుసామర్థ్యంబు గలదేని. 162

క. కలసెదఁ బతి నతఁ డిచ్చట
మెలఁగుట మాతండ్రి విన్న మే లగునే ప్రే
వులలోన నురియఁ ద్రిప్పిన
కలపనఁ [1]బిం డైనఁ జెలిమికత్తెలు నగరే. 163

ఉ. నావుడుఁ జిత్రరేఖ నదనంబున బింకముమీఱఁ బల్కు నా
లావున నిప్డు దెత్తు నబలా విభు నిం పెసలారఁ గూడి సం
భావన చేయవే చెలులు ప్రాణమునం బరికించునట్లు ర
హోవిధ మాచరింపు మనసౌధములందు నిగూఢభంగులన్.

వ. అనుచుం దద్దనుజేంద్రకన్యకం దనసచనచాతుర్యంబునం
గార్యంబునకు నొడంబఱచి చిత్రరేఖ యుదయపురనగరంబున

---

1 బిం డైనఁ.

నుం బోయినయనంతరంబ యాంబింబాధరపరితాపంబు
గొంత డిందుపడినయనంతరంబు. 165

క. ¹వెల్లి యగునగలత్రొక్కన
నిల్లిగ్గులు గానవచ్చుహృదయములోనన్
మల్లామడి యగుమదనుడు
మెల్లన కూర్చుండెఁ దాల్మి మినుమినుకనఁగన్. 166

ఆ. అట్లు చిత్రరేఖ యనపసినగపంబు
చేర నరిగి యక్కుమారవరునిఁ
బట్టి తెచ్చుతెఱఁగు భావించి మాయాబ
లంబు దప్ప నొండులాగు లేమి. 167

వ. చింతించి. 168

చ. ఒకకమలాకరంబునను నొయ్యనఁ జేరిన నంటు నారదుం
డకలుషయోగనిశ్చలత నవ్యయుఁ జిత్తమునం దలంచు బా
లిక రచితప్రణామయునలీకృతపాణిపయోరుహాళిమా
లిక నటితాలకాలిక నలీభవదాకృతి యయ్యె నయ్యెడన్.

వ. ఇట్లు మ్రొక్కుడు వినమ్రవదన యయి యున్న యన్నళిన
లోచనతో నారదుండు. 170

క. సురమణి నీవు వచ్చిన
కారణ మెఱిఁగింపు మనుడుఁ గడువేడుక నిం
డారినమదితో నిట్లను
నారమణీతిలక మమ్మహామునితోడన్. 171

మ. బలిదైత్యేంద్రతనూజుఁడొప్పుజగతిన్ బాణుండు తత్పుత్రికా
కులదీపం బనఁగా నుషారమణి మాకుంబ్రాణమైయుండు నా

1 లొల్లి.

లలనారత్నముఁ బార్వతీవరవచోలబ్ధాత్మకుండై యొకం
డలయించం గలలోనమానసగ్రహైకాకారుఁడై వేడుకన్.

క. పూఁ జెప్పఁడో యెఱుంగదు
పోఁడిమి చెడ లజ్జ గోలు పుచ్చ ననుచుఁ బూఁ
బోఁడి నగచునెడఁ జెప్పితి
వేఁడి[1]కొనక మగఁడు నీకు వీఁడని పిదపన్. 173

క. పదనిపోడ [2]పొట్టెఱుంగక
విరహానలశిఖలచేత వేఁగెడు చెలికి
స్వైరవారఁ జిత్రపటమున
సుర నర పన్నగుల వ్రాసి చూపితి నంతన్. 174

వ. అందులోన. 175

క. అనిరుద్ధునిఁ జేపట్టను
ముసు గలలోఁ గన్నరూపమునకుం జోడై
గసునికిఁ దెలిసి యాఁతనిపయి
మనోజరాగంబు మిగుల మసగించుటయున్. 176

మ. పరితాపంబునఁ బొందు సప్పాలఁతికిం బంతంబు నే నిచ్చితిం
బనిబడి తెచ్చెద నీమనోరమఁ బుఁ జింతాభార మింతేల యిం
పురహాస్యంబుగ నిక్కమారపయఁ గొంచుం బోవ నాత్రోవఁగా
నసు తక్కన్వాసు శౌరికిం బిదపఁగా నంజేయుమీ సంయమీ.

వ. అత్తెఱంగేల యను తలంపు గలదేని సవధరింపుము. 178

ఉ. బాలుఁడితండనుమార్కొనిన బాణుఁడు గెల్చుము రారిగ్గైనవా
భీలభుజుండు దర్పసుజా భీమబలుం బరిమార్చు నంతలో, నా

---

1 కొనిన. 2 మట్టి.

లలితాంగినిష్ఠ్యుతివిహారములం జరియించు వానిహృచ్ఛూ
లముగాక యున్నె మనుజుండు దనూజయుఁ గేలిసల్పఁగన్.

వ. కావున నవశ్యంబు యుద్ధంబు సిద్ధంబు. 180

ఉ. నావుడు వామలోచనకు నారదుఁ డిట్లను గయ్యమున్న సం
భావనగన్న చందమునఁ బాలుడు [1]బయ్యగ దూఁదిన ప్రమో
దావహమైనయీపని నయంబునఁ జేసినఁ జాలుఁ దెల్పెదం
బో నను దేవపూజ ననుబోఁటికిఁ గన్నులపండువు వాఁప్పదే.

వ. అనిన విని చిత్రరేఖ పెండియును సోక్కలెఱింగు నిన్ను పిలిచెద
నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 182

క. తనమనుమనిఁ గొనిపోయిన
మనమునఁ గోపించె నేని మధుసూదనుఁ డే
మని శాప మిచ్చునో నా
కనుతలఁపున నీకుఁ జెప్ప కట పో వెఱతున్. 183

గీ. కెలనివారికి నెంతటికేని పుట్టె
నేని తొలఁగించు హరి దన కెగ్గు సేయు
పెడఁగుఁ జెఱుపండె గుదిర కన్నడఁచువాఁడు
దనకుఁ బగరంబు చెఱుచు దురంతభరంబు. 184

క. మునినాథ నీవు మునుమి
ట్టినె చెప్పినఁ జాలు మఱి కడంగెడు నాస్వేఁ
గినియు విని యతఁడు దర్పిత
దనుజకృతం బని రణంబు దడవుం బిదపన్. 185

వ. అనుటయును నారదుండు గలహసంపాదనవిశారదుండగుటఁగావున

1 బయ్యక దూల వై.

సమ్ముదితతో ని ట్లను నిది నీకుం బని గాదు నాచేసిన
సంవిధానంబున నీవు నిశ్చింతంబుగా ననిరుద్ధుం గొనిపొమ్ము.

మ. అనినం బొంగి లతాంగి యాదవనగర్యంతఃప్రవేశంబు చే
సి నభోమండలహారిసౌధమయతం జెన్నారుప్రాద్యుమ్నిహ
ర్మ్యనితాంతాంతికభూమి చేరి కనకప్రాసాదమధ్యంబునం
దనిరుద్ధు న్విభవప్రసిద్ధుఁ గనియెన్ హేలామహాలంకృతున్.

సీ. లలితనూతనలతాలంకారముల మెచ్చి
మొగమిచ్చు లేమావిమొక వోలెఁ
బరివారతారకాపటలంబుతో నవ్వ
దొరకొన్న పిన్నచందురుఁడు వోలెఁ
గమలినీకలికావికాసంబు లెఱిఁగి పైఁ
[1]బ్రాలెడు తేఁటిరాచూలి వోలెఁ
సరళసౌదామనీసల్లాపముల మేను
గరుపాఱుమిండమేఘంబు వోలెఁ

తే. నంతకంతకుఁ జిట్టంటు లంటి యంటి
చెలువలకు యౌవనము విందు చేయ నున్న
మానగుణబద్ధు మన్మథమంత్రసిద్ధు
రుచిరరసవిద్ధు నాయనిరుద్ధుఁ జూచి. 188

క. మును విద్యాధరసంతతి
యనఁగా వివిధంబు లగునుపాయంబుల మీ
ఱినతనమాయాబలమున
ననిరుద్ధుం బొదివె విస్మయాపాదిని యై. 189

1 జూఁతాడు; జూటాడు.

చిత్రరేఖ యుషాంతఃపురంబున కనిరుద్ధుం దెచ్చుట.

చ. పొదివి నభోవిహారమునఁ బుష్పవనంబు వెలిం గనుంగొనుచు న
మ్మదనసమానుఁ బట్టికొని మానసవేగము వేడ్కతోడ్తొఁ
గడఁ దెలియంగనీక చని కాంచనసౌధతలిఁ జిత్రరేఖ యూ
ముదితమనంబుతోడ ¹లోకమునకాశ్చర్యస్థలమునఁ గన్య²న
క. ఇది నీకోరినఫల మని [గన్యడెన్.
సుదతికి ననిరుద్ధుఁ జెలువ చూపి యిటు లనున్
మది పొచ్చి నీవుఁ గూడిన
యవికలసుఖలీల దేలు మన్నది కాంతన్. 191
చ. అనుటయుఁ బూర్ణచంద్రముఖి నాదటఁ జూడఁ గనుంగొనన్ నేత్రముం
గనుఁగొన నెమ్మనంబు శశికాంతశిలాకృతిఁ దాల్చి సంతసంబునన్
దనివెసఁ గమ్ముకొన్న కన్నులఁ గనుఁగొనె నెమ్మొగంబునుం
జిరపరితాప మంతయును జిక్కఁదొలంగె బుధింపు నచ్చెలిన్.
గీ. చిత్తమున బాణకన్యక చిత్రరేఖ
చేఁత లన్నియు సత్యంబు చిత్ర మనుచు
సంతసము నొంది యనిరుద్ధు సంతసమున
నందుఁ బెట్టించె నేకాంతమందిరమున. 193
వ. అక్కుమారుండును. 194
క. ఏమగువ వట్టికొనెనొ
యేమిటికిం దెచ్చెనో యి దెక్కడిపాటో
యేమియు నెఱుఁగఁడు మది మఱి
తామసి యనువిద్య తోలుతఁ దనుఁ బొందుటకున్. 195

---

1 యెడ. 2 జాడఁగన్.

వ. ఇట్లు మాయామోహితుం డైన ప్రద్యుమ్నతనయుండు పాన్పుపైఁ బవ్వళించి యున్నతఱి నత్తెఱవ చిత్రరేఖ కిట్లనియె.

క. ఇరుసెవి యెఱుఁగక యుండం
దరుణీ సుఖ మనుభవింపఁ దలఁచినఁ బదివే
లురకసు లెదురుటఁ బడితిని
సరిహా రెల్లిదము చేయ జాణెత నయితిన్. 197

క. జలబైలబిందు వయినా
మలఁకువ యెల్లివిరి గ్రొను మేలగునే ని
ర్మలచరితుఁ డయిన బానుం
డలుగఁడె ప్రాణముల కంతయపరాధమునన్. 198

వ. అనినం జిత్రరేఖ యిట్లనియె. 199

క. ఏ మనఁగ లాఁతివారమె
నీమన సెట్లట్ల కాక నీరజవదనా
యేమిటికిఁ [1]దలఁకెదల్లిం
దామరయును బోలె నుండి తగవు విడుతురే. 200

వ. అను మన సఖిజనంబులమనంబులను రహస్యంబు వెలిపుచ్చం జగమి దోషం బలికి వారిం దమతమవినోదంబుల నెప్పటియట్ల నిలువం బంచినయనంతరంబ. 201

చ. వడఁతి కుమారచంద్రుకరపల్లవముం దనచన్నుదోయిపై
నిడి పులకించికన్నుఁగవ యుంచుకయుంచుక మోడ్చి మెండియుం
జిడిముడిపాటుతోనతని చెక్కులు గ్రుక్కుచు మోవి ప్రేళులం
బుడుకుచు నుండెఁ దాల్మిగడివోయిననించుక లజ్జలావునన్.

వ. ఇట్లున్న యక్కన్నియక న్నుఱింగి చిత్రరేఖ మధుపథనుమ

1 తలఁకెదల్లి, తామర.

నుమనిం బొందివినమాయామోహంబు నెడలించి పరిబోధ
పరచిత్తుం జేసి యుత్తరుణితో రాత్రి కడచన్న కొలంది చెప్ప
ప్రొద్దువోయెం బోయి వచ్చెద నని వీడుకొని వెడలె నా
సమయంబున. 203

చ. [1]ఒదికిలి పాన్పుపైఁ బతికి నొయ్యన కేలు వలంపు చేసి క
ట్టెదురుగఁ గౌఁగిలించికొని గుత్తుచు నొత్తుచు మోము మోము
తోఁ, గదియ నమర్చి పేర్చి పయిఁ గాలిడి నేరిమి లేని నెన్నులం
బోవ లెడియూర్పులం గదుర్పు సిసిభంగిలఁ గాంగిలనుండఁగనే.

వ. ప్రద్యుమ్నతనయుండును. 205

క. బిగువుఁ జనుంగవ తాఁకును
బిగుపంగెమ్మోవి మోవి చేసటంబును సూ
డిగముల చేతలగడయును
మగువ కవుంగిట నొకట మరగుటఁ దెలుపున్. 206

వ. కనువిచ్చి నప్పుడు. 207

ఆ. మెఱుఁగుదీవపోలె మెలఁతుక కౌఁగిట
మేలుకట్టుక్రింద మేడమీఁద
రత్నదీపమధ్యరాజితం బగుతల్ప
తలమునందుఁ బొందు తన్నుఁ జూచి. 208

క. కలగన్న చందమో మది
కలఁగుటయో యైంద్రజాలికవినోదంబో
తెలియఁగ నేర నటంచును
పలఁచును నిజమైన నేన ధన్యుఁడ ననుచున్. 209

1 ఒదకిలి.

క. నాకసదసప్రాసాదము
నాకోలుసువిలాసినులును నాచుట్టములున్
లేకున్న నేమి కౌఁగిట
నీకామిని యున్నఁ జాలు నెల్లసంపదలకున్. 210

వ. అనుచు నయ్యనిరుద్ధుండు నిద్దుర లేమి నక్కామినిపొందు నిక్కంబుగాఁ దెలిసి. 211

సీ. తెమలించి కుసుమలోయ్యాఁ దివియ [1]లే కటమున్న
కదిసిన కెమ్మోవి గమిచి కమిచి
[2]పెడపెడ సోఁకి పైసడస లే కటమున్న
యలవడ్డకౌఁగిట నదిమి యదిమి
వలు పెడలింపఁ [3]జే వాటు లే కటమున్న
పైకొన్న జఘనంబుఁ బ్రాఁకి ప్రాఁకి
తమకించి కొసరుపంతంబు లే కటమున్న
[4]కదిసినచిత్తంబు గరఁచి కరఁచి

తే. తుది మొదలికంటెఁ దుదికంటె మొదలు చాలఁ
జవులగను మైనరతులకుఁ జవు లిచ్చి
పూవిలుతుచేతిజంత్రంపుబొమ్మఁ జేసె
మానినీతిలకంబుఁ గుమారవరుఁడు. 212

వ. ఇవ్విధంబున మదనకేళిం జెలి యక్కులపాలికాతిలకంబు చేతం గలలోపలం గన్నది మొదలుగాఁ గౌఁగిటిలోనున్నది తుదిగాఁ దనవృత్తాంతం బంతయు విని యనిరుద్ధుం డుషాసౌభాగ్యనిబద్ధుండయి కొన్ని దినంబులోరులెఱుంగకుండ వర్తించుచుండ నొక్కనాఁడు. 213

---

1 క యటమున్న. 2 పడ సోఁకినంత మై. 3 జై వాటు. 4 కరఁగిన.

క. ఆవసథశోధనమునకు
సాహసులు వచ్చి కనిరి సౌధమ్ముపై సం
భావితుఁడై దనుజసుతా
సేవితుఁడై యున్న మనుజసింహకుమారున్. 214

మ. కని యక్కోమలికిం గుమారునకును సంగం బంగజాయత్తమై
యునికిన్ బాణునితోడఁ జెప్పఁ జని వారొండేమియుఁ బల్కకొంత లే
క సరుం డొక్కఁడు దేవ నీనగరిలోఁ గన్యాజనాంతఃపురం
బున నున్నాఁ డొకఁ డత్యుదారవిభుతన్ బ్రాపించియున్నాఁడు దేవా.
ఉ. నాపురిఁ గొల్లలాడి కలుషింపఁగ వేఁగి సభంగి మాయనం
గావిరి పర్వ నంగమునఁ గంపము నివ్వటిలంగ బాణుఁ డ
త్యావిలచిత్తుఁడై మనుజుఁ డిట్టి మదీయపురంబు చొచ్చి న
చ్చోనయ కాక నా సగరు చొచ్చె నిసీ మగమాట లేటికిన్.
క. ¹ఏ నటు నాహూఁతురి నటు
మానవుఁ డటు నగరు చొచ్చి మాయలమునుకన్
హాని యొనరించెఁ గన్యలఁ
గానఁడొ పలుమత్తరోఁత గాఁడే నాకున్. 217
క. మనుజాంగనలం బట్టుట
దనుజులకుం జెల్లుఁ గాక దనుజాంగనలన్
మనుజులు పట్టుటకును దో
కొనిరే బెండులు మునింగి గుండులు దేలన్. 218

అనిరుద్ధుం బట్ట బాణుండు తనకింకరులం బనుచుట.

క. అని తనకింకరసైన్యము
ననిరుద్ధునిమీఁదఁ బనిచె నదియును భయదా

1 ఏ నీ నటె నాకహూఁతును.

దసగతిఁ బట్టుఁడు కట్టుఁడు
తుసుముఁ డనునెలుంగు లడరఁ దోతెంచె నడిన్. 219

క. అప్పలుసుల కలుకలు మది
సుప్పర మెగయంగ నేసఁగె నుల్లాసము మై
నొప్పారఁగ బరిగోలల
నొప్పించిన భద్రగజము నూల్కొన్నగతిన్. 220

వ. అన్కుమారకంఠీరవుండు. 221

క. ఆతరుణి వలదు వలదని
భీతిం దనుఁ బట్టఁ బట్టు భీకరతరని
ర్ఘాతరవసింహనాదుం
డై తత్సౌధంబు డిగ్గె నవుడు గఱచుచున్. 222

వ. ఇట్లు డిగ్గి సదంతఃపురద్వారంబున నిలిచి దారుణాతరం బగు
పరిఘుంబు పుచ్చికొని. 223

మ. తనఘోరధ్వనికిం గలంగఁబడుతత్సైన్యంబు దైన్యంబునం
దునుకొందంబరిఘుంబుపై విసరుచుఁ దుర్వారుఁడై పైపయి
న్మసఁగం బౌఱునె రాసిముద్గరగదాముఖ్యాయుధశ్రేణి చేఁ
గినియం జేసిన వేసవిన్ రవి దివిన్ గ్రీడించుచందంబునన్.

క. మండి పదాతులఁ గొందఱఁ
జెండాడిన సున్నవాడు చెడి పాఱిరి బా
ణుండున్నయెడకు నోడళుల
నిండను నెత్తురులు గ్రమ్మ నిట్టూర్పులతోన్. 225

వ. అప్పు డద్దనుజేంద్రుండు. 226

క. వెఱపకుఁడు పాఱకుఁడు చిం
దఱవందఱ గాకుఁ డేల ధైర్యముఁ డుల్లన్
మఱచితిరె కులముఁ గీర్తియు
వెఱుకులగతి నింత వలదు వీరము చెడఁగన్. 227

ఉ. పాఱెడువంత్రోవ మీఁద నలవాటుగఁ జేసినవారుఁ దప్పెడున్
మీఱెటి యనేకయుద్ధముల మీఁది జయంబుల నెల్లనింతతోఁ
దీఱె ననుం గనుంగొనుఁడు ధీరతఁ దోడ్పడఁ బంచు నాకసుం
బోలుఁడు పాఱుఁ డంచుఁ బరిపంథుల నొగ్గుఁడు చాలు
మీఁదనులే. 228

వ. అని వారి నదలించియు ననలించియుఁ బోదులు చేసి పోరికిఁ
బురికొల్పి మఱియును మహాకపిబలంబు బలిష్ఠంబుగఁ బలిష్ఠపు
గాఁ బలుదెఱంగుల మూఁకలు చేసి ప్రముఖగణంబులం
గలపి పంచిన. 229

శా. నేలం గొండలు మింటఁ గొండలు గజానీకంబుఁ గీలాలము
జ్జ్వాలంబుం బుటపింప నంచితమదోద్గ్రాహంబు దేహంబులం
జాలం గ్రాల నిశాతహేతిలతికాసాంద్రామసీనామఘీ
మాలంగారము వీరము వెలయ సుప్రత్యర్థిశస్త్రప్రకీర్ణతోన్.

వ. వచ్చి నిలు నిలు మని యదల్పు తాఁకిన. 231

క. ఒక్కనికిఁ బెక్కుమొనలనుఁ
దక్కక పోరగుట యరిది దానవబలమ్ముల్
గ్రిక్కిఱిసినతిమిరమునకు
బ్రక్కక యాదవనవమూరసూర్యుఁడు నిలుచున్. 232

వ. ఇట్లు నిలిచి తనచేతిపరిఘంబు కంధరంబునం జేర్చి. 233

తే. పరిఘతోమరాదులఁ దన్నుఁ బరులు వైవ
వారివారికై దునుముల వారి వైచె
మఱియుఁ దనతొంటిపరిఘం బమర్చి చేత
నాసురారాతిసేనపై నడరె నపుడు. 234

వ. ఇట్లు. 235

క. ఇరువదినాలుగు వేవురు
సుభటులం గింకరుల నవారణఁ బోరం
బరిమార్చి విక్రమక్రమ
ధురంధరుం డయినవిజయదోహలి మఱియున్. 236

క. పలకయుఁ గరవాలముఁ గొని
పొలికలనం గెలనఁ జదలఁ బొదల మెఱుంగుల్
నల నొప్పారఁ బ్రచారం
బులు ముప్పదిరెండు నిండు మొనలకుఁ జూపెన్. 237

వ. ఇట్లు వివిధవిక్రమవిహారంబులకు సారంబు లగుకరవాలధా
రాప్రహారంబులఁ బరబలంబులం బొరిగొడిగి యదుకుమార
కుంజరంబు పంజరంబు విడివడినసింగంబునంగంబులపణి నను
కరించుచుఁ గరటిఘటాఘాటవిఘటనంబునం జటులవలాహ
కపటలవిపాటనంబునఁ దురగపరంపరాపరాఙ్ముఖీకరణానైపు
ణంబునం దరళతరంగపాళీపలాయనప్రతిపాదనంబున నిబిడ
స్యందనసందోహవిదారణంబున విచిత్రయానపాత్రవిధ్వంస
నంబున సముద్భటభటసముదాయఖండనంబునం బటువిటపి
వాటిమోటనంబునఁ బ్రచండపవమానప్రతిమానుండగుట
యుఁ దత్సైన్యంబు చాఁపకట్టుపడిన నందుఁగొందఱువిఱిగి
పాఱుచోసంపడి ద్రుంచియుసంగడివారిం బ్రుంచియు నెత్తురులు

గ్రక్కయు నిగుడ లేక చిక్కయుఁ దూఁకి నడిగొనుచు వల్లడ
పడియును ప్రేవులు గలచియు నేసుకి వారికి వెలచియుఁ గ్రొ
దువ్వులు పైచియుఁ గ్రంతలు చూఁచియు బడిపోఁతలులం ద్రె
ళ్లియుఁ బలుకను మని గిల్లియు నిండ్లు దూఁకియు నెడవవ్వ
వాఁకియుఁ బీసుఁగులలోఁ దాఁగియుఁ జేసుకొన్న లేఁగియుఁ
బోరాక మరలియుఁ బోటు లేక పొంపేయుచు నంతంత
విచ్చియు నతిసలమలుఁగు చొచ్చియు విపక్షు ప్ర కోలు
కొన లేక పఱచి రప్పుడు గొండలు నేలగుడు చాలక
నింగికిం బ్రాలంగెను. 238

క. చెడి విఱిగిన సైన్యంబుఁ
బొడగని బాణుండు లోన భుగభుగ మండన్
విడువక సమిదాజ్యాహుతు
లడరింపఁగఁ బరఁగునగ్నిరాజముగతిన్. 239

వ. అప్పుడు. 240

శా. కుంభిస్యందనవాజిసైనికపరిక్షోభంబు వారించుచుం
గుంభాండుండుసహస్రబాహానముకేయుంగోదండముల్ఖ్యాతిగా
ధా, సంభోదగ్రముఖద్ధచక్రస్పృహముర్గదాత్యక్షముం గొనసం
రంభుండై దశనధ్వజోగ్రరథముం బ్రాంతంబునన్ నిల్పెనన్.

ఉ. దానవనాథుఁ డారథము నుగ్రత నెక్కి సహస్రబాహులం
బూనినశస్త్రజాలము సభోజలదంబున కింద్రచాపసం
ధానము చేయ బీరపుటదల్పులతోఁ గవచాంగుళిత్రగో
ధానికరంబుతోఁ శరవితానముతోఁ నెదిరించి నిల్చెనన్. 242

క. కనుఁగొని చిఱునవ్వొలయఁగ
ననిరుద్ధుఁడు పూర్ణశశినిభాననుఁ డై మా
ర్కొన నరుణలోచనుం డై
దనుజుఁడు నిలు నిలువు మనుచుఁ దాఁకెం బెలుచన్. 243

వ. అప్పుడు 244

క. ప్రాణము ఝల్లన నుష క
ల్యాణనిధిం బ్రియునిఁ జూడ నతఁడు గుఱియునా
బాణకపనికరఖరతర
బాణంబులకుం గటాక్షబాణంబులకున్. 245

తే. తండ్రిఁ గనుఁగొన వెఱచి సౌధంబులోన
మఱుఁగుపడు నింతి పతిఁ జూడ మఱియు వెడలుఁ
జిన్నఁ బోయినమోముతోఁ జిత్రరేఖ
తనకు వచ్చినచేటని తల్లడిల్లు. 246

వ. అట్టియెడ బాణాసురుండు. 247

క. దనుజసుతాసురతోత్థిత
మనోజచిహ్నాభిరామమండన మగునా
యనిరుద్ధుమేను గనుఁగొని
తనుత్రరహితంబు సుకరదారణ మనుచున్. 248

క. అడిదము గొని నాతోఁ దల
పడియెడునీపడుచుఁ జంప భరమే యని పై
నడరించె వేయిచేతుల
జడిగొనఁ గైదువులు మఱియు శరనికరములున్. 249

వ. తదవసరంబున. 250

మ. పలకన్ బాణపరంపరల్ జడిగొనం బ్రద్యుమ్నసూనుండు
మొక్కలుఁడై యేసుఁగుఁ జంచ నాది గోనుసంగంబు న్వి
డంబించి మం, డలవిభ్రాంతి సహస్రపతిం జనఁగఁ జూపన్ దా
నెం దదంగంబు న, మ్ములచే ప క్షమయంబు చేసి దిశల్
మూసెన్ సురారాతియున్. 251

క. శరములు దాఁకిన నెత్తురు
దొరిగిన సంగరవిహారదోహలి గుఱు ని
ర్భరరోష మడర బాణుని
యరదమునకుఁ జిత్రగతుల నతఁడు గవిసినన్. 252

వ. అక్కుమారసింహంబు మీఁద నసురేశ్వరుండు పరిఘపట్టిస
ముసలముద్గరప్రాసప్రముఖంబు లగు వివిధాయుధంబు లా
క్కుమ్మడి నడరించిన నతండు చలింపక సందీప్తక్రోధుండై.

క. గగనమున కెగసి యరదము
నొగ దిగి పడవ్రేసి ఖడ్గనూతనగతు లే
ర్పుగఁ దిరిగి తురగములఁ దన
మగతన మమరంగ యదుకుమారుఁడు వ్రేసెన్. 254

ఉ. వ్రేసిన నింద్రవైరి యదునీగనిష్టు ముసలాసిముద్గర
ప్రాసగదాదిహేతినికరంబు ముసుంగుగ వైచె నప్పు డా
యాసురసైన్య మాగ్చు నతఁ డంతటఁ బోక విచిత్రఖడ్గవి
న్యాసముతో రథంబు కెలసన్ మెఱుఁగు మెఱచెంద ఘుక్కునన్.

వ. అట్టియెడ సద్దనుజేంద్రుండు సముద్ధతక్రోధుండై శక్తి వైచిన.

శా. ఘంటాటంకృతితోఁ గృతాంతలగుడాకారంబుతో దిక్కు
లన్, మింట న్మంటలు గ్రమ్మ క్రమ్ముఁగుతో నక్కొన్న

యాశక్తి నై, కొంత సేను మలంచి పట్టికొని కోకొమ్మం
చు ప్రేసెగా పెనగా, వెంటగా గిఱి ధరిత్రి దూఱ నతఁడ
ప్పోరుండు మూర్ఛిల్లఁగన్. 257

తే. అంతలోనన తేఱినయసురనాథుఁ
జూచి కుంభాండుఁ డిట్లను శూరుఁ డైన
యతనితో నింక నీవు గట్టెదుర నిలిచి
పాడిమై నని చేసిన బ్రదుకు కలదె. 258

క. ఆయుధము దాఁకు టెఱుఁగఁడు
పాయము బలియించి తింతవడి మనల నితం
డాయతభుజుండు మ్రింగును
మాయాబలమునన కాని మడియఁడు నీచేన్. 259

వ. అనుటయు నతండు రోషదహనదందహ్యమానమానసుం
డై యొండుపాయంబు చేయ నేరక మాయ నై కొనం
దలంచి. 260

క. ఉరగము నెఱ గొను గరుడని
పెరపున [1]నరు నణఁతు నని దివికి వెసదాఁటెగా
సరథంబుగ సధ్వజముగ
సరథ్యసాహస్రముగ ససారథికముగన్. 261

వ. ఇవ్విధంబున. 262

క. ధీరుఁడు బాణుఁ డదృశ్యా
కారుం డయి పోయి కలను గయికొని ఖడ్గ

1 నపు డతఁడు గగనవీథికి దాఁటెగా.

స్ఫారప్రచారపరుఁ డగు
నారాయణపౌత్త్రు నేసె నాగాస్త్రములన్. 263

వ. అయ్యస్త్రంబులచేత. 264

క. సందానదందశూకా
స్పందితసర్వాంగుఁ డగుచు ప్రద్యుమ్నసుతుం
జందనగంధులు చూచిరి
చందనశాఖిఫణీవృతాంబుచందంబున ననరన్. 265

వ. ఇట్లు పాములచేతం గట్టువడి నేలం గూలిన సుమారునిం జేరి
యాపదంబుమీఁదన చక్కంబుకొమ్మప్ప సాఁగి బాణుండుఁ
గుంభాండును నిట్లనిరి. 266

క. కులకన్యాదూషకులం
బల గోయక యున్న నేల తగ నగు వీనిం
బొలికలనికి బలి యిమ్మని
పలికినఁ గుంభాండుఁ డసురపతి కిట్లనియెన్. 267

ఆ. కలనఁ బడినవారిఁ గయికొని [1]కొని పోయి
పుండ్ల నోమి మగుడఁ బుచ్చు టొప్పుఁ
బంత మడిగి మగుడ బవర మిచ్చుట యొప్పు
నించు నేని దాన యేలు టొప్పు. 268

వ. వినుము చెప్పెద. 269

క. భుజగర్వమదంగఁ జుట్టిన
భుజగాస్త్రము లిట్టు నట్టుఁ బొరలంబడినన్

---

1 పోట్లపుం, ట్ల మగుడఁ బుచ్చుటొప్పుఁ బంత, నుడుగ మరల
బవరమిచ్చుట యొప్పుఁ గా, కించు.

గజబిజ లేదు మొగంబున
మజ బాపురె వీనిఁ బోల మగలుం గలరే. 270

గీ. వేయిచేతులవాఁడవు వివిధసమర
విజయశాలివి దైతేయవీరవరుఁడ
విట్టనీతోడఁ బోరాడ నెవ్వఁ డోపు
విక్రమక్రీడ సరిలేనివీఁడ కాక. 271

చ. ఇతనికులంబుఁ జేయు విని యేలఁ దలంచిన నేలు మేలు నీ
కతిబలుఁ డైనబంటు హృదయంబున రోషము పట్టితేని స
ధ్యతను విధింప నేల యితఁ డాఁకటఁ బాత్రము నీ వెఱుంగ వే
త్రతిసఁగునాజ్ఞఁ గుందగవ్వఁబంతము రాజులుదప్ప రెన్నఁడున్.

మ. అనిసం బండులు గీటికొంచు హృదయం బల్లాడ బాణాసురుం
డనఘా నీపలు కేను దాఁటుదునె వీఁడన్యాయకార్యంబు చే
సిన సైరింపక యుంటి వంశమునకుం జేటైనయీకాలచో
రునిఁ గన్యాసులతాసమేతముగఁ జేర్తుం గాక కారాస్థితిన్.

బాణాసురుఁ డనిరుద్ధునిఁ జెఱసాలం బెట్టించుట.

గీ. అనుచుఁ జెఱసాలవారికి నప్పగించి
యాదవకుమారుఁ గూఁతును నసురవిభుఁడు
మనసులోపల సెగ్గించి మరలి పోయె
నాత్మమందిరమునకుఁ గుంభాండుఁ గూడి. 274

క. అంత నిట హరినగరిలో
నంతఃపురకాంత లెల్ల ననిరుద్ధుని సా
ధాంతరమునందుఁ దడవుచుఁ
జింతించుచు నింక నేమి చేయుదమనుచున్. 275

సీ. చెందమ్మివిరులలోఁ జెందుతేనెలు వోలెఁ
గన్నుల బాష్పాంబుకణము లడరఁ
నలుదచీఁకట్లలోఁ వ్రాలుచుక్కలు వోలె
వేణీభరమ్ములోఁ విరులు వ్రేలఁ
దూలుతీఁగెలవెంటఁ దూఁగుతేఁటులు వోలె
నసదునెన్నడుముల నారు లోలయఁ
[1]రాపుజక్కవలఁ జేసినచంద్రికలు వోలెఁ
జన్నుల ముత్యాలసరులు పెనఁగ
తే. ముద్దుమోము లల్లాస్ఫుచోఁ మూఁపులందుఁ
గక్కభూషణజాలంబు గళవళింప
మార్చిమార్చి చేతుల త్రిక్కి మడఁచికొనుచు
నింక నెట్లమ్మ యుందు నయ్యింటఁ జేడ్వ. 276

వ. అందుఁ గొందఱు. 277

సీ. చక్కనివారిలోఁ జక్కనివాఁడు దాఁ
[2]గడుఁ బిన్నగాని పెగంబు పీడు
బంటు నొచ్చినవోరఁ బలుకండు నెఱవాది
సుఖభోగి చుట్టాలసురభి యంచ
బిడ్డ గ్రాము నుండి గట్టిదనం బెఱుంగఁడు
గరగర నై యుండుఁ గలయ నేర్పు
నూఁపరలాఁడు గాఁ డుపకారి నవ్వు మో
లము గాని తనవారిఁ గాఁచినాఁ డ

1 రేయిజక్కవలఁ జేరిన. 2 గడుఁ బిన్నగాని పెగంబు పీఁడె.

తే. నడుపు గడానిబంగారురత్నంపుబొమ్మ
ముంగిటినిధాన మమ్మలముద్దు దమ్ము
లన్న యీతనిఁ గనదేని కన్నతల్లి
కడుపు మసిగాదె దయ్యము! కరుణ లేదె. 278

వ. అని మఱియుం గొందలు. 279

సీ. అఖిలలోకాధీశుఁ డగుచక్రధరునింట
నొకకీడుమాట నేఁ డోదవె నమ్మ
బాల్యంబునంద శంబరుఁ జంపెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ
డతనిలా వెల్లిద మయ్యె నమ్మ
[1]కీడు లే దన దేవకీదేవిబలఁగ మొ
ప్పినఁ బాలలోఁ బండ్లు పిసికి రమ్మ
యదువీరులు ప్రమత్తు లని మున్ను మెచ్చని
చుట్టాలు నగ సేగి చూపె నమ్మ
తే. చెడఁ దలంచిరి గా కేమి సిలుగు చింత
లేని యిన్వీటి కొరు లింత పూని రేని
గడచె నింక మారతిదేవికడుపు చల్ల
నగుట [2]విధి యిన్ని గలిగించె నక్కటకట. 280

క. మధుమథనక్రోధానల
మధికముగా మండ నూఁదునవ్వెంగలికిఁ
విధి యలుగక [3]మును మృత్యు
క్షుధార్తివివృతాస్యపదవి కోలి యలుగదే. 281

---

1 గడలేదనఁగ. 2 విధి గన్నికలు చేసె నక్కటకట. 3 మృత్యు
వునకు.

సీ. అనిరుద్ధసింహంబు నంటి చౌపుననుఁ ద
    ప్పిన కరి హారతోడఁ బనఁగ నున్న
యదుపుంగవుల కంతఁ యుగ కాల ముసరించి
    వేసటానిభుఁ డైన దిగులు చోయిలు
మురవైరిసిడన మూఁడులోకంబులు
    బ్రదుకంగ మనకేల పలవరింప
నద్దేవుమనుమని నద్దిరా గొంటు నూతు
    నసన [1]కేవడ మువ్వఁ దలవగించు
తే. కెలన కోడక యొకయింటను ప్రేలఁ జూప
    నెంతవాఁ డెక్కడాఁడు నోరింట ప్రొద్దు
    గలసి పాసి పోఁ జాలనికతన మనసు
    నేలతలఁ గొట్టి నిలువదు నిజము గాక. 282

ఆ. అనుచు నుండ లేక యాగ్రస్వరంబున
    నేడ్చి రంతిపురమునింతు లెల్లఁ
    బురజనంబు లెల్లఁ గుందిరినాడ మా
    యంగనారవంబు యని తలంప. 283

వ. అట్టియెడ వీరభటులు గవురయంబున జనుదెంచి యక్కుమారుం
    డెక్కడ యనువారును నేమి యనువారును నవ్వ
    రెవ్వ రనువారును నిలు నిలు మనువారును బోకు పోక
    నువారును నగుచుఁ గళవళించి యక్కుమారుండు నిరు
    ద్ధుం డూరక యదృశ్యుం డయ్యె నని గొంతెత్తి విస్మయం
    బున. 284

---

1 కోఱడ మె.

గీ. హలధరుండును హరియు సాత్యకియు మఱియుఁ
జేవ గలవారలందఱు బెరసి సభకు
నరిగిరి పురంబులో వీరు లంతవట్టు
నెఱుఁగ సన్నాహభేరి మ్రోయించి పిదప. 285

క. ఆ_త్తెఱఁగున సభలోపల
చి_త్తఱమునఁ గూడఁబడినచర్చితసామం
తో_త్తములలోన విపదుఁడు
మ_త్తద్విపశీల మనసు మండ నిటు లనున్. 286

చ. ఒకఁ డనిరుద్ధుఁ బోవుటకు నుల్లములో వగ లేదు నాదునై
నికులఁదలంప రెండు రజనీసమయంబునఁ జొచ్చి యెవ్వఁడో
మసటముపన్ని నాశిరముమానికముం గొనిపోయెనంచు ని
ష్పుకలఁబొరల్చినట్లుమదిపొక్కెడు నెక్కుడుభంగపాటునన్.

క. కన్నుండఁ గంటిపాపం
గొన్నట్లు వెఱంగి బాలుఁ గొనిపోవుటకై
యన్నియు బంధుయుతముగ
మన్నిగొనక యున్న నేటిమాటలు మనకున్. 288

క. నావుడు సాత్యకి యిట్లను
దేవా కుఱఁగటనె వెదకి తెలియఁగ వచ్చుం
జూపె చోరులఁ జాడల
చే పీటికి వచ్చు వారు చిక్కుదు రింతన్. 289

ఆ. అనుడు దనుజవైరి యాహవమునకుఁ బంచిన
నతఁడు చటులఁ బంచె నాక్షణంబ
గజతురంగరథనికాయము లెక్కివే
యరుగు దెంచి వారు లరసి యరసి. 290

గీ. కలయఁ దిరిగిరి రైవతకం బనంగ
మఱి లతావేష్ట మన వేణుమంత మనఁగ
ఋక్షవంత మనంగ మహీంధరముల
సంతఁ బోక యుద్యానంబులందుఁ జొచ్చి. 291

వ. అరయుచుండి యాసమయంబున సేనాపతి యగు ననాధృష్టి
వెఱచి వెఱచి నారాయణున కిట్లనియె. 292

క. ఏ నొకటి విన్నవించెద
దానవకులమథన పెద్దదవ్వున నూఁడిఁ
బూని వినిపింపఁ గలపని
యౌనో కాదో విచారించి తెలియఁ దగున్. 293

క. [1]వెస చెడి మైందద్వివిదులు
నసిలోమపులోమసులును హయగ్రీవుండున్
[2]వసి మాలి సౌంభసాల్వులు
నిసుంభనరకులును జెడిరి నీఖడ్గమునన్. 294

గీ. మఱియుఁ గొందఱు నీచేత మడిసి రంత
మిడి యడఁగఁ జొచ్చి తగుసూఁడు నడపలేదు
పారిజాతంబుఁ దెచ్చుచోఁ బ్రదికి పోరు
నిర్జరాధీశుఁ డొకఁడును నిన్నుఁ గాంచి. 295

శా. నాకుం జూడ మనంబునం గుటిలుఁడై నాకేశుఁ డిబ్బంగివాం
ఛాకొంపోయినవాఁడు వాఁడు దగువాఁడే గౌతమస్త్రీరహ
స్స్వీకారాదులు తచ్చరిత్రములు నాచేఁ గ్రొత్తగా నేల క
ర్ణాకర్ణిం గథలందు మున్ను వినమే నానాప్రకారంబులన్.

1 కస. 2 నసి మాలి.

వ. అనుటయు దనుజవైరి విచారించి నిట్టూర్పు నిగిడించి. 297

క. నాతండ్రీ సురపతిపై
నేతప్పును లేదు మన మనేకవిధములన్
దైతేయవధము చేయుట
యాతనికార్యంబ మనల నతఁడు విడుచునే. 298

వ. అట్లుంగాక. 299

గీ. ఉత్తముండు హితము చేసి యూరకుండు
మధ్యముండు హితముచేసి మాఱు వెదకు
నధముఁ డొరుచేయుహిత మైన నణఁచి పుచ్చు
హితమునకు నెగ్గు చేయువాఁ డెవ్వఁ డగును. 300

క. చేసినమే లెఱుఁగుదు రొరు
గాసింపరు కుచ్చితంపుఁగఱద లెఱుఁగ ర
త్యాసక్తసౌహృదులు [1]స
త్యాసీనులు సురలు వార లపకారకులే. 301

క. ఇప్పుడు నీపలికినపలు
కొప్పదు ప్రద్యుమ్నతనయు నొక్కతె వలపుం
ద్రిప్పులఁ బడి కొని పోయెను
దప్పెం బుంశ్చలికి నేటితగవుం గిగవున్. 302

వ. అని చింతించుచున్న మురాంతకునకు నక్రూరుం డిట్లనియె.

క. మనపని దనపని దనపని
మనపని గా నడతు మతఁడు మనము నొకఁడు మో
చినమో పిండలు మోచిన
యనువున నీతోడుపడుట యతనికిఁ గీడే. 304

---

1 స, త్యాసీను లగు.

ఉ. ఎట్టికుబుద్ధి నైనఁ దనయిష్టసహాయునిఁ గగ్గు సేయునే
పట్టెడుచోటు గాల్చుకొను బాలిశుఁ డింకఁ గలండె సుగర్వితుం
డట్టి యతండవు నిన్ను దనుజాంతకుఁ డుగ్ర విరోధ మేటికిన్
బుట్టెను నిద్దఱుం ద్రిదివభూతలరక్షణ మాచరింపఁగన్.

క. వేనతలఁ గాన మానుష
భావంబున నవతరించి పని పూనినయా
దేహాది దేవుఁడవు నీ
వేవిధమున హాని సేయ నిటు చేయఁదగున్. 306

వ. అనుటయు నచ్యుతుం డిట్లనియె. 307

శా. గంధర్వామరయక్షరాక్షసుల కీర్త్యర్థంబు సిద్ధించునే
[1]బంధ కార్యహ్రాతుఁడైన సహాయుఁడు దలఁగా బ్రహ్మాద్యమర్త్యాళిచే
స్కంధావారవిహారిణుల్ గులట నిచ్ఛందంబు గావింతు రే
[2]బంధుభ్రాంతిఁ గలారు ర్చపనికి మనుమనిం బ్రోగ్వత్సలం జేర్చు

క. అనుటయు నచ్యుతుఁ డిలపు [జన.
మనంబునిలుకడను గాదిమాగధగణముల్
వినుతించినఁ గైవారము
లనర్గళంబుగఁ జెలంగె నాస్థానములోన్. 309

వ. తదనంతరంబ మున్ను వొలయుచు నరుగుచు. 310

ఆ. కూడి గిరులుఁ దరులుఁ గొల్లంబుఁ బల్లంబు
సరసి మిట్టఁ బుట్ట నడవిఁ బడవి
యోపి తొలలు సెలలు నోలంబుఁ గుంభంబుఁ
జూచి క్రంత గ్రుంతఁ జొచ్చి వచ్చి. 311

1 బంధవ్యాహృతుఁ. 2 బంధు.

వ. మధుసూదనుసభామందిరద్వారంబున నిలిచి యిట్లనిరి. 312

క. తిరిగితిమి గాలి కైవడిం
బోవఁ గూడనిచోట్లు లెల్ల సూర్యమరీచుల్
పరగసి సెలవులు చూచుట
యరుదే యనిరుద్ధుఁ జూడ నలవడ దయ్యెన్. 313

తే. ఇంక నేరిస్కుఁ దడవుదు మెఱుఁగఁ జెప్పఁ
డనుమఁ గన్నీరు దొరుగంగ నపుడు గఱచి
కొనుచు బొమగంటు పెట్టుచుఁ గొంద ఱచట
నొండుపాయంబు నేరక యున్న యంత. 314

మ. చెలఁగెం దూర్యరవంబు శంఖములు మ్రోసెన్ శౌరిచిత్తం
బునం, బళుకొత్తెంగఁ బ్రమోద మట్టియెడ నాదైత్యారి
యేకార్యమున్, నిలుప న్నేరనివాఁడ నై మనుమనిం దేఁ
బోయెదన్ వార్ధిలోన్, వల సున్నన్ మును గొంత జాడ
గమకింగింపం జాలువాఁ డెవ్వఁడో. 315

వ. అనుచుండె నాసమయంబున. 316

శా. సారవ్యాపనగాధిరాజతనయాపాంగేక్షణోదంచిత
శ్రీరాజత్పులకావళీవరతనుప్రీతిప్రకాశాంతరా
కారుణ్యామృతవర్షిభాషణవిధాకళ్యాణరత్నాకరా
దూరీభూతతరాంతరాయనివహా దుష్టాత్మశిక్షాపరా. 317

క. దోషాకరజయభూషా
దూషితనిశ్శేషితారి దురితపరాళీ
భీషణఘోషాస్య యశః
పోషణనిత్యాభివృద్ధ పుణ్యసమృద్ధా. 318

మాలిని.—

నిగమనిబహిరంగా నిత్యమానాంతరంగా
విగతజననసంగా వీతభేదప్రసంగా
ఖగహిమకరనేత్రా గౌరనీలాభ్రగాత్రా
జగదధికృతపాత్రా సమ్మదోద్యచ్చరిత్రా. 319

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభారత కథానంతరంబున శ్రీమత్సకలభాషాభూషణ సాహిత్యరసపోషణ సంవిధానచక్రవర్తి సంపూర్ణకీర్తి నవీన గుణసనాథ నాచనసోమనాథ ప్రణీతంబైన యుత్తరహరి వంశంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రీకలితయోగిహృన్నా
ళీకాంతర్నిజనివాస లేఖాధిపసం
ధ్యాకాలమూలజనన
స్వాకారోంకారరూప హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

చ. తెలతెల వేగునంత నుదయించు నభోమణివోలె నారదుం
డలరుమొగంబుతో సభ రయంబునఁ జొచ్చినఁ గంసవైరియు
ల్కొల్కొలుపునమించియు సన్ననుగుంపఁగఁ బీఠముడిగ్గియమ్మునిం
బలుకుల గోప్రదానమధుపర్కములం బరితృప్తుఁ జేసినన్. 3

చ. అతఁడు సితాంబరాభరణ మైనమహామణిపీఠ మెక్కి య
చ్యుతు నిజసింహపీఠగతుఁ జూచి మురాంతకయెంతచిన్నవో
యితి మది నెంత వంత గల దీయదువీరులు నేల చాల ధీ
రతఁ బరలించి చిత్తముల రాఁజెదరన్న మురారి యిట్లనున్.

క. మునినాథ చెప్పఁ జిట్టలు
మనయనిరుద్ధుండు నిన్న మగువలు గొలువం
దనయింట రాత్రి నెమ్మది
నునికి గలిగెఁ బిదప నున్నయునికిన యడఁగెన్. 5

నారదుఁడు శ్రీకృష్ణున కనిరుద్ధునివృత్తాంతము చెప్పుట.

ఉ. నావుడు నారదుండు యదునాయకవీరులఁ జూచి యద్భుతా
రావరణంబు చూచితిమి రాత్రి నిజం బనిరుద్ధబాణబా
లావలిచేత నాదితిసుతాత్మజకై చెలి చిత్రరేఖ సం
ఘానన నక్కుమారవరుఁ బట్టుటనయ్యుష వాని ముట్టుటన్.

క. బలివాసవులును బోలెం
దలపడి రనిరుద్ధబాణదైత్యులు వేచే
తులవాఁడు రెండుచేతుల
చెలువుని చేఁ జిక్కె మాయ చెకొని భీతిన్. 7

చ. తనచతురంగసేనలు శతంబులు వేలును గోట్లునున్ ధరం
బెనఁగొనఁగూల్చి పేఁడుగడు బెట్టుచుం బెనుఁబాముకట్టునన్
దనువు మునుంగఁ గట్టి వినుదానవసూదనయింతభంగ మే
మనుజుఁడునొంప్పఁడన్న చిరమాపరమాత్మజయాభిలాషికిన్.

చ. అని ముని చెప్పనన్విని మురాంతకుఁడంతనుభంగి దైత్యుపైఁ
గినిసి ప్రయాణవస్తువులు కింకరకోటికి నప్పగింపఁ బో

యిన నగి నారదుం డనుచు నుచ్ఛ్రితశీర్షం బదునాల్గువేలయో
జనములనున్న వాఁడు పగఁజాలు సెమానసవల్లకీయోజనముల్.

క. గరుడని దలఁపుము పగరం
బోరిగొని కీర్తియును విజయమ్ముం గొను మనుచుం
హరి నుబ్బఁ జేసె మునిభూ
సురపుణ్యాహములతోన సుదతులసేసల్. 10

సీ. తలఁచె నాగాంతకు దానవాంతకుఁ డంత
నతఁడును దోఁచెఁ గెంపారు మేనుఁ
[1]గుంతంబు లన నొప్పుకొళ్లును భుజములు
రెండు రెండులు రెండు రెండ్లు మఱియు
నన్ని వేదంబులు నాఱంగములతోడఁ
జదివి శ్రీవత్సాంకజలజనేత్రు
రుచి మీఱఁగా నూర్ధ్వరేఖముఁ దద్ద సమధిక
కరశాఖఁ దద్ద కెంపు గలుగువాఁడు

తే. తలము లమరంగ గొప్పసిద్ధప్రదుఁడగు
దనర సింహాసనంబునఁ దద్ద తరణికోటి
దీప్తిసమ్ముఖుఁ దద్ద యోజసుదీర్ఘబాహుఁ
దద్ద తరుణారుణమూర్తి దద్ద హర్ష మెసఁగ. 11

వ. తదనంతరంబ. 12

క. భూతములఁ గాత్మ యాత్మను
భూతంబులు గాన యగువిభుం డితఁ డనఁగా
నీతం డష్టవిభూతి
ఖ్యాతి నడరెఁ బ్రీతుఁ డగు ప్రజాపతి చేతన్. 13

1 గుంతలంబులు నొప్పుకొళ్లును.

గీ. సాధ్యులకు దేవతలకుఁ బ్రజాపతులకు
శాశ్వతుఁ డితండ యని దివ్యసంయమీంద్ర
సూతమాగధనందిసంస్తుతులు చెలఁగ
శ్రీవిభుం డానుపప్లవునిఁ జేర వచ్చె. 14

క. దేవుఁడు సాత్యకిఁ గనుఁగొని
నాయిచ్చినయంతదాఁక నగరమునకు నీ
కావలి సుమ్మని సుతబల
దేవసహాయుఁ డయి వైనతేయుని నెక్కెన్. 15

క. గెలుపును బాణుని వానికిఁ
గలవారిని విజయలక్ష్మిఁ గయికొను టరుదే
కలనఁ బదాఱుమొగంబుల
మలఁకుఁడు నీవనుచుఁ జెలఁగె మాగధరవముల్. 16

గరుడని నెక్కి కృష్ణుండు బలభద్రప్రద్యుమ్నులతో దండయాత్ర వెడలుట.

గీ. ఆకసంబున వెంచేయుహరికి సిద్ధ
సాధ్య చారణ గంధర్వ సంయమీంద్ర
వివిధసంస్తుతుల్ చెప్పులపంపువులు చేసె
జయజయారావములతోడ సకలదిశల. 17

తోటకవృత్తములు.—జయజయ మంగళసంగతరూపా
జయజయ పావకసంభృతదీపా,
జయజయ కల్పితసాగరవాపా
జయజయ ఖండితశంకరచాపా.
జయజయ మస్తకనిస్తకలాపా
జయజయ కౌస్తుభచారుకలాపా,

జయజయ కాళియసారదర్పాపా
జయజయ కంసనృపాంసహాకోపా.
జయజయ ధౌతవిశంకటపాపా
జయజయ మోహనిశామణిదీపా,
జయజయ పావలసత్సరిదాపా
జయజయ విక్రమశాసితభూపా. 18

చ. జయజయ శంఖచక్రధర శార్ఙ్గగదాధర శ్రీధరాధరా
జయజయ భక్తిభావితనిశాచరఖేచరచిత్తగోచరా
జయజయ కల్బిషాపసుద శాంతహృదాస్పద చిత్తసమ్మదా
జయజయ భూతభావన ప్రజాకలితావన లోకపావనా. 19

మ. జయ నారాయణ పుండరీకనయనా శార్ఙ్గి జగన్నాయకా
జయ పీతాంబర భక్తవత్సల విరించస్తోత్రపాత్రక్రియా
జయ జంభారివిరోధివిక్రమకథాశ్లాఘావిఘూర్ణక్రమా
జయ గోవింద ముకుంద మందరధరా శౌరి ముకుంద హరీ.

వ. అని యివ్విధంబునవప్పుడవ్వల నిప్పట్టునప్పులజయజయా
శీర్వచనంబులు దురంధరసమరగర్వంబు నిర్వాపణంబుం జేయ
నజేయవిక్రమధురంధరుం డయిననిర్వాణంభయుండు. 21

క. హరి తేజము హరికాంతియు
హరివిభవము హరిభయంకరాకృతి హరివే
గిరము హరివిక్రమంబును
హరి యను పేరిటికి లక్ష్మి నాపాదింపన్. 22

చ. గరుడని కొంటికిం హరి పొగడ్త యొనర్చు నిజప్రభావరం
జన పరగించు రూపము కృపానిధి కైకొని యొప్పె నప్పుడో
నరవరచంద్ర నాఁటి జతనంబు మనంబున నాఁటి నేఁటికిం
బోరిఁ బోరిఁ దృప్తి లేదు ననుఁ బోఁటికి వేఱు తలంపు లేటికిన్.

వ. ఇట్లు దివ్యరూపధరుం డై. 24

క. విలు నమ్ము సంకుఁ జక్రముఁ
బలకయుఁ గౌక్షేయకంబుఁ బాశము గదయుం
గల యెనిమిది చేతుల దాఁ
పల వలపలఁ దాల్చి శౌరి బాణుని యనికై. 25

చ. వడగలు వేయి చేసి బలభద్రునికిం హరి పాఁపలాఁగుతో
సొడలును వేయి రూపముల నొప్పఁగ నప్పుడు వైనతేయుపై
విడిసిన వేయిశృంగముల వెండినగంబును నంజనాద్రియుం
దడఁబడఁ జేసి రిద్దఱు సుదంచిత భానుయుగంబు చాడ్పునన్.

శా. ఉద్యద్విక్రమకేళికిం గలన సుద్యోగించువాఁడైన యా
ప్రద్యుమ్నుండును సనత్కుమారతనుఁడై భాసిల్లె నమ్ముఖ్యరం
మాద్యల్లీల ధరించి దాఁటెను గరుత్మంతుండు విద్యాధరీ
పద్యావిద్యుదనర్గళోనిల దురాపస్వర్గమార్గంబునన్. 27

వ. ఇట్లు వన్నెగారి నాగారి నగరి పొరుపు తెరువునం జనునప్పుడు
దప్పుడుచే ఱెక్కల మొక్కలంబుచే రేకుల నీకులచే గగన
గంగాభంగంబుల భంగంబులను నెలవు లనుసనంబుల జవం
బుల లసంబులం దెలుప సర్వానతాంతనయుండును తనతమ్ముఁ
డగుటం దెలుప నిలుపరాక పరం కయిన యనూరుండును
రెండుకరంబుల నుపంబులావునం బగ్గంబు లగ్గలంబులుగాఁ

గుదియింప నది యుంపక వ్రేయుచు నసుగొనక యసుర
కలు వైచిన పచ్చమ్రాఁపులయొప్పు మానసుల నీసలఁ
గావలి నడచుమహారథులండు శతకోటిసంఘటనంబు లోఁబడఁ
బింగళింప డంగలార్చినదండులుండు పండిన వినఁజిక్కుబడమిఁ
దనరొడమిఁ దానడిమిఁదడిమినిజంబుగా నవి గొనవించి
గోచరు లగుకొచ్చెంపుల నడిత్రోసిం ద్రోసిన నసుఱ్ఱు పఱ్ఱింప
నిలింపదంపతులనగవ్రులు చలింప నప్పాలఁగొల్లెఁసిగలు లేలు
లలోఁ జిక్కిన చుక్కలు రిక్కలు గడపం బోడవ్రుసనుండి
పడి పొడవడంగి నడినడి జడినడం గడివడియుసనీయల
నుసలించుసురసిసవ్రులశాఖలు రేఖ లెలకలనుం గలఁకఁ జెట్టు
పిసవ్రు డప్పుత్త్రసతిసర్వస్వ చిత్త్ర చూచి యొప్పుసర్వ
మఱపుసఁ బఱపనేసక యుసునిసుస్సు యసుస్సుభోగముసుల
విమానంబులు చిందఱవందఱ లయి ఘంటలు గంటలు
గొన రాలియుఁ బడగ లడఁ గెలుగఁ బడెలు సడలియునుం
దల్పంబులు శిల్పంబులుఁ బొసిఁగయుఁ బలుపులు జలుపులం
గడసియుఁ జెంపులుచుంచులుమించులు మునుసు లయువ్వనుం
జెదర మఱిఁగయుఁ గాళ్ళొదవిదారి యొసఁగన బల్లి బల్లిగల
దిశలు దుర్గతిసంబులుగ నిర్జరులు జర్జరులుగా మేఘంబులు
మోఘంబులుగాఁ గిన్నరులు గన్నరులుగా భూతంబులు
భీతంబులుగా రయంబుగఁ డేసుచుసు జయంబు బండేసుచుసు
నయి యసుగు నట్టియెడ దేసతీరముఁ బుండు సుచ్చిటీసమును
నితో నిట్టనియె. 28

సీ. బాలార్కబింబంబు పరగించి రేఁగుండఁ
మనమీఁదఁ జల్లినమాయ లేదు

కోంతంబు మెఱుఁగులు గుప్పించి మెఱుఁగులు
  మనమీఁదఁ [1]జిలికినమహిమ లేదు
హరజటామండలం బడరించి క్రొమ్మించు
  మనమీఁదఁ జిమ్మినమమత లేదు
కమలభవాండంబు గదలించి సలిలంబు
  మనమీఁద ముంచినమహిమ లేదు
ఆ. పసుపునిగ్గు పోలెఁ బ్రద్యుమ్నునకు నాకు
సీసఁ జాయ మేన నివ్వటిల్లఁ
గనకభూధరంబుఁ గడిసినవారమో
కాక వేఱ తెఱఁగొ కమలనాభ. 29

చ. అనుడుఁ బ్రలంబవైరికి మురాంతకుఁ డిట్లను నిగ్గిరిప్రజం
బసునగరంబు గాచికొని యాహవనీయము మండుచుండు న
య్యనలముచాయఁ జూపె మన మందఱము న్వరవర్ణినీఘన
స్తనవరవర్ణినీద్యుతికిఁ దానల మైతిమి ప్రీతి మీఱఁగన్. 30
క. నావుడు నీలాంబరుఁ డ
ద్దేవునితో దీని కెయ్యది యుపాయంబో
నీ వెఱుఁగుదు చేసి వేగమ
కావింపుము ప్రతివిధానకరణం బనినన్. 31
మ. వినతానందనుఁ బ్రీతిఁ జూచి పలికె న్విశ్వంభరుం డిప్పు డీ
యనలం బార్పు మనంతరక్రియ నిరాయాసంబునం జేతనా
పని యన్నన్ గరుడుండు రెండెఱకలన్ భాగీరథీవారిఁ గై
కొని యయ్యాహవనీయమాఱఁగురిసెం గోలాహలోత్పాదియై.

1 బొలసిన.

క. నరనాథ యప్పుడు నీలాం
బరుఁడును బీతాంబరుండుఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు ను
వ్వుగ మూఁడుజగంబులుఁ జా
లరె సాధింప నని నాతలంపునఁ దోఁచెన్. 33

వ. తదనంతరంబ. 34

మ. సహాసం బొఱుడుఁ బక్షినాథుఁడును మహాకౌతూహలోద్రేకం
హాస్తసుహాసులుఁ దై సాగిన నాగిరిప్రజనులుల్ గొంగ్రొజ్ఞఁ
దప్రజధా, ని హింతాపావకు దైసుమ్మసువంగ్నిత్రస్థు
లాఁం ఉగడ దస్సహాషాస్ఫ్రుచిత్తు దై వనతఝాజాజ్వ
ల్యమానాంగు డై. 35

వ. తమలోన. 36

ఉ. ఎక్కడివారొకో గనుడుఁ డెక్కడనుగాఁ గలవారు సీసపో
యొక్కడనుండు లోకుల కనేకవిభూతిభోగిగ్రంగుల
మక్కటమూఁపురిక్కడను మొక్కలపుద్ధి యెంచియుమ్మఁ బ
నెక్కనయూనపక్రియులోక్షితుల్వైశాగ్రకులో.

వ. పురారియనుచు రాగ్నులు పరాక్రమించుచున్నసమయంబున. 38

క. దానవులుఁ ఉడికెడు మనోజన్ముఁ
డానెఱి విని బాణుచేత నాఁటెడునది యెలుఁగ
గేను విన నలఘుఁ గనుఁగొను
మానావికటిగిం తనువు సమాలోకించెన్. 39

గీ. మంటబోదులు కలనఁ గల్గొనఁగనుమ
దహనస్ఫురితమహాబలతనువు లనఁగ
నుద్భటులు స్వధాకారాత్రేయులు గుముంగుర
తోడఁ దలపడి యెగసుఁ బోలఁగి చనిరి. 40

వ. మఱియును. 41

—— కృష్ణుఁడు గిరివ్రజపురరక్షకు లగునగ్నుల గెలుచుట. ——

క. పోరిరి మురారితోఁ రణ
పారంగతు లయి పతంగపటహస్వర్ణాం
గారభ్రాములు స్వాహా
కారాశ్రయు లేవు రనలకాయు లజేయుల్. 42

క. ఆహూతము లయి జ్యోతిష్టో
మహావిర్భాగములు రెండు [1]మంటలు వపుష
స్మహిమ మయి నడవ నడుమను
సహాయుఁ డయి యంగిరుఁ డనుసంయమి నడచెన్. 43

చ. అరసిముష్ట సుదగ్రుఁ డగునంగిరసుం గని నెమ్మొగంబునన్
దరహసితంబు చెన్నెసఁగ దానవసూదనుఁ డల్లనిట్లనున్
మరలు మునీంద్ర నీకు వసమా యసమాయుధకేళి గెలికిం
దరసె మదీయసాయకవితానము మానము గోలుపుచ్చదే.

మ. అనుడుం గోపము రూపముం బడసిన ట్లమ్మౌనిశూలంబు చే
కొనినారాయణుప్రాణముల్ రణములోఁ గోడాడఁ జూడన్ జ
నార్దనుఁ డాశూలము నర్ధచంద్రవిశిఖవ్రాతాహతిం ద్రుంచి
యె, మ్మునివక్షుంబు మహోగ్రహాఃక్షురదస్పృఙ్ముద్రాతిరౌద్రం
బుగాన్. 45

శా. స్థూణాకల్పనిశాతబాణనిహతిం దూలించి సోలించినం
బ్రాణత్రాణపరాయణుల్ హుతవహుల్ బ్రహ్మోత్థజుల్ నల్వుర

1 మంటల పురుషుల్.

బ్బాణుం డున్నెడకుం గళేబరముఁ జూపంగ దెచ్చెం గ్రోధిత
క్షోణీభాగపరాగధూసరితసుస్పష్టాంగకోత్రాంగకావనుఁడై. 46

క. [1]అంగిరసుఁడు వెల్లగిల్లిన
సంగరజయము మురారి పాంచజన్యముఁ బూరిం
చెం గంసారి ముదంబున
మ్రింగినక్రియ సురలమేఘము వోలెన్. 47

చ. భయరసమగ్నులుం బ్రథనభగ్నులు నుబ్బఱు గన్నసద్భయమగ్నులున్
నయనవిలగ్నులు న్విగతనాయకులై నిర్వ్యపాయగ్నులై జలం
జయహతిహీనులుం బ్రణతిపారవలగ్నులు నగ్నులుం బలే
శయనసమయుండు నమ్మవి నడచె సాంగగిరిప్రజలాజధానికిన్.

మ. బలివిధ్వంసనుఁడుం బ్రలంబరిపుఁడుం బ్రద్యుమ్నుఁడున్ శంఖ
ములన్, వలుచం బట్టరి నస్వగాంభీరగాంభీర్యపుష్పటాంకవ
ముం, గలసెం దచ్చతురర్ణవసనాథధ్వానమున్వాలో
పలగోలాహలదోహలంబయి గతప్రాణులుండు బూనుడేసన్.

వ. అట్టియెడ సుట్టపడి గిరిప్రజంబు గజిబిజింబడిచెదరుటకు గిరి
ప్రజంబు గజిబిజి భజించు వడిసంతతంబు ప్రతీసుపాటువు నతి
ప్రాతం బన్యోన్యస్పష్టస్పర్శనాహంబులు నిరాహంబులనుస్యూ
సంబులు రోసంబుల దోసంబుల నోసరంబు నిలింపాళి పాలమ
దపంపరాపరస్పరశంఖనాదంబుల నాదంబులు సమ
డింపఁ జలము డింపక యంపకట్టలు తట్టలు గొనం బెట్టియు
నార్చియు నట్లు పలుగోట్లం గూర్చియు నేర్చియుఁ దాసుల
పదవుల కిచ్చియు మెచ్చియుఁ గొంతంబును దంతంబు
లతోఁ బట్టియుఁ దట్టియు నత్తళంబులు కత్తళంబులు నటుచేఁ

1 అంగిరసుఁడు వెల్లగిలిన.

బోరించియు సారించియుఁ బరశువులు పరశూరుల కోసం
గియు నొసంగియుఁ జక్రంబులు చక్రంబులు నలుకక సవరిం
చియు విసరించియు బల్లెమ్ములు బెల్లెమ్ముల విఱువ నమ
ర్చియుఁ జెమర్చియు నెలకట్టియలు నెలకట్టియల నిలిపియుఁ
వెలిపియు నడిదంబులు బెడిదంబులుగఁ గదలించియు ముద
లించియు శూలంబుల మేలంబులం జూపియు మోపియు
గదలు జోదలు మెచ్చం బోటించియుఁ దాటించియు పరి
ఘలు పరిఘలు గోన పైచియుఁ ద్రోచియు ముప్పిళ్లు
నప్పిళ్లు నసలకయుఁ గదలకయుఁ గఠారువులు వఠారుల
కొప్పించియుఁ దప్పించియుఁ బిడియమ్ముల గడియమ్ములం
బన్నియు నెన్నియు భేరీభాంకారంబుల దూరంబుల వారిం
చియు వేరించియుఁ జందంబు లందంబులుగా మొనయిం
చియు బెరయించియు గజంబులకు ధ్వజంబు లెత్తించియుఁ
జొత్తించియు హయంబులకు జయంబు లాశీర్వదించియు
మదించియు స్యందనంబులకు వందనంబులు జేసియు డాసి
యుఁ గాలుబలంబులకు మేలుబలంబు లెక్కించియు నిక్కిం
చియు సవరణల సవరణ లక్షణంబు లక్షణంబునం బోడమం
గడమ వడనికింకరానీకంబునుం గింకరలోకంబును యక్ష
రాక్షసదానవగణంబులు గణంబులై యొయిది కదిసి నడవ
నారాయణుం డొకె నయ్యవసరంబున. 50

క. ద్విరదంబులు సదంబులు
హరులు నరులు నిక్కి సుక్కి నలవు న్నైలవుం
బురుడుసన గరుడుసన కలుకలు
బెరయ నెరయ శౌరి సీరిఁ బిలుచుక బెలుచన్. 51

శా. ధారాస్ఫారకృపాణబాణపటలీధారాంధకారాళిం బెట్టుచున్
[1]ధారీశోణితశోణితద్రవనిపాతప్రీతు లై తన్నుఁ జే
న్నారం బన్నగయుతు లంతకుని యమున్ ద్వ్యత్రాణ పేరున్స్ఫురత్
స్ఫారస్ఫారవిహారఘోరనటనారంభోటస్ఫుటాటోపు లై. 52

క. తమనలుపురరుధిరంబును
సమరంబునఁ గ్రోలుబాణసైనికులు భుజం
గమయుతులు రాక్షసులఁ గని
రమారమణుఁ బిలిచి నిలిచి రాముం డనియెన్. 53

క. ఆలంబులోన రక్కసి
మేలంబులు గలసి మసలి మేనులదుధిరం
బేతాళ్ క్రోలఁగ నిచ్చుచు
బేతాళభూతములఁ బలసు భీతంబులు గనెన్. 54

వ. అనుటయుఁ బాంచజన్యధ్వనింబోలె సప్తార్ణవంబులు ఘూర్ణిల్లంబు
నొందింపం దలంచి యోగ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించెను.

మ. అసురారాతి నారాయణుండు యోగాస్త్రముబాణంబు బా
ణాసురాంతఃపరితాపకరస్ఫురదగ్న్యస్త్రనిం [2]శ్వాసా
శ్వాసనానేకపక్షగ్రాహిపవనవాత్యాఘూర్ణితసన్నాహంబు ల్గా
భసితాకారత నొందఁజేసె హరి పెంపొప్పంగ బెట్టిదంబై యలర్.

వ. ఇవ్విధంబున సర్వాస్త్రంబులం జెండాడెంబడి దైత్యసైనికంబు
లనేకంబులు పొడవడంగి నిక్కినభయంబునం బక్కసమయం
బునం గలబలంబులు గళవళించి మగిడి నిగిడి నగరంబు
చొచ్చిన వెనువెంట నంటం దఱిసి స్థానభేదనుం డై జేనుం
డయి తోడన చొచ్చు నట్టియెడ. 57

1 ధీరశ్రేష్ఠద్రిప్రశోణితప్రసవసంప్రీతాత్ము లై యున్న. 2 బలోగ్రాపాళి.

క. నానావిధాయుధంబును
నానావిధసైన్యరవము నానావిధభ
ద్రానేకపఘోటకరథ
సైనికమును సైనప్రమథసైన్యము దోఁచెన్. 58

చ. పలకలునొడ్డనంబులును బాసటచేయఁగఁ గత్తిగొంతముల్
బలుసబళంబులు న్వెనుకఁ బన్నిన విండులవారు పైపయిం
బలముగఁ దోఁప వాయువపుఁబండము నేనిక పిండు దేరు మూఁ
కలుఁ బరిపాటిమై సమరకౌతుకహేతుకమై చెలంగఁగన్.

సీ. నిస్సాణముల మ్రోఁత నింగి ముట్టి మురారి
పాంచజన్యముతోడ బాదరింపఁ
గరులతొండములసంగడి నిక్కి తాలాంకు
హలుఁడనాఁగటితోడ నక్కళింపఁ
దురగఖురోద్ధూతధూళి దిక్కులఁ బ్రాఁకి
భుజగారిటెక్కెలఁ బూజ సేయఁ
గవ వాలరుచులు భాస్కరకరంబులఁ ద్రోచి
ప్రద్యుమ్నశరములఁ బంత మడఁపఁగఁ
తే. సరదపములు గాల్బలంబుల కడ్డమైనఁ
గ్రంపి మీఁదను దెఱవులై క్రిక్కిఱియఁగ
డాక్కెములుఁ గొంతములు జల్లెడలు మలంగఁ
బ్రమథదైతేయసైన్యంబు బయలు మెఱసె. 60

క. మున్నాకసమున సేనలు
పన్ని హరిరాంగ్ని చేత భస్మిత మగుటం
గన్నారఁ జూచి మఱచియును
సన్నాహముతోడ నడిచె సైన్యము ధరణిన్. 61

వ. అట్టున్న సేనలం గనుంగొని సింగంబునుంబు పింగంబునైన
కట్టునియె. 62

ఉ. ఈచతురంగసేనయు నెక్కడు వచ్చెని నిక్క నాడునిట
జూచెద యా యుక్తింతనడి తాఁ గొలఁది చేనితోఁడి త్రస్సి వి
లాచలసీమ లట్టు కడలకా హాయిగా గంగయుంచి సుస్థిగా
వైచెద వైజయంతుపిలు నంచెద బాణునిల్లజ్జ నుంచెదన్.

వ. అనుటయు విశ్వలంఘ సంఘము 64

శా. నాచిత్తంబున నిల్చలింగ పాడ మిక్ నాగంబు సమ్యక్త్వచనం
బ్రాచీబిఙ్యుఁ బ్రధనానుసరసం బ్రసన్నమ్మగు స్నిగ్ధ హా
లాచాతుర్యము దాఁగలక నలమలు లగ్ని సంచారిత ధా
త్రీచారంబున మోహారియముష్య దేవజర తేద దుష్టుఁడున్.

వ. అనుటయుం బలంగనత సమమతక నవతరించి నను దేవ
సుతునితలంపున కనుగుణంబుగ నడచి నడచి మునిగిర గ్ణు
జాగిలిపలు మగోపాలునాశ్రిత బ్రహ్మబంధుఁలు గనివించియు
సవలించియుఁ గడంగి యాటడంగ తాశిఖలంబులు మెలుచు
పెలుచనం బొదివి పట్టాడివి హస్తినులమస్తకంబులు ధర
నురలించియుఁ బొరలించియు ముంచి యుముంచి మించిన
తురగవళంబులం బొదియించియు సడియించియు నడపం
బులు చెక్కులు నాయు తెక్కుల విద్రించియు సద్రించియుఁ
బేరెలమిం దలపడినవీరుల నారెలం జీర నాగులు పసినట్టు
చేసియు ముందుకొని యున్నతుండాలంబులతో గండంబులు
సట్టికొని గుండెలు వగులం దన్నియుఁ గడిమిఁ గడచన్న
పన్నగ యుతురాక్షసులఁ బడ చేత త్రేసియు దూసియుఁ
బాసియు లాసియు వాసి చెడక కలకలంబులు సేయుచల

కలవారి నూఁగుటంబుల నింగికిం జిమ్మియు పఱిపఱిగా నఖం
బుల ద్రచ్చియు విచ్చియుఁ జొచ్చియుఁ బెచ్చు పెరిగి
నచప్పుచేతాళంబులం బాతాళంబు సొర నడిచియుఁ బిడిచి
వై చిసచందంబున మడఁచి త్రోచియు సరసాన బెరసినం
గరసాన నొరసిన పెరవు చేసియు గేడించినం గూడించి
యడంచియుఁ బెల్లగిల్లిన మల్లడి గొలిపియు ననేక ప్రకారం
బులం జీకాకు పఱిచె నట్టిగ్గొడ. 66

శా. రోషాపండము సీరతుండమున నిర్హేరాళమై మూఁకలా
ఘోషింపంగ విహంగమాధిపనఖాంకూరంబు ధీరంబుగా
శేషాహిం గొనివచ్చి చొచ్చి రిపులం జెండాట సూచింపఁగా
రోషోద్రేకముఁ జూపుచుండె బలభద్రుం డుల్లసద్రౌద్రుఁడై.

ఉ. నాఁగటి సాఁచుచుం దిగుచు నాగరథాశ్వభటావళిం గదల్
జాఁగరగొన్న జన్కులఁ బిశాచిక లాచిఱునుగ్గు [1]లెక్కకై
రేఁగినచోట్లనుం దెలుపు రెండును మూఁడును నాలుగైదుగా
గాఁగిటఁ గొమ్ములున్ వ్రెగలుఁ గాళులు వ్రేళులుఁ బట్టి చూపుచున్.

శా. ప్రద్యుమ్నుంబు న్నికషంబు పోలెఁ బగఱన్ దోఃఖడ్గముల్
రాయుఁ బ్రద్యుమ్నుం డాహవకేళి సేయు నెడఁ దోర్ద్రో
భూతముల్ ప్రీతితో, నామ్నాయాగతభూతమాంసములు
చేయాసంగ[2]ఁ గూర్చున్ వెసన్, నిమ్నాగ్రానతలంబు లో
క్కటముగా నిండా[3]స బండారమున్. 69

శా. ప్రద్యుమ్న ప్రదరంబు లాంబలములం బైపై నివారింపఁగా
విద్యుద్దామపునస్సరాంబుధరమై విస్ఫారముం బాంచజ

1 పేఱుచో. 2 మంర్చున్. 3 రు...ముల్.

నొప్పఁబద్ధ్వానము గర్జితంబులుగ విద్యుల్లీలఁ జక్రాంగచం
చదుద్యానంబునఁ బెల్లగిల్ల వెలిఁచెం జక్రాయుధుం డుద్ధతిన్.

చ. నలుగురచేత నిర్జితులగుచున్న ఖలుం గని నొచ్చి కాంబ కా
ద్యలఘుమహాయుధప్రహతి నడ్డి విశాలభుజాపకాండనిం
జలజవిలోచనుండు ధృతిజలజప్రతిమాస్త్రము పంపి యవ్విధం
చలదురగాహనానిలితసాగరకాస్త్రము వంచె దాస్త్రముల్. 71

శివజ్వరము వచ్చి బలరాముని దాఁకుట.

ఉ. అట్టియెడం గడంగి ప్రమథాధిపుపంపున నీలకంఠకిం
కట్టెదుటన్ శివాజ్వరము గాల్లటి సంబులు మూఁడు మూఁడుగా
ముట్టిన తేప నిక్కముగ మూఁపులు మూఁడును వచ్చి హాలికుం
జుట్టును బాఱి యూర్పుసతితో నగ [illegible] స్థితిన్.

చ. తఱిమి సహస్రమేఘములు దంచిన [illegible] ప్రమదించినట్లు
నుఱిమినభంగి నార్చి విను మోర హాలికుఁ బుద్ధిపించన యు
క్లఱిగియుఱింగినన్నుఁ గనియుంచితి ప్రాణముతోడ నింక న
ర్తులగుచుఁ బోయి దీమదము ద్రవ్వఁగఁ జేసికొని మేను
నొక్కుదున్. 73

క. గదరాజ నేను నీవును
గదరాజవు నిలువు నిలువు కాని మ్మనుచుం
బోడు లైన బాణవృష్టుల
గదునిమనంబునకు వెఱపు గలుపుచు నడచెన్. 74

మ. బలభద్రుండును వేయిమండలము లొప్పంగ ద్రవ్వి సవ్యేగముం
బలముం గాంచి మహోజ్వగం బెడమ చేతస్తంభముం ద్రెంచి ప్రైఁ
జిలికింపంగ నొకింత సోఁకెను రమాశేషంబు బంగారుగు
బ్బలియందొక్కెడఁ జిందినందఱికి నర్ఘాభస్మాపశేషంబు గాన్.

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మేరునగంబునం దొక్కమోరు నీ అగుట
యుం బదనంతరంబ. 76

క. బలదేవుమేను సోఁకిన
వెలిమిడిచే వేఁకి సఱచి విటతాటముగా
నిలుగుటతో ములుగుటతో
నలమటతో నావులింత లంతంతకుఁ గాన్. 77

క. జడనుం దాపము నిద్రయు
నిడువెండ్రుకతోడ నెగయునిట్టూర్పులు సం
దడి గొని వడి గొని మదిలోఁ
బిడిముడి పడి కన్నుఁగనయుఁ జిడిముడి పడఁగాన్. 78

వ. తదవసరంబున గదుండు నగదుండయి గదాధరున కిట్లనియె.

క. శ్రీకృష్ణ కృష్ణ చిక్కితిఁ
జేకొను మభయంబు నాకుఁ జేయుము నాతం
డ్రీ కాలఁ దొడఁగె నొడలిదె
లోకాధిప నీకృపాబ్ధిలో ముంపఁ గదే. 80

క. నావుడుఁ గడుసదయమున వసు
దేవతనూభవుఁడు రేవతీరమణుని సం
భావనఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిన
నావిర్భూతజ్వరాపహారణం బయ్యెన్. 81

వ. ఇవ్విధంబున. 82

శా. రాకాచంద్రికఁ దేల్చినట్లు ఘనసారంబుం బయిం గూర్చిన
ట్లాకాశాపగనీర వ్రాల్చినటు లాత్మానందయోగామృతం
బేకాంతస్థితిఁ గ్రోల్చినట్లు హరిచే నింపారునాలింగన
స్వీకారంబున శీతలాంగధరుఁడై సీరాయుధుం డుండఁగన్.

క. ఉభయయుగదమధ్యమునఁ గై
టభమర్దనుఁ డుండి యచ్చటఁ దనపుత్రు నక్కె
యభిముఖునిఁ జేసి నొక్కని
విభు నొక్కనిఁ జేరి వింత వేసినఁ గాంచెన్. 84

క. బాపురె పెట్టి చల్లినఁ బరిష్కరించి
దేవదేవుఁడు గలుగును సత్త్వములుం గానిఁ
దలఁచి నీశక్తి యుంత యనంతకొనుసు నేఁడు
నెఱపుమీ యని గర్వంబు నింగి నట్టు. 85

క. ఆమాటలు విని యాగ
గ్రామణి గోపించి గుడికనలములు రేంగన్
దామోదరుసురదనుఁ డయిన్
వేమఱు మిసుఁ గులులతో డిందిమిడి చల్లెన్. 86

వ. ఇట్లు చల్లుటయును. 87

ఉ. మంజ్వలభారమగ్ని తొ్రమగుకమారధునువు లోత్రమగుగ్ర సృవాత్రమ్ము
సంజ్వర మొందఁగఁ గరగసం దన చేతులు మూఁడును ప్రేత్ర
నెం జ్వలనం డంగఁ బోక తులసీసమగుమానిను గంప మం
టం జ్వలనంబు రేఁబిడిగదం బోచితం పసిపసి యాటమునన్.

వ. ఇట్లు ప్రేటునుం బోటునుం జూచి నగుచుఁ గనును. 89

చ. అపుడులు వాఱు నూఱునిక్కొని హస్తగుంగంబునఁ గంపఁకిఁ దిరిగ
ఖ్యాతిగా సురసంబు ప్రేసిసియమైనఁ గగతిం గొలిచె సూత్రంగాసుం
డగి బిలునప్పునం దెగడి యానసముంజనిమగంగ మోఁదినన్
బెదరక ప్రేటుపాటు నెడ పెట్టిగదంబునముదంబు చూపఁ గన్.

శా. వైనతేయారిఘనంబు గర్జిలి భుజాదండాహతిం జూపి య
త్యాతంకం బగురౌద్రతాపమును మూర్ధాధిత్యక్షముష్టిని
ఘాతవ్రాతముపైచి నొంచె [1]నిటుప్రారంభించె ఘోరాభిసం
పాతం బష్టభుజత్రిబాహుల కపూర్వాస్త్రోత్రపాత్రంబుగన్.

గీ. పురుషసింహంబు లిమ్మెయిఁ బోరి ముష్టి
ఘట్టనంబుల సవలించుదట్టనలను
నిక్కసంబుగ నిర్జరుల్ వెఱచి యింత
సలదు నల దంచు నించుకవడిఁ దలంక. 92

క. సరి సరి ముహూర్తమాత్రం
బరితో హరి పెనఁగి చంప ననువు గని భుజా
పరిఘముల నొక్కెఁ గనకా
భరణంబులతోడ వానిబరులు న్నొగులన్. 93

తే. జ్వరుఁడు మృతుఁడయ్యెనని భుజావలయమున ని
మీలితాక్షుఁ డైయున్న యమ్మేటిమగని
నెత్తి యల్లంత పైచిన నెగసి వచ్చి
లోకనాథునిహృదయంబులోను చొచ్చె. 94

వ. అట్టిగొడ ముకుందుండు. 95

క. గడగడ వడఁకెడుమేన
న్నిడుపెంపుక పెట్టి నెదుర నిదుర చలింపన్
మెడ మడఁచు నాపులించుం
దడఁబడుఁ బడఁబోవు నిలుచు ధరఁ గూర్చుండున్. 96

[1] నటనప్రారంభఘోరాజిసం, వ్రాతం పైనభుజత్రిబాహుల.

వ. అట్లు గూర్చుండి. 97

కృష్ణుఁడు తన్నుఁ దాఁకిన శివజ్వరముపై విష్ణుజ్వరమును బనుచుట.

మ. తనలోఁ జొచ్చినశాంకరజ్వరముపైఁ బంగడ్చెఁ గల్పింపఁగ న
ద్దనుజారాతి ప్రతిజ్వరంబునది మహోత్కర్షాభిమానంబులోఁ
గని హస్తాంఘ్రిశిరస్సముత్పటుని నాశ్లేషించి హాస్యంబుతో గే
లునుమస్తంబులుఁ గాళ్లుఁ బంపిసని నాట్యంబుల్ నటింపంగఁ సే.

వ. ఇట్లు వైష్ణవజ్వరంబు నిజతేజఃప్రభావంబున శాంకరజ్వరం
బుం బుడమిఁ గూల్చెదఁ దంభంబున నుండఁ బీలఁ బెలిగి యడఁగించె.

శా. సాహాయ్యం బఖిలాఘసంఘంబులు నిజస్వామిప్రభావంబునన్
బాహాదండములందుఁ జేయఁ గలుగన్ బ్రత్యగ్రనిర్ఘోషస
న్నాహంబై యుధబీభత్సం వెలువఁ జిన్నంబులై గ్రక్కలుగా
నూహింపం గడఁగెన్ హరిజ్వరముపై నుగ్రజ్వరం బుద్ధతిన్.

గీ. అటు గదిసి మూఁడుచేతుల నడిచి మగుడ
నతఁడు వ్రేసిన వాఁడైప్పు ననుసరమున
మదనరిపుబంటు మండులమూరి మూఁకేఁడు
విష్ణుకింకరు పజ్జను నీవుఁ గలఁచె. 101

శా. వ్రేటుం బోటునుగాటు నిత్తెఱఁగునన్ వేమాఱు వైరించి నీ
రాటోపంబున వైష్ణవామయవిభుం డుగ్రాభిపద్మాంఘ్రిప్రం
ప్రాటం బెబ్బులిఁ గట్టిన ట్లాకట దోర్దండదర్పయుంటాట్టి మో
మోటుంబిందుక లేకతక్కి నభుజాయుగ్మంబునన్ వ్రేఁచుచున్.

క. రాఁ దిగుచు నెగుచు నగుచుం
బోఁ దట్టుం బట్టుఁ దిట్టుఁ బోరిఁ బోరి రోఁచున్
మోఁదు మెడ ద్రొక్కు నెక్కును
మీఁదికి నెగయించు వంచు మెయి సారించున్. 103

గీ. ఎంత చేసిన నంతంత కెక్కు డైన
బలముఁ జలమును జూప శాంభవభుజావ
రుంపు రుక్మిణీవరుజ్వర [1]రోగరాజు
భుజము లుద్ధతిఁ బుఱపుఱఁ బోవఁ గఱచి. 104

వ. విడిపించికొని మగుడం దలపడి కేశవరుగ్వల్లభునకు. 105

క. తలఁ దలతోఁ దాఁకించినఁ
దలమీఁదుం గాలు గాలఁ దాఁకించిన మి
క్కిలి కాలు గలుగుఁ జేతులఁ
గుటిలనఁ దనచేయి మీఁద దగుఁగా వ్రేటునకున్. 106

ఉ. హత్తినచోట నేఁడుదలలో [2]నలువాయిఁ బెనంగ వ్రేయుచో
నెత్తినఁ జేతులేడును బయింబొడగానఁగ వచ్చు మెచ్చుగా
సుత్తర[3]దోఃకరంబు సరి నొత్తినఁ గాళులు నేఁడుదోఁచు నే
క్రొత్తగణంబులుం దలఁపఁ గూడవు వేఁకుల రాచపోరిలోన్.

వ. ఇవ్విధంబునం గ్రొవ్వున నివ్వటిల్ల డిల్లంబులు గాక మల్ల
యుద్ధంబు సిద్ధంబుగాఁ దొడంగినగడంగిన మహాజ్వరంబులు
జ్వలనజ్వాలాకలాపంబులు రూపంబులు గైకొన్నవిన్నను
వునఁ గన్నునువు చూప అగ్గింప బగ్గింప నెగ్గించియుఁ బోరు
నెడ నారాయణజ్వరంబు గరంబు గినిసి కవిసిన పరువంబు
గరువంబున నుండనీక ఖండపరశుజ్వరంబు బట్టి మెట్టుకొని
పదంబున మదంబునఁ దాఁచియుఁ ద్రోచియు మడమల
పెడమలించియు నలంచియుఁ బిక్కల నొక్కలంబునఁ జప్ప
రించియు నుప్పరించియు జానువు నాసువున నదిమియుఁ గది

1 రోగరాజు, భుజగభుజములుపురపురఁ బోవఁ గఱచి. 2 నను
వాయి. 3 దొక్కరంబు.

మియుఁ బోడల నోడ లరికట్టియుఁ గొట్టియుఁ జేతులఁ బాదు
లడిచియు విడిచియు మణికట్లు విఱిచియుఁ జఱచియుఁ
గొప్పరంబుల నెప్పరంబుల వెలిపియు నిలిపియు సందుల
బొందులఁ గలయునొత్తియు హత్తియుఁ గౌఁగిలించియు సోలిం
చియుఁ దూలించియు నేలించియు నయ్యసురాగ్రజుని సన్ని
ధికిం దెచ్చి పెద్ద పదిగి మెచ్చింపఁ బిలిచి యిట్లనియెను.

క. విఱుతునొ ప్రేఁగులనో తల
దఱుగుదునో యేను జ్వరుఁడఁ దాఁకుమ జ్వరుఁ డా
కరకంఠు నేయ నిల్లగు
చెఱుపుం జెఱుకైన నంట దెఱుగుం జేరన్. 109

వ. అనుచుఁ గేశవజ్వరంబు సింహనాదంబుఁ జేసి విజృంభించిన.

మ. పరసేనాసవదావపావకుఁడు సంబద్ధాంధకక్రోధుఁడు ద్ధుర
నాతోద్ధతభూషణుండు విలసత్కాలాంతకాకారుఁ డుగ్రస్ఫుర
గారాట్టహాసుఁ డుజ్జ్వలజటాశ్రుగ్రుండు మాహేశ్వర
జ్వరముం బట్టి నధింపఁ జూడ సుమనస్సంఘాననప్రాప్తుఁడై.

చ. ఒకయశరీరి యిట్లను మహోగ్రమమూర్తి మునుం గొనిన చేనవే
న కుటిలదైత్యదానవనివారణకారణ శాంభవజ్వరం
బకట వినాశ మొందఁ దగునయ్య తగం బ్రతిపాలనంబు చే
వికలము గాకయుండ యదువీరవరాగ్రణి కావువావునన్.

శా. సంతోషించి మురాంతకుండు విడువన్ శాంభవజ్వరం బప్పుడా
పంతం బప్రతిగణ్యరూప మగుచుం బాదప్రణామక్రియా
త్యంతం బైనసహస్ర శ్రీనిభునిఁగా నాత్మం దలం పొందఁగా
శాంతిం బొంది నుతిప్రకారవిలసత్సంద్రోక్తిసంభావనన్.

వ. ఇట్లు స్తుతియించె. 114

శా. కృష్ణాంగాయ నమో నమో వృషభిదే కేశిప్రహర్త్రే నమో
నిష్ణాతాయ నమో నమో బలిజితే [1]నిస్స్వాపహర్త్రే నమః
క్లిష్టేష్టాయ నమో నమో మధుభిదే క్లేశానుహర్త్రే నమో
ధృష్ణోత్కృష్టాయ నమో యనంగ శుభముల్ దీపించు మాకెప్పుడున్.

మత్తకోకిల. ఈశ్వరాయ మహాత్మనే దనుజేశపంకవివస్వతే
శాశ్వతాయ ధరాధృతేంబుజచక్రశార్ఙ్గగదాధరా
యాశ్వమేధఫలైకసంస్తుతిహారివాఙ్మునిరక్షితే
విశ్వరక్షణహేతవే ప్రభవిష్ణవేఽస్తు నమో యనున్. 116

మ. సురసుర్వ్యురగవిష్టపత్రితయసంక్షోభంబు గావించు దు
ర్విరసాధిక్యవిశేషపోషణమిళద్వీరప్రలాపంబులన్
సరి లేపించుఁ జెలంగు దైత్యవిభునిన్ స్తంభంబులోఁ బుట్టి శ్రీ
నరసింహాకృతితో వధించిననిను న్సంభావనన్ మ్రొక్కెదన్.

సీ. తాటకాజీవనస్థైర్యంబు శరభాను
సంచయప్రభలకుఁ జవులు చూపి
ఖరదూషణానీకవరపత్త్రినివహంబు
నాశుగపఙ్క్తికిఁ జీకాకుపఱచి
రాజత్కరకబంధరాక్షసు జంఘాల
పత్త్రిసంఘంబులపాలు చేసి
పౌలస్త్యుశిరఃపద్మసందోహంబు
దనశిలీముఖములఁ దవులఁ జేసి

---

1 నిష్పాపహర్త్రే.

ఆ. రాఘవత్వమందు రణసంగతులఁ
గ్రాలుచున్న నిన్నుఁ గన్నులార
జూడఁ గంటి జన్మసుఖములఁ బొడగంటి
ముదముతోడఁ జేరి మ్రొక్కఁ గంటి. 118

వ. అని యిట్లు బహుప్రకారంబుల వినుతించి సాష్టాంగంబుగాఁ
బ్రణమిల్లి శంకరుం డవ్వరంబు నారాయణున కిట్లనియె. 119

క. వసుధాధిప విన్నావే
వసుజాక్షు భవజ్జ్వరంబు వారించి మహి
న్నసుఁ గరుణతోడఁ జూచుచు
వినుతించి నమస్కరించె నిరుపమశ్లోకా. 120

ఆ. అనుదినముఁ ద్రిగుణభాగి యయితత్త్వవ్యాపినముఁ ద్రి
యుల్లఁ గాక మజ్జ్వరాధివిభుఁడ
నిదె యుడుగు మీఁద బిడ్డలు లోకంబుఁ
బీడ సేయఁ జంపఁ బెంపు గలిగి. 121

క. నీవు మదీయజ్వరమును
ద్యావాపృథివీప్రసిద్ధధామా భవనా
నావిధచరిత్రములతో
నీవసుధం బరగుఁ డనుచు నిలిపెను నమ్మున్. 122

వ. శాంకరజ్వరంబు జనార్దనున కిట్లనియె. 123

మత్తకోకిల. నేను దైత్యనిమిత్తమున దగు సీలఁ గంటక్రమంబునన్
యేసమయంబును లేక మర్త్యుల యేపు మాపి చరించి నా
ర్తాని దైవ ధియచ్ఛ భవజ్జ్వరరంజనిర్మథనమ్మునన్
ప్రాణవన్యథ నొంది కింకరవృత్తి నొందితి నాప్రభున్. 124

బుల ననుకరింప మధుమథనప్రదత్తదివ్యాస్త్రంబు లగుచునుండ
మాణిక్యంబుల మెఱుంగుటంగములు నిజాయుధశ్రేణిం జెన
దీపప్రభాపుంజంబులుగాఁ బెనుసుధాంశుబింబంబు లనఁ బొలుచు
సితాతపత్రంబులు విజయభూజనంబులుగా [illegible]
కథితనిర్వ్యసత్కారకనకశంఖంబు నగనగముపారిసంధుర
సందోహంబులం బెనుపెను [illegible] జనితానిలంబులు
దెగడఁ బడఁబడితంబు లయి మించిన గగనగంగానదీసంభవ
ముక్తాఫలంబులు సురవనుత్తమోత్తమ [illegible]
[illegible] సర్వశస్త్రఖండనంబున [illegible]
టులు సురనారీసుందరగ్రహాహానికంబులు [illegible] నిర్వ్యాపం
బున బ్రహ్మసభాసదులం [illegible] గనుంగొని [illegible]
జూచి మనంబున మెచ్చి మెచ్చి పలిగి బాహ్యప్రయోగ రౌద్రా
కాయం [illegible] సహస్రబాహుసహస్రంబు [illegible] మంత్రం
గజంబులం బడఁ దిగిచి సూర్యాస్త్రసప్తకంబుగా [illegible]
చదిసినఁ గదిసినకడం [illegible] బ్రధనప్రసిద్ధంబులు గాఁడి
బ్రద్దనాదుల డిగ సుఖకీ చింతే విడిచి [illegible] కలిగి
నతాంతిత సంబుసంగతాంబువు [illegible] జూచి వెసి
మసంగి ముసలంబునం గ్రమ్ముఁ బిలుగ ప్రసరం [illegible]
బమయుగంబులు నాటన నిలిచి [illegible]
గ్రహాణానిషిద్ధక్రోధంబునం దనకట్టెదుర నిలిచిన మానగ
రంబున కరుగం జేసి తత్పర్యంతయుద్ధమానమహాయోధ
కులు తనసైన్య దంతిమయుఁ బెనసిన సేనుప్రసి గాసిలం జేసి
మొదలం దనచేతం దెగినన్యంపనారాచహాసులను నిండులు
సందడించునట్లుగా ప్రాఁదించి చిందఱవందఱ చేసి సోనం

డుం డై సకలంపర్వపాలుం జూచి యతనికి బాసట యై ప్రద్యు
మ్నుండును చాపంబు గుడుసుపడం దిగిచి పరివేషాభిమం
డలచండఖద్యోతద్యోతమానసముద్యద్దేహుం డై కాలాం
తకుననుని వింత యగుపంతంబు గలుపు వాడునుంబోలెం
బునపవానంబునాఁటిననుద్రునను భద్ర రౌద్రంబు నేర్పరింప
నేర్పు గలిగి కౌశికజాజ్వల్యమానజ్యాజ్వాలామయూఖ
రేఖాసక్తశరప్రేంఖోళసభాసురుం డయి యసురబలంబునకుం
జలంబునం బ్రదనంబుల పనంబులు పుట్టించియుఁ గరంబులు
దట్టించియును రూపు మాపియును నేపుఁ జూపియుఁ గరంబులు
ఖండించియును శిరంబులు తుండించియు గజంబులం బఱ
పియును ధ్వజంబులం జెఱపియును సంభ్రమంబున విజృంభించు
ననసరంబున. 129

సీ. యంత్రకుఁ డాడించి యననిఁ ద్రోచినప్రాలు
బొమ్మలగతి రథవ్రాగములును
నిర్ఘాతహతిచేత నేలకె దప్పి కూలిన
సుధరాళిచాడ్పునఁ గుంజరములు
సేలయేటిరయమున నిలమీఁదఁ బడ్డగం
డశిలలభంగి ఘోటవ్రజంబు
[1]ధాతృశిల్పాగారపాతభిన్నాంగు లై
పడియున్న రూపులపగిది భటులు
తే. వికటముగఁ ద్రెళ్ళ నోరఁగెను విచ్చి పఱచెఁ
దోరిగఁ బృథ్వీతలంబునఁ దునుక లయ్యెఁ

1 ధాతుశిలాగార.

జండశార్ఙ్గశరాసనశాతవిశిఖ
జాలముల నేయఁ జలమునఁ జక్రధరుఁడు. 130

ఉ. లోఁగక సంగరస్థలములోనఁ బరాక్రమకేళి సాత్యకిన్
మూఁగినదైత్యదానవులమొక్కలు ముక్కలు సేసి మొత్తి తా
నీఁగలతిండిగాఁ జటుల నేఁపున నస్త్రశతప్రయోగుఁడై ప్రౌ
నాఁగలి సాఁచి రాఁ దిగిచి నాగరథాశ్వభటాళిఁ దూలిచెన్.

శా. ప్రద్యుమ్నుండుసుయోధనీముఖమునన్ బాణంబులన్ ద్రెళ్ళఁ
గాఁ, సద్యోవిస్ఫురితోగ్రసాయకతతిన్ దైత్యేంద్రవీరావళిన్, వి
ద్యుత్తీవ్రప్రతిమానమూర్తి యగుచున్ సింహప్రభావోగ్రుఁడై
సుద్యోగించెను దివ్యకాండములు దివ్యాహార్యలీలాస్థితిన్.

శా. కాష్ఠాంతక్షితిదుష్టలోకదహనోగ్రాటోప భీమస్ఫుర
ద్వైశ్వానరోగ్రశిఖలుంబోలెఁ బాణంబులన్ బాణసంఘంబుగా
శ్రేష్ఠాస్త్రంబులనేసి వారల సుదుర్జేయప్రతాపాన్వితా
గ్రేష్ఠుల్ ప్రత్యేకమంచిరోషిలఁగాఁ గోపించి యేసెన్ శరల్.

వ. మఱియును ననేకసాయకంబులు సాగించిన యనూనసేనాచక్రం
బాలక మొనలుగుం బెలుఁగించియుఁ గలంగియు నానాముఖంబులకుఁ
దాఁగియుం దూఁగియుఁ దీవ్రాహతంబులకుఁ జిక్కియుం
జొక్కియుఁ దెగిపడుచుఁ జీఁ బిఱిచియుం బఱచియుం బసు
వులలోఁ దూఱియుం బాఱియుఁ బాలుపడి పొరలియుం
గొరలియు వాటువడి తెరలియు మరలియు బహుప్రకారం
బులం బఱవం దొడంగె నయ్యవసరంబున. 134

మహాస్రగ్ధర. శతసాహస్రాశ్వసంఘస్థుల్ సమయఁగఁ బదాతుల్
భటుల్ ద్రెళ్ళఁ దేరుల్, తుటిఁ గూలం గోటిసంఖ్యల్ గడ

యుఁ గరిసహస్రాశీతిసాహస్రసంఖ్యల్, హతశేషానీక మాజి
వ్యర్థఁ బడ ముసలాద్యాయుధంబుల్ ధరణిపై, చితోలం
గం బాటఁ బోరం బిడిముడి వడుచుం జిక్కుచుం బారు
చుండఁగన్. 135

వ. బాణుండు వారలతో ని ట్లనియె. 136

ఉ. మానితమాన [1]ధైర్యకులమందిరసుందరకీర్తివిస్ఫుర
ద్దానవవంశజాతు[2]లరు దారుణశాతమహాస్త్రసంహతి
స్థానముఁ గీర్తియుం గిరిశసంగతియుం బెడఁబాసి పోదురే
మానముకంటెఁ బ్రాణములుమంచివియే తలఁపంగ నక్కటా!

సీ. అనిలోనఁ బావకు నైన నాహుతి చేయఁ
దివిరెడుమదిలోనిధీరగుణము
తమలోనఁ బ్రతిపోలఁదగులు బారెఱుంగర యంచు
జను లెల్ల నిముఁ జేయుసంస్తవంబు
మిన్ను మీఁదఁ బడినను మొలుపుతో నఱచేతు
లొగ్గఁ జాలుటకు నైన యోర్పులావు
మానినిగంధంబు మాఱు వచ్చె నటంచు
నాజిలో వైరుల నడఁచులాగు

ఆ. పాఱి విడిచి మీఁదఁ బాఱంగ నగునయ్య
వితతశౌర్యులార వీరులార
సతతనిశితశస్త్రసందోహధరులార
దళితవిమతులార దనుజులార. 138

సీ. వేలుపుజడదారి విం దారగించుచో
నానందబాష్పంబు లడ్డపడను

1 ధైర్య. 2 లయి.

రక్తసిక్తాంగ సమరాంగణంబు సొచ్చి
సుచ్చి భూరిశాతనఖుల లోకులెల్ల
నిష్ఠురకాముకినిలయాంగణంబులఁ
బచ్చుతోరణములు పరఁగుచుండు
స్వర్ణసురాజనవాసుభటప్రజములు
తమకు ప్రతిమఁ దోఁచుచుండు

ఆ. పొసఁగ మిగుల గెల్చి పొంగుచుండెఁ దల్లి
సిద్ధులంగులాన్ని రత్న ప్రభ్చి
తెసఁగఁ దగిన మిగుల ఘనతఁ బడఁబోసి
వినుతకీర్తులార [1]పనులారా. 139

సీ. సంగరం బసిన సత్త్వముకు కీర్తిప్రము
నొలసక చనిఁ గుడితరాసులార
తొంకకఁ దాఁపు సంభావనలు చేసు
సుల్లసిల్లు సుండు యోధులార
గాత్రఖండనములు ఘరిత్రిపైఁ దోఁగంగ
శత్రుల గెలిచిపట్టఁ త్రులార
[2]సమితిలో సేనానిశౌర్యంబు మెచ్చక
మిన్నక తిరిగెడు మేటులార

ఆ. ప్రకటులార మాన్యబలులార విక్రమ
విక్రమప్రభావవిదితులార
ప్రముఖులార దైత్యపతులార మీరును
బోలు టర్హ మయ్య బవరమందు. 140

వ. అట్లుం గాక. 141

1 వీరులార. 2 శివగణసమితి... మెచ్చకతిరిగెడి.

క. ఏనుండఁగ నీలోపల
మానవ్రుల జయించు టెంత మానము మీఁకున్
మానుఁడు పలాయనక్రియ
దానవవరులార యనినఁ దదనీకంబున్. 142

చ. విడువక పాటి పారిషదవీరులుఁ గొందఱు యాతుధానులుం
దడఁబడుచిత్తముల్ రయముదక్కిన బీరము వియ్యమందఁగాఁ
జడిముడిపాటుపాదములఁ జెందఁగ మోములు దైన్య మొంద
గాఁ, జెడియును ¹జెడ్డకయ్యమునఁ జేరఁగఁ జిత్తము
నిల్ప రయ్యెడన్. 143.

వ. కుంభాండుం డారూఢస్యందనుండై బలంబులతో నిట్లనియె.

ఉ. బాణుఁడు వీఁడె మంత్రయుత బాణుఁడు దానవశూరసైనిక
త్రాణుఁడు శంకరస్తుతిపరాయణుఁ డుజ్జ్వలరోషదీప్తదృ
క్కోణుఁడు సంగరస్ఫురితకోపపరాబ్ధఘటావళీజగ,త్ప్రా
ణుఁడు యుద్ధనిశ్రుతపరాక్రమరౌద్రరసప్రమాణుఁడున్.

క. గిరితనయాధిపసాహ్వా
తురముఖ్యబలంబు లివి యె²దుర్కొన్నవి కే
తురగోవిసరాంతర్హిత
హారివరోచ్ఛ్రాయసంబులై క్రొవ్వలరన్. 146

వ. మీ రింక సాధ్వసగ్రస్తులైన నగునె ధీరమనస్కులై సమ
రంబునకు సమకట్టుం డను నవసరంబున సర్వజ్ఞుం డఖర్వసమర
గర్వోపస్థానారోహణనిర్వక్రపర్వనిర్వాహకనిర్వేదనపారిష
దవీరపరివృతుండును నమందానందకందళితవందారుబృందా
రకబృందసందోహసందీయమానమానసుండును సమరజయ

1. జెడ్డకయ్యమున జేయఁగ. 2 దూరోన్నతకే.

జయమారామమనోహరంబును [illegible]శ్రమనివాసరేఖాకాంతాశ్రీ
తాటపత్రాసనమాలాదివ్యలింగప్రసాంకాసనములపలుకుజటాజూట
తటతటాసితామసనసముదృష్టి సనసమాగ్నిప్రభావము స్నానముల్తీర్థ
సంగవిస్తారప్రభావిభాసితంబును [illegible]
ననందనసమాలకాసంచేహాస్వాన్త్రసాన్నిహితము శ్రీహరాల
వితాలమరీచివ్యాగుణితతటనిచయంబును [illegible]
సకలగణాథటసముదయవిలసనసితచివిరంజిత [illegible]
రంజనవిచిత్రగతిచాతురీచతుస్సమ్మనసేనాసీమ [illegible]
నుంపునున్నై జనార్దనుండు [illegible]

శివకేశవుల యుద్ధము.

శా. చతురంభోనిధిమేఖలావలయభూచక్రంబు గంపింపఁగా
[illegible] విశేష [illegible]
[illegible]
[illegible]
గీ. అట్లు పోరితిరిసఁ గుపితుఁ డై యంధకారి
యుగ్రమై సత్త్వతరమున సమరకేళి
నేసె నేసిన నాయమ్ము లెల్లఁ గడచి
మంట మెత్తంబుతో దివి [illegible] 149
శా. ఆయస్త్రంబు [illegible]
ముంచెన్, మాయాంధకారమ్ము [illegible]
[illegible]
[illegible][1]
కలఁగెన్ భూతావళుల్ భీతితోన్. 150

1 కలఁగెన్ భూతావళుల్ భీతితోన్.

గీ. అట్టి నష్టాంతరప్రాప్తు లైనవారిఁ
జేరి దనుజులు చేసిరి సింహనాద
మగ్ని బాణశిఖాప్లుతుం డైనవానిఁ
బొలిసె నని యెంచి మాధవుఁ బొదివె హరుఁడు. 151

ఉ. అంతట నంబుజోదరుఁడు నబ్ధిపదైవతశస్త్ర మేసినన్
సంతతవారిధారలను జారుతటిల్లతికావితాన మ
త్యంతమహానినాదసతతాద్భుతభీషణగర్జితంబులన్
సంతసమందఁజేసె సురసంఘములన్ దనుజుల్ చలింపఁగన్.

క. ఆశస్త్రదహనుఁ డాఱిన
నీశానుఁడు రోషవహ్ని నేసెఁ గ్రమమునం
బైశాచము రాక్షసమును
నైశం బాంగిరస మనుమహాస్త్రముల హరిన్. 153

వ. వాసుదేవుండును దదస్త్రనివారణంబు చేయం దలంచి.

సీ. వాయవ్య సావిత్ర వాసవ మోహన
ముఖ్యాస్త్రముల నేసి మురవిరోధి
యాత్మాస్త్ర మేసిన నాయస్త్రదీప్తిచే
నసురప్రమథభూతయక్షగణము
బాణునితోఁ గూడఁ బాఱె నల్లడలను
నంధకారం బయ్యె నఖిలజగతి
విశ్వేశుఁ డప్పుడు వెలుఁగుచు నుండెను
నంది మహాదేవుస్యందనంబుఁ

ఆ. గానఁ డయ్యె శివుఁడు గైశవాస్త్రం బేయ
నాత్మబాణ మగుట నచ్యుతుండుఁ

దారుణమునఁ బట్టెఁ బోఁడి యేసె నుగ్రుండును
పాశుపతము ననియు కేశవుండు. 155

వ. ప్రయోగించిన నయ్యస్త్రంబులు గగనమధ్యభాసురంబులై చండమరీచిసంశ్రితంబులై తారకామండలంబు ననుకరించి చిత్రభానుత్వంబునను శిఖావత్త్వంబునను హవ్యవాహన సమానంబయిన యుగ్రప్రదీప్తత్వంబునను జాజ్వల్యమానత్వంబునను వైశ్వానరసమానంబులయి ప్రాణసత్త్వసమగ్రత్వంబునను మహాదానత్వంబునను బాణాసారప్రయోగమానంబయి సుమనఃప్రియత్వంబునను సూర్యమండలప్రియత్వంబునను సువర్ణఘటితఘటనసంకాశంబు బయలు యుద్ధరంగంబునం గాఢయు క్కుక్కుడొడల నెగసి మింట నంటు మంట లుబికినవేఁడి మికి సైరింపఁ జాలక ప్రభాకరుండును ద్విగుణంబుగఁ దపంబు నడపు మని జంకించిన శంకించి యనుమానంబున సగంబున నుంకించియు హయంబులు సంకించినను బగ్గంబులు సడల విడిచిన నను సూత్రతలాంజలంబు లగునగ్నిగవ్యాసంబులు గలుగుహారివత్త్వంబుల జనంబులను నొవ్వక యుక్కడక్కడ పడినమక్కలును దిగుడుపడిన దివ్యవిమానంబులవలుం బోల్చుపతాకాపటసముపేతంబులం జూచి విపులగుణసహా లంకపానమానంబునఁ సలిలవినోదంగతనుమగ్నమదవదన్యసి శరీరవిరాజమానమదవద్గన్ధసీస్త్రైభవంబు ననుకరింప సర్వతః ప్రసరన్మయూఖశిఖాజాలంబునను సకలమహీధరంబులును సువర్ణాచలంబు లయినం బడియకనకలతాకుంజంబుల విహారించు సురకామినీప్రేమానుభావంబులగుశయ్యాతలంబులం

బరఁగుపుండరీకంబులను సువర్ణత్వం బాపాదించి జాజ్వల్య
మానం బై శైవాస్త్రంబు నిగిడె నట్టియెడ. 156

గీ. తోఁచె నల్లని ధూమకేతువ్రజంబు
వడె నకాలపుఁబిడుగులు పుడమిమీఁద
మాఁగువాఱెను మార్తాండమండలంబుఁ
బరఁగఁ జుక్కలు దినమున బయలు మెఱసి. 157

క. భ్రమద మ్ముడిగి దిక్తృణంబై
రవిసంఘము బృంహితములు ప్రకటితములుగాఁ
దమదెసలు విడిచి పాఱెను
దమయంతన దానవారి [1]ధారలు దొరుగన్. 158

క. అవ్విబుధజగతిలోపలఁ
గ్రొవ్వ దఱిఁగి సురగణంబు క్షోభము నొందెన్
ఇవ్విధమున సుత్రాతము
నివ్వటిలం దోడఁగుటయును నిష్కరుణతతోన్. 159

క. అవిఁనుసు నొకటొకటికి నె
త్తు వోసఁక పెనఁగిన గని మఘుత్రిపురహరుల్
సవరణతో మగుడంగాఁ
దివిచిరి ఖేచరగణంబు దివిరి నుతింపన్. 160

క. పహానానిలవిధుమాధవ
మహాస్రముద్భవము త్రిపురమథనాస్త్రముఁ గా
మహాదుండపు ప్రయోగించెను
నహితునిపై సురలు కలఁగ నసురలు చెలఁగన్. 161

---

1 తటుపులు విఱిగెక్.

శా. ప్రోన్నత్యస్ఫురదంశుదీప్తమగు నాయస్స్తంభసీమంబు పెక్కా
వెన్నుం డాత్మఁ దలంచ సిద్ధముగ నా శ్రీశుండు నుత్కో ప్రుద్ధై
తన్నుం జంభవిలంఘనుండు మహితోద్దామాస్త్రంబు నస్త్రంబుగా
నున్నిద్రాబ్జసఖోపముండు సముదద్యోగానుసంఖ్యాకృతిన్.

క. అంభోజనాభుఁ డపుడా
స్తంభవిరచనప్రవీణతాధికుఁడై
జృంభణశర మేసిన సం
రంభవిజృంభణము దక్కెఁ బ్రమథాధిపునన్. 163

క. తడఁబడుచును నోడలు సులుచుచును
వడిఁ దూఁగుచు నావులింత వచ్చిన నోలిన్
బుడిబడుచుఁ గోళులు నిలువక
పడఁ బోవం బడఁగ నావ్రేఁ బడి తూఁగుచున్. 164

వ. ఇవ్విధంబున. 165

చ. దనుజవరాగ్రణీమహితదర్పగుణాజ్యుఘృణానితాంతభీకరుఁ, ధన
దసఖుండు ప్రాభవ సుదారమణిత్రిశిఖుండు నుల్లస, ద్వనజ
దళోత్థుఁ డుత్తర సంధిసన్యముఁ జేరసమూహము నన్యముల్
దనుజచమూమనోరచిత దారుణదైన్యముఁ బొందఁజన్యమున్.

శా. ఆయంభోజదళోత్థుఁ డుగ్రతరహుంకారాస్త్రసంప్రోక్తిగా
మ్రోయించన్విశిఖాసనంబు హృదయామోదంబునిండార ర
క్షోయుక్ప్రమథేశసైన్యములు సంక్షోభంబు నొందంగఁ బా
ణాయత్తప్రకటశక్తిఁ బోఁడుముగఁ దాహ్లాదంబుతోఁ బోరఁగన్.

క. తక్కినసైన్యము లనిలోఁ
జిక్కి పరాఙ్ముఖతఁ దూలఁగ రిపుఁడును భీతిం

బోఁకుఁడు నలసత మెయి న
ట్టికుఁ దిరిగి నిలిచి యూవులింపుచు నుండెన్. 168

వ. తదనంతరంబ. 169

మ. నియుతామర్షముతోడ బాణసచివానీకంబు నుద్యన్మహా
హాయసంబంధముఁజైత్రమంత్రవివిధాయత్తాస్త్రసంఘోద్భవ
స్మయసైన్యావృత మైనస్యందనముఁ గ్రౌంచద్వేషి యెక్కె
న్వేసన్, లయకాలాంతకసన్నిభుండయి రణోన్మాదంబు సం
ధిల్లఁగన్. 170

కుమారస్వామి కృష్ణబలభద్రప్రద్యుమ్నులతోఁ దలపడుట.

ఉ. కయ్యములోనిదైత్యులు వికారవపుఃప్రమథవ్రజంబులా
యయ్యెడ నెక్కుడేటనిమహాద్భుతవిక్రమమన్నఁ బొంగి తా
నగ్యోడఁ బార్వతీసుతుఁ డహంకృతితో శతముల్ సహస్ర
ముల్, చయ్యన నేసెఁ బాణములఁ జక్రధరున్ బలభద్రుఁ
దత్సుతున్. 171

శా. నిప్పుంపై శరజుండు సంగరమిళన్నిష్కంపరోషంబుతో
నాప్నాయాత్ముని వేయిబాణములచే హాలాప్రియున్
నూటిటన్, ద్యుమ్నత్మాధరవాసు లచ్చెరువునం దూఁగాడ
నిశ్వంకుఁ బ్ర, ద్యుమ్నుం బెక్కుసహస్రబాణములఁ జేఁ
దూలించి నించె న్వేసన్. 172

వ. ఆసమయంబున. 173

ఉ. అంచితరక్తచేపలులుమహాయుధభీషణులయ్యుదూద్వహుల్
నొంచిరివాయువహ్నిఘనసూత్నమహాస్త్రములం బ్రకోపులై

సంచితకోపదారుణవిశంకటబాణకృశానుమాలికా
క్రౌంచవిదారణుం బ్రమథకోటులు సుజ్జ్వలశక్తిధారణున్.

క. ఆనలినాయతనేత్రుఁడు
నానీలాంబరుఁడు ముకుందు నఘనివహముదముతో
నానామంత్రసమన్విత
సేనానీశరగణంబు చేసిరి మూఁకన్. 175

వ. అట్టియెడ. 176

ఉ. దేవగణంబు దండముల దీగఁగ దక్కు విమానపంక్తి నా
నావిధపద్ధతిం దొలఁగ నాకనివాసినటీప్రశస్తసం
జాతలి గానవిభ్రమము లగ్గలికాంతము లుగ్రభంగి నీ
శానతనూభవుండు బ్రహ్మశిరం బనుశస్త్ర మేసెనన్.

క. ఆదిత్యశతద్యుతి దా
మోదరుఁడు సుదర్శనముఁ బ్రయోగించి తను
స్త్రాదృతదీప్తిం జెఱిచెను
గాదంబిని తనుకాంతిఁ గప్పినభంగిన్. 178

వ. తదనంతరంబ తదస్త్రంబు తీవ్రప్రతాపంబు బగుటయును
బటుచటుల భ్రుకుటీకుటిలవికటలలాటతటనిటలవికటనిటల
యస్వేదోదబిందుసముపస్థితక్రోధావేశంబు [illegible] విఘా
ఘుంబు సంబద్ధఘనటాంసమూహాదీర్ఘదీర్ఘనిర్ఘోషంబును
వితతసువర్ణప్రభాశిఖాజాలంబును జయయుక్తివిద్యున్నారా
యణనిరంజనక్రియ ననుకరింపఁ జేయనుమయ్యం బగుశక్తిఁ
బ్రయోగించిన. 179

శా. శంకాకీర్ణమనస్కదానవరిపుల్ చక్రాయుధుం జెందితోఁ
గ్రుంకెం బో యని భీతులైరి యచటం గ్రోధాగ్నిదీప్తిప్రభామహా

వాలుఁ గోలంబున శక్తిఁ గూల్చి విమతవ్యూహంబు భీతిల్ల నా
ఫంకంబుం బెడఁబాసి విష్ణుఁడు జగత్ప్రఖ్యాతచారిత్రుఁ డై.

ఆ. [1]అంతఁ బోక శౌరి యుగ్రజూంపును దాను
చక్రమును హలంబుఁ జటులగదయు
భుజములందుఁ దాల్పఁ బోరిఁబోరిఁ గదిసెను
క్షితి మానసమునఁ బెచ్చులింప. 181

వ. గుణగుణంబు లందు వాసనలు లేక యెదుగంబడినం బుష్పజయూతుం
డై (స్వాప్వాగేంధ్యాబుం డగుటఁ బాడు నజేయుఁడు) హృషీకేశుం డగు
ననంతుం డలంచి వెంటం బగులునవనంబునం గోటవి
యును నొక్కడముచ్చవుచ్చి వచ్చి యుద్ధపడిన నగ్నికం జూచి
సారథిముఖంబు మాఱుమొగంబు వెట్టికొని యుప్పాడు
దివ్యాపాస్త్రంబులు నన్నుం గొలిచినఫలంబు నిన్నకమరి
నూచినం బేసు నని శపించె నది మొదలుగా నానగ్నిక
బగంబుం స్థము నుండు నిర్విఘ్నంబున. 182

మ. జ్వాలలమునఁ దెంతనెదుఁగుణమానుఁడుమఘతప్పిసత్యంబున నా
స్నిగ్ధతలు డిగఁద్రావి దానవవిభుత్రీయాదిశేషాదిక [ప్రాసు
స్ఫురితత్రిఁ బెడఁబాసి సాత్వతమహారాజాగ్రణీసవ్యసా
స్నాతుఁడు బంధుసదుండవోలంగిరి మహాసంగ్రామరంగంబునన్.

వ. ఋద్విగ్రంబున నగుహాజ్యసం స్థ ఖండపరశువుపు వాటిన నుత
పద్యోత్పత్తి రాజమానానుఁడు నిస్పృష్టరిపు త్రపాహావిఘ్నకాసంపాదన

1 అంతఁబోక శౌరియు నుగ్రుండు, చక్రమును ఖడ్గము హలంబు
చటులగదయు, భుజములందుఁ దాలుపఁబోరిఁబోరిఁ దిరిగెను, భూమి చేమానసం
బులు పెచ్చురిలఁగ. 2 పైనాడ్యాసము పొడ్డిఁబోసు.

నిదాననిరంతరస్థై జయంతీసంతానంబును [illegible]
వివర్ధితతర తరణికిరణసర్వతోజాజ్వల్యమానా [illegible]
సర్వతః ప్రసర్ప్యమాణ యుద్ధవిలోకనాగతానేక [illegible]
భౌమఘనామండల మాణిక్యమరీచి [illegible]
కృపాణప్రముఖశస్త్రాస్త్రంబులం గలుగునట్టి [illegible]
బరాభూత భేరీభాంకారభయానకఘంటా [illegible]
హింతారావంబులును సఘనకృత [illegible]
చ్ఛాదితదిగంతరాళంబును గరవినిర్గ [illegible]
నంబును సవిరతగళస్మదానకధారా [illegible]
ద్విరేఫరాజావళీఘనఘూర్ణమాన [illegible]
నానందంబును నవ్విధంబును గాక నభో [illegible]
నక్షత్రమాలాలంకృతంబై సా [illegible]
సత్త్వసమగ్రంబై త్యాగిగృహాంగణంబులుం బోలె [illegible]
ధారామనోహరంబై ధారాగృహంబులుం బోలె [illegible]
ఘటాంకితంబై మలయశైలంబులుం బోలె [illegible]
బై త్రిలోచనాసనంబులుం బోలె [illegible]
రాజసముఖరంబైయుం బోలె సాంద్రామోద [illegible]
బునం బొల్పసిందూరంబును ధారా [illegible]
సంధ్యాసందేహసంపాదనకారణం బగునట్టి [illegible]
నతిత్వరితగమనవేగతిరస్కృతసమీరణంబులును [illegible]
ధరాధూళిపాళివిరచితాపరసర్వాంగసహాంగంబులును [illegible]
పవనంబులును వపనగహ్వారనిస్సృత [illegible]
పర్యాణఖచితమాణిక్యరత్నతేజోవికాసంబులును [illegible]
విలీనగగనంబులునై పంచభూతాత్మకత్వంబునను హరినాము

ధేయమానసుగుణగణంబులసునక్రతుపగవిలోకనకౌతూహలం
బునం బోలె సభంబు నాక్రమించి శ్రుతతదీయజలధిసంభవ
పాపంబులుం బోలె నక్షత్రమణానివృత్తంబు లై ప్రభాకర
మానసంబు లసహాయంబు లై జరగం జాల వని జనంబు
లాపించినవచనంబులు విని స్వకీయవినయజనిత లజ్జాయుతం
బులుం బోలె నమితాననంబు లై గమనవిస్తారితచామరంబు
లై ప్రసన్నంజనితసుఖంబులుం బోలె మనోజ్ఞంబు లై యుర్వీ
ధంబునుం గాక లై లోపనగరంబునుం బోలె సీశ్వరప్రియంబు
లయ్యును దుస్వప్నమండలంబు లై మేరుగిరినితంబంబునుం
బోలె [illegible]నవసనంబు లయ్యును నసురాధిష్ఠితంబు లై
సంగరంబునుం బోలె ప్రకటితనిఖిలావర్తంబు లయ్యును
జడమయంబు లై [illegible]ంబునుం బోలె దీర్ఘప్లుతప్రచా
రంబు లయ్యును హ్రస్వంబులగు నిలసిల్లుఘోటకంబులును
సకలదిక్చక్రవిదితమకుటకోటిప్రభా ప్రవాసితమణిమండలం
బులగు [illegible] గోపాల [illegible] భూసుర[illegible]లలాట[illegible]శంబు
లగు [illegible] ప్రభావిభవయ[illegible]
[illegible] నిమిత్తంబులగు [illegible]
[illegible] సింహాసనవిడంబితనిష్ప్రాణ
నిస్వన [illegible] గోమండలంబు లుద్ధరించు లై ధరి
[illegible] గవలు ప్రవలు [illegible]
బట్టినను [illegible] జెమ
[illegible] నిచ్చినను బుచ్చినను గర్దారం
బులు [illegible] బట్టసంబు
[illegible] మధుపలించినను బ్రహ్మలు

బల్లెమ్ముల విఱుచు సవరించియు [illegible] ప్రాసం
బులు మందహాసంబులతో జళిపించియు [illegible]
దోమరంబులు చామరంబులతో [illegible]
ప్రాసంబులు రోసంబులతో సారించియు [illegible]
శంబులు సుబలంబులుగా [illegible]
తుల్యంబులుగా ధరించియు ఘటించియు [illegible]
సంబులతోఁ దిట్టలుగొనఁగ [illegible]
పులకలు నెగయఁ బొంగించియు [illegible]
బులు సంకటంబు లని [illegible]
నలుదెసలం బరఁగు కాలుబలంబులును [illegible]
నిమేషమాత్రని ప్రతిఘటనమూర్తి [illegible]
బాణసహస్రతుల్య నిఖిలాస్త్రశస్త్రసందోహ [illegible]
యణుం దాఁక నడిచెను. 184

శా. ఆరూఢోగ్రగదాగ్ని [illegible] బ్ర[illegible]
ర్వార[illegible]మదాభిమాన[illegible]
దారస్ఫారభుజాబల[illegible]
స్వార[illegible] 185

బాణుఁడు కృష్ణునితోఁ బ్ర[illegible]క్తులు పలుకుట.

క. బాణుం డిట్లను నిన్నుం
బ్రాణముతో మగుడ నీను పట్టణమునకుం
రేణూకృతునిఁ జేసి ప్ర
వీణత్వమ్మైఁ బరగువాఁడ వేయును నేఁడు. 186

క. తూణోద్ధృత[illegible]విలస
ద్బాణపరంపరలు పొదువ ధా[illegible]తో

ప్రీతిని వాపికనిలఁ జేయుచును
శోభిలునగరంబున వుడి మఱి బొల్పుడు నీటన్. 187

క. మన్యోన్యలోలు గుట్టులు
సూరెల నిండు గోరిచిల్లు సుమనోనగరీ
సూరిజనంబులు గోరి చదివి
చారువృత్తము లేయంబుపైడి జలజముఖ యోటా. 188

ఉ. సీమంతినీ మణి నేను గతించిన సుహృత్స్వసం
[illegible] సుహృద్వీప నడ నాకు సాటి యా
ఘోరము [illegible] నీవటు నాకు సాటియే
[illegible] నయింతనెయింత నేమగున్.

సా. ఇట్టు గా. 190

క. సీమంతిని బాలికని
సుమనసులు పిల్లుపిల్లు నడిచి వనంగా
నేను బ్రహ్మంపను నాపనడను
నీనామని గాను నన్నుఁ గనుమగ నదమే. 191

గీ. నిన్ను సున్నగాను
నన్నుగ నగునవము నిజనేత్ర
నన్నుగా నోపికొనెదని
నన్నుదలచి దుర్గి చేత నడచినాఁడ జాము. 192

క. నాపేయనగుముననగాడు
చేయ మగని బొదనలాగ్రేట చెన్నలంచెన్
నీవనవు నన్నుఁ గనుము
చేసితెలియఁ జూడ దంచి తెన్నుడు నన్నున్. 193

1. ఆగాము.

వ. అని అప్పుడు. 194

క. దనుజుం డాడెడువచనము
లనేకపకరాగ్రశీకరావళిఁ బోలెన్
ఘనవాత¹తరంగముల జ
లనిధినడుమ నుండు నేలలం బోలెం జెనసెన్. 195

క. అప్పుడు జగములు గాల్పఁగ
నుప్పొంగుచు నున్న నిష్ఠురోత్తమబింబం
బొప్పు వెసఁ బొల్చె దనుజుం
డప్పరుసున నాడుచుండ నతనినయనములన్. 196

వ. తదనంతరంబ సరోషసంభ్రమోత్సాహాటోపితుండై నారా
యణుం డతని కిట్లనియె. 197

ఉ. ఏమిర బాణ క్రీడనవిహీనభుజోద్ధతమానసుండ వై
యేమని పెక్కులాడెద వి కేటికి మాటలు చేత ²నిల్చి సం
గ్రామము గెల్వవచ్చునె వికారపుమాటలు జయంబు ³చేసెనే సీ
కే మెయి నేలభాషితము లెక్కుడుగాఁ బచరింపు మాజిలోన్.

క. ఈచందమైనవిజయము
నీచే నగుఁ గాక యున్న నిక్కపుజయముం గాం
జూచెద నైనను నోరీ
నాచే జితుఁ డగుము గెలుపు నమ్మకు నీవున్. 199

కృష్ణబాణాసురులయుద్ధము.

క. అనుచు నిశాతాశుగములు
దనుజునిపై నేయ నతఁడు దచ్చరములనున్

1 తరంగంబుల, జనయ జలధినడుమ నుండు నేలలఁ బోలెన్. 2. నీవు సం. ౩. హైన నిం, కేమియు నేల.

మనమున విస్మయ మందుచు
ననయము బాణముల నేసె నంభోజాక్షుఁడు. 200

వ. అంతట నసురేశ్వరుండు శరంబులం బొదివి మునిమిడిచేతులతో
సహస్ర బాహువుల నగుటయుఁ దాఁ సరిసరిగాఁ బోరసంజూచి విస్మ
యమందుచు నసురేశ్వరుండు బాణంబును కోపించి తొల్లి హిరణ్య
కశిపునకుఁ బ్రతిద్వంద్వమైన యాగ్నేయబాణంబుఁ బ్రయోగించిన
నది యగ్నిజ్వాలామయంబగుచు విజృంభించిన దామోద
రుండు. 201

క. వహ్న్యస్త్రబాణమేసిన
వార్ధ్యస్త్రంబులతోడ నడ్డపెట్టెను ధా
రార్ద్రంబగు రాగ నణఁగెను
వహ్ని యపుడు దనుజవరుఁడు విభ్రాంతుఁడునన్. 202

క. వారిధి దాని రాఁగగని
వరుణాస్త్రము వాయువాస్త్రముతోడ నడ్డపెట్టి పోలించె
మనమున నద్భుత మందుచు
ననయము వాయవ్యాస్త్రము భాగమె నంభోజాక్షుఁడు 203

వ. అనంతరంబున గరుడవాహనుండు సరసిజాక్షుండైన
నుదయించె దనుజుని యస్త్రంబు గరుడుండును దక్షిణహస్తంబు
నస్త్రమున బాణిని సరసిజనాభుండై యమయాంగంబు సర్వ
భాగంబులను నగసి యమస్కరంబాఁడి తనక్కు లనడిచి తేదు
నరిభాగంబునను నగనిరుఁ జూచి తానును దోడన గుగని
నాటుచునీనాంబు నారాయణుఁ డచ్చెరువు నందెను గగనంబు
నను నాటించెను నిలుగనెడి నీలకంఠశిరంబు చండప్రచం
డుండు గీరించి తేటిమెయంబు గోత్ర గిరీశుఁడు జూత్రు వాఁటి

యను నయ్యాదవయోధవరుతుం డగుసాత్యకిపలె [illegible]
పతుంబున నడిచి మహాం బడి విడిచిన [illegible]
పదపాతజనితజ్ఞానుం డై క్రమ్మఱ [illegible]
యు వెరస్నుసం [illegible]
డంబుగాఁ గారించిరు [illegible]
బ్రక్కలు [illegible]
గారించినం గనుంగొని [illegible]
సంకీర్ణకిరణాసము [illegible]
బులం జిత్రంబులుగా [illegible]
నీక గాసచునము [illegible]
పెక్కసం బంపి [illegible]
తదీయోపరంబు బ్రచ్చి రణభూముల [illegible]. 204

క. అప్పుడు బల్లిణా మోహితన
సుప్రాంగను ¹విష్ణుపనుతా [illegible]
నప్పురమున బాణాసురు
డప్పటి కప్పతిరి [illegible] నఘశరములను. 205

ఉ. పుట్టిరు దైత్యసేనల నపూర్వతరం బగు [illegible]
గట్టిరి దేవసంఘములు కాంచనతోరణ [illegible]
బట్టణవీథి [illegible]
నట్టియెడన్ గిరీశవచనాజ్ఞను నంది రథంబు తెచ్చెను. 206

క. ఆయరద మెక్కి బాణుం
డాయుధచయవివిధశస్త్రసహస్ర [illegible]

1 దివ్యగణము లడుగణవీథిన్, అ.

తోఁ గీ ప్రజలోచనుఁ డాఁ కెను
ఆయుధమునాను రక్షిమె మొన్న నతనిఁ గనుమనన్. 207

శా. ద్యాన్యాంతరంబు బగుబ్రహ్మాశీర్షకమపంక్త్యం బేసినం గేశవుం
డాలోకనకా భ్రుకుటీవిటంకటలలాటాభోగుఁడై సంచర
త్క్రోధానలద్యుతిచక్రము లసత్తేజశ్ఛ్రియాంవక్రముం
గాంభీర్యవిధాన్యదీప్తదుర్ధరరేఖానక్రముం జక్రమున్. 208

గీ. ఆతఁడు ప్రయోగించి యాయస్త్ర మంతఁ జెఱిచి
పుష్పకారూఢుహారికామునిపూర్వవిబుధ
సంస్తుతాద్భుతవర్తనసమ్మదమునఁ బు
ష్పక్రమునఁ బెట్టినదు సంగరత్వ్రస్తుతోడ. 209

శా. ధీర! మానఘనపుత్ర! నీమహాచనోద్యోగంబు లెక్కింగరా
దారా యుండుట నేను జేసినపుడు క్రౌర్యంబు శౌర్యంబు స
ద్వ్యాపార్యంబును గల్గనేని సమజా లెల్లంబుగాఁ జాపమం
దారంభించినలోచనుండును సహసవ్యాపారశాలితన్. 210

211

వ. మఱియును.

మ. తోషిల్ల సహస్ర బాహుసహితోఁ గృతవీర్యతనూభవుండు న
గ్యోల్ల సహస్రవిసనతోయమానసుఁడై దశాస్యహా
స్యోల్ల సరోజనిషుఁ డయి భూమిమునిప్రభుతాభిమానుఁడై
యుల్లసము లేను కాతనముచేఁ బడఁడే మదిలోఁ దలంపవే.

ఉ. నిన్నునను సద్గుణుంగునని నేను కరవ్యయమును స్తుఁ జేసి న
న్నెన్నతి మాన్పి నీదుసుమహాద్భుత కీటడంగింతుఁ బోఅకి
ట్టున్న గతిందలంగునని యమద్భవిశారదుఁడై మురారితాఁ, జె
న్నొందనమునదన్యనము జేయనమున్నఁ బ్రయోగ కాంతుతోన్.
214

వ. అట్టియెడ.

క. శశిసూర్యశక్రహవ్యవా
హశమనసద్విత్తపతు ల్వసింపఁ జక్రి
కృశమూర్తి లోన నప్పుడు
విశాలలోచనుఁడు సకలవిశ్వమయుం డై. 215

క. చక్రము వైవఁగఁ బూన్చ న
వక్రముగాఁ జెలఁగె విబుధవరమునినికరముల్
వక్త్రంబు వినుతి జేసెఁ ద్రి
విక్రమునిం ద్రిదివపీఠ వివిధక్రియలన్. 216

చక్రప్రయోగము చేయఁ దివురు కృష్ణునియొద్దకు నగ్నకోటవి వచ్చుట.

క. అత్తెఱఁ గంతయు నగ్నిక
చిత్తమునం దెలిసి విష్ణుసేవాపరయై
యుత్తఱి బాణాసురునిం
దత్తపదసుతుం గావఁ దగదే యనుచున్. 217

గీ. దేవదేవ జగన్నాథ దివ్యమూర్తి
కావవే దనుజేశ్వరుఁ గరుణతోడ
ననుచుఁ గోటవి దిగంబరగా నటు దేవ
మోము చూడక కన్నులు మూసికొనుచు. 218

క. దనుజాధీశుని చేతులు
తునుకలు గాఁ గినుకతోడఁ దోయజనయనుం
డనవరతనిశితధారా
జనితవిమతచిత్తభయముఁ జక్రము వైచెన్. 219

వ. అసుదర్శనంబు. 220

క. సమసెను బాణాసురుఁ డని
యమరులు సంతోష మొంద నఖిలోజ్జ్వల వై

వనసంగారిభుజములు లన్నిఁ గముఁ
గొనుచుఁ జాగఁగ నఱకి నఱకి సెప్పలు పెట్టెన్. 221

శా. సేనాస్త్రార్తిని సైనుఘనమహాస్త్రంబు చక్రాయుధం
బానాత్మదీప్తి జేసి నచ్చి త్రిజగత్కార్యధారకీర్తి శిర
స్పందనుణ్ణుఁడు నాసత్త్వమున నుదుశ్రేష్ఠుండు రాజన్మనో
మోదంబు బోఁగఁ సత్క్రియ చేయఁదలఁపఁ భూతిశోభిండంతలోన్.

శా. స్త్రీ మహావీరులు వారాంశ్చజ్వరగణవ్రాతంబు లంతంతటం
బోరంగాఁ జనుదేరఁ గోటవిపిశాచీశాకినీనాయకుల్
ప్రాపించి జెలంగి చన నత్యాశ్చర్యసంపాది యై
యమారాజితవిళాసములుండఁ బెలి మనోహరిస్తవం బొప్పఁగా.

ఉ. నిన్ను నిపట్టి నట్టిదొని చేసి యయమాస్వాహా సర్వలోకసం
భావితకీర్తిమూర్తి నను భానుసహస్రసమప్రకాశ నా
నాపిధమస్త్రమార్గక వినాయకనాయక పారికాంక్షిసం
సేవిత స్థిరంత్రిమంత్రఘనసిద్ధవినోదన బానుఁ గావవే. 224

చ. అనుచును నను దాంతసునసుప్రమథాధిప బాణసురారి నిన్నుగా
విశ్రమము నేనుఁ గాంచితిని సిద్ధము నా వచనంబు దీని కిం
తన బనిలేదు మీఁదటిప్రధానపుఁగార్యము దీర్పు నీయను
జ్ఞను మిగుల్పఁ బోయెద నిశంకటుసత్కృదుణార్ద్రి శంకరా.

మ. అను మున్ గృష్ణుఁడు మియనంబిదప బాణుం ముష్టిపై రీర్వాయుఁ
ఘనచక్రాయుధనిష్ఠురక్షతగళద్రక్తార్ద్రి సర్వాంగు న
ర్చ్చనుభూమాప్రతిమప్రగల్భపరివాదాంతర్భ్రమద్విక్రముఁ
జనితామ్నాయఘన వెదస ప్రకటమూర్ధాపారదాక్షాయత్తుని. 226

క. నందీశ్వరుఁ డట్టను [illegible]
నంద [illegible]
స్పందితమానసునకు [illegible]
స్పదో[illegible] ౨౨౭

శా. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
నన. ౨౨౮

వ. నందికేశ్వరుండు [illegible]
గించిన. ౨౨౯

క. తాండవము చేసె [illegible]
ఖండసుధా[illegible]
చండ[illegible]
ద్దండ[illegible] ౨౩౦

క. జని[illegible]
డు నర్తనము [illegible]
త్రినయనుఁడు [illegible]
దనుజాధిప [illegible] ౨౩౧

సీ. అజయుండు నమయుండు [illegible]
హా[illegible]
బ్రహ్మ[illegible]
దేవరముండటఁ దివిరి నాఁడు

[illegible] స్వర్గము [illegible] గల్గినవారికి
[illegible] స్వర్గ [illegible] నిచ్చు వాఁడగుచు
[illegible]
[illegible] ముక్తి [illegible] యిల్ల

ఆ. [illegible] పుత్త్రులఁ గాంతు
[illegible]
[illegible] పుత్త్ర [illegible]
[illegible] బడసె సతతము. 232

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] బడసె జగములలోనన్. 233

వ. [illegible]. 234

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] పొందెను. 235

వ. [illegible]. 236

ఉ. [illegible] కృత [illegible] మోదుఁడై
[illegible] కృత [illegible] యో
[illegible] నికట [illegible]
[illegible] జనాళిమోదుఁడై.

వ. అంతర్ధానంబు చేసె నంతట. 239

శ్రీకృష్ణుం డనిరుద్ధుని విడిపించుటకు [illegible].

చ. గరుడని నెక్కి కేశవుఁడు గ్రక్కున [illegible] ¹గృహా[illegible]
వరిగినఁ బత్తెంచిఁ గని [illegible]
[illegible] తెల్ల నల [illegible]
స్ఫురితసు[illegible] ప్ర[illegible].

క. అనిరుద్ధుఁ డేమి యనుచు
²తను నిమిరను మురాంతకుండు [illegible] రాజ
ద్దనుజవినాశనపటుతర
సునిశితచక్రాయుధాతిశోభితుఁ [illegible]. 240

మ. అనిరుద్ధుండును [illegible]
తనుఁ బట్టింపని నెక్కమున్న [illegible]
ఖుల్, దనతోఁగూడ సుపర్ణు నెక్కి [illegible]
దెక్కినా, యనయోగ న్వివిధ ప్రకారములు [illegible]
యానంబునన్. 241

క. గరుడఁడు వడిఁబఱగ దూరము
జరగి హరింపు సలిలపాలుసన్నిధి [illegible]
సురగోగణములగ్నినికిని
స్థిరముగ విని యతనినెక్కి [illegible]. 242

వ. సుపర్ణున కిట్లనియె. 243

1 గృహాంతరంబుకై, యరిగినఁ. 2 తను విని.

క. [illegible]
[illegible] తత్కార్యమ్ముక్త
[illegible]
[illegible] 244

గీ. [illegible] నాగ[illegible] బిట్టనిరొ. 245

క. [illegible]
[illegible] నీరజనాభా
[illegible]
[illegible] 246

క. [illegible]
[illegible] నిపురికిం
[illegible]
[illegible] 247

గీ. [illegible] 243

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible] నింగిముట్టంగా
[illegible]

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 250

వ. తదనంతరంబ. 251

సీ. నిస్సాణరావంబు నింగి ముట్టఁగ భటాళి
శంఖనాదంబులు సవదరింపఁ
గరికరశీకరాసారములు విక్రమింప
మకుట ముక్తాసుచి మక్కళింపఁ
తురగహేషారవాస్ఫాలనా ఘోషప్రౌఢి
సింహనాదంబుతోఁ జెలిమి సేయ
శకటనేమివిభిన్న సర్వంసహాఘోషాళి
భటభూషణరజంబు బావరింప

తే. సకలదిశలును నిండి సైనికులు గొలువఁ
సన్నుఁ గొనియాడ సమరగంధర్వగణము
ప్రకటరుచితోడ ధవళాతపత్ర మొప్ప
నరుణుఁ డరుదెంచె విక్రమోత్సుకత మెఱయ. 252

క. కొడుకులు మనుములుఁ గొలువంగ
విడు విడు మని శూరగణము వేగిరపడఁగాఁ
గొడుగులు గగనము గప్పఁగ
జలనిధిపతి వచ్చి నిలిచె సమరతలమునన్. 253

వ. ఇట్లు నిలిచి దివ్యనివహాభిగీయమానానూనచారిత్రుం డగు
వరుణుండు బహుశరంబులఁ బొదివినం గైటభాంతకుండు
స్వకీయధనుర్విద్యాకౌశలంబునఁ దదీయసాయకంబులు ఖం
డించి మఱియును వైష్ణవాస్త్రంబు ప్రయోగించినం బసి

మానసమున్నతజయధ్వజసమూహంబు ప్రేక్షణాస్త్రంబు నుప
రిమాణంబు జేసి నట్టంగుడి. 254

మహాస్రగ్ధర. జలజాతస్తుల దంతి లోకప్రజ్వలితహృదయుఁ డై
సంచితోదంచత్తేజో
ధాదివ్యోద్ధారిప్రసాదగజపుటం
ప్రఖ్యాతముఖోదంచి
తానేకస్వర్గాభ్రధ్వజసంబుధ యుదయావహ
దాస్యరాత్రీసమూర్తిక
వీరస్ఫురత్కృత్తిక విస్మయసమహితో
ద్వ్రత వీరనిర్వర్తితాంగ్రిన. 255

క. చక్రము ప్రాణగంబు నంగ
విక్రమకేళిం బొలంగి విస్మయభీని
నక్రక్రమార్గార్తి చేసి
నక్రాంతలంగాడ ప్రదక్షిణాశ్వతోషమడుగుస. 256

వ. దేవునికుముదుఁడు నిజాంబిని దేవ యుదుహస్తపూ నీరు దానక్ర
మస్తకాదహప్రసీణమున సతియుక్తసమృద్ధి నొందితిని, దేవ
నీయుదాత జేసిన వినోదములనుం జూర నట్ల చేటటం, దా
నిరువురు వచ్చి వినయంబున ప్రయోగమునకు తగ్గుటను.

క. నానావిధ జనగుణగణములు
నీమనములం జొంగి నగునని నీ పాదసృష్టిభక్తి
మేముగ విశోకగుణగణములు
నీమనమున గన్న మమ్ము నిటులంపఁ గనుక. 258

క. నీకు వికాసము దగునే
మా కెల్లను బుద్ధి చెప్ప నెమ్మనముం బ్రాణాగా
జేకొని యున్నాఁడవు నను
నాకృష్ణుని నాఁడిమూఁకల వని జగ మెల్లుగనన్. 259

క. పరుసంబున గాని నూఁడిన పని
సరసిజనేత్రుండు పుట్టి సమ్మానమునం ద
త్కురమములు మోపెట్టు ననిపెను
సురరిపుగోగణము దెచ్చి నొప్పు నియమించెన్. 260

క. ఆసాగరవిభుఁ డిట్లను
బాస వలికినాఁడ నేను బాలునితోడన్
నీసురభుల నే నసువులఁ
బాసినపుడె గాని యియ్యఁ బోవని పోఁగన్. 261

క. ఈనంతికిఁ గాన నను నను
మానము లేకుండఁ జంపి మఱి గోగణముల్
నీ నేర్పునట్లు గొనిపొ
మ్మానతినదగాఁడు త్రిభువనోత్తమమూర్తీ. 262

క. అనుపమ గరుడాసనమున
మన మభిషేకంబు చేయఁ బోలెఁ గొనియెన్
దనుజుని యాపుల నిచ్చెను
జనియెం బురికి వరుణుఁడు సంతోసమునం గనెన్. 263

వ. ఇవ్విధంబున బురంబు చేరంగ జనునప్పుడు. 264

సీ. గంధర్వజయజయగాననాదంబులు
శంఖారవంబులు సొంపు చేయ

మణులఁ గ్రాలుసేసలు మొల్లముంబుతోఁ గూడ
సుగంధపుష్పప్రస్తరులు సొబగు మీఱ
దివ్యగంధసుమనోమణితోరణాలంకృతితో
విటుగుఁబోఁడుల ప్రభ విరియ మంద
బహుళపుష్పపూర్ణ ప్రసూనమణులు
కేళికాలంబుల కేలి సేయ

ఆ. సురభిళంబు రత్నధామ సుమమాలికలతోడ
సమ్మదంబుదీర్చి సొంపు మీఱ
ముదముననుపమానమగు నన్నతరుణిఁ గాంచె దాను
పాంసురవము చెప్ప నలవియగునె. 265

సీ. మానినీమంజులమంజీరకరరవ
కేళీసమాంసకలితంబు
కామినీకామకకేళిపారావత
కలహీనకాలకాంతసురంబు
సరసకథాలాపసంగీతసమ్మోహ
చతురచతురసల్లాపసంచితంబు
లలనాంగనాగంధలసదలాలసద్గంధ
నసలపుష్పవాసశ్రీప్రకటితంబు

ఆ. విలసదగురుగంధవిస్ఫురితాగరుగంధ
ధూపధూమమగుచు దీపించు
నట్టి శయ్యగదిని సూచినదాని కొనియాడ
నెంత వారు చెప్ప నలవియగుదురు. 266

క. ద్వారావతీపురంబున
శౌరిఁ గొలిచి వచ్చునట్టిసురగణము ల
త్వరితసుమనోవర్ష మ
పారముగా మోదఁ జేసి ప్రస్తుతితోడన్. 267

వ. నారాయణునకుం బ్రణామంబు లాచరించి సమస్తగోత్రజ
మానసులై లోలంగి చూచుచుండిరి తత్సమయంబున. 268

సీ. గళితమదోదకగండస్థలీసంగి
మధుపఝంకారోత్తమత్తగజము
హేషారవోద్ధతిపోషితనిస్సాణ
పటహభేరీధ్వానబహుళహయము
ప్రాకారచిత్రరత్నబహువిధతరధామ
లిప్తసౌధసమూహదీప్తతలము
ఫాలస్థలీకృతప్రకటితాంజలిపుట
పరిచారికావళీభాసురంబు
ఆ. ద్వారఖచితరత్నతోరణోపాంతావ
లంబిమౌక్తికోపలసిత మైన
నగరి చొచ్చె శౌరి నానావిధానూన
వినుతిలసితహృద్యవేషుఁ డగుచు. 269

ఆ. విష్ణుఁ గొలిచి వచ్చువిబుధగణం బెల్ల
మృగమయూరగజతురగఖగశలభ
పత్త్రినివహదృఢరథంబులు డిగి విష్ణు
వెనుక నగరిలోనఁ జనిరి యంత. 270

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 271

వ. [illegible] యాతం డసా
[illegible] మీరుం గావించి ము
[illegible] నగరంబునకు వచ్చి నవస్య
[illegible] కాండే [illegible] భాగ్యంబున
[illegible] బహువిధంబుల నా
[illegible] కరిగి రని వైశంపా
యనుండు జనమేజయునకుం జెప్పి సకలచరాచర క్షేమంకర
[illegible] పవిత్రంబు వలంపుమని యతని
[illegible] సూతుండు శౌనకాదిమహామునీ
శ్వరులకుం జెప్పెను. 272

ఉ. [illegible]
[illegible] సుప్రసన్న [illegible]
[illegible]
[illegible] 273

క. [illegible]
[illegible] పవిత్ర చరిత్ర
[illegible]
[illegible] 274

మాలిని.—

పరవిరహితమూర్తి తాపగారాతికీర్తి
పరిహృతవిబుధార్తి భవ్యసంస్తుత్యపూర్తి
యురగశయనభూషా యోగిసంతోషభాషా
చరణశరణపోషా జంతురక్షావిశేషా. 275

గద్య. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధా
రాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన
శ్రీమహాభారత కథానంతరంబున శ్రీమదాంధ్ర
భాషాభూషణ సాహిత్యరసపోషణ
సంవిధానచక్రవర్తి సంపూర్ణ
కీర్తి నవీనగుణసనాథ నాచన
సోమనాథ ప్రణీతంబైన
యుత్తరహరివంశం
బునందు
షష్ఠాశ్వాసము.

ఉత్తరహరివంశము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే
శ్రీ 'రామ' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1937—750.

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
[illegible]	...	1	4
[illegible]	...	1	8
[illegible] ([illegible]), [illegible] [illegible]	...	0	14
[illegible]	...	0	8
[illegible]		2	8
[illegible] ([illegible])	...	0	4
[illegible]	...	1	8
[illegible] ([illegible]) [illegible]		1	0
[illegible]	...	4	0
[illegible]	...	0	2
[illegible]	...	5	8
[illegible] 2 [illegible]	...	7	0
[illegible] 7 [illegible]	...	14	0
[illegible] 3 [illegible]	...	13	0
[illegible]	...	2	0
[illegible] ,,	...	2	0
[illegible] ,,	...	2	0
[illegible] ,,	...	2	0
[illegible] ,,	...	2	0
[illegible] ,,	...	2	0
[illegible] [illegible]	...	2	0
[illegible]	...	5	8
[illegible] ,,	...	3	12
[illegible] ,,	...	3	12

	ప్రతి 1-కి రూ. అ.	
ఆదిపర్వము, పెద్దచ్చు, చిన్నసైజు ...	1	8
ఆంధ్రభారతవిమర్శనములు ...	0	8
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము, కావ్యతీర్థ జనమంచి శేషాద్రిశర్మకృతము, 3 సంపుటములు ...	12	0
డిటో 7 సంపుటములు ...	14	0
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, నిఘంటుత్రయము ...	0	12
డిటో కాలికోబైండు ...	1	0
ఆంధ్రభాషార్ణవము, పద్యనిఘంటువు, నూతి వెంకనార్యకృతము	0	12
డిటో కాలికోబైండు ...	1	2
ఆంధ్రశబ్దమంజరి, శ్రీ సీతారామాచార్యకృతము ...	0	8
ఆంధ్రభాషాభూషణము, కేతనకవి, [illegible] ...	0	4
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, [illegible] ...	0	8
ఆంధ్రీకృతలఘుకౌముది ...	2	0
ఆంధ్రీకృతకావ్యాదర్శము ...	1	0
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజప్రణీతము [illegible]	2	0
ఉత్తరహరివంశము ...	1	8
కవికర్ణరసాయనము, (సంకుసాల నృసింహకవి) ...	1	8
కళాపూర్ణోదయము, [illegible] ..	2	4
కాశీఖండము, [illegible] ...	1	8
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము) ...	0	4
కృష్ణరాయవిజయము, కుమారధూర్జటికృతము ...	0	8
గజేంద్రమోక్షము, సటీక, కాలికోబైండు ...	0	8
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు ...	7	8
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, ప్రథమభాగము ...	1	4
గరుడాచలము, యక్షగానము, పెద్దచ్చు ...	0	2

		రూ.	అ.
[illegible]	...	1	2
[illegible]	...	1	0
[illegible]	...	0	2
[illegible]	...	1	8
[illegible]	...	2	0
[illegible]	...	0	1
[illegible]	...	0	10
[illegible]	...	0	6
[illegible]	...	0	14
[illegible]	...	1	0
[illegible]	...	0	6
[illegible]	...	0	4
[illegible]	...	1	0
[illegible]	...	0	12
[illegible]	...	1	4
[illegible]	...	0	10
[illegible]	...	0	8
[illegible]	...	3	0
[illegible]	...	2	4
[illegible]	...	4	0
[illegible]	...	1	2
[illegible]	...	0	1
[illegible]	...	2	0

	రూ.	అ.
మార్కండేయ[illegible], [illegible] ...	1	12
[illegible], [illegible] ...	0	10
[illegible] ...	0	12
[illegible], [illegible]	2	8
[illegible], [illegible]	0	8
[illegible], [illegible] ...	0	3
[illegible], [illegible] ...	2	4
[illegible], [illegible] ...	0	4
[illegible] ...	0	8
[illegible], [illegible] ...	0	12
[illegible] ...	1	4
[illegible], [illegible] ...	0	8
[illegible], [illegible]	0	8
శ్రీ [illegible] ...	0	6
[illegible], [illegible] ...	0	6
[illegible], ([illegible]) ...	0	12
[illegible], ([illegible]) ...	1	4
[illegible], [illegible] ...	0	8
[illegible], [illegible] ...	0	8
[illegible], [illegible] ...	0	10
[illegible] ([illegible]), [illegible] ...	1	4
[illegible] ...	1	0
[illegible], [illegible]	4	0
[illegible], [illegible] ...	1	4
[illegible], [illegible] ...	1	4
[illegible], [illegible] ...	0	8

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
[illegible], సటీక, ఆంధ్ర[illegible]	...	0	5
[illegible]	...	0	12
[illegible]	...	1	0
[illegible] (27 18) [illegible]	...	1	12
,, (27 18) ఆంధ్ర[illegible]	...	3	8
[illegible]	...	1	4
[illegible]	...	0	8
[illegible]	...	0	12
[illegible]	...	0	12
[illegible]	...	0	6
[illegible], శ్రీ[illegible]	...	1	0
[illegible]	...	0	12
[illegible]	...	0	12
[illegible]	...	0	12
[illegible], సటీక, [illegible]	...	1	4
[illegible]	...	0	10
[illegible], శ్రీ[illegible]	...	1	0
[illegible], సటీక, [illegible] నూతనాంశములు [illegible] ముద్రించి[illegible]ము. టీక, వివరణము మిక్కిలి [illegible]. [illegible] ప్రకటితమైన ప్రతులకన్న బాగుగనున్నది.			
సాధారణప్రతి	...	2	0
[illegible]	...	3	8
[illegible], సటీక	...	0	8
[illegible], శ్రీ[illegible]	...	0	12
[illegible], సటీక	...	2	8
[illegible]	...	0	12

వచనగ్రంథములు.

		రూ॥	అ॥
ఆంధ్రవచనభాగవతము, ద్వాదశస్కంధములు, [illegible]		౭	౦
[illegible] సంపుటము	...	౬	౪
ఆంధ్రవచనభారతము, ఆదిపర్వము	...	౨	౪
" ఆరణ్యపర్వము	...	౨	౮
" [illegible] పర్వములు	...	౨	౮
" [illegible] పర్వములు	...	౫	౦
" [illegible] పర్వములు	...	౨	౪
" శాంతిపర్వము	...	౫	౦
" [illegible] పర్వములు [illegible] సంపుటము	...	౫	౦
[illegible]	...	౨౦	౦
ఆంధ్రవచనవాల్మీకిరామాయణము, ౭ సంపుటములు	...	౧౨	౦
శ్రీ [illegible] ఆంధ్ర [illegible]	...	౩	౪
[illegible]		౩	౦
[illegible] కథాసంగ్రహము	...	౦	౪
శ్రీ [illegible]	...	౦	౨
శ్రీ [illegible]	...	౧	౧౨
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు	...	౧	౧౨
వీరాంగనలు	...	౦	౧౨
[illegible], ప్రథమభాగము	...	౦	౧౨
" ద్వితీయభాగము	...	౦	౪
శ్రీ [illegible]	...	౬	౦
[illegible]	...	౦	౬
పంచతంత్రము, వచనము, [illegible]	...	౦	౬

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్సు,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.